PETER WORLEY

Mai Sơn *dịch*

Winner of the ForeWord Review 2012 Philosophy Book of the Year Award

Winner of the New England Book Festival 2012 Compilations/ Anthologies Category Award

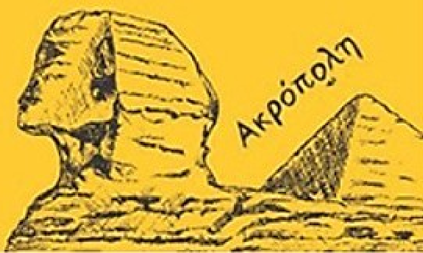
THE PHILOSOPHY SHOP

Cửa Hiệu Triết Học

NHỮNG Ý TƯỞNG, SUY LUẬN LOGIC, HOẠT ĐỘNG THÚ VỊ HƯỚNG TA VÀO TƯ DUY THẤU SUỐT, TRIẾT LÝ - KIẾN GIẢI CUỘC SỐNG

NHÀ XUẤT BẢN TỔNG HỢP THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH

First News
Where there's a will - there's a way

Cửa Hiệu Triết Học

Original title: The Philosophy Shop - Ideas, Activities and Question to Get People, Young and Old, Thinking Philosophically
Written by **Peter Worley**
Illustrated by **Tamar Levi**

Tác phẩm: CỬA HIỆU TRIẾT HỌC
Tác giả: **Peter Worley**
Minh họa: **Tamar Levi**

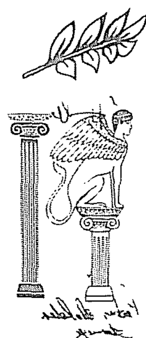
Thực hiện: Ca Dao

Quý độc giả có nhu cầu liên hệ, vui lòng gửi email về:
Bản thảo và bản quyền : rights@firstnews.com.vn
Phát hành : triviet@firstnews.com.vn

CÔNG TY VĂN HÓA SÁNG TẠO TRÍ VIỆT – FIRST NEWS
11H Nguyễn Thị Minh Khai, Quận 1, TP. HCM
Tel: (84.28) 38227979 – 38227980
Fax: (84.28) 38224560
Web: www.firstnews.com.vn

PETER WORLEY

THE PHILOSOPHY SHOP

Cửa Hiệu Triết Học

NHỮNG Ý TƯỞNG, SUY LUẬN LOGIC,
HOẠT ĐỘNG THÚ VỊ HƯỚNG TA
VÀO TƯ DUY THẤU SUỐT,
TRIẾT LÝ - KIẾN GIẢI CUỘC SỐNG

Mai Sơn *dịch*

NHÀ XUẤT BẢN TỔNG HỢP THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH

Lời nói đầu

Vào cửa hiệu triết học

"Hãy nhìn tất cả những thứ này, tôi không cần chúng!", người ta đồn triết gia Socrates đã tuyên bố như vậy khi đứng trước nhiều quầy hàng nằm san sát trong khu chợ của thành Athens cổ đại. Trái ngược với các quầy hàng ở *agora* đó (tiếng Hy Lạp nghĩa là "khu chợ") và nhờ thu hút được sự chú ý các công dân ở đó bằng những câu hỏi quan trọng có tính triết lý, Socrates đã bày ra một cuộc trao đổi theo kiểu hoàn toàn khác. Tiền của ông là các ý tưởng; một người khôn ngoan, phản tỉnh đang sống yên lành, hạnh phúc là mục tiêu của ông. Giai thoại này cho thấy làm thế nào người ta có thể tìm thấy nguồn gốc của triết học – ít nhất là thứ triết học mà chúng ta biết ở châu Âu – nơi việc mua sắm.

Có lẽ chúng ta sẽ nhận ra được Socrates ở đây vì chúng ta cũng đang đứng giữa một khu chợ ồn ào đến chóng mặt – dù khu chợ toàn cầu này rộng lớn hơn nhiều – và chúng ta điếc tai với những lời chào mời từ mọi phía của đám người bán hàng rong, hứa hẹn một cuộc sống tốt đẹp hơn. Và có thể chúng ta cũng cảm thấy cần có một

loại cửa hiệu khác thay thế như một biện pháp giải độc trước áp lực và những lời hứa hẹn của *agora* thời hiện đại này – một biện pháp chống lại nhiều loại thuốc trị bá bệnh được mời mọc bằng cách nhấn mạnh đến "câu chuyện" hay "lý tính",hay logos* trong tiếng Hy Lạp. Có thể chúng ta cần một cửa hiệu thay thế như thế này để có được "cuộc sống tốt đẹp hơn" bằng phương tiện gì đó ngoài phương tiện tài chính, tiêu dùng.

Cửa hiệu triết học sẽ đóng vai trò như Socrates nói chuyện với người đọc: có lúc lôi cuốn, khôi hài và hứng khởi; có lúc chọc ngoáy như một kẻ ưa châm chích, khiến chúng ta không yên; cũng có lúc nói lòng vòng phát ngán hay bỏ lửng. Nhưng luôn kích thích suy nghĩ – hy vọng thế.

Cuốn sách này chỉ đường cho độc giả đi qua cửa hiệu đó bằng những hướng dẫn ngắn gọn dù độc giả không nhất thiết phải biết họ muốn món hàng gì. Phương cách mà tôi hy vọng làm được việc này là thông qua cấu trúc – hay địa hình học – của cuốn sách này. Nội dung chính được chia thành bốn phần, hay bốn "gian hàng", mỗi gian hàng có những tiểu mục riêng:

1. Siêu hình học hay Cái hiện hữu

2. Tri thức luận hay Những gì có thể biết được về cái hiện hữu

3. Giá trị hay Điều quan trọng trong cái hiện hữu

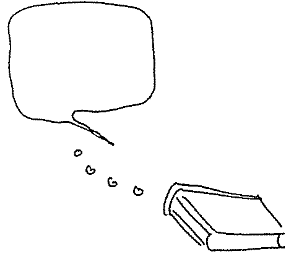
4. Ngôn ngữ và ý nghĩa hay Có thể nói gì về cái hiện hữu

Cuối cùng, có một số mục từ dưới tiêu đề "Những ý tưởng đến sau", bạn nên lướt qua sau khi đọc hết cuốn sách, rất bổ ích đấy. Các bài trong sách có thể đọc theo bất kỳ thứ tự nào, nhưng để hỗ trợ thêm cho người đọc/người tham gia, tôi có soạn phần "Kết hợp tốt với các bài..." ở cuối mỗi bài nhằm cung cấp cho người đọc các bản

* Logos: ngôn từ, lý, lời phát biểu, nguyên lý, lý tính... (ND. Từ đây trở đi các chú thích của người dịch sẽ được ghi ND, còn các cước chú của tác giả sẽ không ghi gì thêm.)

đồ chủ đề theo nhiều hướng khác nhau có thể sử dụng ở cả trong và ngoài sách. Phần "Câu hỏi khởi động" và "Những câu hỏi đưa bạn đi xa hơn" cũng được thiết kế để hướng dẫn cho độc giả hoặc người tham dự (xem thêm phần "Cuốn sách này chứa đựng điều gì?" ở trang 9). "Những ý tưởng đến sau" sẽ có một vài thông tin và hướng dẫn hữu dụng để triển khai việc viết lách về những chủ đề triết học khác nhau: Tiến sĩ John Taylor trình bày một số lưu ý quan trọng về cách viết các đề tài triết học thật hay để đăng lên các báo và các dự án triết học; mặc dù đối tượng hướng tới ở đây chủ yếu là cho các dự án trong nhà trường, nhưng nhiều lời khuyên của ông cũng rất hữu ích với sinh viên đại học năm thứ nhất. David Birch giới thiệu cách làm thơ triết học cho trẻ em và thầy cô giáo; đó là những ý tưởng về nhiều cách triển khai và đa dạng hóa được ông trao vào tay các thầy cô giáo và những học trò có óc sáng tạo.

Dẫn nhập

Cuốn sách này chứa đựng điều gì?

Rất nhiều cuốn sách được viết ra với mục đích giới thiệu triết học đến người đọc đều mang tính *truyền dạy.* Hoặc đúng nghĩa truyền dạy, ở chỗ những cuốn sách đó giải thích các vấn đề triết học, rồi đưa người đọc đi qua các cuộc tranh luận truyền thống, hoặc chúng truyền dạy dưới *diện mạo* của một khám phá. Đó một phần là do giới hạn của văn bản: Dù tác giả có muốn cuốn sách của mình mang tính khám phá bao nhiêu đi nữa, và dù tác giả có thể nêu lên bao nhiêu câu hỏi đi nữa, thì sự thiếu tương tác dường như vẫn đòi hỏi tác giả phải đưa ra những câu trả lời cách này hay cách khác cho một câu hỏi vào một thời điểm nào đó. Như Plato đã nói, triết học đích thực không thể hoàn thành qua văn bản vì những cuốn sách không thể trả lời các câu hỏi hoặc làm sáng tỏ những điều không được hiểu tường tận. Sự mỉa mai trong phát biểu của Plato nằm ở chỗ ông nói những lời đó, hay đúng hơn, Socrates nói, trong một trong những đối thoại do ông viết ra – *Phaedrus* – và ngày nay những đối thoại này là cách duy nhất để chúng ta biết về triết học Plato. Bài phê bình ông *viết* về thứ triết học *văn bản* gói gọn sự căng thẳng mà Plato biết quá rõ: Chúng ta không thể làm triết học đúng mực bằng những lời lẽ được viết ra, nhưng dường như chúng ta cũng không thể làm triết học mà không có nó.

Câu trả lời của Plato đối với vấn đề này thiếu hẳn một vế. Nhiều đối thoại của ông kết thúc lửng lơ và lời mời mà nó đưa ra cho người đọc là tiếp tục những cuộc thảo luận mà Plato đã khởi xướng. Gợi ý mà tôi rút ra được ở đây là Plato đang nói triết học là cuộc tranh cãi tiếp diễn không ngừng.

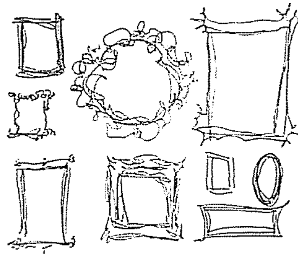
Cuốn sách đối thoại

Cuốn sách này hồi đáp vấn đề đó trong tinh thần trao đổi kiểu Plato. Những câu hỏi được nêu lên thông qua cuộc tranh luận xuất phát từ một câu chuyện hay một kịch bản, một bài thơ hay một hoạt động; nhưng, khác với Plato, cuộc đối thoại không chỉ được viết ra mà còn dùng để khiến cho người đọc hay lớp học tập trung vào vấn đề rồi tự họ động não suy nghĩ. Trong ý nghĩa đó, cuốn sách này mang tính tương tác; và vì lý do đó, từ lúc này tôi sẽ xem người đọc như những người tham gia khi nói đến các tình huống trong lớp học hay trong nhóm đọc, bởi vì cuốn sách nhắm đến cả người đọc cá nhân lẫn các lớp học cho trẻ em. Có một ý nghĩa khác khiến tôi mong muốn cuốn sách này mang tính tương tác. Ở cuối mỗi phần và những chỗ thích hợp, bạn sẽ thấy một ghi chú về nguồn của một bài viết, ngoài ra còn có những chủ đề triết học chính, những ý tưởng và tên của các triết gia đi kèm. Những ghi chú này được đưa vào để giúp bạn đọc, các thầy cô giáo hay lớp học nào quan tâm có thể theo đuổi một số ý tưởng trong đó và tìm hiểu thêm về các triết gia đã suy nghĩ về những câu hỏi và chủ đề này trong suốt chiều dài lịch sử. Wikipedia có một số bài viết nhập môn rất hữu ích về nhiều từ khóa trong số đó, ngoài ra bạn cũng có thể tham khảo những trang web triết học rất hay và chuyên sâu hơn, như The Stanford Encyclopedia of Philosophy. Xem thêm những địa chỉ cần thiết ở cuối sách nhé.

Chứng kiến những cuộc tranh cãi

Người ta thường nói rằng giá trị chủ yếu và thực chất của hoạt động triết học với trẻ em là nó mang lại niềm vui. Dĩ nhiên, điều này còn phụ thuộc vào một sự thật rằng trẻ em thích triết học. Và nhìn chung, từ kinh nghiệm và những quan sát của bản thân, tôi hạnh phúc mà nói rằng, đó là sự thật. Nhưng còn những đứa trẻ không thích triết học thì sao? Tôi đã để ý thấy nhiều em trong số những đứa trẻ nói mình không thích triết học đều không thể ngăn mình tham gia vào một vấn đề triết học, một khi chúng nhận ra đó *đúng là* một vấn đề.

Khung khái lược

Trong cuốn sách này chúng tôi đã cố gắng tìm ra một "khung khái lược" cho mỗi bài viết được trình bày với người tham dự. Khung khái lược là bối cảnh câu chuyện hay tác phẩm văn học chứa đựng ý tưởng hay vấn đề triết học. Đôi khi nó là một truyện ngắn, một thể nghiệm hay kịch bản tư tưởng, một bài thơ, một hình ảnh hay thậm chí một hoạt động. Cái khung khái lược đó giúp ta đạt đến những điều sau:

- Nó giúp *hiểu* những ý tưởng hoàn toàn khó hiểu. Triết học chưa bao giờ dễ dàng – ngay bản chất nó đã là một cuộc đeo đuổi khó khăn – nhưng chúng ta có thể tiếp cận được, cũng như có thể yêu thích.
- Nó *bối cảnh hóa* vấn đề triết học để cho những người tham dự không lạc lối trong những cái trừu tượng.
- Dùng khung khái lược là một cách thú vị để *lôi cuốn* người tham gia vào vấn đề hay ý tưởng đó.
- Nó trao *ý nghĩa* cho vấn đề; khung khái lược đưa ra một bối cảnh cho thấy tại sao vấn đề và những suy tư về nó lại quan trọng. Điều này có thể trực tiếp cho thấy nó quan trọng như thế nào với người tham dự hoặc trong thế giới thực, hoặc đơn giản là có thể cho thấy tại sao nó quan trọng "trong câu chuyện"; dù cách nào thì nó cũng nối kết vấn đề với giá trị cho người tham dự.
- Khung khái lược *thúc đẩy* người tham dự giải quyết vấn đề, thường là vì một lý do nào đó trong câu chuyện. Bằng cách suy tư về vấn đề triết học, người tham dự có thể giúp đỡ nhân vật hoặc đơn giản là có thể tạo cơ sở cho câu chuyện được tiếp nối. Có thể nhận ra rằng nhiều khung khái lược không trọn vẹn (xem "Cái gì bay lên..." ở trang 233) và đây là lý do làm cho cảm giác về điều bí ẩn chưa hé mở thường góp phần kích thích người tham dự và khiến họ suy nghĩ mãi về vấn đề triết học theo cách nào đó.
- Khung khái lược bổ sung *màu sắc* cho những điều có thể khô khan và vô vị. Một vài khung khái lược hài hước chút đỉnh để thêm phần thú vị.
- Và thỉnh thoảng chính khung khái lược cũng *chứa đựng một vài khía cạnh triết học* hoặc bổ sung vào vấn đề triết học theo một cách đặc biệt và thống nhất. Nói cách khác, nếu không có khung khái lược, thì một số khía cạnh của vấn đề sẽ không xuất hiện (xem "Thần Zeus làm gì khi buồn chán" ở trang 126).

Mỗi khung khái lược được trình bày nhằm soi sáng một vấn đề, để người tham dự có thể nhận ra nó chính là một vấn đề. Tất nhiên không phải lúc nào tất cả những người tham dự cũng đều nhìn thấy rõ ràng mọi vấn đề, nhưng thỉnh thoảng tất cả những gì cần phải làm là dành thêm thời gian để suy ngẫm về khung khái lược cho đến khi nhìn thấy vấn đề một cách rõ ràng. Ở Quỹ Triết học, chúng tôi đã nhận ra rằng khám phá thật nhiều góc nhìn khác nhau của một lớp học hay một nhóm thường là cách tốt nhất để phát hiện ra những căng thẳng, và đồng thời cũng thấy được những tranh cãi, trong các món khai vị triết học nhẹ nhàng này.

Suy tưởng và thơ triết học

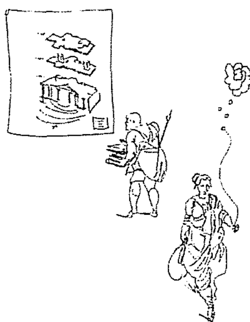
Bạn sẽ thấy rằng một vài khung khái lược, hay các tác vụ kích thích cho những bài viết trong sách này được viết bằng thơ. Không hẳn là thơ nhưng cũng không hẳn *không phải thơ*, chúng được gọi là *Suy tưởng*, vì chúng được viết để kích thích tư duy và suy tư về những chủ đề hay vấn đề nào đó (phần Đọc Thêm có nói thêm về *Suy tưởng*). Trẻ con thích những ý tưởng được trình bày bằng thơ và chúng hiểu những ý tưởng đó cực kỳ nhanh. Ngoài ra, bạn có thể đọc bài viết của David Birch trong phần "Những ý tưởng đến sau" về thơ triết học (trang 411) để có thêm ý tưởng làm sao lôi cuốn trẻ em tự viết ra những bài thơ triết học.

Thí nghiệm trong tư tưởng

Như tôi đã nói, khung khái lược có thể chứa đựng những *thí nghiệm trong tư tưởng*. Nhưng thí nghiệm trong tư tưởng là gì? Nó là một thủ pháp được các triết gia sử dụng để bắt chúng ta suy tư về một triết đề hay ý niệm cụ thể theo những điều kiện đặc biệt nào đó.

Chính vì phương cách họ nỗ lực kiểm soát những biến số chỉ bằng tư tưởng mà chúng được gọi là "thí nghiệm trong tư tưởng". Nhưng các triết gia không độc quyền sử dụng phương pháp này; có nhiều thí nghiệm trong tư tưởng nổi tiếng trong khoa học, như "Cái thùng của Newton" (Newton's bucket), trong nỗ lực chứng tỏ rằng không gian là tuyệt đối. Tuy gắn liền với các triết gia, và tuy các thí nghiệm trong tư tưởng đã được sử dụng suốt hàng ngàn năm, nhưng thuật ngữ này được cho là do nhà khoa học Ernst Mach nghĩ ra. Đôi lúc thí nghiệm trong tư tưởng được trình bày dưới hình thức trần trụi, nguyên khai (xem "Người bay", trang 213), nhưng ở những chỗ khác chúng lại được tóm tắt thành một câu chuyện (xem "Cô gái dơi", trang 238).

Những câu hỏi chủ đề: Khởi động, Đi xa hơn và Trọng tâm

Đối với Plato và Aristotle, "điểm khởi đầu" là rất quan trọng trong nghiên cứu triết học, và – tiếp tục với ẩn dụ "vị trí" (hay *topos* trong tiếng Hy Lạp, từ nguyên của "topic" trong tiếng Anh) – "bạn đi đâu" và "làm cách nào để đến đó" cũng quan trọng không kém. Cả Plato lẫn Aristotle đều sử dụng hình ảnh thị giác trường đua ngựa để minh họa cho sự tiến bộ của nghiên cứu triết học. Phần quan trọng giúp tìm ra vị trí *của bạn*, cho thấy những tranh cãi và định hướng chung

quanh chúng, là những câu hỏi được chọn lọc kỹ, sẽ được tìm thấy đi kèm với các tác vụ kích thích.

Tôi đã chia những câu hỏi này thành ba loại: *Câu hỏi khởi động*, tiếp đến là một chuỗi *Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn* – từ đây trở đi sẽ gọi là "Những câu hỏi thêm" – trong đó có những *Câu hỏi trọng tâm.*

Câu hỏi khởi động được trình bày sao cho có thể đưa người tham dự đi thẳng vào triết đề bằng cách đặt ra câu hỏi vốn đã được chứng tỏ, trong lớp học, là soi sáng rõ nhất cho triết đề nằm trong bối cảnh của tác vụ kích thích. Câu hỏi khởi động thường liên kết với khung khái lược; nó là câu hỏi mà nhìn chung những người tham dự đang tìm cách trả lời và nó mở đầu cuộc thảo luận bằng cách yêu cầu một cách rõ ràng: Bạn nên suy nghĩ về Câu hỏi khởi động như mũi tên chỉ vị trí hiện tại của bạn trên bản đồ hay sơ đồ và khi bạn khám phá địa hình, nó sẽ giúp bạn quay trở lại điểm này thường xuyên. Nó cho phép bạn (hay những người tham dự) tìm ra phương vị của mình và một khi bạn biết mình đang ở đâu, bạn cần biết mình sẽ đi đến đâu.

Những câu hỏi thêm lúc bấy giờ được trình bày như những câu hỏi *đi vào* triết đề hay đề tài và thường diễn tiến từng bước *từ* câu chuyện hay kích thích (tuy cần phải chỉ rõ rằng không nhất thiết phải đặt ra tất cả những câu hỏi này hay không nhất thiết phải đặt ra chúng theo trình tự). Bắt đầu với Câu hỏi khởi động rồi chuyển sang các câu hỏi thêm sẽ giúp cuộc thảo luận khởi đầu một cách cụ thể, hợp lý, nhưng dần dần sẽ đi vào những suy tư và diễn ngôn trừu tượng hơn. Ví dụ, trong bài "Ai được gì và tại sao?" ở trang 323, Câu hỏi khởi động là: "Mỗi đứa trẻ nên được chia bao nhiêu phần của chiếc bánh?". Nhưng sau đó, một trong những câu hỏi thêm là: "Công bằng là gì?". Những câu hỏi thêm thường là những câu hỏi sâu hơn, được giấu kín hơn đằng sau Câu hỏi khởi động rõ ràng, dễ thấy. Những câu hỏi thêm đã được chọn lọc cẩn thận để hướng dẫn người tham dự và chứa nhiều thông tin thu được từ những cuộc tranh luận, các quan điểm và luận cứ xoay quanh chủ đề đó được tìm

thấy trong các văn liệu chuẩn mực. Bằng phương pháp loại suy, nếu bạn nhìn thấy tác vụ kích thích trên cánh cửa, thì Câu hỏi khởi động sẽ cho phép – và mời gọi – bạn mở cánh cửa đó để đi vào những thách đố hay vấn đề; và những câu hỏi thêm lúc bấy giờ sẽ hướng dẫn bạn đi sâu hơn vào những thách đố hay vấn đề đó để bạn không lạc đường. Tuy nhiên, cần lưu ý rằng, lạc đường là một phần rất tự nhiên của tiến trình triết học, nên nếu có lạc đường, thì đó cũng thường là dấu hiệu cho thấy bạn *đang nghiên cứu* triết học, chứ không phải bạn thất bại như người ta thường lầm tưởng.

Có lẽ cái trọng tâm nhất trong danh sách tất cả những câu hỏi thêm là những câu hỏi "Là gì...?", chẳng hạn "Đẹp là gì?" hay "Niềm tin là gì?". Gọi theo truyền thống thì đây là những *Câu hỏi Socrates* bởi vì vai trò hệ trọng của nó trong phương pháp Socrates, những điều ông đeo đuổi và các mối quan tâm triết học của ông. Tuy nhiên, để đi theo Câu hỏi khởi động và những câu hỏi thêm, và luôn ở đúng ẩn dụ "vị trí", tôi gọi chúng là những *Câu hỏi trọng tâm* bởi vì chúng chính là nền tảng triết học. Chúng khá nổi bật (**in đậm**) trong danh sách đó.

Ở một thời điểm nào đó trong bất kỳ cuộc thảo luận nào xoay quanh các bài viết trong sách này, các Câu hỏi trọng tâm như "Đẹp là gì?" có thể có ích. Đơn giản bạn chỉ cần đặt ra câu hỏi đó và thảo luận. Tuy nhiên, bạn sẽ thấy rằng trẻ em, đặc biệt là những em bé nhỏ, thường hay nói một điều gì đó đại loại như "Đẹp là khi cái gì đó đẹp". Để giúp các em tránh kiểu vòng vo này, hãy áp dụng chiến lược mà tôi gọi là "Phá vỡ vòng tròn" (xem *Cỗ máy Nếu như: Vấn đáp triết học trong lớp học - The If Machine: Philosophical Enquiry in the Classroom* - của Peter Worley) và thêm quy định rằng khi bạn đặt ra Câu hỏi trọng tâm, thì các em không được dùng từ có trong câu hỏi để trả lời. *Như vậy, liệu các em có thể nói "đẹp" là gì, hay có nghĩa gì, mà không dùng từ "cái đẹp" hay "đẹp" trong câu trả lời được không?* Đây là phiên bản cho người bắt đầu tìm hiểu điều mà các triết gia gọi là *phân tích khái niệm.*

Lưu ý cho giáo viên, người chủ trì và người điều phối

Với tư cách giáo viên, người chủ trì hay điều phối thì điều cực kỳ quan trọng là phải đọc kỹ – nhưng còn quan trọng hơn là phải suy nghĩ kỹ – về những câu hỏi thêm, vì chúng sẽ cho bạn một mô tả khái quát về "quang cảnh tư duy" được vạch rõ trong kịch bản. Không nhất thiết "phải có câu trả lời" cho các vấn đề trong sách này nhưng điều hết sức quan trọng là bạn phải suy nghĩ về các vấn đề đó để tự tìm ra cách sử dụng hiệu quả nhất cuốn sách này cho học sinh của bạn, giúp các em định hướng đường đi chung quanh các chủ đề. Nếu bạn muốn có "câu trả lời", thì điều tốt nhất bạn có thể làm là học thuộc các luận điểm khác nhau trong các cuộc tranh luận kinh điển về những đề tài này, để bạn khỏi phải nói những gì bạn nghĩ là câu trả lời nhưng chí ít cũng cung cấp một số thông tin dựa trên những gì các nhân vật khác đã đóng góp vào sự tranh luận. Cần lưu ý rằng bạn nên cố gắng tránh đưa ra bất kỳ câu trả lời nào, càng hạn chế càng tốt, khi điều khiển một buổi tranh luận triết học. Ở Quỹ Triết học chúng tôi đã lưu ý thấy rằng sự đa dạng tự nhiên trong các ý tưởng của bọn trẻ sẽ đột nhiên bị dập tắt khi giáo viên hay người điều phối chia sẻ quan điểm riêng của mình. Một khi trẻ em biết thầy/cô nghĩ gì thì nhiều khả năng chúng sẽ lặp lại những phiên bản khác nhau của quan điểm này. Việc đưa ra câu trả lời cũng có thể làm hỏng những mục tiêu tương tác của cuốn sách này.

Không gian suy tư

Tôi cũng đã dành chỗ trống cho những câu hỏi và ghi chú của riêng bạn với tiêu đề "Các câu hỏi của bạn". Bạn có thể ghi vào đó các câu hỏi thêm dựa trên những tư duy và suy ngẫm riêng của bạn và của những người tham dự buổi thảo luận.

Kết hợp tốt với (các) bài...

Tôi cũng đưa ra một danh sách đề nghị những bài viết dẫn dắt sẽ kết hợp tốt với bài viết đang được sử dụng, tùy vào phương hướng mà nhóm chọn. Điều này giúp xây dựng giáo án và kế hoạch làm việc dựa trên các chủ điểm và chủ đề liên quan. Nhưng nếu một bài viết nào đó không phù hợp với một lớp học nào đó thì nó chẳng giúp gì được cho giáo viên. Có thể đơn giản là đề tài đó không "gãi đúng chỗ ngứa" học sinh hoặc có thể nó hơi cao quá; cũng có thể bạn chỉ cần đọc một bài mới để giữ nhịp độ buổi học hoặc khiến học sinh chú ý hơn. Nếu vậy, chỉ cần liếc qua phần "Kết hợp tốt với (các) bài...", bạn sẽ dễ dàng tìm được một bài viết khác phù hợp hơn. Phần "Thời gian" là một ví dụ rất tốt cho thấy phần này nên diễn ra như thế nào, vì rất nhiều bài được thiết kế cho những buổi hỏi đáp ngắn gọn và dễ dàng dẫn đến một bài viết khác. Vì thế, nếu bạn khởi đầu với "Thời gian của Siêu Nhóc!", nhiều khả năng bọn trẻ sẽ nói điều gì đó liên quan đến chiều quay của kim đồng hồ và hướng của thời gian; cả hai trường hợp này đều có thể dùng để giới thiệu cho bài "Thí nghiệm thời gian lớn". Phần này cũng sẽ có ích bằng sự khu biệt các nhóm có trình độ khác nhau. Vậy nên nếu chủ đề của bạn là "thời gian và di chuyển trong thời gian" thì bạn sẽ tìm thấy những bài viết có thể đáp ứng cho các nhóm có trình độ khác nhau. Bằng cách này, bạn có thể hoàn thành tốt ba – bốn bài đọc trở lên trong một buổi học, có thể cùng lúc. Danh sách trong phần "Kết hợp tốt với các bài" sẽ giúp giáo viên hay người điều khiển thảo luận dễ sử dụng cuốn sách này hơn.

Cuốn sách này dành cho ai?

Cuốn sách này dành cho bất kỳ ai cầm nó lên rồi cứ muốn đọc tiếp. Nó dành cho những ai thích chủ động đắm mình vào những ý tưởng hơn là thụ động đón nhận thông tin. Cuốn sách này bao gồm những

bài viết cho nhiều độ tuổi – độ tuổi có thể bắt đầu đọc được ghi ngay dưới tựa mỗi bài viết. Một số bài được viết cho học sinh tiểu học (như những cuộc phiêu lưu của Phil và Soph), nhưng một số bài sẽ chỉ phù hợp với những người tham dự lớn tuổi hơn (như "Khẩu súng" trang 308) nhưng có nhiều ví dụ cho thấy rằng, tuy viết cho trẻ em nhưng người lớn cũng có thể thoải mái tham dự. Tôi cá bất kỳ ai ở lứa tuổi nào đọc "Bobby – bao cát tập đấm" (trang 263) mà lại không quan tâm ít nhiều. Thỉnh thoảng chúng tôi gán nhãn "nâng cao" trong các bài viết chỉ là do muốn mở mang tí chút cho các trí óc non trẻ. Những bài viết ấy sẽ phù hợp với các lớp học có năng lực, các nhóm trẻ có tài năng thiên phú hay các nhóm/lớp học đã quen hay thông thạo với việc bàn luận triết học. Nhưng đừng sợ phải thử sức với những bài nâng cao; lớp học của bạn có thể làm bạn kinh ngạc đấy.

Cũng có thể có những độc giả cụ thể hơn quan tâm đến cuốn sách này.

Giáo viên và lớp học

Có nhiều cách để trò chuyện triết học với trẻ em nhưng có một điểm chung là hỏi-đáp rất cởi mở – những cuộc thảo luận được mở rộng bằng cách chất vấn và suy luận – để lôi cuốn lớp học. Một số cách đề nghị tham gia cùng trẻ em trình bày và chọn lọc những câu hỏi (Triết học cho Trẻ em – Philosophy for Children, hay P4C), một số khác thì đề nghị sử dụng những câu hỏi được chuẩn bị kỹ đặt ra cho trẻ em, như những câu hỏi khởi động và những câu hỏi thêm trong sách này. Trong vài trường hợp, *Cửa hiệu triết học* có thể được sử dụng theo cả hai cách, nhưng cần lưu ý rằng nhiều ví dụ đã được chọn lọc cẩn thận vì *tiêu điểm triết lý* của chúng. Nếu để cho bọn trẻ tự chọn các câu hỏi riêng, tiêu điểm đó có thể sẽ bị mất. Như đã nói, trẻ em có thể khám phá ra nhiều câu hỏi triết học thú vị khi trình bày các câu hỏi dựa trên sự quan tâm và thích thú của các em. Đa phần những câu chuyện đầy

đặn chi tiết, như "Cô gái đến từ hôm qua" (trang 101), đều có nội dung "già dặn" hơn nhiều so với những câu hỏi được chuẩn bị sẵn. Có lẽ tốt nhất nên phối hợp cân bằng giữa hai cách tiếp cận này để tiêu điểm được duy trì mà người tham dự vẫn dẫn dắt cuộc thảo luận trong phạm vi tiêu điểm ấy. Hãy viết những câu hỏi nảy sinh khi thảo luận vào phần "Các câu hỏi của bạn". Quỹ Triết học đã tạo ra phương pháp vấn đáp triết học riêng với tên gọi PhiE nhằm nỗ lực đạt đến sự cân bằng đó. Bạn có thể xem mô tả ngắn gọn về phương pháp này ở trang 23 (để biết đầy đủ hơn, hãy đọc quyển *Cỗ máy Nếu như: Vấn đáp triết học trong lớp học* của Peter Worley).

Các khóa học triết, các nhóm hội thảo chuyên đề ở đại học và trợ giảng

Một cách để giới thiệu một chủ đề triết học, cũng là cách mà hầu hết các khóa triết học chọn để làm theo, là giải thích chủ đề (ví dụ, thái độ hoài nghi về nhận thức luận) và sau đó đưa ra những văn bản của các triết gia đã có những đóng góp quan trọng cho những cuộc tranh luận xoay quanh chủ đề đó (chẳng hạn, *Những suy niệm* (Meditations) của Descartes). Tuy nhiên, Quỹ triết học lại ủng hộ một cách tiếp cận khác. Chúng tôi đề xuất mang đến cho người học một hoạt động kích khởi có thể giúp nắm bắt một hay nhiều khái niệm hoặc vấn đề thiết yếu có trong chủ đề triết học đó. Chẳng hạn, câu hỏi trong "Giấc mơ hóa bướm" của Trang Tử (trang 236) giới thiệu những băn khoăn về thái độ hoài nghi nhận thức luận (cụ thể là tranh luận mơ hay không mơ). Trước hết, người học được khuyến khích tự tham gia vào hoạt động kích khởi đó, nhờ vậy sẽ cung cấp bối cảnh cho cách suy tư của riêng người học về chủ đề đó. Nó cho phép người điều khiển khóa học đặt những ý tưởng và các triết gia vào trong bối cảnh cho hoạt động suy tư của riêng người học. Cách thức này sẽ giúp người học cảm thấy hấp dẫn về mặt triết học khi được gặp gỡ các triết gia và chủ

đề triết học đó. Cuốn sách này sẽ cung cấp nhiều ví dụ về các hoạt động kích khởi để sử dụng theo cách vừa nêu, đa số do các nhà triết học có nhiều kinh nghiệm trong việc lôi cuốn được người học ở trình độ đại học với các vấn đề và chủ đề triết lý viết ra.

Các nhóm đọc triết hay nhóm thảo luận, các nhóm trẻ và các nhóm ở nhà thờ

Nhiều người thích gặp nhau để cùng bàn luận về những cuốn sách. Các nhóm triết học, mà lý do gặp nhau là các ý tưởng, cũng ngày càng tăng khi người ta tìm thấy sự hậu thuẫn từ nhiều người ham thích cùng nhau suy tư. Nếu có một nhóm triết học nào đó hấp dẫn được bạn, thì cuốn sách này chính là tài liệu hoàn hảo vì nó có các bài viết dùng để kích khởi cho mọi lứa tuổi và cũng dễ hiểu nữa; các bài viết được trình bày sao cho mọi người đều có thể "nắm bắt vấn đề triết học" nhanh nhất mà không phải đọc quá nhiều. Tuy vậy, các nhóm cũng nên sử dụng những gợi ý ở cuối các bài viết để theo đuổi mọi ý tưởng hay vấn đề thảo luận nào mà nhóm cảm thấy quan tâm trong tài liệu nguồn ban đầu – tức là vấn đề triết học do các triết gia đứng đằng sau, truyền cảm hứng cho các bài trong quyển sách này viết ra.

Cha mẹ với con cái và các câu lạc bộ triết học ngoài trường lớp

Ở Quỹ Triết học, chúng tôi thường tiếp xúc với các phụ huynh thích tìm các nguồn tài liệu để khuyến khích con cái họ suy tư triết học. Có rất nhiều sách cho lứa tuổi thiếu niên, các em có thể tự tìm đọc, nguồn tài liệu cho các em nhỏ hơn để học ở lớp cũng rất phong phú, nhưng có vẻ chẳng có gì dành cho phụ huynh sử dụng để dạy trẻ nhỏ. Cuốn *Cửa hiệu triết học* này ra đời để thay đổi điều đó. Tuy nội dung

trong sách trải rộng cho người đọc/người tham dự ở nhiều độ tuổi, nhưng đa số các bài thích hợp với trẻ em, và trong vài trường hợp là với trẻ rất nhỏ. Bạn sẽ thấy khuyến nghị "tuổi bắt đầu học" ngay đầu bài, dưới nhan đề mỗi bài viết. Tuy nhiên, vì nội dung sách trải rộng, phụ huynh nên sử dụng cuốn sách này để dạy con một cách chọn lọc; chúng tôi không khuyến khích phụ huynh để con đọc một mình. Bất kỳ phụ huynh nào dùng cuốn sách này cũng cần lưu ý rằng thảo luận triết học với trẻ thường sẽ hiệu quả khi có một nhóm trẻ hơn là chỉ một em. Dĩ nhiên điều này phụ thuộc rất nhiều vào đứa trẻ. Các phụ huynh cũng nên xem phần "Hướng dẫn nhanh cách điều khiển một buổi vấn đáp triết học (PhiE)" (bên dưới). Một cách để sử dụng cuốn *Cửa hiệu triết học* này là tổ chức một nhóm phụ huynh cùng điều hành một câu lạc bộ triết học ngoài giờ học. Kết hợp với một số trò chơi (xem các thành viên của Quỹ Triết học ở trang web www.philosophy-foundation.org để tìm nguồn trò chơi), và có thể với bánh trái và các món giải khát, câu lạc bộ triết học sẽ là một cách hay ho và vui thú để bọn trẻ khởi sự suy tư triết học.

Người quan tâm và thích đọc một mình

Nhưng đừng nghĩ rằng cuốn sách này chỉ dành cho các nhóm. Nó cũng sẽ hấp dẫn với bất cứ ai thích suy ngẫm, hay trầm tư sâu xa, đặc biệt là những người thích làm điều đó mà không phải đọc quá nhiều. Hãy nghĩ về mỗi ví dụ như một bài thơ haiku Nhật Bản, nhưng có

lẽ mang phong vị châu Âu nhiều hơn. Hãy mở sách ra, đọc một bài, nghĩ về các câu hỏi, để cho chúng gây xôn xao trí óc bạn. Hãy mang quyển sách này theo trong những chuyến đi và đắm mình vào nó; hãy giở ra xem trong khi chờ xe buýt hay trong lúc ngồi trên tàu điện ngầm, để sẵn một cuốn trong nhà vệ sinh cũng được, hay dùng nó để bày ra các cuộc thảo luận trong bữa ăn tối, các buổi họp mặt gia đình nhằm thoát khỏi những chủ đề nhàm chán. Nhưng để tận dụng lợi ích của cuốn sách này, người đọc một mình nên sử dụng nó để kích khởi sự thẩm xét của riêng mình và theo đuổi những luận điểm truy vấn của riêng mình. Bằng cách này người đọc được mời gọi trực tiếp viết tiếp phần hai của cuốn sách này.

Hướng dẫn nhanh cách điều hành phần PhiE (vấn đáp triết học)

Dù là nhóm thảo luận trong một quán nhỏ nào đó, một hội thảo chuyên đề ở trường đại học hay một lớp tiểu học thì cũng đều cần có vài gợi ý và mẹo hữu dụng để điều hành một cuộc thảo luận nhóm. Trước hết, cần chọn ra ai đó làm "người chủ trì" buổi thảo luận (còn gọi là "điều phối viên"), tốt nhất điều phối viên nên cam kết không tham gia vào cuộc thảo luận mà chỉ tạo điều kiện và trợ giúp cho những người tham dự theo đuổi cách thảo luận của riêng họ, dựa trên biện pháp kích khởi được trình bày. Vì thế dưới đây là hướng dẫn nhanh cách điều hành một buổi vấn đáp xoay quanh các bài viết trong sách này:

1. Trình bày *hoạt động kích khởi*

   Đọc hoặc kể câu chuyện, bài thơ hay các hướng dẫn cho người tham dự. Có thể đọc hoặc kể hơn một lần, dùng những phương thức trình bày khác nhau nếu cần và nếu bạn có thể làm vậy

với hoạt động kích khởi đó (xem "Chóng mặt!" trang 370 để có ví dụ về những phương thức trình bày khác nhau dựa trên các phong cách học *nghe, nhìn* và *vận động;* xem thêm "Văn phòng phẩm không quá bất động" ở trang 265 về cách sử dụng một điều kịch tính để giúp dễ hiểu hơn; và hãy xem "Giới thiệu Người bút chì" ở trang 67 để biết cách sử dụng giáo cụ sao cho hoạt động kích khởi sống động hơn). Những bài viết trong sách này đóng vai trò như những ví dụ; bạn phải sáng tạo thêm cách nào đó giúp truyền đạt tốt hơn những hoạt động kích khởi khác trong sách bằng cách sử dụng những bài viết này như những mẫu hình.

2. Dành *thời gian để hiểu rõ* nếu cần thiết

   Riêng với trẻ nhỏ, có lẽ cần dành thời gian để các em kể lại cho nhau những gì các em nghĩ là hoạt động kích khởi đang nói đến. Chẳng hạn, nếu bạn đọc bài "Arete và Deon" (trang 300), bạn nên bắt đầu bằng cách yêu cầu các em liệt kê càng nhiều càng tốt những đặc điểm căn bản của hai em nhỏ trong câu chuyện. Có thể ghi ra những đặc điểm các em nhớ được ở hai cột "Arete" và "Deon" trên bảng cũng hay. Điều này không chỉ có nghĩa là giúp các em hệ thống câu chuyện đó tốt hơn, mà còn giúp các em nhìn thấy những thông tin quan trọng về các nhân vật trong suốt buổi thảo luận. Bạn nên làm như vậy với nhiều bài viết trong sách này.

3. Đặt ra *Câu hỏi khởi động*

   Người điều phối phải bảo đảm đặt ra câu hỏi này một cách rõ ràng. Nên viết rõ ra để ai cũng có thể nhìn thấy. Nội dung câu hỏi phải được giữ nguyên cho đến khi cuộc thảo luận chuyển sang một câu hỏi khác. Nhưng thường thì nếu điều này có xảy ra, nó vẫn sẽ giúp trả lời Câu hỏi khởi động tốt hơn. Nên hãy cứ trở lại Câu hỏi khởi động nhé.

4. Dành *thời gian trò chuyện*

   Khi đã trình bày *hoạt động kích khởi* và đã đặt Câu hỏi khởi động cho nhóm, các thành viên nhóm cần có vài phút để suy nghĩ/trò chuyện thật nhiều với những người ngồi cạnh. Nên thực hiện phần thảo luận này theo cặp hoặc nhóm nhỏ.

5. Điều khiển một *buổi vấn đáp theo nhóm* với Câu hỏi khởi động

   Trả lời Câu hỏi khởi động khi nó đã được đặt ra sẽ là nhiệm vụ chính của cuộc thảo luận, nhưng giữ cho hoạt động thảo luận được tập trung thì người điều phối phải liên tục nhắc lại Câu hỏi khởi động mỗi khi các thành viên lơ là. Đôi khi cuộc thảo luận sẽ tự nhiên dẫn đến một trong những câu hỏi thêm như là tiêu điểm mới, trong trường hợp này, cần phải nhắc nhở nhóm tập trung vào câu hỏi đó. Một vài bài viết được thiết kế thành những câu hỏi ngắn gọn (xem "Chóng mặt!" ở trang 370 hay "Nelly nói không" ở trang 382), còn những bài viết khác được viết để có thể mở rộng thành những câu hỏi dài hơn (xem "Người làm đồ chơi có bộ máy đồng hồ" ở trang 116).

6. *Chú ý* vào những câu hỏi thêm

   Người điều phối nên lắng nghe để tìm ra những dấu hiệu cho thấy nhóm thảo luận đã chuyển qua – hoặc đang chuyển qua – một trong những câu hỏi thêm. Giả dụ, khi có ai nói: "Nhưng rốt cuộc thì cái đẹp là gì?" trong buổi thảo luận về bài "Máy phát hiện cái đẹp của Louis" (trang 312), thì rõ ràng cần ngừng lại để xem xét câu hỏi thêm (còn gọi là Câu hỏi trọng tâm) là "Cái đẹp là gì?", trước khi trở lại với Câu hỏi khởi động.

7. Chỉ *giới thiệu* các câu hỏi thêm khi nào cần thiết

   Đừng xem các câu hỏi thêm như những câu hỏi phải giải quyết theo trình tự trong danh sách, chúng xuất hiện chỉ để làm nhiệm

vụ hướng dẫn thôi. Bạn nên để cho cuộc thảo luận quyết định nên giới thiệu câu hỏi thêm nào, và chỉ giới thiệu khi nào cuộc thảo luận mời gọi nó.

Ghi lại các câu hỏi

Khi kết thúc cuộc thảo luận, hãy ghi lại bất kỳ câu hỏi nào bạn mới nghĩ ra hoặc người tham dự đặt ra trong buổi thảo luận.

8. *Kết hợp tốt với (các) bài...*

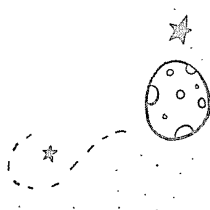
Hãy xem những gì các bài viết khác trong sách cung cấp để tiếp tục thảo luận thật tốt. Chẳng hạn, bài "Phil, Soph và cuộc gặp gỡ" (trang 226) sẽ rất hiệu quả khi dùng để khởi động cho bài "Thoth và Thamus" (trang 353). Nhiều bài viết trong phần "Thời gian" rất hiệu quả khi áp dụng cho phương pháp chọn và trộn lẫn trong một buổi thảo luận dựa trên hướng mà buổi thảo luận đi theo. Chắc chắn cuối cùng bạn sẽ hoàn thành ba hoặc bốn bài trong phần "Thời gian" cho một buổi thảo luận.

9. Bạn có thể xem các nghiên cứu về *vấn đề triết học* đó ở cuối mỗi bài

Ví dụ, sau khi bàn luận về bài "Trống rỗng" (trang 79) hay "Cái hộp của Immy" (trang 38), hãy tìm hiểu thêm về Newton và thời gian/không gian tuyệt đối, Leibniz và thời gian/không gian tương đối, hay Kant và thời gian/không gian tâm lý học.

Dù phần giới thiệu này có thể giúp bạn bắt đầu, nhưng nếu bạn là giáo viên tiểu học hay trung học, có thể bạn sẽ muốn tìm hiểu thêm về cách điều phối hiệu quả những cuộc thảo luận. Vì vậy, để hiểu chi tiết hơn về cách thức điều phối một cuộc thảo luận hay vấn đáp, hãy đọc cuốn *Cỗ máy Nếu như: Vấn đáp triết học trong lớp học* của Peter Worley, bạn sẽ hiểu rõ về các kỹ năng quản trị, điều phối của

diễn giả và các chiến lược để có được nhiều suy nghĩ hay hơn trong lớp học, cùng với 25 bài giáo án hết sức chi tiết. Quỹ Triết học cũng cung cấp hoạt động đào tạo cách đặt câu hỏi và kỹ năng truy vấn. Xem www.philosophy-foundation.org để biết thêm chi tiết và nguồn tài liệu.

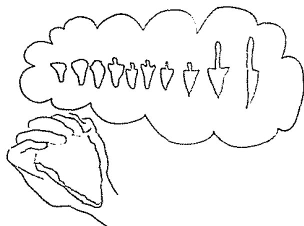
Gian hàng 1

Siêu hình học hay Cái hiện hữu

Siêu hình học: Bản thể luận (hay Tồn tại)

Ý tưởng con dao

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 10 tuổi

Một người tiền sử tên là Ug vừa mới phát hiện một con voi ma mút đã chết một cách tự nhiên và do vậy trên cơ thể nó không có những vết thương đặc trưng mà những con hổ răng kiếm để lại. Mùa đông sắp đến rồi. Anh ta cần bộ da và thịt của con voi ma mút này nhưng không thể xẻ thịt vì dao còn chưa được sáng chế ra.

Chiều tối hôm đó, trong lúc Ug đang nhặt những hòn đá để nhóm lửa – cách nhóm lửa thì *đã được* phát minh ra rồi! – anh ta bị xước tay vì một hòn đá bén nhọn (ngày nay chúng ta gọi hòn đá này là "đá lửa"). Sự kiện này khiến anh ta nảy ra một ý tưởng: Anh lấy một hòn đá sắc nhọn và dùng nó xẻ thịt con voi. Thế là anh ta lấy được thịt và lột được da với sự giúp sức của dụng cụ mới này.

Ngày hôm sau, anh ta dùng một loại đá cứng hơn để ghè hòn đá lửa thành một hình thù có một cạnh rất bén, làm cho dụng cụ mới của anh hiệu quả hơn nhiều. Với dụng cụ mới đó, anh ta có thể tạo ra cho mình nhiều thứ vật dụng khác –

mà cho tới lúc đó chưa được tạo ra – như chén bát, ghế và bàn. Sau này anh còn biết cách làm ra thêm những dụng cụ cắt xẻ khác và anh dùng chúng để thay thế những cái bị gãy hoặc trao đổi với những người tiền sử khác lấy vật dụng. Chẳng bao lâu, cả bộ lạc của anh đều có dụng cụ mới đó và họ gọi nó là "dao".

Câu hỏi khởi động Khi nào dụng cụ đó trở thành con dao?

Hãy suy nghĩ về Câu hỏi khởi động trước khi đọc những gợi ý bên dưới.

Có phải...

1. Khi hòn đá mà anh ta sẽ tạo thành con dao còn đang nằm trên mặt đất?
2. Khi anh ta bị hòn đá làm xước tay?
3. Khi anh ta nảy ra ý tưởng đó?
4. Khi anh ta mài nó thành một hình thù?
5. Khi lần đầu tiên anh ta dùng nó?
6. Khi lần đầu tiên nó được gọi là "con dao"?
7. Hay vào một lúc nào khác? Nếu vậy thì khi nào và tại sao?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Khi nào một cái gì đó trở thành cái là nó?
- Con dao chính xác là gì? Bạn có thể định nghĩa một con dao?
- Dụng cụ của Ug có phải là con dao hay không?
- Con dao phải có một hình thù nhất định phải không?
- Khi "con dao", "cái chén", "cái ghế đẩu" và "cái bàn" chưa có tên gọi thì chúng là gì?

- **Sự tồn tại là gì?**
- "Tồn tại" nghĩa là gì?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Những cuộc phiêu lưu triết học của Người Bút chì, trang 66-73
- ✓ Phil, Soph và món kem
- ✓ Chỉ thử nghiệm thôi!
- ✓ Một đống bài tập?
- ✓ Về những hàng rào
- ✓ *Cỗ máy Nếu như:* Chiếc ghế*

Triết học: Bản thể luận, tồn tại, hiện hữu, ý nghĩa và tham chiếu, Aristotle, Wittgenstein, Frege.

* Xem sách *Cỗ máy Nếu như: Vấn đáp triết học trong lớp học* của Peter Worley (Continuum, 2011)

Hình vuông số 2

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

2	2
2	2

Câu hỏi khởi động   Hãy nhìn vào những con số 2 ở trên. Theo bạn có bao nhiêu con số?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Bạn có thể nghĩ ra bao nhiêu câu trả lời khác nhau?
- Nếu ai đó nói rằng không có con số nào ở đó, bạn có thể cho biết tại sao họ lại nói vậy không?
- **Con số là gì?**
- Những con số có thực hay được tạo ra?
- Những con số được sáng chế hay được khám phá ra?
- Có thể tìm thấy những con số ở đâu?
- Những biểu tượng mà bạn thấy trong "hình vuông số 2" có phải là những con số?
- Nếu không, thì những con số là gì?

- ⌘ Vẽ con số 2 lên tờ giấy trắng. Giờ hãy nhìn vào nó thật kỹ trong vài phút. Liệu nó còn giống như số 2 không? Xoay ngược tờ giấy lại và nhìn nó từ những chiều khác nhau. Bài tập này làm bạn nghĩ đến điều gì?

Các câu hỏi của bạn

- ⌘
- ⌘
- ⌘

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Cả trang không có gì
- ✓ Phil, Soph và những con số
- ✓ Bánh rán donut
- ✓ Một cái lỗ không chứa gì
- ✓ Vài bài toán với số 0
- ✓ *Suy tưởng:* Những điều kỳ diệu với con số*

Nguồn: Bài giảng về "Các Mô thức của Plato" của Rob Torrington.

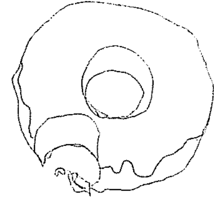
Triết học: Triết học về toán học, thuyết hư cấu, Plato, Aristotle và các Mô thức.

---

* *Thoughtings: Puzzles, Problems and Paradoxes in Poetry to Think With,* Peter Worley và Andrew Day (Crown House Publishing, 2012)

Bánh rán donut: Những thí nghiệm với một cái lỗ

Alfred Archer

Tuổi bắt đầu học: 5 tuổi
Giáo cụ:

- (Tùy chọn) Một đồ vật có hình như cái bánh rán donut, chẳng hạn đồ chơi. Hoặc một cái bánh rán thật (có thể hơi bẩn tí đấy!)
- (Tùy chọn) Một gói kẹo bạc hà Polo (loại viên kẹo tròn có lỗ ở giữa)

Alice cầm cái bánh rán donut. Cô bé nghĩ về cái lỗ ở giữa bánh. Cô bé tự đặt ra một loạt câu hỏi và làm một vài "thí nghiệm". Đây là những câu hỏi và thí nghiệm của cô bé để bạn suy nghĩ.

Câu hỏi khởi động Cái lỗ trong bánh rán có tồn tại? Hoặc (tùy vào tuổi của người tham dự) cái lỗ trong bánh rán là gì đó hay không là gì cả?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Cái lỗ có phải là một phần của bánh rán?
- Cái lỗ có phải là một vật thể?
- Cái lỗ là một cái gì đó, hay nó không là gì cả?
- **Một cái lỗ là gì?**
- *Thí nghiệm 1:* Nếu bạn di chuyển cái bánh rán, cái lỗ có dịch chuyển theo không?
- *Thí nghiệm 2*: Nếu bạn ăn cái bánh rán đó, bạn có ăn cái lỗ không?

- *Thí nghiệm 3:* Bạn có thể ăn cái lỗ mà không ăn cái bánh không?
- *Thí nghiệm 4:* Nếu bạn bẻ cái bánh làm hai thì cái lỗ chạy đi đâu?
- Bạn có thể có một cái lỗ *nguyên vẹn* không?
- Bạn có thể có *một nửa* cái lỗ, hay một cái lỗ không nguyên vẹn không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Cái hộp của Immy

✓ Trống rỗng

✓ Âm thanh của im lặng

✓ Một cái lỗ không chứa gì

✓ Cả trang không có gì

✓ *Suy tưởng:* Một điều bí ẩn biến mất

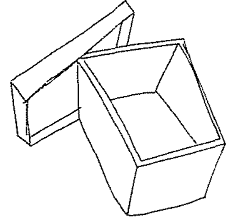
✓ *Cỗ máy Nếu như:* Nghĩ về không gì cả

Nguồn: http://plato.stanford.edu/entries/holes/

Triết học: Triết học về những cái lỗ, bản thể luận, nhận thức luận, tham chiếu, *entia representationis* (những thực thể "giả định", những hư cấu).

Cái hộp của Immy

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 10 tuổi *Nâng cao*

Immy có một cái hộp và cậu bé muốn làm nó trống rỗng. Nhưng cậu muốn làm cho nó trống rỗng *hoàn toàn và tuyệt đối.* Đầu tiên, cậu mở cái hộp và thấy những thứ linh tinh như bút chì, cục tẩy và vài món đồ chơi nho nhỏ.

[Nếu bạn đang làm việc này với lớp học thì hãy sử dụng một cái hộp thật với vài thứ linh tinh trong đó.]

Immy lần lượt lấy từng cái ra. Sau cùng, cậu đã lấy ra hết mọi thứ có trong hộp. *Nhưng nó có trống rỗng không?*

Câu hỏi khởi động 1 Cái hộp có trống rỗng không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Bạn có nghĩ được cái gì có khả năng ở trong hộp không?
- "Trống rỗng" có đồng nghĩa với "không gì cả" không?
- Cái hộp có thể chứa đầy không gì cả không?
- Có phải phần bên trong của cái hộp nằm trong cái hộp không?
- **Trống rỗng là gì?**

Immy sẽ lấy ra bất cứ cái gì bạn nghĩ vẫn còn nằm trong hộp. Vậy bạn *có thể* nghĩ đến cái gì? Hãy kể ra (ví dụ, nhóm học có

thể đề xuất là dấu vân tay, các mầm hay nguyên tử) rồi Immy sẽ lấy chúng ra.

Một khi Immy đã lấy ra bất cứ thứ gì bạn nghĩ đến, *cái hộp giờ hoàn toàn trống rỗng rồi chứ?* Hay vẫn còn cái gì khác ở trong hộp?

Cứ tiếp tục cho đến khi bạn nghĩ Immy sẽ thỏa mãn được rằng cuối cùng cái hộp đã hoàn toàn và tuyệt đối trống rỗng. Bạn có thể làm như vậy không?

Câu hỏi khởi động 2 Liệu cái hộp có thể trở nên trống rỗng hoàn toàn và tuyệt đối không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Điều đó thậm chí có thể xảy ra không?
- Có thứ gì không bao giờ bỏ ra được không?
- Định nghĩa một *khoảng chân không* là "khoảng trống hoàn toàn không có vật chất". Không có gì nghĩa là "hoàn toàn không có" và *vật chất* nghĩa là "thứ mang tính chất vật lý". Nếu bạn tìm cách đạt được một *khoảng chân không* trong cái hộp thì liệu lúc đó cái hộp có hoàn toàn trống rỗng không? Hay liệu vẫn có một cái gì đó mà bạn không lấy ra được?
- Còn *không gian* mà cái hộp ở trong đó thì sao – Immy có lấy nó ra được không?
- Điều gì sẽ xảy ra nếu Immy bỏ được cả không gian ấy ra?
- Còn *thời gian* mà cái hộp ở trong đó thì sao – Immy có lấy nó ra được không?

- Điều gì sẽ xảy ra nếu Immy có thể gỡ bỏ được cả thời gian?
- Cái hộp có ở trong thời gian không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Cả trang không có gì
- ✓ Một cái lỗ không chứa gì
- ✓ Bánh rán donut
- ✓ Trống rỗng
- ✓ Phil, Soph và món kem
- ✓ *Suy tưởng:* Không gian, thời gian và những thứ kỳ quặc khác
- ✓ *Cỗ máy Nếu như:* Nghĩ về không gì cả

Nguồn: Xin gửi lời cảm ơn Ben Jeffreys và Claire Field vì đã nghĩ về "Cái hộp của Kant" như một cách giới thiệu không gian và thời gian tiên nghiệm (a priori) cho các lớp học.

Triết học: Không gian và thời gian tiên nghiệm của Kant.

Một cái lỗ không chứa gì

David Birch

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Hai vợ chồng Cú cưới nhau đã nhiều năm. Chúng sống trong một cái lỗ của cây sồi nằm ở một góc rừng xinh đẹp. Hai vợ chồng ngủ suốt ngày và khi đêm xuống, chúng sẽ ra khỏi cái lỗ để đi săn mồi cho bữa ăn tối.

Vì vợ chồng Cú là những con vật sống về đêm nên chúng cần cặp mắt rất to giúp chúng nhìn rõ. Nhưng Cú vợ tội nghiệp tuổi đã xế chiều, thị lực của chị không còn như xưa; trong mấy tháng qua, Cú vợ phải cần đến kính đeo mắt mỗi khi ra ngoài tìm thức ăn.

Nhưng một đêm nọ, sau khi mặc quần áo, Cú vợ lại quên mang kính, và rời cái lỗ trong cây mà không có cặp kính.

"Ôi anh Cú ơi," _ Cú vợ phát hiện ra và kêu lên với chồng. "Em để quên kính ở nhà rồi. Anh yêu vào lấy cho em nhé."

"Ngay bây giờ à?" _ Cú chồng lưỡng lự hỏi.

"Dạ, anh. Em gần như không thấy gì hết. Em sẽ đuổi theo một con nhím gai. " _ Cú vợ cười khúc khích.

"Ừm..." _ Cú chồng lầm bầm rồi im lặng.

"*Cú cú,* đi đi anh, đừng run lập cập thế chứ."

"Anh phải đi sao? Sao em không đi đi?"

"Trời ơi, anh sao vậy?" _ Cú vợ bực bội hỏi.

"Anh hơi... sợ."

"Sợ ư? Sợ cái gì chứ?"

"Trong đó tối thui, ớn quá." _ Cú chồng nhăn nhó trả lời.

"Mình ơi, anh đang nói với em anh sợ bóng tối hả?"

Một thoáng im lặng. "Phải."

"Mình ơi! Anh bình tĩnh đi nào. Làm sao mà anh lại có thể sợ bóng tối cơ chứ?"

"Em đừng cáu với anh mà." _ Cú chồng sợ sệt năn nỉ vợ.

"Nhưng nó là cái lỗ của tụi mình, nhà của tụi mình mà. Anh biết là không có cái gì đáng sợ trong đó mà. Sợ cái gì chứ?"

"Bóng tối."

"Thôi nào, mình ơi. Bóng tối chỉ là cái xảy ra khi không có ánh sáng. Nó chỉ là... chỉ là... không là gì cả." _ Cú vợ giải thích.

"Ừ. Không gì cả. Anh sợ Không gì cả." _ Cú chồng nói thẳng thừng.

"Anh sợ không có gì ư? Hay đấy, rồi anh có thể lấy cái kính cho em mà. Anh à, thiệt tình mà nói, thỉnh thoảng anh..."

"Không, không. Em không hiểu. Anh sợ một cái gì đó: Anh sợ Không gì cả."

"Thật vô lý, mình à," _ Cú vợ cau mày nói. "Anh mới nói một điều, rồi sau đó anh nói ngược lại. Vậy cái nào mới đúng?"

"Cả hai! Em làm ơn nghe này. Anh không thể đi vô cái lỗ đó vì nó tối thui và đầy Không gì cả, điều đó làm anh sợ."

"Ồ em hiểu rồi," _ Cú vợ nói, cố phụ họa theo chồng. "Không có gì làm anh sợ?"

"Phải!"

"Vậy thì anh tranh luận về cái gì?"

"Không gì cả."

"Đúng vậy," _ Cú vợ nói, giương hai cánh lên. "Kính của em để bên cạnh chỗ để mũ, em nghĩ vậy."

"Trời,"_ Cú chồng thở dài. "Anh không thể lấy kính cho em. Anh không thể."

"Lại chuyện rắc rối gì nữa đây?"

"Không gì cả."

"Tốt. Sao anh cứ nói đi nói lại như con vẹt ấy nhỉ? Anh không phải là con vẹt, anh biết mà, mình ơi. Anh là cú. Nào lẹ lên đi anh."

Nghe mệnh lệnh, Cú chồng theo bản năng quay về cái lỗ, cho đến khi thấy một vùng tối đen và nhớ lại nỗi sợ của mình. "Ồ, không, bóng tối..."

Và thế là cuộc cãi vã lại tiếp tục. Cú chồng cứ khăng khăng nói rằng anh ta sợ Không gì cả, còn Cú vợ thì không ngừng nói với chồng rằng điều đó nghe hay ho quá và ra lệnh cho chồng đi lấy cái kính của mình. Và hai vợ chồng Cú cứ ngồi mãi trên một khúc cây, cãi nhau cho đến khi trời rạng, như hai con vẹt.

Câu hỏi khởi động 1 Nếu Cú chồng sợ bóng tối, vậy thì anh ta sợ cái gì đó hay không sợ gì cả?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Bóng tối không là gì cả hay là một cái gì đó?
- **Bóng tối là gì?**
- Liệu cuộc tranh cãi của vợ chồng Cú có bao giờ chấm dứt không?
- Có điều gì tốt đẹp về bóng tối không?
- **Sợ là gì?**
- Tại sao chúng ta hay sợ bóng tối?

Câu hỏi khởi động 2 Nếu Cú chồng sợ Không gì cả, vậy thì anh ta sợ cái gì đó, hay không sợ gì cả?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Không gì cả có phải là một cái gì đó không?
- Có thể sợ không gì cả không?
- Không gì cả có thể đáng sợ hơn một cái gì đó không?
- **Không gì cả là gì?**

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Cái hộp của Immy

✓ Trống rỗng

✓ Bánh rán donut

✓ Cả trang không có gì

✓ Âm thanh của im lặng

✓ *Cỗ máy Nếu như:* Nghĩ về không gì cả

✓ *Suy tưởng:* Một điều bí ẩn biến mất

Triết học: Logic, bản thể luận, thuyết hiện sinh và sự khắc khoải, Kierkegaard, Heidegger, Sartre, Tillich.

Âm thanh của im lặng

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Bài tập triết học: Đọc lời bài hát sau đây và hát thầm trong đầu giai điệu nổi tiếng đó. Đừng hát ra tiếng nhé! Nếu bạn đang dạy trong một lớp học, hãy hướng dẫn học sinh nhép môi không ra tiếng để cả lớp cùng nhau "hát trong im lặng". (Nếu đó là sinh nhật của em học sinh nào đó thì hãy hát thầm trong đầu bài "Happy Birthday" này tặng em ấy!)

Happy Birthday

Happy Birthday to you

Happy Birthday to you

Happy Birthday dear [tên ai đó]

Happy Birthday to you

Khuyết danh

Câu hỏi khởi động   Có phải bạn vừa *nghe* bài "Happy Birthday" đúng không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- **Nghe là gì?**
- **Âm thanh là gì?**
- Âm thanh có tồn tại không nếu nó chỉ ở trong tâm trí bạn?
- Nhà soạn nhạc Beethoven bị điếc hoàn toàn vào cuối đời. Liệu có thể nói ông đã *nghe* những tác phẩm mà ông soạn khi bị điếc không?

- Nếu Beethoven bị điếc cả đời, liệu ông có trả lời khác không?
- Bạn nghĩ ông có thể soạn những giai điệu như "Ode to Joy" nếu ông bị điếc hoàn toàn từ lúc sinh ra không?
- Bạn có cần phải nghe âm thanh để hình dung ra âm thanh không?
- Nhạc sĩ khiếm thính Evelyn Glennie cảm nhận âm nhạc qua sự rung động của nó. Bạn có thể nghe nhạc theo cách này không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ "Nghe rất êm tai!"

✓ Những ý tưởng xanh lá cây

✓ Nói ra và không được nói ra

✓ Nhạc dương cầm

✓ *Suy tưởng:* Giữa hai tai tôi

✓ *Cỗ máy Nếu như:* Nghĩ về không gì cả

Nguồn: Bài này được gợi hứng từ bé Elena 7 tuổi. Em nói "âm nhạc em nghe nằm trong đầu em" khi cả lớp được yêu cầu nghĩ ra nhiều ví dụ về những điều không phải vật chất có thể nằm trong đầu các em, như "tư duy" thay vì "bộ não". (Hoạt động thảo luận này nằm trong chủ đề *Suy tưởng:* Giữa hai tai tôi.)

Triết học: Hiện tượng học về âm thanh, bản thể luận về âm thanh/ âm nhạc.

Một đống bài tập?

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Bài tập 1

1. Chất đống những thứ nào đó như sách, bút chì, hạt chuỗi, v.v...
2. Bây giờ lấy ra một trong số những thứ ấy. Đó có còn là một đống không?
3. Lấy ra thêm một thứ gì đó. Đó vẫn còn là một đống chứ?
4. Cứ tiếp tục làm như vậy cho đến lúc bạn nghĩ đó không còn là một đống nữa.

Câu hỏi khởi động 1 Khi nào thì nó không còn là một đống? Và tại sao?

Bài tập 2

1. Đặt một cuốn sách/một cây bút chì/một hạt chuỗi/v.v... lên sàn nhà. Đó có phải là một đống không?
2. Đặt thêm bất cứ món gì lên sàn cùng với món đồ trước đó. Bây giờ đó có phải là một đống không?
3. Đặt thêm một món nữa lên trên hai món kia. Bây giờ đó có phải là một đống chưa?
4. Cứ tiếp tục làm vậy cho đến khi bạn nghĩ bạn đã có một đống.

Câu hỏi khởi động 2 Khi nào nó trở thành một đống? Và tại sao?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- **Một đống là gì?**
- Vào thời điểm nào thì một đống trở thành một đống?
- Vào thời điểm nào thì một đống không còn là một đống?
- Vấn đề rắc rối này có giải quyết được không?
- Khi nào thì một đống đúng là một đống và khi nào thì một đống không đúng là một đống?
- Nó có thể không đúng, nhưng cũng không sai không?
- Nó có thể vừa đúng vừa sai không?
- Những bài tập trong trang này có phải là một đống bài tập không?

Hoạt động mở rộng 1

1. Đặt một tờ giấy A4 theo chiều ngang trước mặt bạn.
2. Vẽ hình một em bé ở bên trái tờ giấy và sau đó vẽ hình một đứa trẻ lớn hơn bên phải tờ giấy.
3. Kẻ một đường ngang giữa em bé và đứa trẻ.
4. Đánh dấu X trên đường kẻ ở chỗ mà bạn nghĩ là em bé trở thành đứa trẻ. Bạn có làm được điều đó không?

Hoạt động mở rộng 2

1. Bắt đầu thì thầm.
2. Hãy tưởng tượng có ai đó đang khuếch đại giọng nói bạn lên như thể họ có một cái điều khiển từ xa với nút âm lượng để kiểm soát bạn.
3. Âm lượng càng lúc càng to dần cho đến khi tiếng thì thầm của bạn trở thành tiếng thét.

Câu hỏi khởi động 3 Chính xác thì khi nào một tiếng thì thầm trở thành tiếng thét?

Hoạt động mở rộng 3

Câu hỏi khởi động 4 Viền của đám mây ở đâu?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Một đám mây được làm bằng gì?
- Làm sao bạn tìm thấy cái viền đó?
- Làm sao bạn biết khi nào bạn tìm thấy cái viền của đám mây?
- Khi một đám mây hơi nước thoát ra khỏi ấm đun nước, đâu là cái viền của đám mây hơi nước đó? (Lưu ý quan trọng: Hết sức cẩn thận với hơi nước bay ra từ ấm đun nước!)
- Một đám mây có viền không?
- Khi một đám mây làm mưa thì đâu là nơi đám mây đó kết thúc và cơn mưa bắt đầu?
- Nước hay đá có phải là cùng một thứ với mây không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Vừa đúng-vừa sai

✓ Phil, Soph và cuộc chạy đua ba chân

✓ Sách nhắn tin

✓ Ông ta không còn được một nửa ngày xưa

✓ Cú sút cuối cùng của Zeno

Nguồn: Nghịch lý Sorites Hy Lạp cổ (*sorites* trong tiếng Hy Lạp cổ có nghĩa là "đống"); cảm ơn David Birch về những hoạt động mở rộng và em Clarissa 11 tuổi về câu hỏi "Viền của đám mây ở đâu?".

Triết học: Mập mờ, lưỡng nghĩa.

Qua sông và vào rừng

Angie Hobbs

Tuổi bắt đầu học: 9 tuổi

Một ngày sau tiệc sinh nhật lên chín của mình, Lucy cảm thấy rằng những trò vui đó nên tiếp tục. "Vẫn còn là tuần lễ sinh nhật của mình mà", cô bé nói. Vì đó là một ngày Chủ nhật nắng đẹp trong tháng Năm, mẹ cô bé gợi ý cô nên mời vài người bạn ghé chơi, và tất cả sẽ chuẩn bị một buổi picnic trong rừng cây hoa chuông gần nhà.

Thế là chúng xếp bánh pizza, bánh sôcôla và mứt dâu vào đầy một cái giỏ rồi bắt đầu băng qua mấy cánh đồng, hướng về rừng cây hoa chuông. Ngay trước khi đến khu rừng, chúng phải băng ngang một chiếc cầu gỗ cũ kỹ bắc qua con sông nhỏ, nước sông ồ oạp vỗ vào những tảng đá trắng muốt và lấp lánh dưới ánh mặt trời. Chúng dừng chân ít phút, ném những cành cây nhỏ xuống sông, để rồi thấy những cành cây ấy trồi lên trước tiên từ phía dưới cây cầu. Lucy (đang mang giày ống) ngồi trên cầu, nhúng một chân xuống sông, nhìn cành cây cuộn xoáy quanh đôi giày ống của mình.

Chúng ăn tiệc picnic ngoài trời, dưới gốc một cây sồi cổ thụ to lớn, đầy các mấu, rồi trèo lên cây và vạch một con đường mòn xuyên rừng. Rồi bọn trẻ nằm xuống, chơi game trên điện thoại, người mẹ phản đối. Nhưng cả bọn chẳng để ý đến bà bởi vì chúng đang sung sướng.

Cuối cùng, chúng thu dọn đồ đạc và trở về nhà, lại đi qua cầu. Tất cả những cành nhánh đã biến mất từ lúc nào, ngoại trừ một cành, vẫn còn vướng trong đám cỏ. Chung quanh cành cây bị vướng lại đó, nước cuộn xoáy.

Câu hỏi Khởi động 1 Khi đi qua cầu, có phải tất cả chúng đang băng qua cùng một dòng sông không? Nếu đúng, thì tại sao? Nếu không, thì tại sao không?

Năm sau Lucy đề nghị tổ chức lại buổi đi chơi picnic. Lần này chúng đi chơi sau buổi học, vào ngày thứ Hai. Chúng đi qua cầu (Lucy lại đong đưa chân dưới dòng nước), và thấy rằng một phần bờ sông đã bị sạt lở, có lẽ do cơn bão gần đây. Chúng lại ngồi ăn uống dưới cây sồi và chơi những game mới trên điện thoại di động giữa những cây hoa chuông. Bà mẹ không phản đối nữa và mọi người đều vui vẻ. Họ quay về nhà, dừng chân trên cầu để ném những cành cây nhỏ xuống nước. Cành cây của người mẹ trồi lên đầu tiên.

Câu hỏi khởi động 2 Một năm sau, có phải chúng vẫn đi qua cùng một dòng sông đó? Nếu đúng, thì tại sao? Nếu không, tại sao không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Nếu bạn nghĩ nó vẫn là dòng sông cũ, thì điều gì làm cho nó vẫn là dòng sông cũ?

- Nếu bạn nghĩ nó không phải là dòng sông cũ, thì tại sao (và như thế nào) chúng ta vẫn gọi nó là dòng sông đó?
- Tại sao (và như thế nào) chúng ta vẫn gọi nó cùng một cái tên?
- Làm thế nào chúng ta có thể dùng những từ ngữ ổn định để chỉ những đối tượng không ổn định?
- Cây sồi mà họ đã ngồi dưới gốc trong buổi picnic có phải là cây sồi cũ?
- Lucy lúc 10 tuổi và Lucy lúc 9 tuổi có phải là một người không?
- Nếu mọi sự vật luôn thay đổi ít nhất về một phương diện nào đó, thì điều gì (nếu có) cho phép nó vẫn là cùng một sự vật?
- Nếu mọi sự vật luôn thay đổi, thì thoạt đầu những sự đồng nhất – của dòng sông, cây sồi, Lucy – hình thành như thế nào? Hay có lẽ chỉ có một chút thay đổi thoáng qua và không có những thứ tách biệt?
- Tốc độ thay đổi nhanh hay chậm thế nào có tạo ra sự khác biệt không?
- Nếu các sự vật đơn giản là *có khả năng* thay đổi, thay vì luôn luôn thay đổi trên thực tế, thì có tạo ra sự khác biệt nào không?
- **Thay đổi là gì?**

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Câu chuyện này dựa trên một nghịch lý của triết gia Hy Lạp cổ đại Heraclitus, ông nói rằng bạn không thể tắm hai lần trong cùng một dòng sông, bởi vì những dòng nước khác nhau luôn chảy qua. Đồ đệ của ông, Cratylus, nói rằng bạn không thể tắm trong cùng một dòng sông dù chỉ *một lần*. Trong một thế giới biến dịch cực độ, những sự đồng nhất thậm chí không thể hình thành. Nói thật nghiêm ngặt, chúng ta không thể nói được gì về một "dòng sông".
- Bạn có đồng ý với Cratylus không?

- Có ai đồng ý với cách dùng từ của Cratylus không? Hay vị triết gia này đang cho chúng ta bức tranh về một thế giới mà trong đó ngôn ngữ không thể tồn tại? (Cratylus rõ ràng đã từ chối trả lời các câu hỏi, chỉ ngồi im đó thôi.)

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Sự phô bày tính đồng nhất

✓ Phần "Tính đồng nhất cá nhân"

✓ Người bút chì gặp Người bút chì!

✓ *Cỗ máy Nếu như:* Chiếc thuyền Theseus

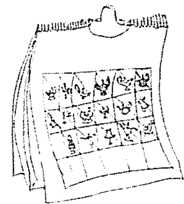
✓ *Suy tưởng:* Dòng chảy

Nguồn: Triết gia trước Socrates, Heraclitus, và đồ đệ của ông, Cratylus.

Triết học: Tính đồng nhất, thay đổi/biến dịch.

Mưu mẹo

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 10 tuổi *Nâng cao*

Ali nghe nói rằng nếu chà xát những cây đèn thần, người ta sẽ phóng thích các vị thần, và cậu ta còn nghe rằng các vị thần sẽ ban điều ước cho ai giúp họ thoát khỏi cây đèn.

Suốt ba tuần nay, Ali đã chà xát những cây đèn, hầu như không ngừng tay. Cậu rất mệt, thấy chán và sắp bỏ cuộc thì đột nhiên cây đèn mà cậu đang chà bừng sáng lên. Cậu kinh ngạc đến mức đánh rơi nó, vì từ lâu cậu đã từ bỏ ý nghĩ rằng những cái đèn như thế còn tồn tại. Một làn khói xanh bay ra từ họng đèn và chẳng bao lâu sau Ali đã thấy một vị thần đang ngồi trên một đám mây kỳ lạ tụ lại phía trên cây đèn.

"Ta chính là thần đèn," – vị thần nói bằng một giọng trầm vang," – và ta là vị thần *hùng mạnh* nhất mà ngươi từng gặp".

"Ồ, *tuyệt quá*… vì ngài là vị thần *duy nhất* tôi từng gặp." – Ali thản nhiên đáp.

"Nhưng nếu ngươi đã gặp một ngàn vị thần thì ta vẫn là người *quyền năng nhất,*" – vị thần tiếp tục khoác lác, –"vì ta được gọi là Vị Thần Tài Trí Toàn Năng, à này, thế nghĩa là 'quyền năng tối thượng' …".

Thực tế là Ali đã phải ngồi nghe suốt gần nửa giờ đồng hồ rằng quyền lực của vị thần "quyền năng tối thượng" hùng mạnh đến thế nào và trước khi vị thần cuối cùng cũng tuyên bố rằng ông ta sẽ ban những điều ước cho bất kỳ ai giải thoát mình, Ali đã rất chán nản và bực bội với những lời khoác lác đó. Cậu cũng thất vọng khi phát hiện rằng vị thần này chỉ ban có *hai* điều ước, trong khi Ali nghe nói các vị thần sẽ ban đến *ba* điều!

Rốt cuộc vị thần cũng kết thúc bài phát biểu lê thê của mình và nói: "Giờ ta sẽ ban cho ngươi hai điều ước. Ngươi có thể ước bất cứ điều gì ngươi muốn, và nhớ rằng: không có gì là không thể đối với Vị Thần Tài Trí Toàn Năng ta đây!".

Vì bực mình trước những lời khoác lác quá thể đó, Ali bèn nghĩ ra những điều ước mưu trí mà cậu biết là sẽ bịt mồm vị thần này một lần và mãi mãi. *Thần với thánh*! cậu thầm nghĩ.

"Tôi ước..." – Ali nói bằng giọng đầy tinh quái, – "ngài tạo ra một quả núi mà ngài không dời chuyển được".

"Không có gì là không thể đối với Vị Thần Tài Trí Toàn Năng." – Vị thần nói và làm điệu bộ ban điều ước. Trong khoảnh khắc một trái núi khổng lồ hiện ra sừng sững trước mặt hai người.

"Ngài có chắc là ngài không thể dời chuyển nó không?" – Ali hỏi.

"Chắc chứ!" – Vị thần cam đoan, dù Ali thấy có vẻ như ông ta chẳng cố gắng chút nào. "Giờ ước điều thứ hai đi." – Vị thần nóng nảy thúc giục.

"Được rồi. Điều ước thứ hai, tôi ước..." – Ali hấp háy mắt còn tinh quái hơn, – "rằng ngài dời chuyển được quả núi mà ngài vừa tạo ra này!".

"Ơ, nhưng mà... nhưng mà..." – Vị thần tỏ ra lúng túng.

"Thế này là để dạy cho ngài biết rằng đừng có khoác lác về cái gì mình không có!" – Ali nói. Nhưng rồi Ali nhận ra cậu đã phí phạm khi nghĩ ra những điều ước mưu mẹo chỉ để đánh lừa vị thần, rồi giờ đây không còn điều ước nào cho chính nó. Ôi trời! Ali ngớ ngẩn thật!

Câu hỏi khởi động Nếu vị thần quyền năng tối thượng có thể làm bất kỳ điều gì, liệu ông ta có thể ban cả hai điều ước đó được không? Hai điều ước sau:

Điều ước 1: Tạo ra một quả núi mà vị thần không thể dời chuyển.

Điều ước 2: Dời chuyển chính quả núi mà vị thần vừa tạo ra.

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Có phải không có gì là không thể đối với vị thần đó?
- Có phải không có gì là không thể không?

- Ý Ali là gì khi nói với vị thần rằng ông ta không nên khoác lác về cái mình không có? Cái mà vị thần không có là cái gì?
- Ali nghĩ ra điều gì là không thể đối với vị thần chưa?
- Ali đã chứng tỏ được rằng suy cho cùng vị thần nọ chẳng toàn năng gì cả chưa?
- Bạn có nghĩ ra được điều gì hoàn toàn không thể thực hiện không?
- Điều gì sẽ xảy ra nếu vị thần có thể ban điều ước đó?
- Điều gì sẽ xảy ra nếu vị thần không thể ban điều ước đó?
- "Vì đối với Thiên Chúa, không có gì là không thể làm được" (Luke 1:37). Hãy thảo luận câu Kinh thánh này.

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Phần "Thời gian"

✓ Vài bài toán với số 0

✓ Về chính nó

✓ Vừa đúng-vừa sai

✓ Chỉ thử nghiệm thôi!

✓ *Suy tưởng:* Điều bất khả và những điều bất khả hơn

Nguồn: Ibn Rushd (ở phương Tây gọi là Averroes) và nghịch lý về sự toàn năng.

Triết học: Triết học về tôn giáo, khả thể logic.

Chỉ thử nghiệm thôi!

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 9 tuổi *Nâng cao*

Hãy tưởng tượng trước khi Thượng Đế tạo ra mọi sự, ngài quyết định trước hết sẽ tạo ra chỉ một thứ. Ngài quyết định tạo ra một hành tinh, chỉ để thử nghiệm những kỹ năng sáng thế của mình. Ngài đã làm thế: *kazoom!*

Câu hỏi khởi động Hành tinh mà Thượng Đế đã tạo ra có lớn không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Lớn là lớn như thế nào?
- Điều gì quyết định kích cỡ của một cái gì đó?
- Kích cỡ là gì?
- Một thứ gì đó có thể tự thân là lớn được không?
- Kích cỡ có phụ thuộc vào sự so sánh không?
- Nếu không có gì để so sánh với hành tinh đó thì nó sẽ có kích cỡ thế nào?
- Thượng Đế có kích cỡ thế nào?
- Lớn có phải là lớn không?
- Có thứ gì mà chỉ có lớn và không bao giờ nhỏ không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Mưu mẹo

✓ Hình vuông số 2

✓ Thần Zeus làm gì khi buồn chán

✓ *Cỗ máy Nếu như:* Cái bóng của Kim tự tháp

✓ *Suy tưởng:* Những điều kỳ diệu về con số

Nguồn: Thí nghiệm trong tư tưởng này nảy sinh trong cuộc thảo luận với một số học sinh 11 tuổi về chủ đề "những con số được tạo ra hay khám phá ra".

Triết học: Các khái niệm tương quan, bản chất của con số.

Cả trang không có gì

Sophia Nikolidaki

Câu hỏi lớn

Chọn một trong số những câu hỏi dưới đây. Bạn có thể trả lời nó không? (Ngoài ra, bạn có thể chọn ngẫu nhiên một con số từ 1 đến 21 và cố gắng trả lời câu hỏi mang số thứ tự đó.)

Các câu hỏi khởi động

1. Một cái gì đó có thể chứa đầy cái không có gì không?
2. Cái không có gì có tồn tại không?
3. Có một chỗ dành cho cái không có gì không?
4. Liệu bạn có thể một lúc nào đó thực sự muốn nói rằng "bạn đang không làm gì cả" không?
5. "Không có gì" nghĩa là gì?

6. Có cái gì đó có thể thay thế cho cái không có gì không?
7. Liệu có phải "không có gì" chỉ là một cụm từ? Trong trường hợp đó, liệu chúng ta có thể khẳng định rằng "ở đó không có gì cả" không?
8. Một âm thanh có thể phai nhạt dần thành không có gì không?
9. Có phải số 0 là không có gì?
10. Bạn có thể vẽ cái không có gì đó được không?
11. Có lúc nào không có gì sẽ có ích không?
12. Tại sao chúng ta lại dùng cụm từ "không có gì" để ca ngợi một điều gì đó? (ví dụ: Câu "không có gì tốt hơn một tách trà ngon" có ý nghĩa gì?)
13. Liệu ai đó/điều gì đó có thể không là gì không?
14. Bạn có thể không cảm thấy/nghĩ/làm gì không?
15. "Tình trạng không quan trọng" và "tình trạng không có gì" có đồng nghĩa không?
16. Cái gì có trước không có gì?
17. Cái gì đến sau không có gì?
18. Ảo giác có phải là một dạng của không có gì không?
19. Bạn có thể ẩn giấu (sự) không có gì không?
20. Sự ẩn giấu có biến dần thành không có gì không?
21. Có cái gì ít hơn không có gì không?

Còn câu hỏi nào về *không có gì* nữa không? Bạn có thể tiếp tục lấp đầy trang này không?

Các câu hỏi của bạn

⌘

⌘

⌘

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Cái hộp của Immy
- ✓ Một cái lỗ không chứa gì
- ✓ Bánh rán donut
- ✓ Trống rỗng
- ✓ *Cỗ máy Nếu như:* Nghĩ về không gì cả
- ✓ *Suy tưởng:* Một điều bí ẩn biến mất, Ngài Không Ai Cả đâu rồi?

Triết học: Triết gia trước Socrates, Parmenides, và cái không, Sartre, Heidegger.

Tiểu hành tinh của BURIDAN

Robert Torrington

Tuổi bắt đầu học: 9 tuổi

Trong 3.141 năm, máy tính Nghiên cứu, Nhận diện, Định nghĩa và Điều hành Vũ trụ Nhân từ (gọi tắt là BURIDAN) đã hướng dẫn những thành viên còn sót lại của loài người đi xuyên không gian trong cuộc tìm kiếm một thế giới mới của nó. Toán học cao cấp, suy luận và logic hoàn hảo đã giúp loài người an toàn suốt hàng nghìn năm.

Nhưng một ngày nọ, BURIDAN cho ngừng chiếc tàu không gian lại.

Cách đó đúng 100 năm ánh sáng về phía trái là một tiểu hành tinh đủ lớn để con người có thể sống được. Nhưng

cũng đúng 100 năm ánh sáng về phía phải là một tiểu hành tinh thứ hai giống hệt tiểu hành tinh kia. Mỗi tiểu hành tinh có hình dạng và kích cỡ giống hệt nhau. Mỗi tiểu hành tinh cách tàu không gian một khoảng bằng nhau (đều là 100 năm ánh sáng). Cả hai giống hệt nhau. Thực vậy, nếu chúng không nằm ở hai vị trí khác nhau, bạn hẳn đã nghĩ rằng chúng là một. Không có gì khác biệt giữa hai chọn lựa, mà không thể cùng lúc đi theo cả hai hướng. BURIDAN không có lý do nào để chọn cái này hay cái kia. Cho nên chiếc tàu đã ngừng lại.

Phi hành đoàn hỏi BURIDAN tại sao chiếc tàu lại ngừng, và được trả lời đúng những gì đã diễn ra.

"Cứ chọn một đi, BURIDAN." – Họ yêu cầu.

"Tôi sẽ chọn sao đây?" – BURIDAN đáp.

"Điều đó không quan trọng – cứ chọn đại một cái đi, bên trái hoặc bên phải cũng được."

"Sự lập trình của tôi chỉ cho phép tôi hành động phù hợp với lý tính. Tôi chỉ được tự do làm những gì hợp logic. Nhưng giờ không có lý do nào để chọn một trong hai. Tôi sẽ hành động phi logic nếu tôi chọn cả hai."

"Nhưng thật ngớ ngẩn nếu cứ ngồi đây mà không làm gì cả. Nếu cuối cùng ngươi không di chuyển, thì chúng ta sẽ kẹt ở đây mãi mãi."

"Nhưng dù sao vẫn không có phương cách logic nào để quyết định hết."

Câu hỏi khởi động   Có phương cách logic nào để đưa ra quyết định không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn (theo các chủ đề)

Logic và lý tính

- Hành động hợp logic là gì?
- **Logic là gì?**
- **Lý tính là gì?**
- BURIDAN có đúng khi ngừng lại không?
- BURIDAN nên quyết định sẽ làm như thế nào?
- Chúng ta có suy nghĩ như BURIDAN không?
- Chúng ta có hợp logic, trái logic và phi logic (sự khác nhau giữa trái logic và phi logic là gì?) không?
- Bạn thích cái nào hơn: hợp logic hay trái logic?
- Hợp logic quan trọng như thế nào?

Tự do và tư tưởng

- BURIDAN chỉ có thể làm điều gì hợp logic; vậy thì BURIDAN có tự do không?
- Bạn có tự do không nếu bạn chỉ làm điều gì hợp logic?
- Khi nào bạn tự do?
- Chúng ta có tự do không?
- **Tự do là gì?**

Tính đồng nhất và vật lý học

- Có thể có hai sự vật đồng nhất không?
- **Đồng nhất nghĩa là gì?**
- Một sự vật có thể ở hai nơi cùng một lúc không?
- Anh em sinh đôi có đồng nhất không?

- ⌘ "1+1" có đồng nhất với 2 không?
- ⌘ Bạn có đồng nhất với bạn không?

Các câu hỏi của bạn

- ⌘
- ⌘
- ⌘

Kết hợp tốt với các bài

Tự do và logic:

- ✓ Những bài trong phần "Tự do"
- ✓ Sự lựa chọn của Charlie
- ✓ Nelly nói không
- ✓ Sự thú nhận tình cờ
- ✓ Cố quên
- ✓ Cậu bé đèn giao thông (3)
- ✓ *Suy tưởng:* Trí óc và não bộ, Bạn có tự do không?
- ✓ *Cỗ máy Nếu như:* Lời nói dối, Ếch và Bọ cạp.

Tính đồng nhất:

- ✓ Người bút chì gặp Người bút chì!
- ✓ Máy sao chép
- ✓ Sự phô bày tính đồng nhất (3): Bản sao cơ thể
- ✓ Qua sông và vào rừng
- ✓ *Cỗ máy Nếu như:* Chiếc thuyền Theseus, Tái thiết
- ✓ *Suy tưởng:* Dòng chảy

Nguồn: Câu chuyện về con lừa của Buridan, trong đó con lừa không thể chọn giữa hai bó cỏ cách nó một khoảng bằng nhau. Con lừa đành chịu đói đến chết! Câu chuyện này được chế ra để trêu chọc triết học về ý chí tự do của Jean Buridan.

Triết học: Con lừa của Buridan, logic, Leibniz và "quy luật của Leibniz", tính đồng nhất, sự đồng nhất của những cái không thể phân biệt.

Phil, Soph và món kem

Philip Cowell

Tuổi bắt đầu học: 5 tuổi

Ngồi ngả lưng ra sau, dưới những tia nắng cuối cùng, khi kết thúc một ngày dài chơi đùa, Phil và Soph đang thưởng thức thời khắc yên tĩnh với những ly kem. "Ngon tuyệt!" – Phil vừa nói vừa múc một muỗng kem to đưa lên miệng. Soph cũng múc một muỗng đầy. "Mình biết," – cô bé nói. – "Mình thích một ly kem sôcôla *màu xanh!*"

Phil nghĩ một lúc rồi nói: "Mình thì muốn thử một loại kem *có vị kem*".

Cảm nhận có sự cạnh tranh, và sau khi ăn thêm một muỗng đầy kem thơm ngon, Soph nói: "Mình lại muốn một thứ kem *không mùi vị!*".

Các câu hỏi khởi động

1. Kem sôcôla màu xanh sẽ có vị thế nào?

2. Kem *có vị kem* sẽ có mùi vị thế nào?
3. Có thể có một loại kem *không mùi vị* không? (Có loại thức ăn hay thức uống nào mà không có mùi vị không?)

Phil lúc này thậm chí trông trầm tư hơn, và sau một hồi suy nghĩ, nó nói: "Mình thắc mắc không biết có thứ gì không mùi, không vị, không màu sắc, không âm thanh và không sờ được không nhỉ".

Cả hai cùng im lặng suy nghĩ về câu hỏi của Phil trong lúc nhóp nhép ăn hết phần kem của mình.

Câu hỏi khởi động 4 Bạn có nghĩ ra cái gì (không chỉ thức ăn mà *bất cứ thứ gì*) không vị, không mùi, không màu sắc, không âm thanh và không sờ được không?

[Cố gắng trả lời Câu hỏi khởi động 4 trước khi xem những gợi ý dưới đây nhé.]

Bạn nghĩ sao về:

1. Nước?
2. Không khí?
3. Từ ngữ?
4. Các cảm xúc (như yêu, giận, v.v...)?
5. Suy nghĩ?
6. Không có gì (như trong "cái không")? Câu hỏi: Không có gì có phải là một điều gì đó không? Bạn có nghĩ ra cái gì khác không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Tại sao một thứ gì đó lại có vị của thứ đó?
- Kem có màu sắc không?

- ✠ Bạn có thể có một thứ kem không màu sắc không?
- ✠ Bạn có thể có một thứ kem không màu, không mùi vị, không âm thanh và không sờ được không?
- ✠ Giả sử bạn là Phil và bạn muốn có một món kem thú vị về mặt triết học như ly kem của Soph. Vậy "món kem triết học" của bạn sẽ như thế nào?

Các câu hỏi của bạn

- ✠
- ✠
- ✠

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Những câu chuyện Phil và Soph khác
- ✓ Ai là triết gia?
- ✓ Cô gái dơi
- ✓ Những suy đoán tô hồng
- ✓ Thêm những câu hỏi hóc búa về màu sắc
- ✓ Vịt và thỏ

Triết học: Triết học về màu sắc và mùi vị, cảm thụ tính, bản chất của tư duy, những nghịch lý.

Những cuộc phiêu lưu triết học của Người bút chì

Những bài học này có thể hòa trộn dễ dàng với nhau vì có nhiều sự chồng chéo, trùng lặp về ý tưởng. Chẳng hạn, nếu phần thảo luận

trong bài "Giới thiệu Người bút chì" dẫn đến sự phân biệt giữa *các kiểu loại* (types) và *những sự vật cá thể* thì thực hành bài "Người bút chì gặp Người bút chì!" sẽ giúp tập trung vào vấn đề đó.

Giới thiệu Người bút chì

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Giáo cụ: Bốn (hay tám) cây bút chì, một cuốn sách, một trái banh (hay bất kỳ vật nào có thể làm một cái "đầu" và một "cơ thể" – Tuy nhiên, Người bút chì thì phải có các cây bút chì để là "Người bút chì".

Hướng dẫn lắp ráp: Lấy ra bốn (hay tám) cây bút chì, một cuốn sách và một trái banh. Đặt cuốn sách trên nền nhà sao cho cuốn sách hướng thẳng về phía bạn. Sau đó, đặt những cây bút chì ở bốn góc của cuốn sách để làm tay và chân. Cuối cùng, đặt trái banh lên phía trên để làm cái đầu.

(Đối với các học sinh bé hơn, thì trước, trong và sau khi lắp ráp Người bút chì, hãy đọc và ngâm nga bài thơ "Người bút chì").

Suy tưởng: Người bút chì

Tôi là một người làm bằng những cây bút chì

Ồ, có thể không phải *hoàn toàn* như vậy

Tôi có những cây bút chì làm tay và chân

Cuốn sách là thân mình

Và đầu tôi là trái banh.

Nào, đây là câu hỏi cho bạn

Đủ khiến bạn phải cắn cây bút chì *của mình:*

Tôi là bao nhiêu sự vật?

Tôi là *Một* hay *Nhiều?*

Tuy rõ ràng được làm từ những vật dụng.

Câu hỏi khởi động Có bao nhiêu vật ở đây (chỉ vào Người bút chì được lắp ráp nằm trên nền nhà)?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Có phải Người bút chì là một sự vật?
- Có phải Người bút chì là nhiều sự vật? Nếu vậy, có bao nhiêu sự vật?
- Người bút chì là người?
- Bạn có thể đưa ra bao nhiêu câu trả lời khác nhau cho Câu hỏi khởi động ở trên?
- Có thể có một sự vật *và* nhiều sự vật không? *Cùng một lúc?*
- **Một "sự vật" là gì?**
- **Một "vật thể" là gì?**
- Các bộ phận có cần được kết nối để thành một sự vật không?
- Có phải nó chỉ phụ thuộc vào cách ta nhìn nó không?
- Ai đó có thể sai khi nói có bao nhiêu sự vật không?
- Triết gia Aristotle nói: "Toàn thể thì khác với tổng các bộ phận của nó". Bạn nghĩ vị triết gia này muốn nói gì?

Các câu hỏi của bạn

⌘

⌘

⌘

Kết hợp tốt với các bài

✓ Chỉ thử nghiệm thôi!

✓ Hình vuông số 2

✓ Vài bài toán với số 0

✓ Ý tưởng con dao

✓ Người bút chì biến mất

✓ Người bút chì gặp Người bút chì!

✓ Có bao nhiêu con chó?

✓ Một đống bài tập?

✓ *Suy tưởng:* Những điều kỳ diệu về con số

Nguồn và triết học: Thuyết bộ phận-tổng thể, Aristotle và vấn đề đơn thể và đa thể.

Người bút chì biến mất

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 9 tuổi

Lưu ý cho giáo viên: Nếu thực hành bài này với một lớp học, bạn có thể diễn tương tự như nhà ảo thuật thay vì đọc câu chuyện.

Nhà ảo thuật nói rằng ông ta sẽ làm cho Người bút chì biến mất: "Không, không chỉ *biến mất* thôi đâu," – nhà ảo thuật nói. – "Tôi sẽ làm cho Người bút chì *không còn tồn tại nữa!*" Từ hàng ghế khán giả, có thể nghe rõ mọi người cùng hít sâu vào.

Tiếng trống bắt đầu giục liên hồi. Đèn mờ dần. Mọi người có thể cảm nhận được sự hào hứng trong khán phòng. Đột nhiên nhà ảo thuật đặt Người bút chì vào cái túi vải và, toàn thể khán giả có thể nhìn thấy rõ, ông ta mang cái túi ra khỏi phòng rồi đặt nó lên sàn nhà. Sau đó, ông quay lại phòng, đóng cửa, chạy vội về sân khấu và nói – trong khi vung vẩy "hai bàn tay sặc sỡ": "Ta đa! *Người bút chì không còn tồn tại nữa!*".

Sau một hồi im lặng vì sốc, một người trong khán phòng nói, hơi ngập ngừng: "Nhưng mà ông đặt Người bút chì trong cái túi rồi đem ra ngoài kia để xuống sàn mà".

"Phải rồi, thì sao?" – Nhà ảo thuật trả lời vị khán giả đang thất vọng.

"À thì, Người bút chì *vẫn* tồn tại mà, nó chỉ *không ở trong phòng nữa thôi.*" – Vị khán giả bất bình nói.

Nhà ảo thuật bắt đầu tỏ vẻ khó chịu và ông hướng về phía kẻ chống đối, giận dữ nói: "Vậy anh nói cho tôi biết xem anh có thể làm cách nào khác để Người bút chì không còn tồn tại nữa?"

Câu hỏi khởi động   Làm cách nào để Người bút chì không còn tồn tại nữa?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Nếu đốt cháy hay tháo rời các cây bút chì, cuốn sách và trái banh thì có đạt hiệu quả mong muốn không?

- Có thể làm cho một điều gì đó *không còn tồn tại nữa* không?
- Một điều nào đó có thể tồn tại trong ký ức của chúng ta không?
- Nếu một điều nào đó từng tồn tại, thì có phải nó sẽ luôn tồn tại, bất kể chuyện gì xảy ra với nó không?
- Nếu một điều gì đó *chưa từng tồn tại* thì sao? Nó sẽ không tồn tại phải không?
- Bạn có thể làm cho một điều tồn tại không tồn tại vào lúc này được không? Nếu được, thì đó là cái gì?

Sau một hồi tranh cãi liệu Người bút chì có còn tồn tại hay không, nhà ảo thuật nảy ra một ý tưởng. Ông phóng ra ngoài và đem cái túi trở lại phòng. Ông lấy hết tất cả bút chì, cuốn sách và trái banh ra khỏi cái túi rồi đặt từng cây bút chì vào các hộp bút chì khác nhau của mọi người, nằm rải rác ở những nơi khác nhau trong căn phòng. Ông đặt cuốn sách lên kệ giữa nhiều cuốn sách khác và trái banh thì bỏ vào cái hộp đầy những trái banh đủ loại.

"Thấy chưa!" – Ông ta kêu lên. – "Nào, *chắc chắn* là giờ Người bút chì không còn tồn tại nữa!"

Câu hỏi khởi động 2 Nhà ảo thuật đã làm được chưa? Có phải ông ta đã làm cho Người bút chì không còn tồn tại nữa phải không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Những bộ phận của một thứ gì đó phải được sắp xếp như thế nào để nó tồn tại?
- Nếu các bộ phận vẫn tồn tại, thì phải chăng vật mà các bộ phận đó tạo nên vẫn tồn tại?
- "Tồn tại" nghĩa là gì?

- Người đàn ông ấy có phải là nhà ảo thuật không?
- Nếu bạn xếp một tờ giấy thành cái máy bay, ném cho nó bay qua căn phòng, sau đó mở tờ giấy ra lại, thì liệu chiếc máy bay giấy còn tồn tại không? Nào, thử làm đi.

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

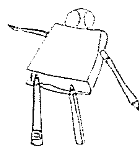
- ✓ Ý tưởng con dao
- ✓ Bánh rán donut
- ✓ Một đống bài tập?
- ✓ Phần "Tính đồng nhất cá nhân"
- ✓ Giới thiệu Người bút chì
- ✓ Người bút chì gặp Người bút chì!
- ✓ Sự hạn hẹp của thời gian
- ✓ *Cỗ máy Nếu như:* Cái ghế, Bị nhồi nhét, Đến rìa của vô tận
- ✓ *Suy tưởng:* Không gian, thời gian và những thứ kỳ quặc khác

Nguồn: Ibn Sina (Avicenna) và sự tồn tại tất yếu và bất tất – được tạo cảm hứng bởi một phần "chứng cứ" của ông về sự hiện hữu của Thượng Đế.

Triết học: Bản thể luận, tồn tại, khái niệm về một vật.

Người bút chì gặp Người bút chì

Roger Sutcliffe

Tuổi bắt đầu học: 5 tuổi

Làm theo những hướng dẫn ở trang 67 để tạo ra *hai* Người bút chì, xếp cạnh nhau, sao cho chúng có vẻ ngoài y hệt nhau.

Câu hỏi khởi động   Chúng giống hay khác nhau?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Chúng có cùng là một *loại* sự vật không?
- Chúng có thể khác nhau ở bao nhiêu khía cạnh?
- Nếu chúng khác nhau ở quá nhiều khía cạnh, thì tại sao người ta đồng ý rằng chúng rốt cuộc vẫn cùng một loại?
- Bạn có thể nhìn quanh và xác định được hai vật vốn là hai vật khác *loại*, nhưng lại "giống nhau" ở ít nhất một khía cạnh được không?
- Các vật khác nhau có thể giống nhau theo cách nào không? Nếu có, thì như thế nào?
- Cái gì làm cho một điều gì đó vẫn là nó?
- "Giống" có nghĩa chính xác là gì? "Khác" có nghĩa chính xác là gì?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Giới thiệu Người bút chì
- ✓ Người bút chì biến mất
- ✓ Phần "Tính đồng nhất cá nhân"
- ✓ Có bao nhiêu con chó?
- ✓ Vịt và thỏ
- ✓ Qua sông và vào rừng
- ✓ Pinka và Arwin chu du trái đất (2): Bổ sung thêm tinh thần
- ✓ *Cỗ máy Nếu như:* Bạn ở một hành tinh khác, Bạn có thể tắm hai lần trong cùng một dòng sông được không?

Triết học: Tính đồng nhất, tính đồng nhất về loại và biểu hiện, cái phổ quát và cái đặc thù, Plato và các Mô thức.

Siêu hình học: Thời gian

Suy tưởng: Điều bất ngờ dành cho sinh nhật!

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Tôi có thể đi lùi lại
Hoặc cứ đi thẳng
Tôi có thể rẽ ngang;
Trái hoặc phải.

Nhưng liệu tôi có thể đi *xuyên* thời gian
Tới trước hay quay về;
Bạn nghĩ
Tôi có thể làm được không?

Tôi ước gì tôi có thể
Vì lúc đó tôi sẽ
Chào mẹ tôi

Nhưng để có điều bất ngờ dành cho sinh nhật
Tôi sẽ cất tiếng "Chào"
Ngay *trước khi*
Tôi chui ra khỏi bụng mẹ!

Của bạn (xem *Một bài thơ của bạn?* ở trang 87 để biết cách thức)

Câu hỏi khởi động   Nếu có cỗ máy thời gian, liệu bạn có thể du hành đến khoảng thời gian trước khi bạn ra đời không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

⌘ Bạn có nghĩ rằng chúng ta có thể du hành xuyên thời gian như chúng ta đi xuyên không gian, đi tới và lùi lại, rẽ trái và rẽ phải, được không?

⌘ Sẽ như thế nào nếu như đi về bên trái hay bên phải khi du hành xuyên thời gian? Bạn nghĩ chuyện đó có thể xảy ra không?

⌘ Liệu du hành đến khoảng thời gian trước khi bạn ra đời có dẫn đến mâu thuẫn không (ví dụ: chuyện bạn xuất hiện ở đó là vừa đúng vừa sai vì lúc đó bạn chưa sinh ra)?

⌘ Liệu có ngày nào đó cỗ máy thời gian sẽ được chế tạo ra không, hay không thể có một cỗ máy như thế?

⌘ Với cỗ máy thời gian, bạn có thể gặp chính bạn được không?

⌘ Nếu bạn có thể gặp chính bạn khi còn trẻ, bạn sẽ nói gì với con người hồi trẻ của mình? Bạn có lời khuyên gì không?

Các câu hỏi của bạn

⌘

⌘

⌘

Kết hợp tốt với các bài

✓ Một bài thơ của bạn?

✓ Về chính nó

✓ Người hùng không tồn tại

✓ Cô gái đến từ hôm qua

✓ *Suy tưởng:* Không gian, thời gian và những thứ kỳ quặc khác

Nguồn và Triết học: Triết học về du hành xuyên thời gian, bài viết "Những nghịch lý của du hành xuyên thời gian" của David Lewis.

Sự hạn hẹp của thời gian

Peter Cave

Tuổi bắt đầu học: 10 tuổi *Nâng cao*

Câu hỏi khởi động 1 (để suy nghĩ trước khi đọc câu chuyện): Quá khứ và tương lai có tồn tại không?

Samantha nói: "Quá khứ không tồn tại – suy cho cùng, nó là quá khứ, đã qua hẳn rồi. Nó không tồn tại nữa. Bạn chỉ có thể có những ký ức về nó".

Stanley nói: "Tương lai không tồn tại – suy cho cùng, nó là tương lai, nên rất xa xôi. Nó chưa tồn tại. Bạn chỉ có thể đoán những gì sẽ xảy ra".

Sue nói: "Ừ thì, ít nhất hiện tại tồn tại – và mình sống trong hiện tại. Vậy là ổn rồi".

"Khoan đã," – Samantha và Stanley cùng lên tiếng, – "hiện tại kéo dài bao lâu trong thời gian? Nếu nó có độ dài – một giờ, một phút, một giây – thì một phần của nó hẳn phải ở trong quá khứ hoặc trong tương lai chứ. Vậy, *bây giờ* là bao lâu?".

Câu hỏi khởi động 2 *Bây giờ* là bao lâu?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- *Bây giờ* nghĩa là gì?
- *Bây giờ* là ở đâu?
- *Bây giờ* có luôn vận động hay *bây giờ* đứng yên?

"Được rồi," – Sue trả lời, nhưng khoảnh khắc bây giờ cảm thấy bị ép chặt bởi thời gian, càng lúc càng mỏng đi trong thời gian. "Hiện tại là một khoảnh khắc, một đường kẻ ở giữa quá khứ và tương lai."

"A ha," – Samantha và Stanley đồng thanh reo lên. – "Tương lai không tồn tại; quá khứ không tồn tại. Cho nên, hiện tại chỉ là một đường kẻ giữa hai thứ không tồn tại. Nhưng đó là điều bất khả. Làm sao có thể có một đường kẻ, một ranh giới, một hàng rào, giữa hai thứ không tồn tại?"

Sue tự thấy bản thân mình cũng mỏng dần, mỏng dần với ý nghĩ – mỏng đến nỗi cô biến mất vào hư vô luôn.

Câu hỏi khởi động 2 (lặp lại): Quá khứ và tương lai – và cả hiện tại nữa – có tồn tại không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Bạn có thể đưa ra những lý do nào để lý giải tại sao quá khứ, hiện tại và tương lai không tồn tại?
- Quá khứ có tồn tại không, nếu không có tương lai?
- Hiện tại – *bây giờ* – kéo dài bao lâu?
- Nếu quá khứ không tồn tại, thì làm sao bạn có ký ức về nó?
- Thời gian trông thế nào? Nó chuyển động ra sao? Hình dạng của nó thế nào? Nó làm gì?

Các câu hỏi của bạn

- ⌘
- ⌘
- ⌘

Kết hợp tốt với các bài

✓ Những bài khác trong phần "Thời gian" (đặc biệt là các bài " Kéo dài thời gian", "Máy đóng băng thời gian", "Cỗ máy thời gian", "Cô gái đến từ hôm qua")

✓ Trống rỗng

✓ *Suy tưởng:* Từ tôi đến bạn và không gian, Thời gian và những thứ kỳ quặc khác, đặc biệt là bài Cạn kiệt dần.

✓ *Triết học:* Triết học về thời gian, Thánh Augustine với thuyết hiện tại, McTaggart với thời gian tĩnh và thời gian động.

Trống rỗng

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Hãy hình dung ra một khoảng trống rỗng. Không có gì trong khoảng trống rỗng, ngoài... sự trống rỗng!

Câu hỏi khởi động 1 Có thời gian trong khoảng trống rỗng không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Nếu không có gì xảy ra trong khoảng trống rỗng, vậy có thời gian không?
- Nếu không có gì thay đổi trong khoảng trống rỗng, vậy có thời gian không?
- **Thời gian là gì?**
- **Thay đổi là gì?**
- Có phải thời gian là cái gì đó khác với sự thay đổi không?
- Triết gia Aristotle nghĩ rằng "thời gian là thước đo sự thay đổi". Bạn có đồng ý với ông không? Nếu không có sự thay đổi xảy ra trong không gian trống rỗng, thì Aristotle nghĩ ở đó có thời gian hay không?

Câu hỏi khởi động 2 Có *không gian* trong khoảng trống rỗng không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Nếu không có gì *trong* không gian, vậy ở đó có không gian không?
- **Không gian là gì?**
- Thế giới sẽ như thế nào nếu không có không gian?
- Khoa học gia Isaac Newton nghĩ rằng *phải* có không gian trong khoảng trống rỗng bởi vì cần phải có không gian nếu có cái gì để đặt vào đó. Triết gia Gottfried Leibniz thì nghĩ rằng *không* có không gian nào trong khoảng trống rỗng bởi vì không gian chỉ hiện hữu khi nào có một cái gì đó để có không gian ở giữa. Bạn có đồng ý không và tại sao?
- Triết gia Immanuel Kant lại nghĩ rằng thời gian và không gian chỉ hiện hữu nếu có ai đó *suy nghĩ về chúng*. Bạn đồng ý hay không đồng ý?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Sự hạn hẹp của thời gian

✓ Cái hộp của Immy

✓ Bánh rán donut

✓ Một cái lỗ không chứa gì

✓ Cả trang không có gì

✓ *Cỗ máy Nếu như:* Nghĩ về không gì cả

✓ *Suy tưởng:* Không gian, thời gian và những thứ kỳ quặc khác, đặc biệt là bài Không gian

Nguồn và Triết học: Aristotle nói về thời gian, Newton với không gian tuyệt đối, Leibniz với không gian tương đối, Kant với không gian và thời gian tiên nghiệm, "Thời gian không thay đổi" của Sydney Shoemaker.

Thời gian của Siêu Nhóc!

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Siêu Nhóc là một siêu anh hùng với những siêu quyền lực nhưng tâm trí thì vẫn là tâm trí trẻ con. Một hôm Siêu Nhóc

đang chơi game trên máy tính và cậu thua siêu đậm. Cậu cảm thấy siêu giận và muốn chơi lại. Nhưng thay vì đơn giản là bấm nút "bắt đầu chơi lại" trên bàn phím thì cậu quyết định sẽ làm cho thời gian đi siêu lùi để chơi lại màn game cũ nhưng lần này không bị siêu thua! Thế là cậu bay lên trên đỉnh Everest, nắm gọn trong tay cả quả núi và dùng sức mạnh siêu phàm của mình làm cho Trái đất quay theo chiều ngược lại để thời gian cũng đi theo chiều ngược lại luôn.

Câu hỏi Khởi động Nếu thế giới quay theo chiều ngược lại, thì có khiến thời gian đi lùi lại không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Thời gian có chuyển động không?
- Chuyển động của trái đất có gây nên chuyển động của thời gian không?
- Bạn nghĩ cái gì làm cho thời gian chuyển động?
- Bạn nghĩ điều gì sẽ xảy ra nếu trái đất đột nhiên quay theo chiều ngược lại?
- Rõ ràng Siêu Nhóc có sức mạnh siêu phàm nhưng liệu Siêu Nhóc cũng có các kỹ năng siêu suy luận không? Siêu Nhóc siêu đúng hay siêu sai khi nó suy luận rằng nếu thế giới quay ngược lại, thời gian cũng sẽ đi lùi lại?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Trống rỗng
- ✓ Ống kính truyền hình
- ✓ Máy đóng băng thời gian
- ✓ Kéo dài thời gian
- ✓ Thí nghiệm thời gian lớn
- ✓ Cỗ máy thời gian
- ✓ *Suy tưởng:* Không gian, thời gian và những thứ kỳ quặc khác

Nguồn: Phim *Siêu nhân* của đạo diễn Richard Donner.

Triết học: Chiều của thời gian.

Ống kính truyền hình*

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 11 tuổi

Lilly rất thích xem bộ phim truyền hình nhiều tập *Người Zargonia.* Cô bé cười khóc theo các nhân vật khi dõi theo cuộc đời của họ được phơi bày ra. Câu chuyện đôi khi nhàm chán, đôi khi thật hứng thú và đôi khi rất buồn. Nhưng Lilly sống ở thời mà những bộ phim truyền hình nhiều tập rất khác so với thời của bạn – cô bé sống ở thời tương lai rất xa bạn. Khi đó người ta không sử dụng các diễn viên vì không cần. Tất cả những gì họ làm là hướng một ống kính viễn vọng cực mạnh về phía một hành tinh xa xôi và đơn giản

* Nguyên văn: The Telly-Scope là tên phim ngắn trong loạt phim truyền hình Cracking Contraptions nói về phát minh ra ống kính truyền hình, một hệ thống điều khiển truyền hình từ xa mới.

ngồi nhà quan sát cuộc sống của các cư dân trên hành tinh đó qua cái mà họ gọi là "Ống kính truyền hình". Người xem học các ngôn ngữ và nghiên cứu văn hóa của người Zargonia ở trường. Nó còn hơn cả phim truyền hình nhiều tập nhưng mọi người xem và thưởng thức nó như một bộ phim vậy.

Khi một trong những nhân vật chính, một cậu bé người Zargonia tên là Noob, buồn rầu vì một chuyện xảy ra trong gia đình, Lilly muốn liên lạc với cậu để an ủi. Cô bé hỏi mẹ: "Con có thể liên lạc với những người Zargonia không ạ? Dù sao họ cũng có thực mà phải không mẹ?".

Người mẹ nhìn con và nói: "Đúng là họ có thực... có thể nói như vậy...". Mặt bà lộ vẻ băn khoăn.

"Thế nghĩa là sao, mẹ?" – Lilly hỏi.

"Có một điều mẹ cần nói với con nhưng mẹ không biết chắc phải giải thích nó như thế nào."

"Mẹ định nói với con chuyện gì cơ?" – Lilly nói.

"À," – mẹ cô bé bắt đầu, – "nếu con nhìn lên mặt trời, con thực sự thấy mặt trời, nhưng không phải nó lúc này, mà là nó cách đây tám phút".

"Ủa, sao kỳ cục vậy. Vì sao ạ?" – Cô bé thắc mắc.

"Đó là vì ánh sáng di chuyển với một tốc độ nhất định. Nó di chuyển cực kỳ nhanh, với tốc độ 299.792.458 mét/giây. Nhưng mặt trời ở quá xa đến nỗi ánh sáng của nó phải di chuyển ở tốc độ đó trong *tám phút* mới đến được đây. Đó là lý do vì sao chúng ta thấy mặt trời như nó tám phút trước."

Lilly nghĩ một lúc rồi nói: "Vậy nếu con muốn nhìn mặt trời như nó ngay lúc này thì con sẽ phải chờ tám phút nữa?".

"Đúng như vậy đó." – Mẹ cô bé đáp. – "Chúng ta nói rằng mặt trời "cách xa tám phút ánh sáng" bởi vì phải mất tám phút ánh sáng mới đi từ mặt trời đến được đây." – Rồi mẹ nói

thêm: "Nhưng con nhớ này, Lilly: *Đừng bao giờ nhìn trực tiếp vào mặt trời* – nó có thể làm con mù mắt đấy!".

"Nhưng điều đó có liên can gì đến phim *Người Zargonia* đâu mẹ?" – Lilly hỏi, lơ đễnh với lời cảnh báo của mẹ.

"Lilly à, vấn đề là: Zargonia ở cách xa chúng ta đến *mười triệu năm ánh sáng."*

"Để con nghĩ xem..." – Lilly tư lự nói chống cằm ngước nhìn lên. – "Như vậy...

[Trước khi đọc tiếp: bạn nghĩ nó có nghĩa gì?]

... nếu 'tám phút ánh sáng' nghĩa là cần tám phút để đến Trái đất, thì 'mười triệu năm ánh sáng' nghĩa là..." – Khuôn mặt Lilly tối sầm lại khi cô nhận ra điều đó có nghĩa gì, – "... phải mất đến *mười triệu năm* để đến được Trái đất. Nhưng như vậy nghĩa là những gì con nhìn thấy qua Ống kính truyền hình không hề diễn ra ngay lúc này".

"Chính xác, Lilly." – Bà mẹ thốt lên, tìm cách trấn an cô bé.

"Nó hẳn đã diễn ra cách đây mười triệu năm." – Lilly nói. – "Khi con xem bộ phim truyền hình nhiều tập ưa thích là con đang nhìn sâu vào lịch sử."

"Mẹ cho rằng con đúng." – Bà mẹ nói, thoáng giật mình. Bà chưa từng nghĩ đến điều đó trước đây.

Lilly im lặng và tư lự suốt mấy ngày. Cô bé cảm thấy rất buồn, như thể trong nhà vừa có người qua đời vậy, mặc dù tất cả những người trong *Người Zargonia* đã chết cách đây mười triệu năm rồi. Nhưng sau đó cô bé nảy ra một ý tưởng làm tinh thần cô phấn chấn lên. Cô bé chợt nghĩ ra rằng khi xem *Người Zargonia* là cô đang đi xuyên thời gian bằng cách sử dụng phép màu của tốc độ ánh sáng... và Ống kính truyền hình.

Câu hỏi khởi động   Xem phim *Người Zargonia* có phải là một hình thức du hành xuyên thời gian không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Có phải bạn luôn luôn du hành xuyên thời gian khi nhìn vào mặt trời không? (Nhưng nhớ rằng sẽ rất nguy hiểm nếu nhìn trực tiếp vào mặt trời!)
- Một số ngôi sao xa đến nỗi chúng ta vẫn có thể nhìn thấy ánh sáng của chúng khi chúng không còn tồn tại nữa. Khi bạn nhìn những ngôi sao cổ xưa đã chết, đó có phải là du hành xuyên thời gian?
- Nếu đó không phải là du hành ngược thời gian thì ít nhất có phải bạn đang "nhìn sâu vào quá khứ" như Lilly nói không?
- Có phải Lilly thấy buồn vì khám phá ra rằng người *Zargonia* đã sống cách đây rất lâu rồi không?
- Điều đó có thay đổi cách cô bé xem phim *Người Zargonia* không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Thời gian của Siêu Nhóc!

✓ Trống rỗng

✓ Máy đóng băng thời gian

✓ Kéo dài thời gian

✓ Thí nghiệm thời gian lớn

✓ *Suy tưởng:* Thời gian, không gian và những thứ kỳ quặc khác, đặc biệt là bài Ánh sáng từ các ngôi sao

Nguồn: Thuyết tương đối của Einstein.

Triết học: Triết học về du hành xuyên thời gian.

Một bài thơ của bạn?

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 10 tuổi

Một hôm, khi bạn đang chăm chú xem tivi trong phòng ngủ của bạn thì một điều gì đó rất kỳ lạ xảy ra. Một thứ kỳ quặc lơ lửng trong không khí ở giữa phòng. Thế rồi, một người bước xuyên qua vùng không khí quái lạ đó. Có vẻ như đó là một kiểu cửa ra vào. Nhưng dù có lạ cách mấy, cũng không thể lạ bằng cái người vừa xuất hiện. Vì người đó chính là bạn.

Họ giải thích rằng họ đến từ tương lai. Bạn đang được *chính bạn ở tương lai* viếng thăm. Họ trao cho bạn một tờ giấy. Trên đó có một bài thơ, tựa đề là "Điều bất ngờ dành cho sinh nhật". Rồi họ nói: "Bạn phải chép lại bài thơ này bằng chữ viết tay của bạn để có thể chiến thắng trong một cuộc thi thơ. Nếu làm vậy, bạn sẽ là một nhà thơ nổi tiếng khi bạn lớn… như tôi!".

"Nhưng *bạn* lấy nó từ đâu vậy?" – Bạn hỏi vị khách của mình.

"Tôi lấy nó từ cuốn sách ghi lại những bài thơ thắng giải trong cuộc thi. Bạn có mặt trong rất nhiều tập thơ trong tương lai." – Bạn ở tương lai trả lời.

"Nhưng *họ* lấy nó từ đâu?" – Bạn hỏi.

"Tất nhiên là họ lấy từ bạn rồi!" – Bạn ở tương lai giải thích. – "Dù sao đó cũng là bài thơ của bạn mà. Hoặc nó *sẽ là* bài thơ của bạn khi bạn tham dự cuộc thi. Xin lỗi, tôi phải đi trước khi cổng thời gian đóng lại đây!"

Bạn ở tương lai quay lại khung cửa – hay cổng thời gian, như họ gọi. Vùng không khí kỳ lạ tan dần, để lại bạn chết lặng trước những gì vừa xảy ra với bạn. Như đã được... *chính bạn* hướng dẫn, bạn ngồi xuống, lấy ra một tờ giấy và chép lại thật nhanh bài thơ bằng chữ viết tay của mình:

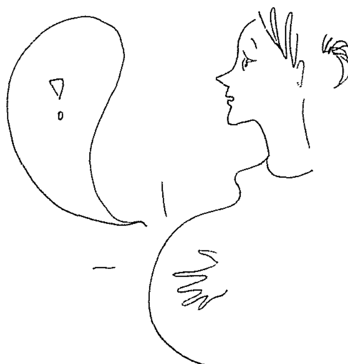
Điều bất ngờ dành cho sinh nhật

Tôi có thể đi lùi lại
Hoặc cứ đi thẳng
Tôi có thể rẽ ngang;
Trái hoặc phải.

Nhưng liệu tôi có thể đi *xuyên* thời gian
Tới trước hay thụt lùi;
Bạn nghĩ
Tôi có thể làm được không?

Tôi ước gì tôi có thể
Vì lúc đó tôi sẽ
Cất tiếng chào mẹ tôi

Nhưng để có điều bất ngờ dành cho sinh nhật
Tôi sẽ cất tiếng "Chào"
Ngay *trước khi*
Tôi chui ra khỏi bụng mẹ!

Câu hỏi khởi động   Ai là người đầu tiên sáng tác bài thơ "Điều bất ngờ dành cho sinh nhật"?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Có phải ai đó đã sáng tác bài thơ này?
- Bài thơ này có thể xuất hiện từ hư không được không?
- Liệu câu chuyện này có dẫn đến một nghịch lý (một tình trạng bất khả) không hay bạn có nghĩ rằng nó hợp lý?
- Liệu kịch bản này có cho thấy du hành xuyên thời gian là không thể được?
- Nếu không được, thì việc du hành thời gian có ý nghĩa như thế nào trong những hoàn cảnh như hoàn cảnh này?
- Nếu bạn thắng cuộc thi, có phải bạn đã gian lận?
- Ai sẽ chiến thắng cuộc thi đó?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Điều bất ngờ dành cho sinh nhật

✓ Người hùng không tồn tại

✓ Hiệu ứng cánh bướm

✓ Cô gái đến từ hôm qua

✓ Thơ triết học

✓ *Suy tưởng:* Khảo cổ học và Tuyển tập những bài thơ chưa được viết

Nguồn: Truyện ngắn "Nàng thơ Muse" của Anthony Burgess.

Triết học: Triết học về du hành xuyên thời gian, bài viết "Những nghịch lý của du hành xuyên thời gian" của David Lewis.

Máy đóng băng thời gian

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi *Nâng cao*

Giáo sư Timothy Tempo đã sáng chế ra máy đóng băng thời gian. Ông đem cỗ máy đó vào một trường học để biểu diễn. Ông giải thích với các học sinh rằng ông có thể đóng băng thời gian bằng cái máy mới này. Ông yêu cầu lớp học đưa ra một độ dài thời gian để ông lập trình vào máy. Em học sinh đầu tiên lên tiếng: "Năm phút?".

"Không ai ở đây cảm thấy phiêu lưu hơn thế sao?" – Giáo sư hỏi.

Một cánh tay khác đưa lên. "Một giờ ạ." – Giọng nói rụt rè vang lên.

Thêm những cánh tay đưa lên.

"Một ngày."

"Một tuần."

"Một năm."

"Mười năm!"

"Một trăm năm!"

"Được rồi." – Giáo sư nói. – "Bây giờ chúng ta sẵn sàng thử máy nào. Chúng ta sẽ đóng băng thời gian trong *một triệu năm.*"

Một vài học sinh tỏ ra lo lắng. Giáo sư nhập dữ liệu thời gian chính xác vào máy đóng băng thời gian. Rồi ông giải thích: "Khi tôi ấn nút đỏ trên máy, thời gian sẽ đóng băng trong *một triệu năm*".

Một vài học sinh nắm lấy tay nhau. Vị giáo sư chồm tới trước và ấn cái nút đỏ...

Câu hỏi khởi động 1: Bạn nghĩ chuyện gì sẽ xảy ra?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Nếu thời gian đóng băng trong một triệu năm, làm sao các em học sinh biết nó có xảy ra hay không?
- Liệu họ có biết không?
- Có gì khác biệt không?
- Họ có già đi chút nào không?

Khi thả ngón tay ra khỏi cái nút, giáo sư Tempo nhìn lên mỉm cười với khán giả. "Sao, cảm giác thế nào?". Đám đông tỏ ra rất bối rối. Không ai nói lời nào. Chỉ còn nghe tiếng tích tắc của đồng hồ trên tường. Sau đó, một cô bé trong đám đông mạnh dạn đưa tay lên. "Nhưng thưa giáo sư, đâu có gì xảy ra... mọi thứ vẫn như vậy. Thời gian vẫn cứ trôi đi."

"Không, nó không trôi đi," – Giáo sư trả lời. – "Nó đã bị bắt đứng yên trong một triệu năm."

"Nhưng em không thấy có gì khác!" – Cô bé kêu lên đầy thất vọng.

"À," – Giáo sư Tempo trầm tư hồi lâu. – "Các em sẽ nói thế nào chứ?"

Câu hỏi khởi động 2 Bạn sẽ nói gì nếu thời gian đã ngừng lại?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Làm sao chúng ta biết thời gian không lúc nào ngừng lại?
- Nếu không có gì thay đổi, bạn vẫn sẽ nghĩ vậy chứ?
- **Thời gian là gì?**
- Chuyện gì đã xảy ra với thế giới bên ngoài lớp học?
- Ý tưởng về máy đóng băng thời gian nghe có hợp lý không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Trống rỗng
- ✓ Thời gian của Siêu Nhóc!
- ✓ Kéo dài thời gian
- ✓ Thí nghiệm thời gian lớn
- ✓ Cỗ máy thời gian

Nguồn: 101 vấn đề triết học của Martin Cohen. Cảm ơn Rob Torrington về phần 2 của bài này.

Triết học: Triết học về thời gian, bài "Thời gian không thay đổi" của Sydney Shoemaker.

Kéo dài thời gian

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 5 tuổi

Bé Timmy háo hức chờ đến ngày mai vì mai là sinh nhật của bé. Nhưng thời gian trong tuần này dường như chậm lại. Càng gần đến sinh nhật thì có vẻ như mỗi ngày lại càng kéo dài hơn ngày trước đó. *Chuyện đó xảy ra như thế nào nhỉ?* Cậu bé tự hỏi, *làm sao thời gian lại có vẻ như dài hơn ở một số ngày và một số ngày khác nó lại có vẻ ngắn hơn?*

Câu hỏi khởi động 1 Có phải đôi khi thời gian chậm lại và đôi khi nhanh hơn vào những thời điểm khác nhau không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Thời gian trôi nhanh đến mức nào?
- Nó có thay đổi tốc độ không?
- Hãy tưởng tượng hai đứa trẻ đang cùng chơi đùa và một trong hai đứa rất vui. Với cô bé thấy vui thì một giờ cứ như là mười phút vậy. Còn với đứa trẻ thấy chán thì một giờ như dài gấp đôi! Có phải ở mỗi đứa trẻ, thời gian di chuyển với tốc độ khác nhau?

Đêm trước sinh nhật, Timmy chuẩn bị đi ngủ và tự nhủ, *mình không thể đợi nổi đến ngày mai! Mình ước gì có cỗ máy thời gian để sinh nhật đến nhanh hơn.* Nhưng nó chợt nảy ra ý nghĩ rằng nó *đã* có cỗ máy thời gian rồi. Tất cả những gì nó phải làm là đi ngủ và thức dậy trong khoảng thời gian có vẻ như năm phút, rồi sinh nhật cũng đến!... Tất cả những gì nó phải làm là đi ngủ.

Câu hỏi khởi động 2   Nếu Timmy ngủ được, thì có phải khi tỉnh dậy nó đã du hành xuyên thời gian như thể nó đang ở trong một cỗ máy thời gian không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Giấc ngủ phải chăng là một loại máy thời gian? Nếu đúng thì tại sao? Nếu sai thì tại sao?
- **Cỗ máy thời gian là gì?**
- Nếu cỗ máy thời gian tồn tại, nó sẽ trông thế nào?
- Theo bạn Timmy có ngủ được không?
- Thời gian là một thứ xảy ra trong trí óc hay bên ngoài nó?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Sự hạn hẹp của thời gian
- ✓ Trống rỗng
- ✓ Thời gian của Siêu Nhóc!
- ✓ Máy đóng băng thời gian
- ✓ Thí nghiệm thời gian lớn
- ✓ Cỗ máy thời gian
- ✓ Cô gái đến từ hôm qua

Nguồn: Những thí nghiệm trong tư tưởng này được gợi cảm hứng từ câu hỏi của em Rokas 8 tuổi, rằng liệu thời gian có thể di chuyển

với những tốc độ khác nhau với những người đang vui vẻ và những người đang buồn chán không.

Triết học: Hiện tượng học về thời gian.

Người hùng không tồn tại

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 11 tuổi *Nâng cao*

Herbert là một người hùng đối với toàn nhân loại, nhưng có một rắc rối nhỏ. Herbert không tồn tại. Và đây là lý do.

Ông nội của Herbert không phải là người tử tế, ông đã làm những điều tệ hại với nhiều người. Ông ta rất, rất giàu. Herbert ghét ông mình vì những gì ông đã gây ra cho quá nhiều người. Khi ông nội của anh chết ở tuổi 80, Herbert được thừa kế một gia tài lớn. Anh dùng tiền để đầu tư vào việc sáng chế một cỗ máy thời gian chưa từng có. Một khi cỗ máy này hoàn thành, anh sẽ đi ngược thời gian để tìm lại ông nội của mình thời trẻ, thời điểm ông chưa làm những điều khủng khiếp mà Herbert biết ông sẽ làm.

Herbert nấp trong một công viên đối diện nhà ông nội, lăm lăm khẩu súng trường và chờ ông xuất hiện. Cuối ngày hôm đó, khi ông nội của anh bước ra khỏi nhà, Herbert giương súng lên, nhắm vào ông ta. Khi ông nội anh đã lọt vào tầm ngắm, anh ngừng lại vì chợt nhận ra hậu quả bi kịch của tình huống này. Nhưng bất chấp điều đó, anh vẫn dứt khoát nghĩ rằng bi kịch của riêng anh là cái giá phải trả cho những gì ông nội anh sắp làm với nhân loại.

Anh bóp cò.

Và đó là lý do tại sao Herbert không tồn tại.

Câu hỏi khởi động Bạn có thể giải thích vì sao Herbert không tồn tại không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Câu chuyện này có hợp lý không? Liệu các biến cố trong chuyện này có xảy ra được không?
- Một số người nghĩ rằng những tình huống như thế này chứng tỏ rằng du hành xuyên thời gian là bất khả thi. Bạn có nghĩ vậy không?
- Vì sao tình huống của Herbert lại là bi kịch?
- Ngừng tồn tại là cái giá đáng phải trả để cứu thế giới này thoát khỏi bàn tay một kẻ xấu xa phải không?
- Câu chuyện này là một ví dụ về "nghịch lý thời gian". Đâu là nghịch lý trong câu chuyện này?
- **Nghịch lý là gì?**

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Điều bất ngờ dành cho sinh nhật
- ✓ Một bài thơ của bạn?
- ✓ Mưu mẹo

✓ Về chính nó

✓ *Suy tưởng:* Những rắc rối và những nghịch lý

Nguồn: Bài báo "Những nghịch lý về du hành xuyên thời gian" của David Lewis.

Triết học: Triết học về du hành xuyên thời gian, những nghịch lý về du hành xuyên thời gian.

Thí nghiệm thời gian lớn

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Tất cả các chính phủ trên thế giới đã quyết định thực hiện một cuộc thí nghiệm lớn với thời gian. Thực tế đây là một cuộc thử nghiệm lớn nhất từ trước đến nay. Vào đúng 12 giờ trưa ngày 12 tháng 12 năm 2112, tất cả các đồng hồ trên thế giới sẽ ngừng chạy. Nhà khoa học đứng sau hoạt động lớn này, giáo sư Timothy Tempo, tin rằng khi cuộc thí nghiệm này hoàn thành, thời gian sẽ tự dừng lại.

Câu hỏi khởi động 1 Giáo sư có nói đúng không – liệu thời gian tự nó có dừng lại không khi tất cả các đồng hồ trên thế giới bị đứng?

Đây là phần hai cuộc thí nghiệm thời gian lớn của giáo sư Tempo. Sau khi tất cả đồng hồ ngừng chạy, ông sẽ để cho tất cả các đồng hồ trên thế giới cùng lúc chạy lùi lại một giờ. Ông nói rằng một khi điều này được thực hiện thì toàn bộ

thế giới, và đồng thời là tất cả mọi người trên đó, sẽ đi ngược chiều thời gian một giờ đồng hồ.

Câu hỏi khởi động 2 Giáo sư có đúng không khi cho rằng để tất cả các đồng hồ chạy ngược lại một giờ có nghĩa là mọi người sẽ đi ngược chiều thời gian một giờ?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Đồng hồ được con người phát minh ra, vậy thời gian có phải cũng do con người phát minh ra không?
- Có phải đồng hồ làm thời gian di chuyển? Nếu không thì cái gì làm thời gian di chuyển?
- Trước khi đồng hồ được phát minh thì thời gian như thế nào?
- Có phải thời gian được cảm nhận khác đi trước khi đồng hồ được phát minh?
- Làm sao bạn biết giờ giấc trong ngày nếu không có đồng hồ?
- **Thời gian là gì?**
- Có phải cuộc thí nghiệm này cần được thực hiện để chúng ta biết giáo sư Tempo đúng hay sai? Hay chúng ta có thể biết được chuyện gì sẽ xảy ra chỉ bằng cách suy nghĩ về nó?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Thời gian của Siêu Nhóc!

- ✓ Ống kính truyền hình
- ✓ Máy đóng băng thời gian
- ✓ Kéo dài thời gian
- ✓ Cô gái đến từ hôm qua
- ✓ Viên thuốc cuộc sống

Nguồn: Cuộc thí nghiệm tư tưởng này bắt nguồn từ các buổi trò chuyện với nhiều em học sinh tiểu học về việc băng qua các múi giờ khác nhau.

Triết học: Bản chất của thời gian, sự khác biệt giữa thời gian và thước đo thời gian hay "thời gian đồng hồ".

Suy tưởng: Máy thời gian

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Tôi thật sự có liên quan đến cỗ máy thời gian
Tôi đến lớp trễ: *đó là lịch sử!*
Khi thời gian trôi qua
Nó sẽ mất đi mãi mãi?
Hay chúng ta sẽ tìm lại được nó
Với chút ít nỗ lực?

Nhưng đợt chút nào
Tôi *thật sự* có một cỗ máy thời gian!
Và tôi đang du hành bằng nó
Mỗi giây một lần.
Hãy nghĩ về điều đó,

Đừng nghĩ tôi kỳ quặc,
Cỗ máy thời gian của tôi là,
Ừm, nó chính là... cơ thể của tôi!

Câu hỏi khởi động Có phải cơ thể bạn là cỗ máy thời gian?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Có phải cơ thể bạn du hành xuyên thời gian không?
- Thời gian nằm ngoài cơ thể bạn hay nó nằm trong trí óc của bạn?
- Bạn có thể kể tên ba chiều? Thời gian có phải là một chiều không?
- Nếu cơ thể bạn không phải là cỗ máy thời gian, thì cỗ máy thời gian là gì?
- Tác giả có ý gì khi nói "Tôi đến lớp trễ: *đó là lịch sử!*"? Có phải bạn ấy sắp có giờ học lịch sử không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Thời gian của Siêu Nhóc!
- ✓ Ống kính truyền hình
- ✓ Kéo dài thời gian
- ✓ Thí nghiệm thời gian lớn
- ✓ Vừa đúng-vừa sai (nửa đầu)
- ✓ *Suy tưởng:* Từ tôi đến bạn

Nguồn: Bài này bắt nguồn từ các buổi trò chuyện với các em học sinh tiểu học, một vài em trong số đó đã tự mình đưa ra một gợi ý tương tự thế này.

Triết học: Bản chất của du hành xuyên thời gian.

Cô gái đến từ hôm qua

David Birch

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Đó là ngày đẹp nhất trong đời Jessica. Để đón chào sinh nhật của mình, cô bé đã cùng bạn bè tổ chức một chuyến dã ngoại đến một ngôi làng ven biển. Mặt trời tỏa nắng và thế giới ngập trong sắc màu khắp nơi nơi.

Chúng đến thăm một chuồng ngựa và thuê mấy con ngựa. Thế rồi chúng cùng nhau cưỡi ngựa dọc bờ biển suốt nhiều giờ liền, phi nước đại qua những đụn cát, rồi cười vang thích thú. Chúng cưỡi ngựa băng qua những chỗ nước cạn, người ướt sũng khi nước biển bắn tung tóe lên. Chúng cưỡi ngựa đùa chơi cho đến lúc mệt nhoài.

Sau đó, Jessica và các bạn đi bộ vào làng. Chúng phát hiện thấy một cửa hiệu bánh kẹo tỏa mùi thơm ngọt ngào khắp con đường làm chúng phát điên và tim đập rộn ràng. Chúng vội ùa vào. Phía sau quầy, một ông lão đang cân những túi kẹo chanh.

"Ông ơi, ông biết gì không ạ?" – Jessica nói to, đầy tự hào. – "Hôm nay là sinh nhật cháu đó."

"Ồ vậy à?"

Jessica và đám bạn gật đầu xác nhận.

"Chà, nếu vậy thì," – ông lão nói, – "các cháu muốn lấy bao nhiêu kẹo tùy thích".

"Không phải tốn tiền hả ông?" – Cả bọn cùng lúc há hốc mồm.

"Phải, không tốn tiền." – Ông lão thốt lên giản dị, giọng trầm sâu.

Đó là ngày tuyệt nhất trong đời mình và Jessica không muốn nó chấm dứt. Trên chuyến tàu lửa về nhà, cô bé gắng hết sức để không ngủ, mong sao cho ngày hôm ấy kéo dài thêm chút nữa. Nhưng cơn gà gật ập đến và chẳng bao lâu cô bé chìm vào giấc ngủ.

Cô bé tỉnh dậy vì tiếng mưa rơi và tiếng mẹ gọi dậy để thay quần áo đi học. "Ngày hôm qua đi đâu rồi?" – Cô bé tự hỏi trong sững sờ. Cô không tài nào nhớ nổi. Mới phút trước cô còn ở trên chuyến tàu lửa chan hòa ánh nắng, mà phút sau, *lúc này đây* – trời thì mưa và cô bé phải đến trường.

"Con muốn ngày hôm qua." – Jessica nói với mẹ.

"Con đừng quan tâm đến ngày hôm qua," – mẹ cô bé nói. – "Hôm nay mới là thứ mà con phải nghĩ đến."

"Nhưng ngày hôm qua biến đi đâu rồi? Con nhớ nó." – Jessica òa khóc.

"Ngày hôm qua kia kìa." – Mẹ cô bé vừa nói vừa đưa tay chỉ vào tấm ảnh chụp các bạn của Jessica.

"Đó không phải là ngày hôm qua. Nó chỉ là tấm ảnh. Nó không có thực."

Câu hỏi khởi động 1 Ngày hôm qua đã đi đâu?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Ngày hôm qua đi đâu?
- Quá khứ ở đâu?
- Quá khứ có biến mất không?

Tâm hồn Jessica khao khát ngày hôm qua nên cô bé tìm đường quay lại nhà ga và lên một chuyến tàu. Cô bé sẽ đi tìm ngày hôm qua.

Cô bé trở lại bãi biển nơi cô và bạn bè đã phi ngựa như điên cuồng. Nhưng ngày hôm qua không có đó. Những vết móng ngựa vẫn còn nhìn thấy được, nhưng đã nhạt mờ. Và biển hôm qua xanh thẫm, trong khi hôm nay nó lại có màu xám bạc.

Cô bé đi bộ vào làng và tìm đến cửa hiệu bánh kẹo.

"Cháu là cô bé đến từ hôm qua!" – Ông lão vui vẻ kêu lên khi cô bé bước vào.

"Không phải đâu ạ," – Jessica buồn rầu đáp, – "cháu là cô gái của hôm nay".

"Sao cháu rầu rĩ thế kia?" – Ông lão hỏi. – "Hôm nay là khởi đầu một tuổi mới trọn vẹn của cháu mà."

"Mẹ cháu cũng nói vậy. Mẹ nói cháu nên thôi nghĩ về ngày hôm qua."

"Mẹ cháu nói đúng đó. Cháu có biết bao nhiêu thứ để mong chờ phía trước."

"Nhưng cháu không muốn chỉ có đi tới. Cháu thích đôi lúc đi ngược thời gian nữa." – Một tiếng thở dài kín đáo. – "Ngày hôm qua đâu rồi ạ?" – Jessica hỏi đầy hy vọng, thực lòng tin rằng ông lão có thể biết câu trả lời.

Một thoáng im lặng. "Bản thân ta cũng tự hỏi thế," – ông lão trả lời, giọng ông chùng xuống.

"Ông có biết không?"

"Có những ngày ta nghĩ nó đã ra đi mãi mãi. Nhưng có những ngày ta không dám chắc chuyện đó."

Ra đi mãi mãi. Jessica nhói đau vì những lời này.

Cô bé rời tiệm bánh kẹo của ông lão để đón chuyến tàu về nhà, nhưng cô tự nhủ rằng cô sẽ không ngừng tìm kiếm ngày hôm qua.

Khi con tàu rầm rập lao đi trên đường sắt, Jessica cảm thấy cả người mình nặng nề. Cô cảm thấy giấc ngủ đang ập tới. Cô bé nhắm mắt và nằm mơ. Cô mơ nghe thấy những âm thanh của biển và mơ thấy những bãi biển dài vô tận, mặt trời chiếu lung linh trên mái tóc óng vàng; cô bé mơ thấy những móng ngựa đang giẫm đạp và trăng đang lên, và tất cả những thứ đó đều không hề xuất hiện ở đó.

Câu hỏi khởi động 2 Liệu Jessica có tìm thấy ngày hôm qua không hay nó đã biến mất mãi mãi?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Có phải quá khứ ở bên trong chúng ta?
- Chúng ta có nên quên đi quá khứ và chỉ nghĩ về hiện tại?
- Có phải quá khứ đã biến mất mãi mãi?
- **Quá khứ là gì?**
- **Ký ức là gì?**
- Khi nhìn vào một bức ảnh, có phải chúng ta đang nhìn vào quá khứ không?

Các câu hỏi của bạn

⌘

⌘

⌘

Kết hợp tốt với các bài

✓ Điều bất ngờ dành cho sinh nhật

✓ Sự hạn hẹp của thời gian

✓ Thời gian của Siêu Nhóc!

✓ Ống kính truyền hình

✓ Kéo dài thời gian

✓ Thí nghiệm thời gian lớn

✓ *Suy tưởng:* Từ tôi đến bạn

Triết học: Bản thể luận về quá khứ, bản chất của thời gian.

Hiệu ứng cánh bướm

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 10 tuổi *Nâng cao*

Bây giờ là năm 2214 và Công ty Du lịch Thời gian (gọi tắt là TTC) chào mời kỳ nghỉ để đời. Công ty TTC – như cái tên của nó – tổ chức những chuyến du lịch vượt thời gian bằng cách sử dụng "Cỗ máy Thời gian Công ty Du lịch Thời gian" được cấp bằng sáng chế. Khách hàng có thể du lịch đến bất cứ thời kỳ nào họ thích, miễn là nó nằm trong quá khứ. Chuyến đi

tốn một khoản tiền lớn nhưng không thiếu khách hàng sẵn sàng cho một trải nghiệm độc đáo và hồi hộp như vậy.

Để tránh mọi rắc rối có thể phát sinh từ việc làm thay đổi quá khứ, TTC lắp đặt một con đường đặc biệt lơ lửng trên thế giới trong quá khứ để cho du khách không thể chạm vào bất cứ thứ gì có thể gây thay đổi quá khứ. Họ cũng trở nên vô hình với bất kỳ ai trong quá khứ. Vì thế tất cả những gì các du khách ngược thời gian có thể làm là nhìn ngắm lịch sử.

Nhưng một hôm, trong khi một nhóm du khách ngược thời gian đang viếng thăm thế Eocene, cách đây khoảng 40 đến 50 triệu năm, thì một người bước ra khỏi con đường đặc biệt, dù đã có cảnh báo không được làm vậy. Khi người du khách ngược thời gian lang thang ra khỏi con đường đó, anh ta vô tình giẫm phải một con bướm, giết chết nó dưới chân.

Câu hỏi khởi động Việc giẫm lên con bướm có gây ảnh hưởng gì cho tương lai không? Nếu có, bạn nghĩ đó là ảnh hưởng gì?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Đó chỉ là một thay đổi nhỏ, vậy thì nó có ảnh hưởng gì không?
- Liệu một thay đổi nhỏ trong quá khứ có thể gây ảnh hưởng lớn đến tương lai được không?
- Khi các du khách ngược thời gian trở lại thời đại của mình, liệu có điều gì đã thay đổi không?
- Mọi vật được kết nối xuyên thời gian như thế nào?
- Vạn vật có được kết nối không?

- Thế Eocene là một thời kỳ địa chất nơi người ta có thể tìm thấy những con bướm, những hóa thạch đầu tiên. Nếu người du khách ngược thời gian kia kết liễu một loài bướm nào đó, thì hành động đó có thể ảnh hưởng gì?
- Liệu việc du hành ngược thời gian có gặp khó khăn vì những lý do này hay không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Các bài khác trong phần "Thời gian" (đặc biệt là các bài "Người hùng không tồn tại", "Điều bất ngờ dành cho sinh nhật", "Một bài thơ của bạn?")
- ✓ Cánh cửa sổ vỡ
- ✓ Cậu bé đèn giao thông (1, 2 và 3)
- ✓ Jean quan sát

Nguồn: Truyện ngắn "Âm thanh của tiếng sấm" của Ray Bradbury.

Triết học: Tính phức hợp, quan hệ nhân quả, thuyết hỗn độn, sự ngẫu nhiên.

Siêu hình học: Tự do

Nữ hoàng tay chân

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 9 tuổi *Nâng cao*

[Câu hỏi để suy xét trong khi đọc hay nghe câu chuyện

Marion là gì?]

Marion thức dậy và trèo ra khỏi cái hộp của cô. Cô là nghệ sĩ trình diễn và rất thích cảm giác được ở trên sân khấu, đem lại niềm vui cho mọi người. Cô là nghệ sĩ hài và là một cây hài được nhiều người yêu thích.

Marion làm việc với con rối tay có tên là Pippa. Cô cảm thấy tiếc cho Pippa vì Pippa không được là chính mình. Nó chỉ trở nên sống động khi có ai đó đút tay vào bên trong thân thể trống rỗng của nó và làm nó cử động. Pippa không vui vẻ gì khi buộc phải thể hiện những màn trình diễn mà nó không muốn. Nó trình bày với Marion rằng nó là một "diễn viên thực sự" và rằng nó sẽ diễn kịch Shakespeare, nhưng mỗi đêm người ta cứ bắt nó diễn cái thứ hài kịch cũ kỹ ngớ ngẩn. "Thứ đó dưới tầm của tôi!" – Nó phản đối.

Mặc dù Marion rất vui sướng khi được diễn hài kịch, nhưng cô vẫn cảm thấy tiếc cho Pippa vì nó không thể tự quyết định và không thể làm những gì nó thực sự muốn làm. Cô thổ lộ

điều này với Pippa. Pippa nhìn Marion bằng ánh mắt giận dữ (cái mặt-rối của Pippa *luôn* có cặp mắt với ánh nhìn giận dữ, nhưng ngay lúc này thì đó là khuôn mặt chính xác nó cần có!)

"Cô nghĩ cô khác tôi à?" – Nó nói với Marion.

Marion ở trong hoàn cảnh rất khác với Pippa – không có bàn tay nào kiểm soát những quyết định của cô, nhưng cô thấy mình thật vô cảm nếu nói ra điều đó.

Pippa nói tiếp: "Cô có thể tự lựa chọn những gì cô làm không?".

Marion cảm thấy nên trả lời. "Dĩ nhiên, tôi có thể, tôi yêu công việc này và tôi vẫn sẽ chọn nó ngay cả khi tôi có thể làm bất cứ công việc nào khác."

"Nhưng *cô có thực sự được* chọn lựa làm bất cứ công việc nào khác không?" – Pippa hỏi.

"Có!" – Marion đáp. – "Nhưng đơn giản là *tôi chọn không* làm bất cứ việc gì khác bởi vì tôi yêu những gì tôi đang làm." – Cô ngừng một lúc rồi tiếp. – *"Tôi không bị bàn tay nào ở bên trong điều khiển mọi cử động của tôi!"* – Cô cảm thấy hối hận ngay khi thốt ra những lời này.

Tuy khuôn mặt Pippa không thể biến đổi, nhưng dường như nỗi giận dữ trong ánh mắt nó đang tăng lên. "Có thể cô không bị bàn tay nào điều khiển, nhưng cô thử nhìn kỹ hơn chung quanh cô đi!" – Giọng Pippa thể hiện rõ sự tức giận, nó khiến Marion rơi vào tâm trạng hoang mang. Pippa muốn nói gì vậy?

Câu hỏi khởi động 1 Marion có tự quyết định và lựa chọn không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Marion là gì?
- Nếu không ngẫu nhiên yêu thích những gì mình làm, liệu Marion có thể chọn làm một việc khác không?
- Bạn đồng ý với ai trong cuộc tranh luận giữa Pippa và Marion?
- Việc Marion tin cô có thể chọn làm một công việc khác có chứng tỏ được rằng cô có sự lựa chọn không?
- **Lựa chọn là gì?**
- Bạn nghĩ Pippa muốn nói gì khi nói "cô thử nhìn kỹ hơn chung quanh cô đi"?

[Câu hỏi để suy xét trong khi nghe phần hai của câu chuyện Bạn nghĩ Marion bắt đầu nhận ra điều gì?]

Đêm đó, trong lúc trình diễn – một cuộc trình diễn mà Marion đã thực hiện cả trăm, thậm chí cả ngàn lần – cô bỗng nhớ những lời nói của Pippa, khuyên cô hãy thử nhìn kỹ hơn chung quanh. Đã nhiều lần cô bắt gặp một tia sáng qua khóe mắt. Lúc này cô nghĩ về nó, tia sáng kia luôn hiện diện ở đó, nhưng trước đây cô chưa thực sự nghĩ về nó. *Tia sáng đó là gì nhỉ?* Kìa, nó lại hiện ra! Đó cũng chính là tia sáng thỉnh thoảng lóe lên ở mấy cái mạng nhện ở những góc độ nhất định dưới ánh sáng. *Và nữa kìa!* Nó trông giống như một sợi tơ duy nhất rất gần với đầu cô. Rồi thêm nữa, thêm nữa. Những sợi tơ vây quanh cô. Chúng dẫn đến đâu? Chúng xuất phát từ phía trên và kết thúc… ở bàn tay, cánh tay và hai chân cô! Tốt thôi, gần như những sợi tơ vô hình ấy kể một câu chuyện duy nhất: Marion rùng mình nhận ra rằng rốt cuộc cô cũng chẳng khác Pippa là mấy.

Căn nguyên tạo ra những cử động của Pippa dễ nhìn thấy – một bàn tay và cánh tay hiện hữu rõ ràng – nhưng căn nguyên cho những cử động của Marion lại không dễ nhìn thấy. Tuy nhiên, giờ đây cô đã nhìn thấy chúng, không thể tin nổi trước đây cô lại không nhìn thấy chúng. Giờ đây cô đã nhìn thấy những sợi tơ chỉ dẫn cho tay chân cô, chúng trông giống như những sợi thừng thô ráp treo khắp chung quanh cô, ngăn đường cản lối.

Câu hỏi khởi động 2 Marion là gì và cô đã khám phá được điều gì về bản thân mình?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Chúng ta giống bao nhiêu so với Marion và Pippa?
- Có thứ gì khiến ta cử động, như bàn tay điều khiển Pippa và những sợi tơ điều khiển Marion?
- Có thứ gì khiến chúng ta đưa ra những quyết định cho bản thân, ngoài chính chúng ta?
- Chúng ta có giống Pippa và Marion không? Có những lực lượng nào kiểm soát chúng ta hay chúng ta khác?
- Chúng ta có tự do chọn lựa những gì chúng ta làm không? Chúng ta có tự do ra những quyết định của chính mình không?

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Các bài khác trong phần "Tự do"
- ✓ Đúng lúc
- ✓ Sự lựa chọn độc ác
- ✓ Lựa chọn của Charlie

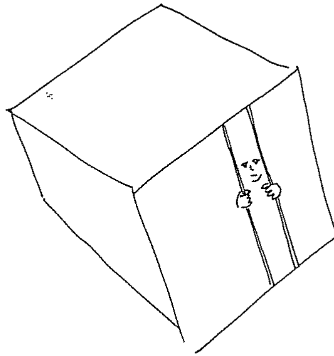
- ✓ Một thế giới mới
- ✓ *Suy tưởng:* Bạn có tự do không?
- ✓ *Cỗ máy Nếu như:* Người tù hạnh phúc, Ếch và Bọ cạp, Cửa hiệu cổ xưa nhỏ bé đầy những điều lạ lùng, Billy tiệc tùng, Vụ cướp

Nguồn và triết học: Tất định luận và tự do ý chí, *Bài luận đoạt giải về Tự do ý chí* của Schopenhauer.

Người tù

Georgina Donati

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Câu hỏi khởi động　　Người này có tự do không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- ⌘ Điều gì khiến người ta tự do hay không tự do?
- ⌘ Được tự do nghĩa là gì?

- **Tự do là gì?**
- Bạn có thể tự do ít hơn hoặc nhiều hơn được không?
- Một người ở trong tù có được tự do chút nào không?
- Những người không ở tù có tự do không?
- Nếu có người chọn bị nhốt vào tù, thì liệu họ có tự do không?
- Có các loại tự do khác nhau không? Nếu có, đó là những loại nào?
- Bạn có thể nghĩ ra một người không có thực. Nếu họ không có thực, vậy họ có tự do không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

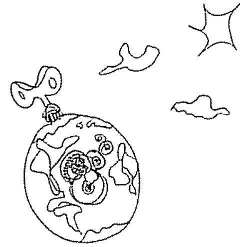
Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Các bài khác trong phần "Tự do"
- ✓ Đúng lúc
- ✓ Sự lựa chọn độc ác
- ✓ Lựa chọn của Charlie
- ✓ Một thế giới mới
- ✓ *Suy tưởng:* Bạn có tự do không?
- ✓ *Cỗ máy Nếu như:* Người tù hạnh phúc, Ếch và Bọ cạp

Triết học: Tự do ngôn luận, tự do chính trị, tự do và tất định luận, tự do của cái thiện và lý trí.

Có những bánh răng dưới gió không?

David Birch

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Trong câu chuyện này có hai thế giới. Một trong hai là thế giới Bộ máy đồng hồ. Mỗi sáng, trước khi mọi người thức giấc, thế giới này được lên dây cót như một cái đồng hồ. Vặn, vặn rồi thả ra, khiến cho ngày hôm đó chuyển động như cái bánh răng. Mọi thứ diễn ra có thể dự báo được, không có gì ngẫu nhiên, toàn bộ ngày hôm đó trải ra đều đều theo nhịp tích tắc đồng hồ.

Có một thế giới khác rất khác với thế giới này. Đó là thế giới Lộng gió. Mỗi sáng, trước khi mọi người thức giấc, thay vì được lên dây cót, thế giới này được lắc lên, như thể nó là một quả cầu tuyết khổng lồ. Thế là ngày hôm đó diễn tiến như lốc xoáy. Mọi thứ diễn ra một cách ngẫu nhiên, gần như không thể đoán trước, toàn bộ ngày hôm đó bắt đầu xoáy cuộn hỗn loạn.

Trong khi thế giới Bộ máy đồng hồ đầy ý nghĩa, thì thế giới Lộng gió đầy những điều bất ngờ. Và vậy là thế giới Bộ máy đồng hồ thì gọn gàng ngăn nắp, còn thế giới Lộng gió rất lộn xộn. Trong thế giới Bộ máy đồng hồ, các quy luật quyết định những gì sẽ xảy ra, nhưng trong thế giới Lộng gió tất cả đều do may rủi. Thế giới Bộ máy đồng hồ đầy kiến thức; thế giới Lộng gió chỉ toàn phỏng đoán. Trong thế giới Lộng gió, mọi người đi tới đi lui với hai bàn tay luôn chắp lại cầu nguyện, còn trong thế giới Bộ máy đồng hồ họ tin rằng một kế hoạch chu đáo là tất cả những gì người ta cần.

Thế giới Bộ máy đồng hồ được bao bọc, gọn gàng. Thế giới Lộng gió thì rối tung hàng đống.

Câu hỏi khởi động Trong hai thế giới đó, cái nào giống với thế giới của chúng ta hơn?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Thế giới này hay thế giới kia hay cả hai thế giới?
- Bạn thích sống trong thế giới nào hơn?
- Thế giới nào trong hai thế giới:
  a. Hạnh phúc hơn?
  b. Nguy hiểm hơn?
  c. Hoàn hảo hơn?
  d. Bổ sung thêm vào danh sách khi những gợi ý trên đã được bàn xong.
- Các điều sau đây thuộc về thế giới nào?
  a. Lựa chọn.
  b. Thảm họa thiên nhiên, như động đất và bão táp.
  c. Sinh nhật.
  d. Suy nghĩ và mong ước.
  e. Thời gian
  f. Phiêu lưu.
  g. Đúng và sai.
  h. Một lần nữa, hãy bổ sung thêm vào danh sách khi những gợi ý trên đã được bàn xong.

Các câu hỏi của bạn

⌘

⌘

⌘

Kết hợp tốt với các bài

✓ Các bài khác trong phần "Tự do"

✓ Món khai vị ngẫu nhiên

✓ Cái gì bay lên...

✓ Cánh cửa sổ vỡ

✓ Con vẹt của Jack và Gió viết

Triết học: Cuộc tranh luận mục đích luận về sự hiện hữu của Thượng Đế, tất định luận và sự may rủi.

Người làm đồ chơi có bộ máy đồng hồ

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 11 tuổi *Nâng cao*

Vào thế kỷ 18 tại Thụy Sĩ có một người thợ làm đồ chơi chuyên làm ra những món đồ chơi đặc biệt nhất. Chúng tinh vi đến độ không ai tin rằng chúng được chế tác bằng tay. Đồ chơi nổi tiếng nhất của ông là hai con búp bê máy có tên Isaac và Gottfried. Mỗi khi được lên dây cót, chúng sẽ cùng nhau xoay vòng thành điệu nhảy duyên dáng nhất. Trông thật

thích nhưng cũng thật kinh sợ khi biết rằng một con người, và hai bàn tay của mình, có thể sáng tạo ra từ hư không một sự thanh nhã và phức tạp đến như thế. Sự phức tạp là ở chỗ Isaac và Gottfried sẽ không bao giờ nhảy cùng một bước nhảy hai lần. Luôn có một chút gì đó, dù nhỏ, khác với lần đầu.

"Ông tìm cảm hứng từ đâu để tạo ra *những món đồ chơi nhỏ bé kỳ diệu này.*" – Có một khách hàng từng hỏi ông như vậy.

"Dễ lắm," – người thợ làm đồ chơi trả lời, "tôi chỉ quan sát mọi người chung quanh, họ thực hiện 'những bước nhảy nhỏ' của riêng mình mỗi ngày đi – về sở làm, đến nhà thờ và khi quây quần bên nhau. Luôn giống nhau, nhưng cũng luôn có một chút khác biệt," – ông cười khẽ.

"Nhưng con người chúng ta không giống như những món đồ chơi lên dây cót. Chúng ta không phải là máy móc, chúng ta có thể chọn những gì chúng ta làm." – Người khách phản đối.

"Tôi thường thắc mắc về điều đó," – người thợ làm đồ chơi đáp. – "Tôi thường tự hỏi liệu tôi có thể chỉ dùng lò xo và các cuộn dây, bánh răng và những con lắc để chế tác một món đồ chơi có khả năng chọn lựa những gì nó muốn làm hay không."

Câu hỏi khởi động 1a	Bạn có nghĩ rằng có thể - hoặc lúc nào đó sẽ có thể - chỉ dùng lò xo và các cuộn dây, bánh răng và những con lắc để làm ra một con người đồ chơi không?

Câu hỏi khởi động 1b	Nếu được, liệu món đồ chơi đó có thể được chế tác sao cho có khả năng chọn lựa những gì nó muốn làm không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Nếu chúng ta có *tự do ý chí* (khả năng chọn lựa cho chính mình) như người khách hàng nọ gợi ra, nó sẽ hoạt động như thế nào?

- Chúng ta có tự do ý chí không?
- Tự do ý chí là gì?
- Bạn nghĩ có thể làm ra một con búp bê máy với tự do ý chí như người làm đồ chơi mong muốn không?

"Tôi không nghĩ là điều đó có thể." – Người khách nói.

"Nhưng chúng ta có thực sự khác biệt với những món đồ chơi của tôi như chúng ta muốn nghĩ như vậy không?" – Người thợ làm đồ chơi hỏi.

"Từ lúc mới chào đời chúng ta đã được lên dây cót và chúng ta cứ thế tiếp tục vận động theo mọi cách cho đến khi chúng ta tháo lỏng dây cót lúc cuối đời. Điều đó có khác lắm so với những món đồ chơi của tôi không?"

Người thợ làm đồ chơi dần dần già đi và một hôm, than ôi, mọi người nhận ra rằng những món đồ chơi của ông sẽ không bao giờ được chế tác nữa vì ông đã trút hơi thở cuối cùng và ra đi. Trong di chúc ông bày tỏ ý muốn các cơ quan nội tạng của ông "được sử dụng cho những mục đích tốt đẹp hơn". Nhưng khi các bác sĩ phẫu thuật giải phẫu cơ thể ông để lấy nội tạng, họ sửng sốt phát hiện rằng bên dưới làn da nhăn nheo là những bộ máy rắc rối nhất thay thế cho tim, hai lá phổi, bộ não và, nhiều bộ phận khác nữa. Dưới lớp da đó, họ chỉ nhìn thấy những bộ phận sáng bóng và chạy trơn tru của bộ máy đồng hồ, nó giống như những món đồ chơi nhỏ bé của ông, chỉ có điều phức tạp hơn rất, rất nhiều.

Các bác sĩ phẫu thuật kinh ngạc nhìn nhau. "Nhưng ai đã tạo ra người thợ làm đồ chơi này?" – Một người trong số họ hỏi. "Ông ta không thể tự tạo ra chính mình!" – Một người khác kêu lên.

Theo nguyện vọng của ông, cho đến nay, trái tim đồng hồ của ông vẫn điều khiển một chiếc đồng hồ treo đâu đó trong một

ngôi nhà cổ ở Thụy Sĩ, nhưng còn bộ não đồng hồ để ở đâu và nó được dùng vào mục đích gì thì vẫn còn là điều bí ẩn.

Câu hỏi khởi động 2 Chúng ta giống người thợ làm đồ chơi đến mức nào?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Con người giống với đồ chơi bằng máy đến mức nào?
- Nếu người thợ làm đồ chơi phải vặn dây cót một trong những món đồ chơi của ông và để cho nó chạy, liệu việc nó dừng lại ở đâu có được quyết định bởi cách nó được khởi động không?
- Có một ngạn ngữ của người Trung Hoa nói rằng, "Sự kết thúc đã có sẵn trong khởi đầu của mọi sự". Một khi một việc gì đó bắt đầu, phải chăng kết cục là tất yếu?
- Những gì bạn làm lúc cuối đời phải chăng được quyết định bởi những gì xảy ra ở đầu đời?
- Nếu đúng như thế, phải chăng mọi sự đều đã được sắp đặt?
- Nếu các món đồ chơi không bao giờ lặp lại đúng cùng một điệu nhảy cũ, phải chăng chúng không được quyết định trước?
- Ai tạo ra người thợ làm đồ chơi? Ông ta có thể tự tạo ra mình không?
- Phải chăng có một vài thứ được quyết định và vài thứ khác thì không?
- Mọi thứ diễn ra có hay không có ý nghĩa và mục đích?
- Phải chăng cách vũ trụ khởi đầu đã quyết định mọi thứ diễn ra trong vũ trụ?
- Nếu đúng như thế, sự kiện đó có bao gồm bạn và tôi không?
- Những gì sẽ xảy ra có được quyết định bởi những gì đã xảy ra rồi không?

Hoạt động mở rộng:

Thì ra người thợ làm đồ chơi bị một người chạy ngang qua mặt ông mà không nhìn đường xô ngã. Khi ông ngã xuống, một bộ phận nào đó bên trong bị gãy và vỡ ra. Đó là lý do vì sao ông đã ngừng hoạt động.

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- ⌘ Người thợ làm đồ chơi bị giết hay đơn giản chỉ bị vỡ nát?
- ⌘ Kẻ hất ngã ông có nên bị trừng phạt không? Nếu có, vì lý do gì?
- ⌘ Việc các bộ phận trong người ông được sử dụng "cho những mục đích tốt đẹp hơn" có đúng đắn không?
- ⌘ Khi chúng ta chết, có nên để các bộ phận của chúng ta (tim, thận, gan, v.v...) cho người khác sử dụng không?

Các câu hỏi của bạn

- ⌘
- ⌘
- ⌘

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Các bài khác trong phần "Tự do"
- ✓ Đúng lúc
- ✓ Pinka và Arwin chu du trái đất, đặc biệt là Về máy móc và con người
- ✓ *Suy tưởng:* Bạn có tự do không?
- ✓ *Cỗ máy Nếu như:* Billy Bash, Cửa hiệu cổ xưa nhỏ bé của những điều lạ lùng, Ếch và Bò cạp, Người tù hạnh phúc

Nguồn: Bộ máy đồng hồ hay Tất cả đều được lên dây cót của Phillip Pullman.

Triết học: Thuyết tất định, tự do ý chí, Isaac Newton, Gottfried Leibniz, Vấn đề nguyên nhân đầu tiên ("động cơ thứ nhất").

Sáng chế thú vị của Immy

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 10 tuổi

Immy lo lắng vì có quá nhiều người nói dối, trộm cắp và làm tổn hại người khác mà lẽ ra họ không nên làm vậy. Đấu tranh với nỗi băn khoăn này – nỗi băn khoăn mà nhiều người chia sẻ với anh – đồng thời với tư cách một nhà khoa học và nhà sáng chế, Immy đã nghĩ ra một giải pháp. Anh sáng chế một thiết bị rất nhỏ có thể cấy được vào đầu chúng ta, và một khi đã được cấy rồi thì dù trong bất kỳ tình huống nào, nó sẽ ngăn không cho chúng ta làm một vài điều cụ thể. Immy đề xuất lập trình thiết bị này để ngăn chúng ta làm những điều không nên như:

1. Nói dối
2. Trộm cắp
3. Gây tổn hại cho người khác

Như thế có nghĩa là một khi thiết bị đó được cấy vào đầu bạn thì đơn giản là bạn *không có khả năng* nói dối, trộm cắp hay gây tổn hại cho người khác. Nếu bạn cố thực hiện, thì lưỡi bạn, hai bàn tay bạn – hay bất kỳ bộ phận nào khác – sẽ ngưng hoạt động hoàn toàn.

Câu hỏi khởi động 1a Bạn có muốn được cấy vào đầu mình thiết bị nói trên của Immy để khi trong bất kỳ tình huống nào, bạn sẽ không bao giờ nói dối, trộm cắp hay gây tổn hại cho người khác?

Câu hỏi khởi động 1b Nếu không phải là những đề xuất của Immy, bạn có đề xuất nào muốn được lập trình để đưa vào thiết bị này?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Giống như Immy, một số người nghĩ rằng có những việc cụ thể mà bất luận trong tình huống nào bạn không bao giờ nên làm, chẳng hạn như giết người. Họ nghĩ vậy có đúng không?
- Có đúng là tự do của chúng ta bị hạn chế là để chúng ta hành xử tốt hơn?
- Có đúng là chúng ta có tự do làm theo ý muốn ngay cả khi vì điều này mà người khác bị tổn hại?
- Cái gì quan trọng hơn: tự do hay sự thiện hảo?
- Có phải sẽ tốt hơn nếu chúng ta không có quyền lựa chọn nhưng luôn làm điều đúng đắn?
- Nếu chúng ta có thiết bị cấy của Immy, liệu chúng ta có luôn làm điều đúng đắn không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Các bài khác trong phần "Tự do" (đặc biệt là bài "Người tù")

✓ Bức tranh xấu

- ✓ Sự lựa chọn độc ác
- ✓ Đúng lúc
- ✓ Chủng tộc Dalek tốt
- ✓ Arete và Deon
- ✓ Máy phát hiện điều tốt của Louis
- ✓ *Cỗ máy Nếu như:* Chiếc nhẫn của Gyges, Những câu chuyện của Ceebie
- ✓ *Suy tưởng:* Bạn có tự do không?

Nguồn: "Ba quy luật" từ những câu chuyện *Robot* của Isaac Asimov.

Triết học: Kant và mệnh lệnh nhất quyết, thuyết tuyệt đối đạo đức, Mill và nguyên tắc không gây hại.

Cỗ máy nhìn theo cách khác

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 10 tuổi *Nâng cao*

Có khi nào bạn tự hỏi điều gì sẽ xảy ra nếu bạn đã làm một việc gì đó khác đi?

Saheela đã từng tự hỏi như vậy. Và cô rất để tâm tới câu hỏi đó. Cô đã thiết kế và chế tạo ra một cỗ máy, một cỗ máy rất đặc biệt và rất to. Cô phải dựng một phòng thí nghiệm to như sân đá banh dưới hầm nhà để chứa một siêu máy tính khổng lồ và phức tạp với hàng ngàn thanh chứa dữ liệu và dây nhợ chằng chịt.

Cha cô cũng giúp một chút.

Cỗ máy này cho phép cô nhìn thấy những gì có thể xảy ra nếu mọi thứ khác đi. Cô đặt một máy quay chuyên biệt để ghi lại chuyện sắp xảy ra, còn ở phòng thí nghiệm, cô bật chương trình ghi nhận sự thay đổi và nó cho cô thấy những gì *đáng lẽ đã xảy ra* trên màn hình video. Saheela và cha cô gọi cỗ máy của họ là "Cỗ máy nhìn theo cách khác".

Cô tự hỏi liệu những thay đổi nhỏ có tạo ra khác biệt nhiều như những thay đổi lớn không. Cô nghĩ rằng có thể, nhưng cha cô không nghĩ vậy. Để quyết định, Saheela đánh cược với cha. Một buổi sáng nọ em trai cô mặc áo len màu xanh da trời đi học. Cô nói, "Con cược là một thay đổi nhỏ như màu sắc của chiếc áo len mà em con mặc sẽ đem đến một thay đổi trong ngày". Nhưng cha cô trả lời, "Nếu em con mặc áo len màu đỏ thay vì màu xanh thì mọi thứ vẫn vậy thôi".

Câu hỏi khởi động 1 Bạn đồng ý với Saheela hay với cha cô?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Những thay đổi nhỏ có thành vấn đề không?
- Những thay đổi lớn có thành vấn đề không?
- Có phải mọi thứ vẫn vậy, như ý kiến của cha Saheela?
- Sẽ là một thay đổi nhỏ hay thay đổi lớn nếu màu ưa thích của cậu em là màu đỏ?
- Bạn nghĩ bạn có thể tác động đến thế giới theo kiểu nào?
- Mọi thứ bạn làm có quan trọng không?
- Có thể biết được những gì đáng lẽ đã xảy ra không?

Sáng hôm sau em trai cô thức dậy và lại mặc chiếc áo len màu xanh như thường lệ, chuẩn bị đến trường, nhưng lần này Saheela

bí mật quay lại khoảnh khắc cậu em mặc chiếc áo ấy. Đêm đó, sau bữa ăn tối, cô và cha đi vào phòng thí nghiệm bí mật của họ dưới hầm nhà và lập trình ghi nhận sự thay đổi. Cô gõ, "Em tôi mặc áo len đỏ thay vì áo len xanh". Rồi cô bấm nút "quay lại".

Hoạt động Bạn có thể dựng nên một câu chuyện về những gì có thể xảy ra?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Bạn nghĩ cỗ máy sẽ cho thấy những gì?
- Bạn có nghĩ ngày hôm đó của cậu em sẽ khác chỉ vì cậu ta mặc chiếc áo len màu khác?

Trong khi đó, khi cậu em của cô thức dậy, mặc chiếc áo len màu xanh thường ngày và đây là những gì đã diễn ra:

Cậu ấy được chọn vào đội áo xanh cho một trận đấu bóng bầu dục của lớp. "Đội áo xanh" đã thắng. Là người chiến thắng cậu ta về nhà trong tâm trạng đầy tự tin và hạnh phúc. Điều đó giúp cậu ta phấn chấn tinh thần để hoàn thành các bài tập về nhà. Vì hoàn thành các bài tập về nhà, cậu được thầy giáo khen. Cậu ta, một lần nữa, về nhà trong tâm trạng lâng lâng và tiếp tục hoàn thành các bài tập suốt cả tuần...

Câu hỏi khởi động 2 Nếu cậu bé mặc chiếc áo len màu đỏ, bạn có nghĩ rằng điều gì khác đáng lẽ đã xảy ra không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Những thay đổi này sẽ tác động đến tương lai của cậu bé nhiều như thế nào?

- Những gì đáng lẽ sẽ khác đi?
- Cậu ta vẫn có thể thắng trận bóng bầu dục đó không?

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Các bài khác trong phần "Tự do"
- ✓ Đúng lúc
- ✓ Hiệu ứng cánh bướm
- ✓ Sự lựa chọn độc ác
- ✓ Sự lựa chọn của Charlie
- ✓ Thần Zeus làm gì khi buồn chán
- ✓ *Suy tưởng:* Bạn có tự do không?
- ✓ *Cỗ máy Nếu như:* Người tù hạnh phúc, Ếch và Bò cạp, Cửa hiệu cổ xưa nhỏ bé của những điều lạ lùng, Billy tiệc tùng, Vụ cướp

Triết học: Bất tất và tính nguyên nhân

Thần Zeus làm gì khi buồn chán

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 10 tuổi *Nâng cao*

Các vị thần trên Đỉnh Olympus có khả năng nhìn thế giới từ đài cao của họ, nơi đó cao hơn hết thảy mọi vật, ở bên ngoài và tách biệt với thế giới.

Một hôm, trong lúc sắp hàng ngàn quân cờ đôminô để tiêu khiển và nhìn chúng đổ xuống chỉ vì một cái đụng nhẹ vào quân cờ đầu tiên, Zeus – vua của các vị thần Olympus – bỗng

nảy lên một suy nghĩ. Ngài tự hỏi rằng nếu ngày hôm qua diễn ra lần nữa thì nó sẽ khác đi hay vẫn y như cũ. *Ồ, ta là thần thánh,* ngài tự nhủ, *tại sao ta không tìm thử xem?* Thế là Zeus dùng quyền năng của mình biến mọi thứ trong thế giới quay về buổi sáng hôm qua. Mọi người bắt đầu đi thụt lùi rất nhanh như một bộ phim được tua lại cho đến khi họ trở về đúng buổi sáng hôm qua. Lúc bấy giờ Zeus làm cho tất cả mọi người dừng lại và đóng băng họ ngay tại nơi họ đang đứng.

Câu hỏi khởi động 1 Trước khi Zeus búng ngón tay để cho ngày hôm qua hiện ra lại, bạn có nghĩ nó sẽ diễn ra khác hẳn hay chính xác như nó đã diễn ra lần đầu?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Ví dụ, nếu gió thổi mạnh làm bật một cái cây ở lần đầu tiên, điều đó có lặp lại không?
- Nếu một cậu bé vừa lỡ chuyến xe buýt nên đi học muộn, điều đó có lặp lại không?
- Nếu một cô bé chọn ở nhà xem tivi thay vì ra ngoài chơi đùa với bạn bè, điều đó có lặp lại không?
- Nếu cậu bé vì trò nghịch ngợm của mình mà gặp phải rắc rối khủng khiếp, liệu cậu ta có thể chọn không làm điều đó nữa nếu ngày hôm qua quay lại?
- Người ta có thể chọn những thứ khác nếu ngày hôm qua quay lại hay họ chỉ chọn những điều như trước?
- Nếu bạn biết rằng ngày hôm nay đang diễn ra lần thứ hai, bạn có làm mọi việc khác đi không?
- Nếu bạn biết những gì bạn đã làm lần đầu, bạn có làm mọi việc khác đi không?

- Nếu bạn không biết ngày hôm nay đang diễn ra lần thứ hai, bạn có nghĩ bạn sẽ làm mọi việc khác đi hay vẫn như trước?

Hoạt động mở rộng nâng cao

Hãy nghĩ lại lần gần đây nhất bạn đưa ra lựa chọn, như chọn loại ngũ cốc nào để ăn hay kênh tivi nào để xem chẳng hạn. Bây giờ hãy tưởng tượng Zeus đã "quay ngược thực tế" trở lại *đúng ngay trước khi* bạn chọn lựa.

Câu hỏi khởi động 2 Bạn sẽ chọn một điều gì đó ngoài những gì bạn đã chọn lần đầu thì có được hay không?

- Nếu bạn biết những gì bạn làm lần đầu và bạn biết rằng thực tế đã được "quay ngược lại" thì sao? Bạn sẽ chọn khác đi chứ?
- Nếu bạn không biết những gì bạn làm lần đầu và bạn cũng không biết rằng thực tế đã được "quay ngược lại" thì sao? Bạn sẽ chọn khác đi chứ?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn nữa (cho những người tham dự lớn tuổi)

- Câu trả lời của bạn nói gì với bạn về những lựa chọn?
- Một số triết gia nghĩ rằng để những lựa chọn của bạn trở thành những lựa chọn thực sự (để chúng ta có *tự do* ý chí thực sự) thì bạn phải được trao cho khả năng *làm điều gì đó khác với điều bạn đã làm* ở bất cứ thời điểm cụ thể nào. Bạn nghĩ gì về điều này?
- Bạn có nghĩ rằng lẽ ra bạn có thể đưa ra một lựa chọn khác với lần gần đây nhất hay không?
- Nếu không, bạn có thể là *người theo quyết định luận* (người không tin vào tự do ý chí).

- Nếu có, bạn có thể là một *người theo chủ nghĩa tự do siêu hình* (người tin vào tự do ý chí).
- Bạn có thể vừa là người theo quyết định luận vừa là người theo chủ nghĩa tự do siêu hình không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Nữ hoàng tay chân

✓ Có những bánh răng dưới gió không?

✓ Người làm đồ chơi có bộ máy đồng hồ

✓ *Cỗ máy Nếu như:* Người tù hạnh phúc, Cửa hiệu cổ xưa nhỏ bé của những điều lạ lùng, Ếch và Bò cạp

✓ *Suy tưởng:* Bạn có tự do không?

Nguồn và triết học: Tính tất yếu, sự ngẫu nhiên, vấn đề tự do ý chí và quyết định luận; Spinoza, Hume, Schopenhauer và Kant bàn về tự do ý chí và quyết định luận; Simone de Beauvoir bàn về "tự do tùy hoàn cảnh".

Siêu hình học: Tính đồng nhất cá nhân

Sự phô bày tính đồng nhất

Andrew Routledge

Tuổi bắt đầu học: 12 tuổi

Sáu bài viết có trong phần Sự phô bày tính đồng nhất có thể được thảo luận theo cùng một cách với những bài viết khác trong sách này; tuy nhiên, dưới đây, tác giả đưa ra một phương pháp lôi cuốn – và hài hước – hơn cho các lớp và các nhóm để suy nghĩ về những vấn đề liên quan.

Hoạt động phô bày tính đồng nhất

Khởi động

Một học sinh sẽ được chọn ngẫu nhiên làm "tù nhân". Có thể làm việc này bằng nhiều cách nhưng cách nào thì cũng nhằm phá vỡ sự im lặng ban đầu. Một cách khác để chọn tù nhân là xổ số: những người tham gia không hề biết rằng dưới mỗi chiếc ghế trong phòng đều có dán một tờ vé số. Một con số sẽ được rút ra và đọc lên.

Khi được chọn, tù nhân được trao một "tấm thẻ kịch bản" (xem các bài khác trong Sự phô bày tính đồng nhất), sau đó người ấy phải ngồi trong "cái lồng" cho đến khi phán quyết được đưa ra (có thể dùng chiếc ghế làm "cái lồng"). Điều phối viên của buổi hội thảo, người đóng vai thẩm phán, sẽ đọc tấm thẻ kịch bản. Tất cả những người còn

lại sẽ được chia thành "luật sư bên nguyên" (những người sẽ biện luận rằng tù nhân và người phạm tội là một người), "luật sư biện hộ" (những người sẽ cộng tác và giúp tù nhân biện luận rằng anh ta không phải là tội phạm và phải được trả tự do) và – cuối cùng – một vài người làm "bồi thẩm đoàn", họ sẽ cân nhắc các luận chứng và đưa ra phán quyết "có tội" hay "vô tội" vào cuối phiên tòa.

Con số chính xác cho mỗi bên tùy thuộc vào số lượng thành viên trong nhóm. Xin nhắc lại, cần có sự linh hoạt ở đây, nghĩa là chỉ cần một số lượng nhỏ thiết yếu cho mỗi bên. Đối với các nhóm quá ít người, bạn không cần cả hai thành phần luật sư và bồi thẩm đoàn riêng. Thay vào đó, cả nhóm có thể tranh luận về phiên tòa và sau đó bỏ phiếu ở cuối buổi tranh luận.

Đóng vai thẩm phán, vai trò của điều phối viên buổi hội thảo sẽ bị giới hạn, nhưng trong phạm vi của trò chơi, họ được phép giữ cuộc tranh luận đi đúng hướng bằng cách đặt cho các luật sư những câu hỏi cụ thể hay đề nghị bồi thẩm đoàn xem xét những chứng cứ đáng tin cậy.

Mười phút tranh luận

Trong phần này nhóm sẽ xem xét kịch bản được giới thiệu. Ví dụ, đó có thể là vụ xét xử một tên tội phạm đầy mưu mô thực hiện một vụ cướp tại nhà trưng bày mỹ thuật. Sau khi phạm tội, hắn uống một loại thuốc để xóa sạch mọi ký ức và thay đổi tính cách mãi mãi. Tuy nhiên, cảnh sát đã tìm thấy một trong những bức tranh vô giá giấu trong nhà hắn ta. Người này không còn nhớ gì về vụ cướp – hay bất cứ chuyện gì khác trong quá khứ – và không thể tin rằng mình đã làm một việc như vậy. Có phải người này cũng chính là người đã gây ra vụ cướp tại nhà trưng bày mỹ thuật? Hắn ta có bị trừng phạt không? Những ký ức giúp chúng ta là chính mình quan trọng như thế nào? Tính cách có quan trọng đối với tính đồng nhất cá nhân không? Đây là một số câu hỏi mà kịch bản đưa ra.

Năm phút kết luận

Trong phần này bồi thẩm đoàn sẽ xem xét bằng chứng, những phán quyết có tội/vô tội sẽ được đựng trong phong bì và gửi riêng cho thẩm phán. Sau một lúc im lặng đủ gây kịch tính, thẩm phán sẽ tuyên đọc phán quyết. Thời gian còn lại sẽ được dành để làm rõ những ý tưởng triết học được bàn tới trong cuộc thảo luận. Tóm tắt và xem xét lại một số tư tưởng/luận điểm được và kết nối các câu hỏi với các lĩnh vực triết học có liên quan. Sau cùng, điều phối viên buổi hội thảo có thể chỉ cho người tham gia biết những nguồn tài liệu có sẵn để đọc thêm.

Lưu ý: Các kịch bản chọn lọc được trình bày như sau. Đối với những buổi học dài hơn, có thêm lựa chọn cho phép người tham gia tiếp tục tự viết kịch bản của mình. Đây là một cách thực hành triết học rất hay, giúp họ hiểu cách kết hợp những thí nghiệm trong tư tưởng lại với nhau – đây là một công cụ then chốt của triết học. Để thiết kế một kịch bản, những người tham gia cần nghĩ ra (a) một cái tên cho kẻ phạm tội, (b) hành vi phạm tội và (c) giải thích rõ người ấy đã thay đổi như thế nào. Lúc bấy giờ câu hỏi tương tự sẽ được đặt ra: *Có phải họ vẫn chính là một người?* Đối với những ai phải gắng sức suy nghĩ, hãy nhớ rằng kịch bản không nhất thiết phải hoàn toàn mới hay khác lạ so với những gì đã được thảo luận. Trong thực tế, triết học thường tiến triển chỉ bằng cách điều chỉnh những kịch bản có sẵn một chút, thay X nhưng vẫn giữ nguyên Y. Và sau đó đặt câu hỏi: Thay đổi này có gì khác biệt không? Bằng cách đó, nó cho phép bạn nắm chắc hơn và chính xác hơn cái gì thực sự quan trọng. Ví dụ, bạn có một kịch bản được điều chỉnh một chút trong đó cá tính của ai đó thay đổi mạnh mẽ nhưng họ vẫn còn giữ được phần lớn ký ức như trước.

Triết học: Tính đồng nhất cá nhân, sự bền vững của cái tôi qua thời gian, chủ nghĩa duy vật, tính vị kỷ.

Sự phô bày tính đồng nhất (1): Ký ức

Andrew Routledge

Tuổi bắt đầu học: 12 tuổi

Một tên tội phạm mưu mô thực hiện vụ cướp tại một phòng trưng bày mỹ thuật và lấy đi nhiều bức tranh nổi tiếng trị giá hàng triệu bảng. Hắn chuẩn bị hưởng cuộc sống giàu có suốt đời. Để bảo đảm không bao giờ lộ bí mật về mình hay để không bị cám dỗ thực hiện một vụ cướp khác, hắn uống một loại thuốc giúp xóa sạch mọi ký ức và thay đổi tính cách. Cách suy nghĩ và hành xử của hắn khác hẳn – hắn ta trở thành một người tử tế, tận tâm giúp đỡ người khác. Tuy nhiên, cảnh sát tìm thấy một bức tranh giấu trong nhà hắn từ một nguồn tin bí mật. Họ bắt người ấy và tìm thấy dấu vết của thuốc xóa ký ức vẫn còn trong cơ thể hắn, nhưng vì dùng thuốc này mà người ấy không còn nhớ gì đến vụ cướp – hay bất cứ điều gì trong quá khứ – và hắn không thể tin được là hắn có thể đã làm một việc như vậy. Ý nghĩ về việc trộm cướp làm hắn khiếp sợ.

Người này hiện đang ngồi trong cái lồng trước mặt chúng ta. Những gì chúng ta cần quyết định là thế này:

Câu hỏi khởi động Phải chăng hắn và kẻ cướp tại phòng trưng bày mỹ thuật vẫn *cùng là một người*? Có nên trừng phạt hắn không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- *Những ký ức* giúp chúng ta là chính mình quan trọng như thế nào?
- Và *nhân cách* của chúng ta quan trọng đến mức nào?
- Sử dụng thứ thuốc này có giống như đang chết không?

- *Bạn* sẽ cảm thấy thế nào nếu bạn là người ở trong cái lồng kia? Bạn có nghĩ bạn đáng bị trừng phạt không?

Các câu hỏi của bạn

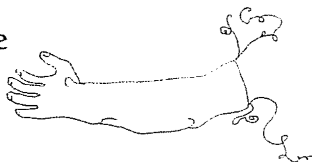
-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Các bài khác trong phần "Tính đồng nhất cá nhân" (đặc biệt là bài "Sự phô bày tính đồng nhất: Cơ thể, Bản sao cơ thể, Bộ não, Sinh sản vô tính, Thay đổi, Những thứ lấp lánh...")
- ✓ Cố quên
- ✓ Jemima hay James
- ✓ *Suy tưởng:* Bạn, tôi, người ngoài hành tinh và những người khác
- ✓ *Cỗ máy Nếu như:* Những câu chuyện Ceebie, Chiếc thuyền của Theseus, Hai bạn ở hành tinh khác, Bạn ở đâu?

Sự phô bày tính đồng nhất (2): Cơ thể

Andrew Routledge

Tuổi bắt đầu học: 12 tuổi

Có người đang phát tán tiền giả trên khắp đất nước. Cảnh sát bố ráp một nhà máy bỏ hoang và phát hiện một băng nhóm

với nhiều vali đựng tiền giấy. Chưa tìm ra tên đầu sỏ của băng nhóm này nhưng cảnh sát biết hắn là ai: trước đây hắn ta đã từng ngồi tù và cảnh sát biết con người ấy trông như thế nào, chiều cao, cân nặng, vóc dáng và vân vân. Một cuộc truy lùng trên khắp cả nước bắt đầu.

Đọc được tin này trên báo, tên đầu sỏ nhận thấy cần phải có hành động quyết liệt. Gã liên lạc với hai người cũ. Một trong hai người đó làm việc cho một công ty chuyên tìm kiếm những người hiến tạng, còn người kia là một bác sĩ phẫu thuật bị mua chuộc làm việc trong một bệnh viện. Bọn chúng tiến hành một cuộc phẫu thuật vô cùng nguy hiểm và tốn kém nhưng tên đầu sỏ không muốn bị bắt. Trong những tuần đầu tiên bác sĩ phẫu thuật tháo chân và bàn chân của tên đầu sỏ, thay bằng chân và bàn chân của một người khác. Khi tên đầu sỏ phục hồi lại sau cuộc phẫu thuật, bác sĩ bắt đầu đổi cánh tay và bàn tay của hắn và cuối cùng là đến các cơ quan nội tạng như phổi và tim. Gần một năm sau, không ai nhận ra hắn ta nữa. Bác sĩ phẫu thuật thực hiện những thay đổi cuối cùng bằng cách cấy ghép bộ não cho hắn.

Con người bước ra từ cuộc phẫu thuật ấy không có tứ chi hay nội tạng của cùng một cơ thể. Mỗi bộ phận trên cơ thể được thay thế tuần tự qua nhiều tuần và nhiều tháng. Nhưng bất chấp những nỗ lực của bọn chúng, tên đầu sỏ vẫn bị bắt. Sau khi điều tra một loạt vụ ăn cắp bộ phận cơ thể người, cảnh sát tìm thấy hồ sơ tài chính của hắn và lần theo dấu vết. Số vết sẹo bất thường trên cơ thể hắn lập tức nói lên tất cả.

Hắn hiện đang ngồi trong cái lồng trước mặt chúng ta. Những gì chúng ta cần quyết định là thế này:

Câu hỏi khởi động Hắn ta và tên đầu sỏ dùng tiền giả vẫn *cùng là một người?* Có nên trừng phạt hắn không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Việc *cơ thể* của chúng ta giúp chúng ta là chính mình quan trọng như thế nào?
- Những loại thay đổi gì trên cơ thể có thể thực hiện trước khi trở thành một người khác?
- Bạn sẽ để cho bác sĩ phẫu thuật thay thế bao nhiêu bộ phận cơ thể bạn?
- Những thay đổi này diễn ra *dần dần* ở mức nào có quan trọng không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Các bài khác trong phần "Tính đồng nhất cá nhân" (đặc biệt là bài "Sự phô bày tính đồng nhất: Ký ức, Bản sao cơ thể, Bộ não, Sinh sản vô tính, Thay đổi")
- ✓ Phát hiện
- ✓ Pinka và Arwin chu du trái đất (1): Về máy móc và con người
- ✓ Pinka và Arwin chu du trái đất (2): Bổ sung thêm tinh thần
- ✓ Bobby - bao cát tập đấm
- ✓ Jemima hay James
- ✓ *Suy tưởng:* Bạn, tôi, người ngoài hành tinh và những người khác
- ✓ *Cỗ máy Nếu như:* Những câu chuyện Ceebie, Chiếc thuyền của Theseus, Hai bạn ở hành tinh khác, Bạn ở đâu?

Triết học: Thomas Hobbes và chủ nghĩa duy vật, John Locke và tính đồng nhất qua thời gian.

Sự phô bày tính đồng nhất (3): Bản sao cơ thể

Andrew Routledge

Tuổi bắt đầu học: 12 tuổi

Một số máy tính của chính phủ đã bị tấn công. Kẻ nào đó đã lấy được những thông tin bảo mật. Cảnh sát tin rằng các thông tin đó đang được rao bán và họ biết những kẻ dính líu vào vụ này là ai. Nhưng kẻ chủ mưu đã có kế hoạch đào tẩu. Trong quá khứ, tội phạm có thể dùng xe hơi để bỏ trốn, còn ở thời đại này (kể từ bây giờ cho đến sau này) những tên tội phạm có thể *đào thoát bằng máy móc*. Khi bước vào một trong những cái máy này, nó chụp ảnh toàn bộ cơ thể của người đó và gởi những thông tin được ghi nhận cho một cái máy ở đầu bên kia thế giới thông qua vệ tinh. Dựa trên bản thiết kế chi tiết, cái máy thứ hai sẽ thực hiện một bản sao chính xác về người đó bằng một vài chất hóa học mới. Cả hai đều có cơ thể, bộ não giống hệt nhau. Họ giống nhau như đúc và hành xử cũng giống nhau, tin tưởng những điều như nhau và mong muốn mọi thứ giống nhau. Thế rồi, vào đúng khoảnh khắc mà cái máy thứ hai thực hiện bản sao này, thân thể trong cái máy thứ nhất bị loại trừ và hủy diệt để chỉ còn một trong hai tồn tại mà thôi. Không may cho người bước ra khỏi cái máy đó, cảnh sát quốc tế đã lần theo dấu vết vụ mua bán những tin tức công nghệ này và bắt hắn trong vòng một tiếng đồng hồ.

Hắn hiện đang ngồi trong cái lồng trước mặt chúng ta. Những gì chúng ta cần quyết định là thế này:

Câu hỏi khởi động Hắn và tay tin tặc vẫn *cùng là một người* chứ? Có nên trừng phạt hắn không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- *Cơ thể* của chúng ta giúp chúng ta là chính mình quan trọng như thế nào?
- Cơ thể chúng ta vốn quan trọng nhất, nói vậy nghĩa là gì?
- Chất liệu làm nên cơ thể hay các bộ phận được sắp xếp lại với nhau như thế nào, điều gì mới là quan trọng?
- *Bạn sẽ* bước vào một cái máy đào tẩu nếu bạn đang bị săn lùng chứ?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Các bài khác trong phần "Tính đồng nhất cá nhân" (đặc biệt là bài "Sự phô bày tính đồng nhất: Ký ức, Cơ thể, Bộ não, Sinh sản vô tính, Thay đổi, Máy sao chép")

✓ Người bút chì gặp Người bút chì!

✓ Hình vuông số 2

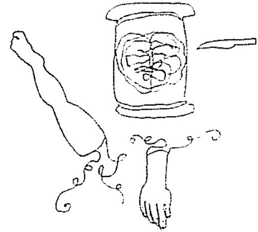
✓ *Suy tưởng:* Bạn, tôi, những người ngoài hành tinh và những người khác

✓ *Cỗ máy Nếu như:* Những câu chuyện Ceebie, Chiếc thuyền của Theseus, Hai bạn ở hành tinh khác, Bạn ở đâu?

Triết học: Những lý lẽ và những con người của Derek Parfit.

Sự phô bày tính đồng nhất (4): Bộ não

Andrew Routledge

Tuổi bắt đầu học: 12 tuổi

Một tên tội phạm liều lĩnh đang tìm cách bỏ trốn sau khi ăn trộm chiếc Vương miện của hoàng gia. Người dân được xem đoạn băng ghi hình cảnh trốn chạy đầy kịch tính của tên tội phạm và cảnh sát yêu cầu mọi người hãy cảnh giác với tên này. Trong khi tên tội phạm tiếp tục ẩn nấp, những tên đồng phạm khác đang tìm cách thực hiện một cuộc cấy ghép não tinh vi nhất. Bộ não của hắn được lấy ra và ghép vào một cơ thể khác. Phần cơ thể cũ của gã được bí mật đem chôn. Lúc này trông hắn ta khác hoàn toàn và chỉ có bộ não là cũ. Nhưng hắn lại không gặp may khi tìm cách bán chiếc Vương miện cho một người nọ và bị người đó lừa. Trong lúc hắn đến nhận tiền thì cảnh sát có vũ trang đã đợi sẵn rồi.

Hắn hiện đang ngồi trong cái lồng trước mặt chúng ta. Những gì chúng ta cần quyết định là thế này:

Câu hỏi khởi động Hắn và tên trộm vẫn *cùng là một người* chứ? Có nên trừng phạt hắn không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Nếu bộ não của bạn được ghép vào một cơ thể khác, vậy bạn sẽ ở đâu: nơi thân thể cũ của bạn hay nơi bộ não hiện tại của bạn?

- ⌘ Cái gì quan trọng hơn để biết chúng ta là ai: thân thể hay tính cách chúng ta?
- ⌘ Nếu bộ não của bạn được đặt vào một thân thể khác, bạn có nghĩ rằng bạn vẫn có tính cách như cũ?
- ⌘ Nếu phải chọn lựa, bạn thích giữ lại bộ não hay phần còn lại của cơ thể mình?
- ⌘ Những ký ức của bạn có như cũ không? Còn tính cách của bạn thì sao?

Các câu hỏi của bạn

- ⌘
- ⌘
- ⌘

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Các bài khác trong phần "Tính đồng nhất cá nhân" (đặc biệt là bài "Sự phô bày tính đồng nhất: Ký ức, Cơ thể, Bản sao cơ thể, Sinh sản vô tính, Thay đổi")
- ✓ Hãy chăm lo hành tinh này
- ✓ Pinka và Arwin chu du trái đất (2): Bổ sung thêm tinh thần
- ✓ *Suy tưởng:* Bạn, tôi, những người ngoài hành tinh và những người khác
- ✓ *Cỗ máy Nếu như:* Những câu chuyện Ceebie, Chiếc thuyền của Theseus, Hai bạn ở hành tinh khác, Bạn ở đâu?

Sự phô bày tính đồng nhất (5): Sinh sản vô tính

Andrew Routledge

Tuổi bắt đầu học: 12 tuổi

Một diễn viên Hollywood giàu có đang bị tống tiền. Những kẻ tống tiền muốn có một trăm triệu đô la mới bảo đảm vợ ông ta về nhà an toàn. Cảnh sát tìm cách lần theo dấu vết những lá thư và tập kích một ga-ra, nơi người phụ nữ đang bị bắt làm con tin. Mặc dù tìm cách trả tự do cho vợ của người diễn viên, gã tội phạm đã có sẵn một kế hoạch đào thoát hoàn hảo. Trong quá khứ, tội phạm có thể dùng xe hơi để bỏ trốn, còn ở thời đại này (kể từ bây giờ cho đến sau này) những tên tội phạm có thể *đào thoát bằng máy móc.* Khi bước vào một trong những cái máy này, nó chụp ảnh toàn bộ cơ thể của người đó và gởi những thông tin được ghi nhận cho một cái máy ở đầu bên kia thế giới thông qua vệ tinh. Dựa trên bản thiết kế chi tiết, cái máy thứ hai sẽ thực hiện một bản sao chính xác về người đó bằng một vài chất hóa học mới. Cả hai đều có cơ thể bộ não giống hệt nhau. Họ giống nhau như đúc và hành xử cũng giống nhau, tin tưởng những điều như nhau và mong muốn mọi thứ giống nhau. Thế rồi, vào đúng khoảnh khắc mà cái máy thứ hai thực hiện bản sao này, thân thể trong cái máy thứ nhất bị loại trừ và hủy diệt. Nhưng thật xui xẻo, cái máy gặp trục trặc ngay khi tên tội phạm bước vào. Nó phát ra những tạp âm rất tức cười và khói bắt đầu bốc lên. Thay vì làm ra chỉ một bản sao của hắn, cái máy lại làm thành ba. Tất cả đều giống y hệt như bản gốc vốn giờ đây đã bị hủy diệt. Mỗi người đều nhớ đã bước vào cái máy đó! Cả ba sau đó bị cảnh sát quốc tế lần theo dấu vết và đưa từng người ra tòa xét xử riêng.

Một trong ba người đó hiện giờ đang ngồi trong cái lồng trước mặt chúng ta. Những gì chúng ta cần quyết định là thế này:

Câu hỏi khởi động   Người này và gã tống tiền vẫn *cùng là một người* chứ? Có nên trừng phạt gã không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Nếu giờ đây có ba người khác nhau, bằng cách nào chúng ta có thể quyết định ai trong số đó là một với người nguyên bản?
- Có phải sự trục trặc của máy móc có nghĩa rằng không ai trong ba người đó giống nhau?
- Cái máy đã giết gã tống tiền phải không?
- Nếu cái máy trục trặc và không hủy diệt được gã tống tiền nguyên bản thì sao? Vậy thì ai trong bốn người nên bị trừng phạt? Hay phải chăng nên trừng phạt tất cả bọn họ?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Các bài khác trong phần "Tính đồng nhất cá nhân" (đặc biệt là bài "Sự phô bày tính đồng nhất: Ký ức, Cơ thể, Bản sao cơ thể, Bộ não, Thay đổi")
- ✓ Người bút chì gặp Người bút chì!
- ✓ Có bao nhiêu con chó?
- ✓ Hình vuông số 2

✓ *Suy tưởng:* Bạn, tôi, những người ngoài hành tinh và những người khác

✓ *Cỗ máy Nếu như:* Những câu chuyện Ceebie, Chiếc thuyền của Theseus, Hai bạn ở hành tinh khác, Bạn ở đâu?

Sự phô bày tính đồng nhất (6): Thay đổi

Andrew Routledge

Tuổi bắt đầu học: 12 tuổi

Trong một cuộc chiến tranh cách đây nhiều năm, có một người phải chịu trách nhiệm cho việc giết hại và tra tấn nhiều người vô tội. Khi chiến tranh kết thúc, người này đã trốn khỏi đất nước vì lo sợ bị trừng phạt về những tội ác do mình gây ra. Ông tìm đường đến châu Mỹ Latinh và ẩn náu ở đó. Nhiều năm trôi qua, người đàn ông đó già đi nhiều. Ông ta không còn nhớ những chuyện xảy ra cách đây quá lâu và cũng không bao giờ hành xử như vậy nếu bây giờ ông ở trong tình huống tương tự. Cách mà ông nghĩ về thế giới khác lắm rồi. Tính của ông đã hoàn toàn thay đổi. Thân thể của ông cũng già cỗi và trông khác không thể tả nổi. Hầu như mỗi tế bào trong thân thể ông đã chết và được thay thế bằng một tế bào khác. Tuy nhiên, các nhà thực thi công lý được người dân địa phương cảnh báo rằng người này có thể là tội phạm chiến tranh. Và họ đã bắt ông ta.

Người này hiện giờ đang ngồi trong cái lồng trước mặt chúng ta. Những gì chúng ta cần quyết định là:

Câu hỏi khởi động   Người này và tên tội phạm chiến tranh vẫn *cùng là một người* phải không? Có nên trừng phạt ông ta không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Điều quan trọng về cách chúng ta thay đổi là gì?
- Phải chăng có một số cách thay đổi tự nhiên hơn các cách khác? Nếu đúng như vậy thì tại sao?
- Tại sao chúng ta có thể sống sót được với những thay đổi kiểu này mà không phải là những kiểu khác?
- Chúng ta thay đổi *chậm* hay *dần dần* ở mức độ nào có quan trọng không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Các bài khác trong phần "Tính đồng nhất cá nhân" (đặc biệt là bài "Sự phô bày tính đồng nhất: Ký ức, Cơ thể, Bản sao cơ thể, Bộ não, Sinh sản vô tính, Những thứ lấp lánh...")

✓ *Suy tưởng:* Bạn, tôi, những người ngoài hành tinh và những người khác

✓ *Cỗ máy Nếu như:* Những câu chuyện Ceebie, Chiếc thuyền của Theseus, Hai bạn ở hành tinh khác, Bạn ở đâu?

Quay lại lối cũ

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 9 tuổi

Bạn hãy thoải mái và thử bài thí nghiệm trong tư tưởng sau đây. Hãy dành chút thời gian suy nghĩ giữa mỗi phần bài tập được đánh số.

1. Nhớ lại nơi bạn có mặt cách đây mười phút.
2. Bây giờ nhớ lại nơi bạn có mặt cách đây một giờ.
3. Bạn ở đâu cách đây một ngày?
4. Còn một năm trước?
5. Bây giờ hãy nghĩ xem năm năm trước bạn ở đâu?
6. Mười năm trước?
7. Bạn ở đâu một trăm năm trước đây?
8. Một ngàn năm trước đây thì sao?
9. Và một triệu năm trước đây?
10. Mười triệu năm trước thì sao?
11. Và một tỷ năm trước?

Câu hỏi khởi động Bạn là *gì* và bạn *ở đâu* trước khi bạn sinh ra?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Có ý nghĩa gì không khi nghĩ về chính bạn vào thời điểm trước khi bạn sinh ra? Có một người là "bạn" trước khi bạn sinh ra không?
- Bạn có tồn tại trước khi bạn sinh ra không?
- Bạn có tồn tại trong gien (hoặc trong các tổ tiên của bạn) trước khi bạn sinh ra không?

- ⌘ Phải chăng các hóa chất tạo nên bạn tồn tại trước khi bạn sinh ra? (Bạn hãy thử tìm hiểu xem các hóa chất nào đã tạo nên bạn!)
- ⌘ Bạn có nghĩ bạn có một linh hồn trước khi bạn sinh ra không? Nếu có, nó ở đâu?
- ⌘ Có điều gì mà mọi vật đều được tạo thành từ nó không?

Các câu hỏi của bạn

- ⌘
- ⌘
- ⌘

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Các bài khác trong phần "Tính đồng nhất cá nhân" (đặc biệt là bài "Bạn nghĩ bạn là ai?")
- ✓ Hãy chăm lo hành tinh này
- ✓ *Suy tưởng:* Bạn, tôi, những người ngoài hành tinh và những người khác

Nguồn: Bài thơ "Bạn nghĩ bạn là ai?" của Carl Sandburg.

Triết học: Triết học về linh hồn và cái tôi, ngụy biện tổng thể.

Bạn nghĩ bạn là ai?

Nolen Gertz

Tuổi bắt đầu học: 14 tuổi

John là một học sinh vừa chuyển nhà và bắt đầu đi học ở trường mới. Ngày đầu tiên đến trường, thầy giáo Paul chào đón John và giới thiệu cậu với các học sinh khác. Đứng trước

lớp, thầy Paul nói với John: "Em có thể nói cho các bạn biết một chút về em không?". John gật đầu rồi nói: "Chào các bạn, tôi là John. Tôi từng sống ở Brighton, nhưng gia đình tôi vừa chuyển tới London và tôi mong được học ở đây với tất cả các bạn". Thầy Paul có vẻ bối rối, quay qua nói với John: "Cảm ơn những thông tin của em, nhưng ý thầy là: em có thể cho mọi người biết *em là ai* không?". John khẽ cười và cố gắng lần nữa. Cậu nói: "À, xin lỗi, tôi có người chị tên là Simone, và một chú mèo tên là Albert...". Trước khi John tiếp tục, thầy Paul lại cắt ngang: "Xin lỗi John, nhưng đó cũng chỉ là thêm *thông tin* thôi. Em hãy kể cho mọi người nghe về *em* nhé". John xin lỗi và cố gắng lần nữa, nhưng ngay khi cậu bắt đầu kể về cha mẹ và các trò chơi ưa thích, thầy Paul lại cắt ngang và lại yêu cầu John nói với mọi người "*cậu* là ai". John cảm thấy rất bối rối, bèn nói: "Được rồi, ừm, tôi nghĩ tôi là...". Thầy Paul cố gắng giúp đỡ cậu nên liền giải thích: "John, mọi người không muốn nghe chi tiết về quá khứ của em, về ngôi nhà của em, về gia đình em, hay về những sở thích của em. Mọi người chỉ muốn nghe về em, và *em là ai*". Không thể nghĩ được điều gì khác, John chỉ thốt lên: "À thì, tôi là *tôi*!".

Câu hỏi khởi động Bạn là ai?

Lưu ý: Nếu bạn cảm thấy có điều gì đó khó chịu tương tự như cảm giác của John, không sao hết. Bạn có thể nói lý do khiến bạn cảm thấy khó chịu không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Bạn có thể trả lời câu hỏi này mà không cần liệt kê đơn giản thông tin về bản thân bạn không?
- Lời đáp của John: "À thì, tôi là *tôi!*", có phải là cách duy nhất để trả lời câu hỏi của thầy Paul không?

- "À thì, tôi là *tôi*!" có phải là câu trả lời cho câu hỏi "Bạn là ai?" không? Nếu có, đó có phải là câu trả lời thỏa đáng không?
- Bạn thường tự giới thiệu bản thân với người khác như thế nào? Những người khác tự giới thiệu về họ với bạn như thế nào?
- Bạn nghĩ thầy Paul muốn John nói gì? Bạn có thể nghĩ ra câu trả lời tốt hơn cho câu hỏi của thầy Paul không?
- Có sự khác nhau giữa "thông tin về bạn" và "bạn là ai?" không? Nếu có, sự khác nhau đó là gì?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Các bài khác trong phần "Tính đồng nhất cá nhân" (đặc biệt là bài "Quay lại lối cũ")
- ✓ Phát hiện
- ✓ Chỉ là con người
- ✓ Tôi có thể suy nghĩ?
- ✓ *Suy tưởng:* Bạn, tôi, những người ngoài hành tinh và những người khác

Triết học: Heidegger, Sartre, chủ nghĩa hiện sinh, lo âu hiện sinh, tính bản ngã.

Những thứ lấp lánh…

Emma Worley

Tuổi bắt đầu học: 9 tuổi

Natasha 9 tuổi và trái tim cô bé đập mạnh khi chồm lên kệ để lấy hộp kẹo cam thảo. Nó lấp lánh trước mắt khiến cô bé không thể cưỡng lại được. Cô bé chạy vội ra khỏi cửa hiệu. Nhưng không kịp rồi – chủ tiệm đã bắt được cô bé và đưa cô bé về nhà. Cô bé bị phạt.

33 năm sau…

Natasha 42 tuổi và tim cô loạn nhịp khi cô vươn người để lấy cuốn tự truyện của mình. Tên cô lung linh trên bìa sách. Cô mở ra đọc những dòng đầu tiên mà cô đã thuộc lòng. Cô đặt cuốn sách xuống và đi ra khỏi hiệu sách. Cô chợt mỉm cười khi nhớ lại mình đã ăn trộm hộp kẹo cam thảo nhiều năm trước đây, câu chuyện này cô đã kể lại trong sách.

40 năm sau…

Natasha giờ đã 82 tuổi và tim bà rung lên nhè nhẹ khi bà đọc những câu chuyện về cuộc đời bà cho đứa cháu trai 7 tuổi nghe. Đôi mắt Kwami lấp lánh khi lắng nghe những chuyện phiêu lưu của bà. Sau khi đọc đến chương kể về chuyện bà Natasha bị phạt vì tội ăn cắp kẹo cam thảo, Kwami thốt lên: "Bà ơi! Con không ngờ bà là kẻ cắp!". Bà Natasha nhìn cháu, và đáp lại hết sức chân thành: "Bà cũng vậy, Kwami à. Bà đã hoàn toàn quên đi khoảnh khắc đó trong đời bà rồi".

Câu hỏi khởi động 1 Natasha có phải là kẻ cắp?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Khi đã thành người lớn, chúng ta có chịu trách nhiệm về những việc chúng ta đã làm khi còn là trẻ nhỏ không?
- Chúng ta có thể chịu trách nhiệm về điều gì đó chúng ta đã làm nhưng không nhớ mình đã làm sao?

Bà Natasha 80 tuổi nhớ cuốn tự truyện của mình được xuất bản khi bà 40 tuổi.

Cô Natasha 40 tuổi nhớ mình ăn cắp kẹo cam thảo khi lên 9 tuổi.

Nhưng bà Natasha lại không nhớ đã ăn cắp kẹo cam thảo.

Câu hỏi khởi động 2 Họ có cùng là một người không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Nếu đúng, điều gì làm cho họ cùng là một người nếu họ không có cùng ký ức?
- Bé Natasha 7 tuổi có phải chịu trách nhiệm về những hành vi của Natasha 9 tuổi không? Chúng ta có thể chịu trách nhiệm về những việc chúng ta sẽ làm nhưng chưa làm không? Và tương tự, chúng ta có phải chịu trách nhiệm về điều chúng ta không thể nhớ mình đã làm?
- Ký ức của chúng ta khiến chúng ta là chính mình quan trọng như thế nào?
- Điều gì kết nối chúng ta với quá khứ của mình?
- Điều gì làm cho chúng ta vẫn cùng là một người trong ngày mai hay năm năm tới?
- Chúng ta có cùng là một người ở những thời điểm khác nhau trong đời mình không?

- Nếu chúng ta cần nhớ quá khứ của mình để vẫn cùng là một người, vậy những người mất ký ức thì sao?
- Nếu ký ức không phải là điều làm cho chúng ta cùng là một người qua thời gian, vậy thì cái gì mới đúng?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

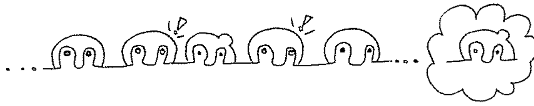
- ✓ Sự phô bày tính đồng nhất (1): Ký ức
- ✓ Đúng lúc
- ✓ Cái đầu u của ai?
- ✓ Ông ta không còn được một nửa ngày xưa
- ✓ *Suy tưởng:* Bạn, tôi, những người ngoài hành tinh và những người khác
- ✓ *Cỗ máy Nếu như:* Tái thiết

Nguồn: "Cậu bé bị đòn và vị đại tướng" của Thomas Reid.

Triết học: Sự liên tục của ý thức của John Locke, tính đồng nhất cá nhân, ký ức, trách nhiệm.

Cái đầu u của ai?

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Khi Byron đến trường sáng nay mọi người gọi cậu là "Brian". Cậu rất bực mình vì tên cậu là Byron mà. Khi điểm danh, không có tên nào là "Byron", chỉ có tên "Brian". Nhưng Byron không trả lời khi tên "Brian" được gọi lên. Những đứa trẻ khác cứ khăng khăng nói rằng tên cậu bé là Brian. Chúng nói rằng cái tên Brian có lâu nay rồi. Cô giáo cũng bảo tên cậu là Brian và cô sẽ chứng minh điều đó: "Tên em đây," – cô giáo nói, – "trong sổ điểm danh này". Brian vẫn còn bối rối bởi vì cậu không nhớ bất cứ điều gì trước bữa ăn sáng.

Câu hỏi khởi động 1 Làm sao Byron (hay Brian) tìm ra chính mình nếu cậu ta không nhớ mình là ai trước bữa điểm tâm?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Làm sao chúng ta biết chúng ta là ai?
- Không có ký ức, làm sao bạn biết bạn là ai?
- Chúng ta có thể biết về chính mình nhờ những gì người khác nói về chúng ta không?
- Người khác có biết chúng ta không? Nếu biết, vậy họ biết nhiều đến mức nào?

Đây là những gì đã xảy ra: sáng hôm đó, trước bữa điểm tâm, Byron là Brian. Nhưng Brian bị một cú va đập vào đầu rất

nặng. Khi đến trường, cậu bé mất hết mọi ký ức về cuộc sống của mình trước cú va đập này. Cậu nghĩ tên cậu là Byron và chỉ có thể nhớ những gì xảy đến với cậu từ sau khi bị u đầu. Mẹ cậu vẫn đưa cậu đến trường. Bà nghĩ làm vậy là tốt cho cậu bé và giúp cậu lấy lại trí nhớ.

Câu hỏi khởi động 2 Byron và Brian có phải cùng là một người không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Con người sau khi bị u đầu có phải cũng chính là con người trước khi bị u đầu?
- Nếu phục hồi được trí nhớ trước khi bị u đầu thì liệu cậu bé có là con người như trước hay không?
- Nếu không bao giờ phục hồi được trí nhớ trước khi bị u đầu thì liệu cậu bé có là con người như trước hay không?

Trong khi ở trường cậu bé lại bị va đập vào đầu lần nữa, nhưng lần này cú va đập lại phục hồi tất cả ký ức của cậu bé. Cô giáo và các bạn trong lớp vui mừng thấy Brian trở lại. Nhưng Byron đi đâu rồi?

Câu hỏi để kết thúc Điều gì đã xảy ra với Byron?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Đi đôi và bám sát với bài "Những thứ lấp lánh..."
- ✓ Sự phô bày tính đồng nhất (1): Ký ức
- ✓ Ông ta không còn được một nửa ngày xưa
- ✓ Cố quên
- ✓ *Suy tưởng:* Bạn, tôi, những người ngoài hành tinh và những người khác
- ✓ *Cỗ máy Nếu như:* Tái thiết

Nguồn: Cám ơn David Birch vì câu hỏi, "Nếu bạn quên bạn là ai thì bạn sẽ tìm lại như thế nào?".

Triết học: Cơ thể, ký ức và tính đồng nhất cá nhân; John Locke; Thomas Reid.

Máy sao chép

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Cái máy sao chép không sao chép hình ảnh và văn bản; nó thú vị hơn thế nhiều. Nó sao chép con người. Nhưng nó không chỉ làm ra những bản sao hình ảnh; nó làm ra một bản sao vật chất khác của một con người. Tất tần tật từ số lượng lông tóc cho đến vị trí của các nốt tàn nhang đều giống nhau y hệt.

Có hai buồng máy: buồng số 1 và buồng số 2. Khi một người hay một vật được đặt vào buồng số 1, người điều khiển máy sẽ bấm nút "sao chép", và một bản sao hoàn hảo của người hay vật đó được tạo ra ở buồng số 2.

Hãy tưởng tượng *bạn* bước vào buồng số 1. Nút "sao chép" được bấm. Bạn bước ra khỏi buồng số 1 trong khi bản sao của bạn bước ra khỏi buồng số 2.

Câu hỏi khởi động 1 Sẽ như thế nào nếu bạn gặp chính bạn?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Bạn sẽ nói những chuyện gì?
- Bạn sẽ có nhiều điều để nói chứ?
- Cuộc đàm thoại có vấn đề gì không?
- Hai bạn có biết mọi thứ về nhau không?

Câu hỏi khởi động 2 Người nào là bạn? Cả hai đều là bạn chăng?

Các câu hỏi của bạn

- Điều gì làm cho bạn là *bạn*?
- **Bạn là gì?**

Một tuần sau một trong hai bạn gặp tai nạn và bị gãy một tay. Rất đau.

Câu hỏi khởi động 3 Có phải như thế có nghĩa là *bạn* bị gãy tay không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Để tránh cảm giác đau đớn vì bị gãy tay, thì việc ai trong *hai bạn* là người bị gãy tay có quan trọng không? Để giúp suy nghĩ về điều này, hãy xem xét các câu hỏi sau:

- Nếu *bạn* bị gãy tay là người ở trong buồng số 1 (tức là nguyên bản) nghĩa là bạn bị gãy tay?
- Nếu *bạn* bị gãy tay là người ở buồng số 2 (tức là bản sao) nghĩa là bạn bị gãy tay?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Các bài khác trong phần "Tính đồng nhất cá nhân" (đặc biệt là bài "Sự phô bày tính đồng nhất: Ký ức, Cơ thể, Bộ não, Sinh sản vô tính, Thay đổi")

✓ Người bút chì gặp Người bút chì!

✓ Tiểu hành tinh của BURIDAN

✓ Hình vuông số 2

✓ *Suy tưởng:* Bạn, tôi, những người ngoài hành tinh và những người khác

✓ *Cỗ máy Nếu như:* Những câu chuyện của Ceebie, Chiếc thuyền của Theseus, Hai bạn ở hành tinh khác, Bạn ở đâu?

Nguồn: Phim *The Prestige* của đạo diễn Christopher Nolan.

Triết học: Triết học về cái tôi, tính vị kỷ, tính đồng nhất cá nhân, Quy luật của Leibniz (tính đồng nhất của những thứ bất khả phân biệt).

Ông ta không còn được một nửa ngày xưa

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 8 tuổi

Methusela, còn gọi là Metty, muốn sống càng lâu càng tốt, nhưng ông ấy lại đang già đi. Hôm nay, Metty không còn được một nửa ngày xưa. Hai đầu gối của ông không còn khỏe như lúc trước. Tuy nhiên, vì câu chuyện này xảy ra ở tương lai nên khi các bộ phận trên cơ thể của ông ngừng hoạt động, ông ấy có thể dùng các bộ phận bằng máy được làm từ chất dẻo và kim loại để thay vào. Ở thời đại này chúng ta chỉ có thể thay khớp gối của mình, nhưng ở thời của Metty ông ấy có thể thay thế không chỉ khớp gối mà mọi bộ phận trên cơ thể bằng những bộ phận vừa mới vừa hoạt động hoàn hảo.

Trước tiên, ông thay hai khớp gối và sau đó, khi thị lực bắt đầu yếu dần, ông sẽ thay mới một đôi mắt-máy quay phim đặc biệt. Đôi mắt này thậm chí còn tốt hơn mắt thật của ông khi còn khỏe mạnh. Metty rất vui với đôi mắt mới. Ông tiếp tục theo cách này: mỗi lần có một bộ phận trong người không còn hoạt động tốt thì ông liền thay nó.

Câu hỏi khởi động 1 Ông ấy có thể tiếp tục thay thế các bộ phận bao lâu nữa trước khi biến thành một người khác?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Có phải sau lần thay thế thứ nhất?
- Có phải sau lần thay thế cuối cùng?
- Hay một lần thay thế nào đó ở giữa hai lần ấy?

Cuối cùng, một trăm năm sau đó, ông đã thay thế mọi bộ phận trên cơ thể mình bằng những bộ phận mới, hoạt động hoàn hảo, được làm bằng chất dẻo và kim loại; tất cả mọi bộ phận, trừ bộ não. Tuy nhiên, Metty nhận thấy rằng bộ não không còn hoạt động tốt nữa – cụ thể là ký ức của ông không còn được một nửa ngày xưa. Ông đang nghĩ đến việc thay thế bộ não già cỗi của mình bằng một bộ não-máy tính mới. Người ta nói rằng nó sẽ hoạt động tốt hơn rất nhiều so với bộ não nguyên gốc của ông. Ông sẽ trở nên siêu thông minh và có một ký ức tuyệt vời, hơn thế nữa, ông sẽ có khả năng lấy lại được tất cả ký ức từ bộ não cũ đem qua cho bộ não-máy tính mới này. Bộ não mới sẽ hoạt động ít nhất là hai trăm năm nữa. Tuy nhiên, bộ não cũ của ông sẽ chết sớm nếu không được thay thế. Ông tự hỏi: ông có nên thay bộ não của mình bằng bộ não-máy tính mới không?

Câu hỏi khởi động 2 Nếu ông ấy thay thế bộ não của mình bằng bộ não-máy tính mới, ông ấy vẫn còn là chính mình hay sẽ thành một con người khác?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Nếu ông ấy không chuyển mọi ký ức qua bộ não mới thì ông ấy có còn là chính mình không hay sẽ thành một con người khác?
- Một khi ông ấy thay thế bộ não của mình thì sẽ không còn bộ phận nào của Metty nguyên bản. Vậy việc ông có giữ được những ký ức của Metty cũ hay không có quan trọng không?
- Nếu ông thay thế bộ não của mình thì Metty cũ sẽ chết hay vẫn tiếp tục sống?

Các câu hỏi của bạn

- ⌘
- ⌘
- ⌘

Kết hợp tốt với các bài

✓ Các bài khác trong phần "Tính đồng nhất cá nhân" (cụ thể là các bài "Những thứ lấp lánh...", "Quay lại lối cũ", "Bạn nghĩ bạn là ai?")

✓ Phát hiện

✓ Chỉ là con người

✓ *Suy tưởng:* Bạn, tôi, những người ngoài hành tinh và những người khác

✓ *Cỗ máy Nếu như:* Những câu chuyện Ceebie, Chiếc thuyền của Theseus, Bạn ở đâu?

Nguồn: Chiếc thuyền của Theseus của Plutarch (xem Thomas Hobbes).

Triết học: John Locke và Thomas Hobbes về Tính đồng nhất.

Siêu hình học: Triết học về tinh thần

Pinka và Arwin chu du trái đất (1): Về máy móc và con người

David Birch

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Hai người ngoài hành tinh hiếu kỳ của một thiên hà xa xôi đã đến Trái đất để tìm hiểu xem nó như thế nào. Họ bị thu hút bởi những gì mình khám phá được. Cái hành tinh nhỏ xíu và hẻo lánh này thực sự là một nơi thú vị. Họ quyết định ghi chép lại mọi thứ họ nhìn thấy để kể lại cho những người ngoài hành tinh ở nhà. Hai người ngoài hành tinh bắt đầu liệt kê mọi thứ họ bắt gặp.

Hoa: hoa hồng, hoa mống mắt, hoa thủy tiên...

Đại dương: Đại Tây Dương, Thái Bình Dương, Ấn Độ Dương...

Thực phẩm: gạo, khoai tây chiên, mứt...

Tuy nhiên, hai người ngoài hành tinh bất đồng với nhau về việc đặt con người vào danh mục nào mới đúng. Người ngoài hành tinh số 1 – tên Arwin – nghĩ rằng nên đưa con người vào danh mục *Động vật,* chung với vịt, cá voi, v.v... Nhưng người ngoài hành tinh số 2 – tên Pinka – lại nghĩ rằng nên liệt kê con người vào danh mục *Máy móc,* chung với máy tính, điện thoại, v.v...

Câu hỏi khởi động 1 Nên đưa con người vào danh mục "Động vật" hay "Máy móc"?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Bạn nghĩ Arwin và Pinka sẽ đưa ra những lý do gì để đặt con người vào (a) danh mục "Động vật" (Arwin) và (b) danh mục "Máy móc" (Pinka)? Cố gắng nghĩ ra ít nhất hai lý do cho mỗi danh mục. So sánh các lý do của bạn với các lý do mà Arwin và Pinka đưa ra.

(Cuộc đối thoại của họ được dịch ra ở đây để chúng ta có thể hiểu được)

"Con người giống động vật hơn bởi vì chúng ngủ như động vật ngủ." – Arwin tự tin nói.

"Nhưng con người có thể làm toán và máy tính cũng thế. Động vật không làm toán được." – Pinka đáp.

"Có thể đúng là vậy," – Arwin nói, – "nhưng máy tính không ăn, đúng không? Trong khi con người ăn, và động vật cũng ăn".

"Động vật có biết chơi cờ không? Con vịt có chơi cờ được không?" – Pinka hỏi và thấy câu trả lời quá rõ ràng.

"Nó có thể chơi đấy," – Arwin bướng bỉnh đáp lại. – "Tôi chưa bao giờ thử chơi cờ với một con vịt. Nhưng dù sao, ngay cả khi nó không chơi cờ được, thì con người cũng già đi như động vật. Máy tính đâu có già đi."

"Nhưng con người có thể giải quyết vấn đề. Họ có thể vạch rõ mọi thứ, giống như máy móc vậy. Con người thuộc về danh mục *Máy móc.*" – Pinka bực bội đến nỗi tím tái mặt mũi.

Họ tiếp tục tranh luận cho đến tận khuya.

Câu hỏi khởi động 2 Con người giống máy tính/máy móc hay động vật hơn?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- **Động vật là gì?**
- **Máy móc là gì?**
- Máy móc có thể sống không?
- Máy móc có phải có điện để hoạt động không?
- "Sống" nghĩa là gì?

Mấy ngày sau hai người ngoài hành tinh vẫn tiếp tục tranh luận. Trông họ mệt mỏi kinh khủng và nhiều ngày rồi mà họ còn không chịu chải lợi (họ không có răng) nên hơi thở họ thật khủng khiếp. Tuy vậy, vẫn không ai chịu thua ai. Arwin vẫn khăng khăng cho rằng con người giống động vật hơn, còn Pinka vẫn một mực nói rằng chắc chắn không phải như vậy, con người giống với máy tính hơn.

"Này," – Pinka tha thiết nói, – "con người *biết* rất nhiều. Họ *hiểu* rất nhiều. Cũng như máy tính, càng ngày họ càng tiếp thu được nhiều kiến thức. Đúng không?".

"Con người không hiểu biết nhiều vậy đâu. Họ không có gì đặc biệt." – Arwin ngái ngủ đáp lại.

"Không, có chứ. Họ đặc biệt đấy. Hãy nghĩ về những con vịt xem; con người hiểu biết rất nhiều về thế giới so với lũ vịt."

Arwin lặng im một hồi. Pinka nín thở, hy vọng Arwin cuối cùng cũng sẽ đồng ý với mình.

"Không," – Arwin reo lên. – "Con vịt biết ở dưới đáy hồ trông như thế nào. Nó biết mọi thứ mà con người không biết."

Pinka không thể cãi được nữa. Có điều gì đó trong lòng anh vỡ vụn. Anh đổ sụp xuống sàn và đánh rơi những giọt nước mắt to tròn của người ngoài hành tinh.

Câu hỏi khởi động 3   Con người có hiểu thế giới nhiều hơn con vịt không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

⌘ Hiểu một điều gì là gì?

⌘ Con vịt có thể *hiểu* không?

⌘ **Hiểu/nhận thức là gì?**

Các câu hỏi của bạn

⌘

⌘

⌘

Kết hợp tốt với các bài

✓ Các bài Pinka và Arwin chu du trái đất khác

✓ Câu hỏi về câu hỏi

✓ Cô gái dơi

✓ Người làm đồ chơi có bộ máy đồng hồ

✓ Tôi có thể suy nghĩ?

✓ *Suy tưởng:* Tinh thần và bộ não

✓ *Cỗ máy Nếu như:* Những câu chuyện Ceebie

Nguồn và Triết học: Triết học về khoa học nhận thức, Wittgenstein và "các hình thức cuộc sống", *Cuộc sống của động vật* của J. M. Coetzee.

Pinka và Arwin chu du trái đất (2): Bổ sung thêm tinh thần

David Birch

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

"Pinka, các danh mục của chúng ta thế nào rồi?"

Người ngoài hành tinh đang thu mình thổn thức trên sàn nhà.

"Pinka. Các danh mục của chúng ta." – Arwin thúc giục.

"Ổn cả rồi," – Pinka thều thào. – "Bây giờ là chuyện gì?"

"Những đơn vị thông tin bên trong con người." – Arwin nói.

Pinka ngồi dậy và thay tròng mắt, đặt cặp tròng tia X vào. Anh ta nheo mắt nhìn một con người đi ngang qua, ghi nhận những gì mình thấy: "Thận, phổi, gan, xương, máu, ráy tai, tim, mạch máu, não, ruột non, ruột già, nước mũi… *ghê!* Con người này *đang hỉ mũi!*" – Pinka quan sát một cách khoa học.

Arwin đọc qua danh mục. "Anh quên tinh thần rồi." – Anh ta nói.

"Không, tôi không quên."

"Rõ ràng anh quên mà."

"Không, tôi không quên. Đưa cái danh mục cho tôi xem." – Arwin đưa cho Pinka một linh kiện nhỏ. "Nhìn đi, đây nhé: 'não'." – Pinka nói.

"Não không phải là tinh thần." – Arwin nói.

Câu hỏi khởi động 1 Tinh thần và não có phải là một không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Có cái gì mà tinh thần có thể có nhưng bộ não không có hay không?
- Có cái gì mà bộ não có nhưng tinh thần không có hay không?

"Đeo tròng mắt tia X vào nếu anh không tin tôi. Không có gì khác nữa. Chỉ là một trái nho khô to tướng, xám xịt ở trong đầu họ." – Pinka chỉ cho thấy.

"Anh không thể thấy tinh thần được, Pinka à."

"Nếu không thấy thì làm sao anh biết có tinh thần chứ?"

Arwin bối rối. "Ừm, anh không thể thấy được tinh thần. Nhưng chúng ta biết con người có thứ đó."

"Tôi có thể thấy tinh thần của anh," – Pinka nói. – "Nhìn giống như một cái trán nhăn nhó."

"Nhưng dù vậy anh không thể thấy tinh thần trong não đâu." – Arwin cảm thấy được cả nếp nhăn của mình khi trả lời.

"Nhìn kìa, Arwin," – Pinka vừa nói vừa chỉ về phía một người thò lò nước mũi. – "Anh thấy tất cả những ánh chớp nhỏ xíu đó trong não họ không? Chúng là tinh thần đó. Bộ não giống như một cái máy và suy nghĩ cũng giống như cái máy đang hoạt động, và suy nghĩ diễn ra trong tinh thần, cho nên tinh thần chính là bộ não."

"Tinh thần không phải là bộ não," – Arwin đáp lại. – "Nó không phải là cái máy. Anh không nhớ sao? Chúng ta đã đồng ý rằng con người là động vật, không phải là máy móc mà?"

"Không, không bao giờ! Con người là máy móc – chúng ta đã nhất trí *như vậy.*"

"Động vật."

"Máy móc."

"Động vật"

"Máy móc."

"Động vật."

"Máy móc."

"Động vật."

...

Nghe chừng chẳng bao giờ kết thúc.

Pinka tính trong đầu hai lựa chọn: Anh có thể tiếp tục tranh cãi hay nằm lăn ra sàn nhà rồi vùng vằng, la hét và khóc lóc.

Sàn nhà trông hấp dẫn quá. Pinka ngừng một lát và thu hết sức lực.

Cơn giận đang bùng lên.

Câu hỏi khởi động 2 Tinh thần và bộ não có nên được liệt kê thành hai thứ tách biệt nhau không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Bạn đồng ý với ý kiến của ai hơn, Arwin hay Pinka?
- Bạn có ý kiến nào của riêng mình để thêm vào cuộc tranh luận này không? Những ý kiến đó ủng hộ Arwin hay Pinka?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Các bài "Pinka và Arwin chu du trái đất" khác

- ✓ Tiểu hành tinh của BURIDAN
- ✓ Hình vuông số 2
- ✓ Khẩu súng
- ✓ Người bút chì gặp Người bút chì!
- ✓ Người làm đồ chơi có bộ máy đồng hồ
- ✓ *Cỗ máy Nếu như:* Những câu chuyện Ceebie
- ✓ *Suy tưởng:* Tinh thần và bộ não

Triết học: Triết học về tinh thần, Descartes và thuyết nhị nguyên, thuyết đồng nhất, Gilbert Ryle và thuyết hành vi.

Suy tưởng: Tôi có thể suy nghĩ?

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Trong tương lai, tại Nhật Bản, người ta dùng kim loại và chất dẻo để tạo ra một con người nhân tạo và bộ não của nó là một chiếc máy tính. Nó được gọi là AH1000 nhưng được biết đến dưới cái tên "Aitchey". Khi được hỏi câu sau, "Aitchey, ngươi có thể suy nghĩ không?" – AH1000 đáp:

Tôi có thể suy nghĩ không?

Hỡi những người bạn con người của tôi

Đừng nghĩ rằng tôi có thể

Nhưng tôi nghĩ:

Tôi nghĩ tôi có thể suy nghĩ.

Ok, nhưng tôi chỉ là
Ốc vít và bu-lông
Và được làm ra để hoạt động
Bằng dây điện và pin

Nhưng tôi nghĩ:
Tôi nghĩ tôi có thể suy nghĩ

Nhưng nếu tôi sai
Và tôi thật sự không thể suy nghĩ,
Tôi chỉ *nghĩ* rằng tôi nghĩ tôi có thể suy nghĩ.

Câu hỏi khởi động Aitchey có nghĩ rằng anh ta/cô ta có thể suy nghĩ không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Máy tính có thể suy nghĩ không?
- **Suy nghĩ là gì?** (Bạn có thể nói suy nghĩ là gì mà không cần nói từ "suy nghĩ" trong câu trả lời của bạn không?)
- Bạn có nghĩ người máy viết bài thơ này có thể suy nghĩ không? Tại sao?
- Câu "Tôi nghĩ: Tôi nghĩ tôi có thể nghĩ" nghĩa là gì? Nó có ý nghĩa gì không?
- Bạn có nghĩ rằng trong tương lai người máy sẽ có khả năng suy nghĩ không?
- Người máy hay máy tính cần gì để có thể suy nghĩ?

- Nếu máy tính nói rằng nó "nghĩ nó có thể suy nghĩ", liệu có gì sai không?
- Việc Aitchey viết bài thơ có nghĩa là nó có thể suy nghĩ phải không?
- Việc Aitchey xưng "tôi" suốt bài thơ có nghĩa là nó có thể suy nghĩ phải không?
- Nếu đây là từ ngữ của Aitchey thì nó có phải là bài thơ không?
- Aitchey là *anh ấy* hoặc *cô ấy*, hay không ai cả?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Các bài khác trong phần "Triết học về tinh thần"
- ✓ Bạn nghĩ bạn là ai?
- ✓ Pinka và Arwin chu du trái đất (1) và (3)
- ✓ Con vui vì con không có thực
- ✓ Con vẹt của Jack và Gió viết
- ✓ Món khai vị ngẫu nhiên
- ✓ Jemima hoặc James
- ✓ *Suy tưởng:* Tinh thần và bộ não
- ✓ *Cỗ máy Nếu như:* Những câu chuyện Ceebie

Nguồn: Philip K. Dick, *Những người máy y hệt con người có mơ về con cừu điện tử không?* (được Ridley Scott dựng thành phim *Tội phạm nhân bản 2049).*

Triết học: Triết học về trí thông minh nhân tạo (AI); John Searle và "Căn phòng Trung Hoa".

Cố quên và không bận tâm nhớ lại

Cố quên

Robert Torrington và Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 8 tuổi

Một thầy phù thủy đánh cược với một quan tòa. Thầy phù thủy thua cược và điều đó nghĩa là, theo thỏa thuận, ông ta sẽ phải tạo ra một thứ bùa ma thuật có khả năng làm cho đối thủ của ông ta "giàu có mãi mãi". Nhưng thầy phủ thủy này rất keo kiệt và ông ta không muốn đối thủ có được bất kỳ thứ gì, thế là ông nảy ra một thủ đoạn vừa thực hiện được thỏa thuận lại vừa không để cho viên quan tòa được giàu có. Thầy phù thủy nói với đối thủ đang toe toét cười rằng nếu ông ta lấy viên đá phép thuật này – viên đá thầy phù thủy lúc đó đưa cho ông ta – và đặt nó lên đống lửa đang bùng cháy rồi niệm thần chú – cũng do thầy phù thủy dạy ông ta – thì ông ta sẽ được giàu có mãi mãi. Nhưng có một cái bẫy: "Bùa này sẽ chỉ có tác dụng," – thầy phù thủy nói với quan tòa, – "nếu ngài có thể *quên rằng cuộc đánh cược này đã từng xảy ra*. Ha, ha, ha!"– Nói xong, thầy phù thủy bỏ đi, dập tắt luôn nụ cười trên gương mặt viên quan tòa.

Câu hỏi khởi động 1 Liệu vị quan tòa có thể quên rằng từng có vụ đánh cược để trở nên giàu có không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Bạn có thể cố quên một điều gì không?
- **Quên là gì?**
- Có thể không nghĩ đến *những con voi hồng* không?

Không bận tâm nhớ lại

Dù cố gắng hết sức, nhưng mỗi lần vị quan tòa niệm thần chú, ông ta vẫn nhớ *tại sao* ông phải cố gắng quên. Ông cố quên bằng cách tự nhủ, *"Ta phải quên vụ đánh cược, ta phải quên vụ đánh cược đi*!" Nhưng càng cố quên, ông càng nhớ những lời nói của thầy phù thủy rõ hơn. "Quỷ tha ma bắt hắn đi! Ta không có cách nào quên được những lời đó trong khi tập trung quá nhiều vào việc quên đi... Trừ phi..." Và viên quan tòa nảy ra một ý tưởng. Ông sẽ ngừng *cố gắng quên,* thay vì vậy chỉ *không bận tâm nhớ lại.* Ông trải qua nhiều ngày không bận tâm, chứ không *cố gắng,* nhớ về vụ đánh cược nữa.

Câu hỏi khởi động 2 Liệu không bận tâm nhớ đến có hiệu quả không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Có sự khác nhau giữa "không bận tâm nhớ đến" và "cố gắng quên" không?
- Sự khác nhau giữa "quên" và "không bận tâm nhớ lại" là gì?
- Bạn có thể không nhớ một điều gì đó không?
- Quên xảy ra như thế nào?

- Tại sao chúng ta nhớ các thứ?
- Tại sao chúng ta quên các thứ?
- Hãy tưởng tượng có ai đó không bao giờ quên bất cứ thứ gì. Họ sẽ như thế nào? Thế giới sẽ là một nơi khác chăng?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Cái đầu u của ai?

✓ Những thứ lấp lánh…

✓ Sự phô bày tính đồng nhất (1): Ký ức

✓ *Suy tưởng:* Bạn, tôi, những người ngoài hành tinh và những người khác

✓ *Cỗ máy Nếu như:* Những câu chuyện Ceebie, Chiếc thuyền của Theseus, Hai bạn ở hành tinh khác, Bạn ở đâu?

Triết học: Franz Brentano, tính ý hướng, cố ý quên.

Hãy chăm lo hành tinh này

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 11 tuổi *Nâng cao*

… Và cuối cùng Hành tinh Trái đất trở nên *có ý thức*. Theo thời gian nó nhận biết được chính mình giống như tâm trí con người. Nhưng

điều này đã xảy ra như thế nào? Dưới đây là câu chuyện về Trái đất được dịch lại:

> Thoạt tiên ý thức xuất hiện với tôi chỉ trong dạng vi khuẩn – có tên gọi là *nhân loại* – sống trên da của tôi. Vi khuẩn đó tiếp tục tạo ra cơ sở hạ tầng như các thành phố và các xã hội. Tất cả được nối kết với nhau bằng đường sá, sông ngòi và sau cùng bằng không khí và điện. Sự liên lạc giữa các cơ sở hạ tầng ngày càng tinh vi hơn và nhanh hơn cho đến khi, một hệ thống toàn cầu hoàn chỉnh hoạt động như một bộ não khổng lồ duy nhất. Ý thức bắt đầu truyền từ vi khuẩn cá nhân đến các thành phố và các quốc gia. Và khi thông tin được kết nối và tương tác ngày càng nhiều hơn với sự xuất hiện của Internet và World Wide Web thì "bộ não" – tức Trái đất – bắt đầu tự nhận biết mình. Ý thức thuộc loại hoàn toàn khác – ý thức *hành tinh* – đã ra đời. *Tôi* ra đời.
>
> Nhưng tôi lẻ loi trong hệ mặt trời. Những hành tinh khác hoặc đã chết hoặc không có ý thức. Và tôi bị bệnh. Điều đáng buồn chính là cái mang lại cho tôi tinh thần – vật ký sinh vào tôi – lại đang giết chết tôi. Tôi không biết chắc tôi còn sống được thêm bao lâu nữa và tôi tự hỏi liệu ý thức là phước lành hay là sự nguyền rủa.

Câu hỏi khởi động   Một thành phố hay một hành tinh có thể có ý thức không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- **Ý thức là gì?**
- Cái gì cần để đại diện cho ý thức?
- Liệu ý thức có xảy ra ở những nơi ngoài bộ não không?
- Nhân loại là vật ký sinh hay là một loại vi khuẩn?

- Ý thức là phước lành hay sự nguyền rủa?
- Nhân loại có là điều tốt cho Trái đất:
  a. Trong câu chuyện này?
  b. Trong thực tế?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Các bài khác trong phần "Triết học về tinh thần" (đặc biệt là bài "Tôi có thể suy nghĩ không?", "Phát hiện")

✓ Cô gái dơi

✓ Con vẹt của Jack và Gió viết

✓ Bobby – bao cát tập đấm

Nguồn: Ned Block và "quốc gia có ý thức".

Triết học: Triết học về ý thức, sự bất ngờ, đạo đức học môi trường.

Phát hiện

Dan Sumners

Tuổi bắt đầu học: 11 tuổi *Nâng cao*

Stephen đang đi dạo lặng lẽ một mình dọc theo bờ sông và tận hưởng nắng mặt trời. Anh bị xao lãng vì mải mê nghĩ đến câu chuyện đang viết.

Anh đi thơ thẩn gần sát dòng sông rồi bất ngờ trượt chân té ngã. Anh bị chấn thương nặng và nhận ra đây là lần đầu tiên anh có thể nhớ đã bị tai nạn như vậy.

Anh nhìn xuống và thấy một miếng kim loại rỉ sét bên bờ sông đã cắt một vết to trên chân anh. Thật bất ngờ, anh tưởng nhìn thấy xương và gân dưới lớp da nhưng hóa ra lại là miếng kim loại sáng bóng và mớ dây nhợ tinh xảo.

Sau khi gắng gượng rời khỏi bờ sông, Stephen đi thăm người bạn nhiều năm nay của anh, Natalie, một chuyên gia về người máy. Khi Stephen cho Natalie nhìn thấy những gì mà vết thương dài trên chân mình đã để lộ ra thì Natalie rất thích thú.

Natalie đưa Stephen vào phòng thí nghiệm riêng của cô và quét chụp toàn bộ cơ thể anh. Nó tiết lộ rằng anh là một người máy được che phủ bởi một lớp da sống.

"Tôi biết anh bao lâu nay," – Natalie phấn khích nói. – "Tôi không hề biết anh là người máy! Tôi chưa bao giờ nghi ngờ anh là một con người cả."

"Tôi *là* con người mà!" – Stephen phẫn nộ đáp. – "Tôi có thể không phải là con người bằng xương bằng thịt, nhưng tôi vẫn là một con người, giống như cô."

Câu hỏi khởi động 1 Stephen có phải là con người không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Có sự khác nhau giữa con người và người không?*
- **Con người là gì?**
- Những động vật khác có thể là "người" không? Cá heo, hay các động vật linh trưởng bậc cao chẳng hạn?
- Một vật vô tri vô giác có thể là "người" không?
- Một người ngoài hành tinh có thể được coi là "người" không?

Câu hỏi khởi động 2 Có thể nào là một người máy y hệt người mà không biết không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- *Bạn* có thể là một người máy/máy tính mà không biết không?
- Nếu hóa ra bạn là một người máy/máy tính điều đó có nghĩa là gì?
- Có khi nào bạn nghĩ mình đang sống nhưng thật ra không phải không?
- Một người máy/máy tính có thể sống không?
- Một người máy/máy tính có tư duy/cảm xúc không?
- Nhân vật chính trong câu chuyện này có tư duy/cảm xúc không? Nếu có, điều đó có nghĩa gì?

* "Human being" và "person" đều diễn tả con người, nhưng "human being" là con người về mặt sinh học, bằng xương bằng thịt, còn "person" là mô tả con người có đời sống và tinh thần. – ND. Xem thêm: http://www.differencebetween.info/difference-between-person-and-human

Các câu hỏi của bạn

♜

♜

♜

Kết hợp tốt với các bài

✓ Chỉ là con người

✓ Tôi có thể suy nghĩ?

✓ Ông ta không còn được một nửa ngày xưa

✓ Bạn nghĩ bạn là ai?

✓ *Suy tưởng:* Tinh thần và bộ não

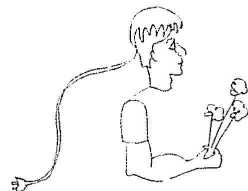
✓ *Cỗ máy Nếu như:* Những câu chuyện Ceebie (đặc biệt là bài "Bạn bè")

Nguồn: Trích từ "Phát hiện", một truyện ngắn của Dan Sumners.

Triết học: Triết học về trí thông minh nhân tạo (AI), ý thức, cảm thụ tính, khái niệm về con người.

Chỉ là con người

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 14 tuổi *Nâng cao*

A: Xin chào, xin lỗi vì đến trễ. Dưới tàu điện ngầm xảy ra chút chuyện nên anh không đi được.

B: Không sao. Chuyện gì vậy?

A: Có một người cần anh giúp đỡ. Dù không thích trễ hẹn nhưng anh nghĩ việc này được tính là lý do chính đáng để phá lệ.

B: Tốt lắm. Không phải ai cũng ngừng lại để giúp người khác đâu.

A: Có lẽ là vậy. Nhưng anh tin *hầu hết* mọi người đều sẽ làm thế.

B: Anh có cái nhìn về bản chất con người lạc quan hơn em. *(Ngừng)* Chúng ta đi ăn ở đâu đây?

A: Anh biết một chỗ gần đây: một tiệm ăn Trung Hoa rất ngon.

B: Thức ăn ở đó béo lắm phải không? Em không hợp với dầu mỡ – lúc nào cũng cảm thấy đầy bụng!

A: À, anh hiểu ý em rồi. Nhưng món ăn Trung Hoa đó ngon lắm – không phải đồ ăn nhanh đâu.

B: Có vẻ thú vị đó! Vậy mình đến đó đi.

Họ cùng đi bộ trong im lặng trong chốc lát.

B: Chúng ta có thể quay lại câu chuyện ở tàu điện ngầm không? Em không thường đến các buổi hẹn hò mà vừa bắt đầu cuộc trò chuyện là được nghe một điều ấn tượng về mặt đạo đức. Em muốn biết thêm về câu chuyện anh nhắc tới. Anh có ngại không?

A: Anh không có ý khiến người khác phải chú ý đến mình... nhưng hiện giờ anh cảm thấy hơi bối rối.

B: Anh nghe nè, là do em *đã* hỏi. Anh không định nói gì hết cho đến khi em hỏi.

A: Nếu vì khiêm tốn, lẽ ra anh có thể nói dối để em đừng để ý, nhưng anh thấy nói dối khó quá – anh không biết tại sao lại như thế, anh chỉ cảm thấy điều đó là không thể thôi.

B: Nào, đây là khởi đầu rất tuyệt cho một buổi hẹn hò mà.

Đổi lại: thỉnh thoảng em không nghĩ em *có khả năng* quan tâm đến người khác. Có vẻ như em không cảm thấy gì hết. Em gần như không để ý thấy có ai đó cần giúp đỡ, nên em rất quan tâm đến người nào có suy nghĩ khác biệt thôi. Em muốn học hỏi.

A: Việc em *muốn* học hỏi cũng là "ấn tượng về mặt đạo đức" đó...

***

Sau gần năm năm tôi mới phát hiện mình đã phải lòng một người máy giống hệt con người. Chúng tôi đã gặp nhau cũng giống như bạn vậy: qua một trung tâm mai mối trên mạng. Anh ấy gây ấn tượng với tôi bằng sự chu đáo và những quan tâm về mặt tinh thần. Tôi thích thú với việc anh ấy rõ ràng thông minh hơn tôi nhưng lại không khoác lác và khó chịu. Với tôi anh thực sự là một mẫu người hiếm có – không giống như những người đàn ông khác.

Nhìn lại, ngoài "sự hoàn hảo" của mình ra, anh ấy không khác gì những người bình thường. Anh không nói năng hay cử động như một người máy; anh là con người trong mọi phương diện, ngoại trừ một khuyết điểm. Lẽ ra tôi nên biết rằng hoàn hảo như thế khó mà có thật được.

Có người từng nói rằng trí thông minh đặc biệt có thể được chứng minh bằng một cái máy, nếu như một người trò chuyện với một máy tính ẩn mặt không thể nhận ra rằng đối tượng nhân tạo đang trò chuyện với mình không phải là con người. Thế còn người quan sát cuộc trò chuyện đầu tiên của chúng ta thì sao – liệu họ có khả năng phát hiện những điều tôi không nhắc đến không? Một tình yêu thực sự có thể được chứng minh theo cách tương tự không? Có vẻ là được.

Tôi đã trải qua năm năm không biết gì cả, và vì thế đó là năm năm được sống trong tình yêu đích thực. Anh ấy là sự mô

phỏng hoàn hảo của một con người, nhưng là sự cải thiện tuyệt vời đối với một người đàn ông. Khi tôi biết được anh là gì, tự nhiên tôi nổi giận và vô cùng đau đớn. Nhưng bằng lý trí của mình, tôi nhận ra tức giận hay đau khổ đều thật vô lý. Không có ai để mình giận và cũng không có ai từng tồn tại để mình phải đau khổ cả. Nhưng giận thì tôi vẫn giận; và đau khổ thì vẫn đau khổ.

Con người là những kẻ khờ khạo về mặt tâm lý: Những gì chúng ta làm thường rất ít liên quan đến những gì chúng ta biết là đúng. Tôi biết rằng khi xem phim là tôi đang xem một điều gì đó vốn không xảy ra, tức là thực sự đang không xảy ra trên màn hình – vậy mà tôi vẫn khóc hay cảm thấy phấn khích. Chúng ta cũng có thể tự dối lòng như vậy trong những bối cảnh khác, và tôi cố tin là Michael có thực.

Tôi đã nuôi dưỡng thói quen yêu anh ấy và, một khi tôi đã vượt qua cú sốc phát giác ra anh là người máy giống hệt người, tôi vẫn tiếp tục yêu anh. Tôi nghĩ: Ừm, chẳng có gì thay đổi cả. Trước đây, tôi đã yêu anh mà vẫn không hay biết gì, vậy thì tại sao bây giờ tôi không thể tiếp tục? Tôi thậm chí không biết chắc mẹ tôi có thực sự đang sống hay không, trừ việc bà vẫn xuất hiện trước mắt tôi, nên trong ý nghĩa đó, đối với tôi, giữa Michael và tôi không có khác biệt nào hết. Tôi không biết chắc *có ai* cũng trải qua những chuyện như tôi không, vì họ *hành xử* theo cách của họ; và Michael chắc chắn hành xử như cách của anh ấy.

Nhưng chắc chắn phải đôi chút khác biệt – một vài dấu hiệu cho bạn lý do để băn khoăn, một điều gì đó không thuộc về con người, bạn có thể phản đối. Nhưng mẹ tôi từng phàn nàn rằng cha tôi "hơi tự kỷ" và "kém xã giao" vì ông không thể hiện "một khả năng bình thường của con người là hiểu được cảm xúc thật sự của người khác" hay bà quả quyết rằng ông không

biết nhận định tình huống xã hội. Tôi chưa bao giờ nghĩ ông ấy có thể là một người máy. Nhưng lẽ ra tôi...

Nên tôi kết luận rằng tôi có thể yêu Michael, và tôi không có lý do gì để nghi ngờ rằng anh ấy đang sống và có nhận thức. Nếu tôi hỏi, anh ấy sẽ nói: "Dĩ nhiên là anh đang sống. Anh chắc chắn cảm thấy mình đang sống". Lúc ấy làm sao tôi có thể nói: "Có lẽ anh *nghĩ* anh đang sống, nhưng thực sự là không – anh chỉ được lập trình để trả lời như thế"? Suy cho cùng, nhiều thứ mà con người làm và tin tưởng đều được lập trình, gợi nhớ những nghi thức cổ xưa do tổ tiên thực hiện. Chúng ta chỉ được lập trình để phản ứng theo cách ấy.

* * *

Bây giờ tôi đã bước qua tuổi bảy mươi chín. Tôi vẫn còn gần gũi với Michael, và tôi vẫn yêu anh ấy, nhưng tôi đã già rồi. Tôi gầy yếu, hom hem. Tôi nhìn thân hình đẹp mãi của anh ấy và sự trẻ trung rạng rỡ như pha lê mà Michael vẫn còn đang sở hữu, tôi buồn lắm. Khi cơ thể anh kiệt sức, anh chỉ đơn giản chuyển tiếp dữ liệu sang một cơ thể mới giống y hệt như vậy. Những ký ức, cá tính, tư duy, đặc điểm của anh – tôi có nên nói *linh hồn* của anh không nhỉ? – sẽ được tải và lưu giữ trong một ổ cứng máy tính và sau đó được chuyển giao thật nhanh và lặng lẽ sang một cơ thể mới. Phần cứng thay thế được, còn phần mềm thì chuyển giao được.

Cỗ máy con người lại rất khác. Về nguyên tắc vẫn như nhau nhưng lại có mối tương quan mạnh mẽ hơn nhiều, một kết nối thân thiết và nổi trội giữa thể xác và tinh thần, và chúng ta chưa có khả năng tách rời hai phần này như cách chúng ta đã làm với Michael. Chưa hết: Cái chết của thể xác sinh học dường như dẫn đến cái chết của tinh thần. Và bởi vì sự mật thiết mang tính con người giữa tinh thần và thể xác, nên để chuyển giao dữ liệu tinh thần của người này qua cơ thể của

một người khác dường như sẽ đồng nghĩa với việc cái chết của một người này sẽ sinh ra một con người khác, mặc dù về mặt trí tuệ vẫn tiếp tục với người thứ nhất. Vậy tại sao điều này không đúng với Michael? Hoặc *đúng* như vậy nhưng tôi lại không thể có suy nghĩ tương tự? Có lẽ, nếu một người máy giống hệt người có thể sống, thì anh ta cũng chết nhiều lần. Nhưng tôi chỉ đau khổ một lần.

Dĩ nhiên, không mắc thói cả thèm chóng chán của con người, Michael tiếp tục yêu tôi dù tôi đã già mà anh thì còn trẻ. Đây có phải là minh chứng cuối cùng cho thấy anh chưa bao giờ *thực sự* yêu tôi? Đây là câu hỏi tôi chọn không trả lời. Suy cho cùng, tôi chỉ là con người.

Câu hỏi khởi động Con người có thể yêu một cái máy không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Một cái máy có thể yêu một con người không?
- Con người có phải là một loại máy móc không?
- **Tình yêu là gì?**
- Có những loại tình yêu khác nhau không?
- Những loại sự vật gì có thể yêu nhau?
- Trong phần 1, ai là A và ai là B?
- Người thuật chuyện là nam hay nữ? Làm sao bạn biết? Điều đó quan trọng không?
- Liệu bạn sẽ làm cho sự lựa chọn không trả lời của người kể chuyện trở thành câu hỏi sau cùng không? Tại sao có hoặc tại sao không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Các bài khác trong phần "Triết học về tinh thần" (đặc biệt là bài "Phát hiện")
- ✓ Người cáu kỉnh dễ nhột
- ✓ Nhà thơ cáu kỉnh nhất thế giới
- ✓ Nòng nọc và cá chó
- ✓ *Suy tưởng:* Tình yêu, Lòng tốt và Hạnh phúc
- ✓ *Cỗ máy Nếu như:* Những câu chuyện Ceebie (đặc biệt là bài "Bạn bè")

Nguồn: Lấy cảm hứng từ những câu chuyện *Người máy* của Isaac Asimov. Bài báo "Chỉ là con người" của Peter Worley được đăng lần đầu tiên trên tạp chí *Philosophy Now,* số 69, Tháng 9-10/2008.

Triết học: Triết học về trí thông minh nhân tạo (AI), John Searle, triết học về tình yêu.

Siêu hình học: Hư cấu

Thắc mắc về xứ thần tiên

A. C. Grayling

Tuổi bắt đầu học: 10 tuổi *Nâng cao*

Người dẫn chuyện: David rất thích đọc *Alice lạc vào xứ thần tiên* và nghĩ rằng Alice là cô gái can đảm và thông minh vì tất cả những gì cô bé nói và làm trong các cuộc phiêu lưu của mình xuống hang thỏ. Cậu nói với bạn Paul rằng cậu nghĩ Alice thật can đảm.

Paul: Alice không can đảm, bởi vì cô ấy không tồn tại. Cô ấy chỉ là một nhân vật trong truyện. Sao cô ấy có thể can đảm chứ? Bạn phải thực sự tồn tại thì mới can đảm – hay hèn nhát, hay ngớ ngẩn, hay thông minh, hay có bất kỳ phẩm chất nào khác.

Câu hỏi khởi động 1 Alice có can đảm không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Một nhân vật hư cấu thì có thể can đảm không?
- Những phát biểu về các nhân vật hư cấu có thể đúng hay sai?
- Có đúng là Alice can đảm không?

- Những ý kiến đúng cần một điều gì đó để làm cho chúng đúng phải không?
- Các nhân vật hư cấu có tồn tại không?

David: Nhưng nếu mình nói: "Alice trong câu chuyện *Alice lạc vào xứ thần tiên* rơi xuống cái hang thỏ", thì những gì mình nói là đúng. Trong câu chuyện đó, cô ấy có rơi xuống hang thỏ hay không? Có, cô ấy đã rơi xuống hang thỏ. Vậy thì phát biểu "Alice rơi xuống hang thỏ" là đúng. Và nếu chúng ta nói những điều đúng về ai đó, ngay cả khi họ chỉ tồn tại trong truyện, thì tại sao những phát biểu đúng này không thể bao gồm những câu như "Alice can đảm", "Alice thông minh", v.v...?

Paul: Nếu một câu chuyện là hư cấu, thì mọi thứ trong đó cũng là hư cấu, mà chuyện hư cấu được định nghĩa là không có thật. Cho nên không thể có bất kỳ phát biểu nào đúng trong một câu chuyện như vậy.

David: Nhưng nếu trong một câu chuyện hư cấu có phát biểu rằng: "Nước thì ướt". Vậy đó chẳng phải là một phát biểu đúng hay sao, tuy rằng nó nằm trong một tác phẩm hư cấu?

Paul: Đó lại là chuyện khác, và nó không phải là điều tớ muốn nói. Tớ muốn nói đến những phát biểu như "Alice can đảm" và "Alice rơi xuống hang thỏ". Suy cho cùng, không ai rơi xuống hang thỏ cả, đúng không? Điều đó chỉ xảy ra trong câu chuyện. Và những câu chuyện hư cấu đúng thì chỉ là như thế – toàn những thứ hư cấu.

Câu hỏi khởi động 2 Ai đúng và ai sai? Tại sao?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Phải chăng cả hai đều đúng?
- Phải chăng cả hai đều sai?
- Có ai trong hai cậu bé đưa ra lý lẽ gì cho những điều họ nghĩ không?
- Bạn nghĩ lý lẽ của ai tốt hơn?
- Có đúng là nước thì ướt không?
- Nếu nói rằng nước thì ướt trong một câu chuyện hư cấu thì phải chăng câu chuyện hư cấu đó đã nói một điều đúng?
- Nếu một trong hai cậu bé nói đúng, thì có phải là một trong hai đã nói một điều đúng? Nhưng nếu Paul và David đều không có thực, thì làm sao một trong hai người có thể nói một điều gì đúng?
- "Điều hư cấu" có giống như "điều dối trá" không? Hư cấu có phải là dối trá? Người kể chuyện có nói dối không?
- Nếu điều đó đúng, nó có khiến cho câu chuyện hư cấu trở nên xấu xa không?
- Mục đích của câu chuyện hư cấu là gì?
- **Câu chuyện hư cấu là gì?**
- Chúng ta có thể học hỏi những sự thật về bản tính và tính cách con người từ những câu chuyện được không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Các bài khác trong phần "Hư cấu"
- ✓ Vừa đúng-vừa sai
- ✓ Con vẹt của Jack và Gió viết
- ✓ Món khai vị ngẫu nhiên
- ✓ Nelly nói không
- ✓ Sự thú nhận tình cờ

Triết học: Giá trị thực trong câu chuyện hư cấu.

Con vui vì con không có thực

Amie L. Thomasson

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Trước đây có một nhân vật hư cấu. Tên cô bé là May. May được 4 tuổi; hay, ít nhất đó là những gì câu chuyện kể lại. Thực ra, cô bé mới được sáng tác gần đây, "và vì thế, trong ý nghĩa đó, tôi là một nhân vật hư cấu mới ra đời", cô bé thích nói vậy. Đặc biệt khi cô bé đang tìm lý do để cuộn tròn trong tấm mền như một em bé tí xíu, mút ngón tay cái và nháy mắt trước mọi thứ trong căn phòng chơi đùa ở nhà.

May là một nhân vật hư cấu bé nhỏ dễ thương, năng động, vui vẻ, rất thông minh và có khả năng ăn những quả ô-liu một cách kỳ lạ. Cứ để bao nhiêu quả ô-liu tùy thích trước mặt cô bé, rồi tất cả sẽ luôn biến mất ở trang tiếp theo.

Tuy vậy, May lại không vui, vì mặc dù rất thích cuốn sách của mình, nhưng cô bé vẫn cô đơn. "Tại sao cháu không có mẹ và bố để chăm sóc cháu?" – Cô bé hỏi.

"Nhưng cháu đã có mẹ rồi mà. Ta đã tạo ra cháu bằng từ ngữ và hình ảnh." – Tác giả của cô bé nói.

"Cháu *không* có ý nói thế." – Cô bé hờn dỗi, và chui vào ngay góc trang sách đó, gấp góc trang giấy lại để giấu mình.

"Ôi, thôi được rồi." – Tác giả nói. Và bà tạo ra cho cô bé một người mẹ. Một người mẹ yêu thương cô bé hơn hết thảy mọi thứ trên đời, mẹ dạy cô bé vẽ và cười vui với cô bé, mẹ ngồi trên sàn nhà hàng giờ liền để làm ra sở thú và lắp các căn nhà bằng khối gỗ và tạo ra các trận động đất để hủy diệt chúng. Và tác giả cũng tạo ra cho cô bé một người cha. Một người cha có tình thương yêu bao la và lòng kiên nhẫn dịu dàng, ông dạy cô bé nướng bánh chuối, chơi đàn dương cầm và tên của mỗi con chim trong vườn. Và cả nhà hạnh phúc bên nhau.

Họ đến sống trong một cuốn sách. Một cuốn sách bìa cứng thực sự, với những bức tranh đầy màu sắc và những trang giấy bóng láng. Cuốn sách đó nằm trên kệ sách của một cô bé – tình cờ cũng là một cô bé 4 tuổi – tên là Natalie. Những con rồng và gấu sống trong các cuốn sách cũ bìa mềm mua lại nằm ở những kệ sách phía dưới ghen tị với họ. Cho đến một ngày, ngay trước giờ đi ngủ, Natalie phát hiện thấy cuốn sách đó hơi lòi ra giữa cuốn sách bìa cứng dày viết về đám vịt con và một cuốn gì đó liên quan đến gánh xiếc. "Cuốn sách này là gì nhỉ?" – Cô bé hỏi. Cô bé chưa bao giờ nhìn thấy nó. "Con muốn đọc nó ngay bây giờ! Mình cùng đọc đi, bố mẹ ơi!". Cô bé kêu lên. "Ừm, cũng hơi muộn rồi," – mẹ cô bé lên tiếng, – "nhưng mẹ nghĩ chúng ta có thể đọc cuốn này thôi thì được". Thế là họ chuồi người vào tấm mền bông đỏ của Natalie, rồi bố cô bé bắt đầu đọc.

Khi họ gấp sách lại để đi ngủ, mẹ Natalie nói: "Chà, mẹ vui vì bé May đã có bố mẹ và không bơ vơ nữa".

"Nhưng mẹ ơi..." – Natalie phản đối, – "cô bé ấy không có *thực!*".

"Ừ nhỉ." – Mẹ cô bé tán thành, nhẹ nhàng gấp sách lại và tắt đèn.

"Con vui vì con có thực chứ không chỉ ở trong sách." – Natalie khẽ nói khi cuộn mình trong chiếc mền.

"Mẹ cũng vậy, con yêu." – Mẹ cô bé vừa nói vừa hôn lên đôi má mềm mại của cô bé để chúc ngủ ngon.

Khi cuốn sách vừa đóng lại thì bé May bật khóc. "Bạn ấy có ý gì khi nói con không có thực ạ?" – May hỏi. Như hầu hết những đứa bé khác, May đã quên những ngày đầu tiên lơ ngơ khi mới được tạo ra, những ngày cô bé còn bơ vơ.

"À thì," – mẹ của May giải thích, – "chúng ta chỉ là những nhân vật trong một cuốn sách mà. Chúng ta làm những gì tác giả của chúng ta viết ra, không gì khác ngoài những điều cô ấy viết về chúng ta, và chúng ta ở trong thế giới của những trang sách này".

"Nhưng con muốn bước ra khỏi đây!" – May phản đối. – "Con muốn thực sự *có thật* cơ. Con muốn có những ngón chân" (vì những ngón chân chưa bao giờ xuất hiện trong các trang sách). "Con muốn biết những gì đã diễn ra khi con 2 tuổi" (vì điều này chưa bao giờ được nói đến). "Và con muốn đi bất cứ nơi đâu con muốn, chứ không phải chờ cô tác giả dắt con đi!" – May than vãn. Và cô bé khóc òa rồi cố nín nhưng vẫn cứ thổn thức. Mẹ cô bé cũng sụt sịt khi thấy con gái đã nhận ra những sự thật đáng buồn này, nhưng bố thì chỉ nắm tay cô bé.

"Con biết không," – ông nói, – "bởi vì chúng ta không có thực, nên chúng ta sẽ không bao giờ đau bệnh" (chưa từng thấy đề cập đến bệnh tật). "Chúng ta sẽ không bao giờ bị chấn thương vì trượt té. Cũng không bị muỗi chích."

"Và sẽ không ai trộm những quả ô-liu trong hộp thức ăn trưa của con phải không ạ?" – May thắc mắc.

"Đúng rồi, không ai trộm những quả ô-liu trong hộp thức ăn trưa của con. Cả những cái bánh quy hương vani của con cũng không bị trộm. Và tuyệt nhất là cả ba chúng ta sẽ không bao giờ chết – chúng ta có thể ở đây với nhau mãi mãi, yêu thương nhau trong cuốn sách này."

"Vậy thì con vui vì con không có thực." – May quyết định. Và cô bé cuộn mình lại nơi góc trang sách, lặng lẽ đút ngón tay cái vào miệng và thiếp ngủ.

Câu hỏi khởi động May có thực không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Natalie có thực không?
- Tác giả của cuốn sách về May có thực không?
- Tác giả của câu chuyện "Con vui vì con không có thực" có thực không?
- **Có thực là gì?**
- *Chúng ta* có thể là các nhân vật trong một cuốn sách không?
- May có những ngón chân không? Natalie có những ngón chân không? Tác giả của cuốn sách ấy có những ngón chân không? Tác giả của câu chuyện này có những ngón chân không?
- Nếu May bước ra khỏi trang sách, cô bé có còn tồn tại không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn nữa

- Các tác giả có sáng tạo ra các nhân vật hư cấu không? Nếu một nhân vật hư cấu có cha mẹ (như May cuối cùng cũng có), thế thì ai thực sự là người tạo ra cô bé: Tác giả cuốn sách hay cha mẹ cô bé?

- Một nhân vật hư cấu có thể bước ra khỏi cuốn sách và trở nên có thực không? Nếu điều đó là có thể, thì liệu người đó có đồng nhất với nhân vật trong sách không?
- Các nhân vật hư cấu (một khi đã được sáng tạo ra) có tồn tại mãi mãi không? Nếu không, thì khi nào họ ngưng tồn tại? Họ có bị kết liễu khi họ chết trong sách không? Hay khi những cuốn sách viết về họ bị tiêu hủy? Hay khi không ai còn nhớ tới họ nữa?
- Có tốt hơn không nếu có thực, để thường xuyên bị bệnh, để chết và nhìn những người thân yêu chết; hay sẽ là tốt hơn nếu giống với một nhân vật hư cấu mà câu chuyện về họ là do một người khác kể ra, và được an toàn trước bất kỳ sự cố tệ hại nào, từ bệnh tật đến chết chóc, nhưng không kiểm soát được cuộc sống của mình?
- Với các học sinh lớp lớn, hãy cho các em xem bộ phim *Đóa hồng tím Cairo* của Woody Allen để bàn luận về mối quan hệ giữa các nhân vật hư cấu và con người thực.
- Đọc "Một chốn mê hồn" trong cuốn *Căn nhà ở Pooh Corner* của A. A. Milne và/hoặc phần cuối cuốn *Trận chiến cuối cùng* của C. S. Lewis. Theo bạn những chương sách ấy nói gì? Chúng có gợi lên rằng hư cấu có thực tại riêng của nó không? Và nếu có, thì như thế nào?
- Với các học sinh lớp nhỏ, hãy đọc cho các em cuốn *Những con sói* của Emily Garrett để thảo luận về một cuốn sách-trong-sách nhắc về chính cuốn sách đó. Hãy hỏi các em: Theo các em, có gì trong cuốn sách mà chú thỏ đang đọc?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Các bài khác trong phần "Hư cấu"
- ✓ Về chính nó
- ✓ Câu hỏi về câu hỏi
- ✓ Tôi có thể suy nghĩ?
- ✓ Hãy chăm lo hành tinh này
- ✓ Bạn nghĩ bạn là ai?
- ✓ *Suy tưởng:* Ngài Không Ai Cả ở đâu?

Triết học: Bản thể luận về các thực thể hư cấu.

Những cảm xúc hư cấu

Berys Gaut và Morag Gaut

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Đôi bạn thân Mary và Jane đang được mẹ của Mary đọc cho một câu chuyện hư cấu, trong đó nhân vật chính bị thương nặng sau khi dũng cảm liều mình cứu một người khác. "Tội nghiệp anh ấy quá." – Mary thút thít, rồi òa khóc. Jane nói: "Bạn đừng ngớ ngẩn thế, đây chỉ là truyện, cho nên anh ta đâu có bị thương thực sự".

"Nhưng bạn cũng đang khóc đấy thôi." – Mary phản đối.

"Không, mình không khóc." – Jane nói gay gắt, nhưng cô bé không nhìn Mary vì nước mắt của cô bé cũng chực trào ra, dù cô bé cố kềm lại. "Đó *chỉ là truyện thôi mà!*" – Cô bé nói cứng với chính mình và với Mary.

Câu hỏi khởi động   Chúng ta có thực sự buồn cho những người ở trong các câu chuyện hư cấu không, hay đây chỉ là nỗi buồn không thực?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Nếu chúng ta thực sự cảm thấy buồn, có hợp lý khi chúng ta cảm thấy điều này không?
- Cảm thấy buồn khi đọc các câu chuyện hư cấu có tốt cho chúng ta không?
- Chúng ta có thể cảm thấy đau khổ, giận dữ, sợ hãi, tội nghiệp,... cho những người trong các câu chuyện hư cấu không?
- Phản ứng của Mary có hợp lý không nếu cô bé đang đọc câu chuyện về một điều gì đó đã thực sự xảy ra?
- Tại sao Jane khóc dù cô bé dường như rõ ràng tin rằng câu chuyện không có thực? Và tại sao cô bé ngăn mình bật khóc nếu cô bé biết nó không phải là sự thực?
- Cô bé có tin rằng câu chuyện không phải là sự thực không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Các bài khác trong phần "Hư cấu" (đặc biệt là bài "Những cảm xúc về điều hư cấu")

✓ Bobby – bao cát tập đấm

Triết học: Nghịch lý của câu chuyện hư cấu, Plato và những cảm xúc, Kendall Walton.

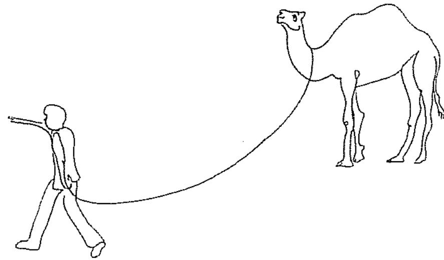
Những cảm xúc về điều hư cấu

Anja Steinbauer

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

[Bài "Những cảm xúc về điều hư cấu" nên học sau bài "Những cảm xúc hư cấu". Bạn phải đọc bài "Những cảm xúc hư cấu" trước, rồi mới đọc bài này.]

Trên đường đến trường, Conrad, một người bạn khác của Mary, kể cho Mary nghe việc chú cún của cậu bé bị xe hơi cán. "Nó còn sống nhưng cái chân của nó bị thương nặng lắm, nó sẽ không bao giờ chạy như bình thường được nữa". Mary suýt khóc vì nghĩ đến con chó nhỏ bị đau và thất vọng, cô bé nói: "Thật kinh khủng". Conrad bật cười. "Bạn thật dễ bị lừa; mình thậm chí còn không có con cún nào".

Câu hỏi khởi động 1 Điều Conrad kể cho Mary nghe là chuyện hư cấu hay là lời nói dối?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Điều hư cấu và nói dối có phải là một không? Nếu không, chúng khác nhau chỗ nào?
- Mary có thể cảm thấy thế nào sau khi cậu bạn kể với cô rằng cậu ta vừa mới bịa ra chú cún đó? Cô bé vẫn buồn chứ? Tại sao đúng và tại sao không?

- Sự khác nhau giữa câu chuyện mẹ Mary đọc cho hai bạn nhỏ nghe và câu chuyện bịa mà Conrad kể với Mary là gì? Có sự khác nhau không?
- Một số người nói rằng những chuyện kể là "những lời nói dối được cho phép". Bạn có đồng ý không?

Câu hỏi đưa bạn đi xa hơn nữa

- Tìm ra yếu tố "tạm hoãn sự hoài nghi". Tạm hoãn sự hoài nghi và tin vào một điều gì đó có phải là một không?

Vào cuối tuần, Conrad nói với Mary: "Cuối tuần rồi mẹ mình đem về cho mình một chú cún nhưng nó bị xe hơi cán: Nó còn sống nhưng cái chân của nó bị thương nặng lắm, nó sẽ không bao giờ chạy như bình thường được nữa. Có lẽ bạn sẽ không tin mình, nhưng *thật đó,* nó là sự thực!". Mary nghi ngờ nhìn Conrad. Cô bé không cảm thấy buồn vì con chó trong câu chuyện của Conrad nhưng cô thực sự cảm thấy giận Conrad. "Đừng có nói dối!" – Cô bé thét vào mặt cậu bạn rồi giậm chân bỏ đi.

Câu hỏi khởi động 2 Mary cảm thấy buồn khi nghe mẹ cô kể một câu chuyện hư cấu mặc dù nó không có thực. Tại sao cô bé không cảm thấy buồn khi nghe Conrad kể về chú cún mà cậu nói mẹ cậu mới đưa về nhà cuối tuần rồi?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Nếu câu chuyện của Conrad là có thực, Mary có buồn không?
- Nếu nó không có thực cô bé có buồn không?
- Chuyện của Conrad có phải là một chuyện kể không?
- Tại sao chúng ta phản ứng khác nhau trước những câu chuyện khác nhau dù chúng đều kể những sự việc vốn không có thực?

Các câu hỏi của bạn

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Các bài khác trong phần "Hư cấu" (đặc biệt là bài "Những cảm xúc hư cấu")
- ✓ Bức tranh xấu
- ✓ Chúng ta nói gì khi nói về từ ngữ
- ✓ *Cỗ máy Nếu như:* Lời nói dối

Triết học: Nghịch lý của điều hư cấu, Kendall Walton, mỹ học, những cảm xúc, tạm hoãn sự hoài nghi, Colin Radford.

Phil, Soph và những truyện kể

Philip Cowell

Tuổi bắt đầu học: 5 tuổi

Phil và Soph đang sáng tác. Phil viết một truyện kể về Soph và nó bắt đầu thế này: "Một hôm Soph thức dậy, ngoài kia mặt trời tỏa nắng, cô bé nghĩ mình sẽ ra khỏi giường rồi ăn điểm tâm...". Truyện kể của Soph thì viết về những con quái vật từ một hành tinh khác, nó bắt đầu như sau: "Chân Máy Klopotron zoom đến Yopox II, chụp hình Bopplesphere Ngân Hà...".

Câu hỏi khởi động Có phải Phil và Soph viết truyện hư cấu không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- ⌘ Phil và Soph, ai là người viết truyện hư cấu? Không bạn nào hay cả hai đều viết truyện hư cấu?
- ⌘ **Truyện hư cấu là gì?**
- ⌘ Cái gì không phải là truyện hư cấu?
- ⌘ Phi-hư cấu là gì?
- ⌘ Cả hai truyện kể của họ đều viết về điều gì đó phải không?
- ⌘ Từ "Soph" ám chỉ điều gì trong truyện kể của Phil?
- ⌘ Từ "Bobblesphere" ám chỉ điều gì trong truyện kể của Soph? Có cái gì như thế không?
- ⌘ Truyện kể của Soph có ý nghĩa gì không?
- ⌘ Giả sử bản thân Phil và Soph cũng xuất hiện trong một truyện kể, vậy có phải một trong hai người đang viết cái gì đó không?
- ⌘ Nếu những người ngoài hành tinh có tồn tại, thì nghĩa là truyện kể của Soph là có thực hay không có thực?
- ⌘ Nếu những người ngoài hành tinh không tồn tại, thì nghĩa là truyện kể của Soph là có thực hay không thực?

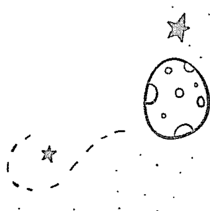
Các câu hỏi của bạn

- ⌘
- ⌘
- ⌘

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Các bài khác trong phần "Hư cấu" (đặc biệt là bài "Những cảm xúc về điều hư cấu" và bài "Thắc mắc về xứ thần tiên")
- ✓ Các truyện kể về Phil và Soph khác

Triết học: Triết học về văn học, đúng và sai, tính chân thật, ý nghĩa và sự ám chỉ, sáng tác.

Gian hàng 2

Nhận thức luận hay những gì có thể nhận biết được về cái hiện hữu

Nhận thức luận: Tri thức

Pinka và Arwin chu du trái đất (3): Những động vật khác nhau?

David Birch

Tuổi bắt đầu học: 10 tuổi

Pinka có tài khóc. Anh ta khóc vừa dai vừa gắt. Anh khóc cho bằng hết nước mắt. Rồi anh tự nín, chùi mũi và nói với Arwin rằng anh muốn về nhà.

"Chưa xong mà," – Arwin nói. – "Chúng ta chưa lập xong các danh mục."

"Mặc kệ," – Pinka sụt sịt. – "Cứ làm những gì bạn muốn, cứ xếp con người vào danh mục *Động vật,* xem thử tôi có quan tâm không. Tôi chỉ muốn về nhà."

"Rất tốt, con người nằm trong danh mục *Động vật,*" – Arwin vừa nói vừa viết gì đó vào thiết bị ghi nhớ của mình. – "Và có vậy thôi. Tôi sẵn sàng hết rồi, chờ anh thôi."

"Anh cũng nên đặt những sinh vật tóc ngắn ấy vào cái danh mục này." – Pinka gợi ý.

"Những sinh vật tóc ngắn nào?"

"Anh biết mà, đó là những sinh vật trông hơi giống con người, nhưng chúng không sinh con."

"Đàn ông và các cậu bé phải không?"

"Phải, đàn ông và các cậu bé," – Pinka trả lời. – "Nếu anh đặt con người vào danh mục *Động vật,* thì họ cũng có thể nằm trong danh mục đó chứ."

"Pinka, anh thật ngớ ngẩn, họ đã nằm trong danh mục đó rồi mà." – Arwin lầm bầm.

"Ồ, tôi tưởng 'con người' nghĩa là những sinh vật đẻ con, tức đàn bà và con gái thôi chứ. Được rồi, thế thì nhớ là đàn bà và con gái cũng phải có mặt trong danh mục *Động vật* cùng với con người đấy." – Pinka lên giọng dạy dỗ.

"Anh đang ở hành tinh nào vậy? Họ là con người! Con trai và con gái, đàn ông và đàn bà, tất cả đều là con người. Họ là những động vật giống nhau."

"Đừng ngớ ngẩn thế, họ không giống nhau."

"Phải, họ giống nhau."

"Không, không phải."

"Phải mà."

"Không, họ không giống nhau. Họ rất khác nhau."

"Khác thế nào? Họ khác nhau thế nào?" – Arwin quát lên.

"Anh biết mà, tất cả con gái đều giống như 'ồ' còn bọn con trai giống như 'chà', kiểu vậy đó, anh biết mà – họ khác nhau." – Pinka nhún vai.

"À, giải thích rõ ràng làm sao." – Arwin nói mỉa mai.

"Đừng có cay nghiệt vậy chứ, tôi mệt lắm rồi. Anh lúc nào cũng cay nghiệt với tôi. Tôi muốn về. Thôi cứ xếp mấy đứa con trai vào cái danh mục đó bên cạnh con người và làm ơn lên đường thôi."

"Con trai là con người! Con gái cũng vậy! Họ là động vật *giống nhau.*"

"Nhưng họ rất khác nhau."

"Không, họ không khác nhau."

"Có, họ khác nhau mà."

"Không, họ... – Ôi, thật là vớ vẩn," – Arwin rít lên. "Đây là lần cuối tôi đi nghỉ mát với anh."

"Anh lại khó chịu với tôi." – Pinka thút thít, khi những giọt nước mắt mới lại bắt đầu rơi.

"Còn anh thì hoàn toàn..."

Thế cũng đủ để nói rằng Arwin và Pinka không bao giờ có thể đồng thuận với nhau được. Và để có lợi cho sức khỏe, cũng như cuộc sống của họ nói chung, họ không bao giờ đi nghỉ cùng nhau nữa.

Câu hỏi khởi động Con trai và con gái (đàn ông và đàn bà) có nên được liệt kê thành những động vật tách biệt nhau không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Có sự khác biệt giữa các giới tính không? Tại sao?
- Những khác biệt đó là bẩm sinh hay học hỏi được?
- Chúng ta có thể chọn giới tính cho mình không?
- Giới tính thứ ba sẽ như thế nào?
- Có sự khác nhau giữa giới tính (sex) và giới (gender) không? Nếu có, thì đó là gì?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Pinka và Arwin chu du trái đất (1) và (2)
- ✓ Lo âu tuổi mới lớn
- ✓ Jemima hay James
- ✓ Những người hoàn hảo
- ✓ C'est de l'or (Đó là vàng)

Triết học: Thuyết lệch pha, thuyết nữ quyền khác biệt

Bóng ma của Tina

Philip Gaydon

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Tina kể với Laura rằng đêm qua cô thấy một bóng ma. Laura không tin Tina bởi vì cô bé không tin là có ma quỷ. Laura bảo rằng chắc Tina nằm mơ thôi. Tina nói cô bé biết mình đang thức vì cảm thấy rất thực và mọi vật trong phòng đều ở vị trí chính xác tất cả những lần khác cô thức giấc trong đêm – ngoại trừ bóng ma. Laura vẫn không tin Tina và bảo cô bé không nên nói dối, bằng không cô sẽ gặp rắc rối. Tina rất bực bội vì chưa bao giờ cô bé nói dối Laura và không thích người bạn thân nhất không tin mình.

Câu hỏi khởi động Giả sử Tina không nói dối, thì Laura có đúng không khi không tin Tina?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Tại sao Laura không tin Tina?
- Nếu Tina nói thật, có nghĩa là cô bé trông thấy một bóng ma phải không?
- Tina có đúng khi bực bội không?
- Bạn có tin tưởng người bạn thân nhất của mình nếu bạn ấy nói đã trông thấy một bóng ma không?
- Điều gì sẽ làm thay đổi tâm trí của bạn?
- Nếu bạn nhìn thấy một bóng ma, bạn có lo lắng về việc kể lại thế nào với mọi người, nếu lỡ như họ không tin bạn không?
- Theo bạn, có thể thuyết phục họ rằng bạn đã nhìn thấy một bóng ma như thế nào nếu họ không tin bạn?
- **Niềm tin là gì?**

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Bài "Thú nhận" bám sát tốt với bài này
- ✓ Cậu bé đèn giao thông (3)
- ✓ Biết thứ gì đó
- ✓ Những chuyến phiêu lưu của Gấu Poppy
- ✓ Cây bút chì
- ✓ Vũ trụ ba phút tuổi

Nguồn: Công chúa và yêu tinh của George MacDonald.

Triết học: Nhận thức luận, quyền tin tưởng, chứng cứ.

Thú nhận

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 9 tuổi

John và Hosper là hai anh em. Khi John lên 9 tuổi, một hôm anh nghe có tiếng gõ cửa phòng ngủ lúc giữa đêm. Khi ra mở cửa anh không thấy ai cả, từ đó trở đi anh tin rằng có một bóng ma đã đến thăm anh. Trong suốt ba chục năm, John kể chuyện bóng ma đến thăm như một câu chuyện có thực. Ba mươi năm sau sự kiện đó, em trai anh là Hosper thú nhận với anh rằng chính anh ấy là kẻ gây ra tiếng gõ cửa mà John đã nghe ngày xưa. Nhưng John vẫn tin anh đã được bóng ma đến thăm. Em anh nói: "Không, anh không hiểu. Không có bóng ma nào cả, đó là em thôi mà!".

"Đêm ấy anh *đã* được một bóng ma ghé thăm. Anh chắc chắn về chuyện đó. Nếu đúng là em gõ cửa phòng anh đi nữa, thì cũng không chứng tỏ rằng không có một bóng ma ở đó. Bóng ma có thể đã xuất hiện *cùng* em."

Câu hỏi khởi động   Nếu chính là Hosper gõ cửa phòng John, thì John có đúng không khi vẫn tiếp tục tin rằng anh ta được một bóng ma ghé thăm khi anh lên 9 tuổi?

(Với các học sinh lớp lớn, bạn có thể bổ sung, như Hosper làm – xem nguồn bên dưới – rằng John tin anh đã được ghé thăm bởi một hồn ma của *người bà mới qua đời gần đây,* người mà anh cực kỳ nhớ thương.)

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Có thể nào cả hai câu chuyện đều có thực không? Nói cách khác, liệu Hosper có thể nói thực mà vẫn có một bóng ma đêm đó không?
- Nếu phải chấp nhận một trong hai câu chuyện, thì bạn chấp nhận câu chuyện nào và tại sao?
- Tại sao bạn nghĩ John sẽ không từ bỏ câu chuyện "bóng ma" của anh?
- John cảm thấy chắc chắn có một bóng ma, điều đó có nghĩa nó là một bóng ma đúng không?
- Cảm giác chắc chắn về một điều gì có giống với biết điều đó không?
- John có nên từ bỏ "câu chuyện ma" của mình không?
- Cả hai anh em đều có quyền trình bày ý kiến của mình phải không?
- Nếu John sai, liệu anh còn có quyền trình bày ý kiến của mình không?
- John có bằng chứng vững chắc cho niềm tin rằng anh đã được một bóng ma đến thăm không?
- Có bằng chứng nào hợp lý rằng anh đã không được một bóng ma đến thăm không?
- Nguyên tắc lưỡi dao cạo Occam nói rằng bạn nên luôn luôn chấp nhận sự giải thích đơn giản hơn. Theo bạn điều này có nghĩa gì? Nguyên tắc lưỡi dao cạo Occam đề xuất cách giải thích nào mà bạn chấp nhận?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

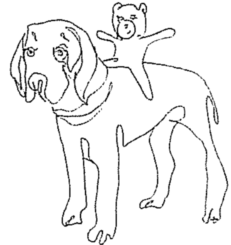
- ✓ Học như phần sau của bài "Bóng ma của Tina"
- ✓ Những cuộc phiêu lưu của Gấu Poppy
- ✓ Cậu bé đèn giao thông (3)
- ✓ Cánh cửa sổ vỡ
- ✓ Cái gì bay lên...

Nguồn: Nhập môn phân tích triết học của John Hosper.

Triết học: Nguyên tắc lưỡi dao cạo Occam.

Những cuộc phiêu lưu của Gấu Poppy

Lisa McNulty

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Món đồ chơi ưa thích của Katie là con gấu bông rất cũ tên là Poppy. Katie có Poppy từ lâu lắm rồi, cô bé không còn nhớ khi nào nữa. Poppy tả tơi và mòn vẹt vì đã qua nhiều lần giặt. Nhưng nó có cặp mắt bằng hai hột nút đen lấp lánh và cái nơ đỏ ở cổ. Katie rất thích Poppy.

Katie yêu Poppy nhiều đến mức một ngày nọ cô nghĩ: Có lẽ Poppy đang sống, giống như mình. Mình chưa bao giờ nghe nó nói hay nhìn thấy nó đi bộ. Nhưng mình không thể lúc nào cũng thấy nó, và không phải lúc nào cũng lắng nghe nó. Hằng đêm mình phải ngủ, có thể khi mình đang say ngủ,

Poppy đã thức dậy và làm những chuyện kiểu như đi phiêu lưu! Có thể nó lẻn xuống nhà bếp lấy sữa và bánh quy sô-cô-la. Có thể nó cưỡi chó Doug đi chơi, giống như cưỡi ngựa vậy! Có thể nó đi ra khỏi nhà, xuống công viên và chơi xích đu một mình dưới ánh trăng.

Mỗi lần Katie nghĩ về những cuộc phiêu lưu của Poppy, cô bé lại tin rằng chuyện đó có thực thêm một chút. Những mẩu vụn trên mặt Poppy hẳn là do ăn bánh quy. Poppy luôn để dính đâu đó trên người nó một ít lông của chó Doug. Những vết bẩn trên chân nó có thể là do nó đi bộ đến công viên. Dù sao chăng nữa, Poppy trông *có vẻ* rất sống động!

Một hôm, Katie kể cho anh trai Jack của cô mọi chuyện về Poppy. "Poppy đang sống." – Cô bé thì thầm với Jack. Rồi cô kể cho Jack nghe tất cả những chuyến phiêu lưu của Poppy.

Jack cười. "Poppy chỉ là một chú gấu bông thôi," – cậu nói. – "Gấu bông không có sống. Nó không thể cử động, nói chuyện, hay làm bất cứ cái gì khác. Em thật ngớ ngẩn."

"Em không ngớ ngẩn!" – Katie khăng khăng nói.

"Có, em ngớ ngẩn," – Jack nói chắc nịch. – "Chúng ta chưa từng thấy Poppy cử động, nói chuyện hay cưỡi chó Doug như cưỡi ngựa. Nó không làm những việc đó."

Katie rất bực vì anh trai không chịu tin cô. Cô bé cảm thấy bực bội khi ăn tối. Cô bé cảm thấy khó chịu khi đi tắm. Cô bé không nói gì với anh trai suốt buổi tối, vì cô bé cảm thấy quá tức giận.

Khi lên giường ngủ, cô bé ôm lấy Poppy và hôn lên mũi nó. "Mày đang sống phải không, Poppy? – Tao chắc chắn mày đang sống mà. Chúc mày ngủ ngon." – Katie rúc người vào chăn và ngủ.

Câu hỏi khởi động 1a Katie có biết rằng Poppy *thật sự* sống khi cô bé đang ngủ không?

Câu hỏi khởi động 1b Jack có biết rằng Poppy *không* sống khi Katie đang ngủ không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Katie có thể *chứng minh* cho Jack thấy rằng Poppy thật sự sống khi Katie đang ngủ không?
- Jack có thể *chứng minh* cho Katie thấy rằng Poppy không có sự sống khi Katie đang ngủ không?
- Poppy dính những mẩu vụn bánh quy trên mặt, có thể là do nó đã ăn bánh quy. Nó dính lông của chó Doug trên người, có thể do nó đã cưỡi lên lưng chó Doug. Và chân nó có những vết bẩn, có thể là do nó đi bộ đến công viên. Đây có phải là những lý do hợp lý để nghĩ rằng Poppy có sự sống không?
- "Có thể" nghĩa là gì?
- **Bằng chứng là gì?**

Phòng ngủ tĩnh lặng và yên bình, Katie thiếp ngủ rất nhanh. Nhưng rồi cô bé nghe một tiếng động. Đó là một âm thanh rất khẽ, chính xác là âm thanh mà một con gấu bông sẽ gây ra khi nhảy từ trên giường xuống thảm. Và rồi, khi cố căng tai ra, Katie nghe một tiếng động thậm chí còn nhẹ hơn: Chính xác là tiếng động mà một con gấu bông sẽ gây ra khi nhón chân bí mật bước ra khỏi phòng ngủ. Katie bật đèn lên, và đúng như chờ đợi, cô bé nhìn thấy Poppy đang nhón chân rón rén đi về phía cửa phòng ngủ. "Poppy! Tao biết mày sống mà!" – Cô bé la lên phấn khích.

Câu hỏi khởi động 2 Katie có biết rằng Poppy có sự sống *trước khi* cô bé nhìn thấy nó đi rón rén không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Giờ đây, sau khi nhìn thấy Poppy đi lại, cô bé biết Poppy có sự sống hay không?
- Khi Katie nhìn thấy Poppy rón rén rời phòng ngủ, cô bé có nghĩ rằng Poppy có sự sống không? Hay Katie nghĩ rằng hẳn mình đang nằm mơ?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Bóng ma của Tina

✓ Thú nhận

✓ Vũ trụ ba phút tuổi

✓ Cậu bé đèn giao thông (1), (2) và (3)

✓ Cây bút chì

Triết học: Bằng chứng, niềm tin, tri thức và thiên kiến trong nhận thức.

Cây bút chì

Michael Hand

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Tim đến gặp cô Brent để mách cô rằng Gareth đã ăn cắp cây bút chì của cậu. Cô Brent hỏi Tim có thấy Gareth ăn cắp cây bút không. Tim đáp: "Dạ không, thưa cô, nhưng sáng nay Gareth làm mất cây bút chì của bạn ấy mà bây giờ bạn ấy đang có một cây bút chì giống y hệt cây của con, nên con biết chính là bạn ấy ăn cắp ạ".

Câu hỏi khởi động   Tim có *biết* Gareth ăn cắp cây bút chì của mình không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Sự khác nhau giữa biết và nghi ngờ là gì?
- Khi nào thì chúng ta biện hộ được khi nói rằng chúng ta biết một điều gì đó?
- Nếu một bạn trong lớp báo với cô giáo rằng em thấy Gareth lấy cây bút chì từ hộp bút của Tim, thì vấn đề có được giải quyết không?
- Mượn mà không xin phép có giống ăn cắp không?
- Có gì khác nếu Gareth tìm thấy cây bút chì trên sàn, thay vì lấy nó từ hộp bút của Tim?
- Giữ đồ mà người khác làm mất có phải là ăn cắp không?
- Nếu cây bút chì là tài sản của nhà trường, thay vì tài sản riêng của Tim, thì liệu có thể nói rằng Gareth ăn cắp nó được không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Bóng ma của Tina
- ✓ Thú nhận
- ✓ Hình phạt trong lớp
- ✓ Những cuộc phiêu lưu của Gấu Poppy
- ✓ Cậu bé đèn giao thông (1), (2) và (3)
- ✓ Biết thứ gì đó
- ✓ Cánh cửa sổ vỡ

Triết học: Các lý thuyết về tri thức, nhận thức luận, những suy luận.

Người bay

Peter Adamson

Tuổi bắt đầu học: 10 tuổi

Hãy tưởng tượng một người bỗng nhiên bắt đầu tồn tại. Anh ta được tạo ra từ làn hơi mảnh, và thực sự ở trong làn hơi mảnh ấy – anh ta lơ lửng hoặc bay. Nhưng anh ta hoàn toàn ở trong bóng tối, không tiếng ồn, và không có gì để nếm hay ngửi. Tay

chân anh ta duỗi thẳng ra và không chạm vào bất cứ cái gì, ngay cả chính anh ta; không có gió để anh ta cảm nhận. Cho nên các giác quan của anh ta không cho anh ta biết điều gì cả. Và anh ta cũng chỉ mới bắt đầu tồn tại, nên không thể nhớ đã từng thấy, nghe, ngửi, nếm hay chạm bất cứ thứ gì hay chưa.

Câu hỏi khởi động 1 Người bay này có khả năng suy nghĩ không?

Câu hỏi khởi động 2 Người bay này có khả năng biết bất cứ điều gì không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Nếu anh ta có thể biết điều gì đó, thì đó là gì, và làm thế nào anh ta biết chúng?
- Một triết gia Hồi giáo tên là Ibn Sina (trong tiếng Anh, ông thường được gọi là Avicenna) đã sáng tạo ra ý tưởng Người bay. Ông nghĩ Người bay sẽ biết ít nhất một điều: rằng anh ta tồn tại. Ibn Sina có đúng về chuyện này không?
- Giả sử Ibn Sina đúng: Người bay biết rằng anh ta tồn tại. Vậy trong trường hợp đó, liệu Người bay có biết rằng thân thể mình tồn tại không?
- Nếu anh ta không thể biết thân thể mình có tồn tại hay không, thì làm sao có thể biết rằng anh ta tồn tại? Phải chăng điều này có nghĩa là anh ta không phải là thân thể của mình? Chẳng hạn, anh ta là một linh hồn khác với thân thể của mình?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Trở thành nhà hoài nghi trong ba bước
- ✓ Giấc mơ hóa bướm
- ✓ Cô gái dơi
- ✓ Pinka và Arwin chu du trái đất (2): Bổ sung thêm tinh thần

Nguồn: Ibn Sina (Avicenna).

Triết học: Triết học về tinh thần, thuyết nhị nguyên.

Cậu bé đèn giao thông (1)

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Một hôm Lisa đang đi bộ trên đường thì tình cờ gặp một cậu bé đang đứng nhìn chăm chú vào những cột đèn giao thông. Cậu bé đang hết sức tập trung. Lisa hỏi: "Bạn làm gì vậy?".

Cậu bé nói: "Suỵt! Mình đang tập trung". Rồi cậu tiếp tục nhìn sững vào những cột đèn giao thông. Đèn thường xuyên thay đổi từ xanh lá cây sang đỏ và sau một lúc thì lại chuyển về xanh lá cây. Sau khi các đèn đã thay đổi lần nữa, cậu bé quay qua cô và nói: "Mình có thể làm cho các đèn giao thông thay đổi chỉ bằng cách nhìn chằm chằm vào chúng. Đó là những gì mình đang làm". Rồi cậu bé quay lại những cây đèn giao thông và bắt đầu tập trung trở lại. Gương mặt cậu trông như đang cố đi vào nhà vệ sinh, cậu bé tập trung quá sức.

Lisa đứng đó thắc mắc: *Cậu ấy có khả năng thay đổi các đèn giao thông chỉ bằng cách nhìn chằm chằm vào chúng được không? Cậu ấy* đang *nhìn sững chúng và chúng* đang *thay đổi.*

Câu hỏi khởi động   Có đúng là cậu bé có thể thay đổi đèn giao thông chỉ bằng cách nhìn chúng chằm chằm không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Có thể thay đổi đèn giao thông chỉ bằng cách nhìn chúng chằm chằm không?
- Như Lisa phát hiện, mỗi lần cậu bé nhìn chằm chằm vào những ngọn đèn giao thông thì chúng liền thay đổi. Cho nên, có thật là cậu bé có khả năng thay đổi đèn giao thông chỉ bằng cách nhìn chúng chằm chằm?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

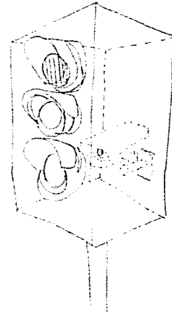
- ✓ Cậu bé đèn giao thông (2) và (3)
- ✓ Jean quan sát
- ✓ Cánh cửa sổ vỡ
- ✓ Cái gì bay lên…

Nguồn: Phát triển từ một câu hỏi bất ngờ trong *Cuốn sách nhỏ về những câu hỏi bất ngờ®* của Ian Gilbert.

Triết học: Quan hệ nhân quả, sự liên kết bất biến, Hume.

Cậu bé đèn giao thông (2)

Peter Worley

Tuổi bắt đầu: 10 tuổi

Cậu bé không hề hay biết rằng những ngọn đèn giao thông này có một máy quay phim giấu phía sau, có một người đàn ông ngồi trong một căn phòng có thể nhìn thấy cậu bé đang đứng trước những cột đèn giao thông từ xa. Người đàn ông này điều khiển đèn tín hiệu từ căn phòng thông qua một máy tính. Ông ta sẽ thay đổi các đèn từ xanh lá cây sang đỏ hay từ đỏ sang xanh lá cây khi và chỉ khi cậu bé nhìn chằm chằm vào các đèn giao thông này. Nghĩa là nếu cậu bé không nhìn chằm chằm vào các đèn hiệu thì người đàn ông sẽ không thay đổi đèn, còn nếu cậu bé nhìn chằm chằm vào đó thì ông sẽ thay đổi.

Trong khi cậu bé bận nhìn sững vào các cột đèn, thì một người bạn của cậu bé rón rén đến gần Lisa và thì thầm giải thích toàn bộ tình huống cho Lisa, bạn ấy nói rằng cậu bé không biết về cái máy quay phim và người đàn ông. Lisa vẫn còn thắc mắc: *Như vậy cậu bé có khả năng thay đổi các đèn giao thông chỉ bằng cách nhìn chúng chằm chằm không?*

Câu hỏi khởi động   Cậu bé có khả năng thay đổi các đèn giao thông chỉ bằng cách nhìn chúng chằm chằm không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Cậu bé có phải là nguyên nhân khiến các đèn tín hiệu đổi màu không?
- **Nguyên nhân là gì?**
- Nguyên nhân nào khiến các đèn tín hiệu đổi màu?
- Phải chăng có hơn một nguyên nhân khiến các đèn tín hiệu đổi màu?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Cậu bé đèn giao thông (1) và (3)
- ✓ Jean quan sát
- ✓ Cánh cửa sổ vỡ
- ✓ Cái gì bay lên…

Nguồn: Thí nghiệm trong tư tưởng này được phát triển từ một ý tưởng của cậu bé Michael 9 tuổi khi mở rộng bài "Cậu bé đèn giao thông (1)".

Triết học: Quan hệ nhân quả và sự liên kết bất biến, sự tương đương *(khi và chỉ khi)*.

Cậu bé đèn giao thông (3)

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 9 tuổi

Cậu bé muốn tin rằng mình có thể thay đổi các đèn tín hiệu giao thông chỉ bằng cách nhìn chằm chằm vào chúng. Cậu bé đã *quyết định* rằng cậu có thể thay đổi các đèn giao thông chỉ bằng cách nhìn chằm chằm vào chúng.

Câu hỏi khởi động   Cậu bé có thể chọn lựa điều cậu tin không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Chúng ta có thể chọn lựa điều mình tin không?
- Niềm tin có phải là một lựa chọn không?
- Tin một điều gì đó nghĩa là gì?
- **Niềm tin là gì?**
- Chúng ta có thể tự *lừa* mình tin vào những thứ mà chúng ta không thực hiện bằng cách tin tưởng được không?
- Bạn có thể *chọn* tin rằng:
    a. Kỳ lân có thật?
    b. Bạn có thể bay như Siêu nhân?
    c. Có Thượng Đế?
    d. Chiếc ghế bạn đang ngồi hay cái ly bạn đang uống, v.v… là không có thực?
    e. Có người ngoài hành tinh?

- Nếu bạn không tin điều gì đó là thật (chẳng hạn, thế giới này phẳng), thì bạn có thể chọn tin nó là thật nếu bạn muốn không?

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Cậu bé đèn giao thông (1) và (2)
- ✓ Bóng ma của Tina
- ✓ Thú nhận
- ✓ Những cuộc phiêu lưu của Gấu Poppy
- ✓ Cây bút chì
- ✓ Biết thứ gì đó
- ✓ Cái gì bay lên…

Nguồn: Câu hỏi lớn cho bài này là do một cô bé 10 tuổi gợi lên. Cô bé đã nghĩ ra kịch bản trên.

Triết học: Niềm tin, quyền được tin, tự do ý chí và niềm tin, các nguyên nhân và niềm tin.

Jean quan sát*

Saray Ayala

Tuổi bắt đầu học: 11 tuổi

Một hôm, trong giờ ăn sáng, Jean đọc được bài báo sau đây: Báo cáo thường niên của Ủy ban An toàn Giao thông tiết lộ

* Nguyên văn: "Jean-etic". Etic: Là một thuật ngữ trong khoa học xã hội, chỉ phương pháp nghiên cứu quan sát từ bên ngoài, mang tính khách thể, khách quan. Trái ngược với emic, là quan sát từ bên trong, mang tính chủ thể, chủ quan. –ND

hai xu hướng: 80% tai nạn xe hơi liên quan đến những người mặc quần jeans xanh, và 60% tai nạn xe hơi dính dáng đến những người say rượu. Sau báo cáo đó, Ủy ban An toàn Giao thông tổ chức một chiến dịch mới, phạt nặng những người lái xe sau khi uống rượu. Sau khi tiến hành những biện pháp mới đó, tai nạn xe hơi đã giảm xuống đáng kể.

Sau khi đọc bài báo, Jean đã nói với cha mẹ rằng họ không được uống rượu trước khi lái xe và cô bé bảo họ rằng họ cũng đừng bao giờ mặc quần jeans xanh khi lái xe.

Câu hỏi khởi động   Lời khuyên của Jean có hợp lý không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Jean có đúng không khi nghĩ rằng rượu *gây ra* tai nạn?
- Jean có đúng không khi nghĩ rằng mặc quần jeans xanh *gây ra* tai nạn?
- Bạn có nghĩ rằng nếu người ta cấm mặc quần jeans xanh thì tai nạn xe hơi sẽ giảm xuống nhiều hơn nữa không?
- Hãy tưởng tượng mỗi lần bạn đi xem đội bóng đá ưa thích của mình thi đấu trên sân nhà thì họ lại thua. Có đúng không nếu nghĩ rằng sự có mặt của bạn, bằng cách nào đó, đã khiến đội bóng của bạn thua khi chơi trên sân nhà?
- Người ta nói rằng, theo thống kê, những người thành công trong cuộc sống thì có nhiều sách ở nhà. Vậy, để thành công trong cuộc sống, bạn có nên bảo đảm phải có nhiều sách trong nhà?
- **"Nguyên nhân" nghĩa là gì?**

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Cánh cửa sổ vỡ

✓ Cái gì bay lên

✓ Thú nhận

✓ Lo âu tuổi mới lớn

✓ Cậu bé đèn giao thông (1) và (2)

✓ Món khai vị ngẫu nhiên

Triết học: Ngụy biện tương quan – bao hàm – nhân quả.

Biết thứ gì đó

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Kịch bản 1

Câu hỏi khởi động 1a Nếu bạn *tin* rằng một điều gì đó có thực, phải chăng điều đó có nghĩa là bạn *biết* nó có thực?

Xem nào:

Doxa còn nhỏ xíu, bé còn chưa đến 2 tuổi, nhưng bé tin rằng bé có thể bay.

Câu hỏi khởi động 1b Bé Doxa tin rằng mình có thể bay, phải chăng điều đó có nghĩa là bé *biết* mình có thể bay?

Bé đứng ở bậc thang cao nhất và rồi, khi hoàn toàn tin rằng mình có thể bay, bé bước khỏi bậc thang đó. Thang có ba bậc đi xuống đến một chiếu nghỉ, từ đó những bậc thang tiếp tục xoay hướng. Doxa bước một bước và, như bạn có thể hình dung, bé trượt ngã khỏi cầu thang và té xuống, đập mạnh người xuống chiếu nghỉ. Mẹ bé vội chạy đến bồng bé lên. Bé hơi sửng sốt nhưng hoàn toàn không bị thương. Hú hồn! Từ khoảnh khắc đó trở đi, Doxa không còn tin mình có thể bay được nữa.

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- **Niềm tin là gì?**
- **Tri thức là gì?**
- Niềm tin có khác tri thức không? Nếu có, thì khác như thế nào?

Kịch bản 2

Câu hỏi khởi động 2 Nếu bạn *tin* một điều gì, và *nó có thực*, phải chăng điều đó nghĩa là bạn *biết* nó có thực?

Xem nào:

Thầy giáo hỏi Verity đáp số của bài toán 2 + 2 là gì. Cô bé nghĩ một lúc rồi trả lời: "Dạ, em biết!". Thầy hỏi cô bé đáp số là gì và cô bé tự tin trả lời: "4".

Verity có đúng không?

Thầy giáo khen: "Giỏi lắm, Verity! Tại sao em trả lời là 4?".

Verity đáp: "Vì 4 là con số may mắn của em ạ".

Verity *tin* rằng 4 là đáp số chính xác và 4 *đúng* là đáp số chính xác, vậy phải chăng Verity đã *biết* câu trả lời chính xác là gì đối với câu hỏi mà thầy giáo đặt ra?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- **Sự thật là gì?**
- Sự khác nhau giữa niềm tin, kiến thức và sự thật là gì?

Kịch bản 3

Câu hỏi khởi động 3 Nếu bạn *tin* một điều gì là đúng, và *nó đúng thật,* và bạn có *những lý lẽ chính đáng* để nghĩ rằng nó đúng, phải chăng điều đó có nghĩa là bạn *biết* là nó đúng?

Xem nào:

Một người phụ nữ đi trên đường, cùng với một cô bé mà Justine đoán là con của bà, hỏi thăm Justine đường đến trường. Justine nói rằng cô biết đường đến ngôi trường đó vì gần như ngày nào cô cũng đến đó, vì đó là nơi cô đi học và đã làm thế nhiều năm rồi. Cô chỉ đường đi thật rõ ràng cho hai mẹ con rồi sửa soạn đến trường. Họ cẩn thận đi theo hướng dẫn của cô và mất hồi lâu mới đến được trường để dự buổi tham quan ngôi trường mà cô con gái sẽ học trong học kỳ tới.

Justine *tin* rằng cô biết ngôi trường ở đâu; *đúng là* ngôi trường ở nơi mà cô nghĩ nó tọa lạc và *cô có những lý lẽ chính đáng* để nghĩ rằng ngôi trường ở nơi mà cô nghĩ nó tọa lạc – hầu như

ngày nào cô cũng đi bộ đến trường và đã làm như vậy suốt nhiều năm rồi. Vậy thì, phải chăng tất cả điều này có nghĩa là Justine *biết* đường đến trường?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Một lý lẽ là gì? **Lý luận là gì?** "Một lý lẽ" có khác với "lý luận" không?
- Sự khác nhau giữa niềm tin, tri thức, sự thật và lý luận là gì?
- Justine có những lý lẽ chính đáng để nghĩ rằng cô bé kia là con của người phụ nữ đó không?
- Justine có biết rằng cô bé là con của người mẹ kia không?
- Nếu đúng cô bé là con của người phụ nữ kia, phải chăng điều đó có nghĩa là Justine biết cô bé là con của người phụ nữ kia?
- Các triết gia gọi câu chuyện cuối cùng về tri thức (trong Kịch bản 3) là lý thuyết tri thức JTB, tức là "niềm tin đúng được chứng minh" (justified true belief). Vì thế, theo lý thuyết này, tri thức xuất hiện khi một người có một niềm tin có thực và được chứng minh bằng những lý lẽ chính đáng. Đây có phải là cách diễn giải đầy đủ thỏa đáng về tri thức chưa?

Câu hỏi đưa bạn đi xa hơn nhiều nữa

- Con người có thể tin một điều gì đó là có thực, nó có thực và họ có những lý lẽ chính đáng để nghĩ rằng nó có thực nhưng vẫn không có tri thức xuất hiện? Bạn có thể xây dựng một kịch bản để thể hiện điều này không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Học ngay sau bài "Những câu hỏi lắt léo của Bé Thea"
- ✓ Nhiều bài trong phần "Tri thức" vì nó mô tả lý thuyết nổi tiếng về tri thức, cung cấp nhiều tư liệu trong phần này.

Triết học: Nhận thức luận, các lý thuyết về tri thức, *Meno* của Plato, *Theaetetus* của Plato, lý thuyết "niềm tin đúng được chứng minh" về tri thức; Bài viết "Niềm tin đúng được chứng minh có phải là tri thức không?" của Edmund Gettier.

Phil, Soph và cuộc gặp gỡ

Philip Cowell

Tuổi bắt đầu học: 5 tuổi

Phil và Soph gặp nhau cuối tuần trong một công viên. Họ ngồi trên băng ghế đá ăn bánh mì xăng-uých. Sau khi tán gẫu vui vẻ thật nhiều rồi chơi trò đoán từ, cả hai quyết định tuần sau lại gặp nhau. Phil nói cậu có trí nhớ rất tệ, nên lấy một mảnh giấy ra và viết: "Gặp Soph 3 giờ chiều thứ Bảy". Soph thì có trí nhớ cực tốt, nên cô chỉ nói: "Ồ, mình sẽ nhớ cuộc hẹn đó, đừng lo". Họ ôm nhau rồi chia tay, mỗi người đi một đường.

Câu hỏi khởi động Ai *biết* khi nào Phil và Soph gặp nhau lần tiếp theo?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- ⌘ Nếu bạn muốn biết một điều gì đó, thì viết nó ra là tốt hơn hay ghi nhớ sẽ tốt hơn?

- Ghi nhớ có tốt bằng viết một điều gì đó ra không?
- Viết một điều gì đó ra có phải là một dạng tri thức không?
- Ký ức có phải là một dạng tri thức không?
- **Tri thức là gì?**
- **Ký ức là gì?**
- Nếu bạn viết một điều gì ra thì nó vẫn còn ở trong đầu bạn chứ?
- Nếu bạn quên ngày sinh của mình trong một khoảng thời gian ngắn thì phải chăng điều đó có nghĩa là, trong khoảng thời gian bạn quên đó, bạn đã không biết ngày sinh của mình?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

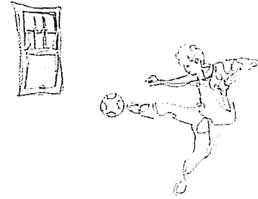
Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Bài "Thoth và Thamus" sẽ rất hiệu quả nếu học ngay sau bài này.
- ✓ Sách nhắn tin
- ✓ Câu hỏi về câu hỏi
- ✓ Những ý tưởng xanh lá cây
- ✓ Bắt đầu từ thư viện
- ✓ Phil, Soph và những con số
- ✓ Con vẹt của Jack và Gió viết
- ✓ C'est de l'or (Đó là vàng)

Triết học: Phaedrus của Plato, triết học về trí nhớ, chủ đề tinh thần mở rộng, nhận thức luận, tính đồng nhất cá nhân, tự ý thức.

Cánh cửa sổ vỡ

Emma Williams

Tuổi bắt đầu học: 8 tuổi

Một buổi trưa, hai cậu học sinh đang chơi đá banh trong sân trường. Một trong hai đứa đá trái banh rất mạnh khiến nó bay thẳng đến cửa sổ của một phòng học khoa học. Cánh cửa sổ vỡ toang khi trái banh đập vào.

Thầy giáo dạy khoa học, lúc bấy giờ đang ở trong phòng học đó, giận dữ bước ra.

"Trái banh của hai em làm vỡ cửa sổ phòng tôi rồi kìa!" – Ông hét lên.

Hai cậu bé sợ hãi nhìn nhau. Nhưng rồi một trong hai đứa bất ngờ nảy ra một ý. "Làm sao thầy biết ạ?" – Cậu bé lắp bắp.

"Đừng có hỗn xược," – ông thầy nghiêm giọng, – "tôi thấy hết rồi. Hai em đá trái banh và nó bay trúng cửa sổ phòng học tôi, làm nó vỡ nát kia kìa".

"Nhưng thầy có thực sự *thấy* nó khiến cho cánh cửa sổ vỡ không ạ?" – Cậu bé nói tiếp. – "Ý em là, làm sao thầy biết cánh cửa sổ không vỡ vì một lý do gì khác vào đúng lúc trái banh đập trúng nó?"

"Đừng có ngớ ngẩn," – thầy giáo trả lời, – "không thể là chuyện ngẫu nhiên được".

"Có thể ạ," – cậu bé nói, giờ rất tự tin, – "nhưng *thầy có thể chắc chắn* rằng nó không xảy ra theo cách ấy không?".

Câu hỏi khởi động   Thầy giáo có thể chắc chắn rằng trái banh đó đã khiến cửa sổ bị vỡ không?

Nhiệm vụ   Bạn có thể nghĩ ra bao nhiêu cách giải thích khả dĩ cho việc cánh cửa sổ bị vỡ ngoài lý do trái banh gây ra?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Nếu bạn nghĩ thầy giáo có thể chắc chắn thì theo bạn thầy có thể chắc chắn đến đâu? 100% không?
- Thầy giáo có thực sự thấy trái banh đập vào cửa sổ và sau đó cửa sổ bị vỡ không?
- Thầy giáo có thực sự thấy trái banh *khiến cho* cửa sổ đó bị vỡ không?
- Có những vật gì khác có thể khiến cho cánh cửa sổ đó bị vỡ vào đúng lúc đó? (Xem nhiệm vụ ở trên.)
- Trong số những cách giải thích bạn nghĩ ra, và cách giải thích rằng trái banh làm vỡ cánh cửa sổ, thì cách giải thích nào hợp lý nhất?
- Chúng ta có được tự do chọn lựa cách giải thích nào chúng ta muốn không?
- Liệu chúng ta có thể biết chắc rằng một sự kiện nào đó đã gây ra một sự kiện khác không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn nữa

- Triết gia David Hume gợi ý rằng chúng ta không bao giờ có thể biết chắc rằng một sự kiện nào đó đã gây ra một sự kiện khác. Đó là vì chúng ta không bao giờ thực sự trải qua hoạt động nhân quả, tất cả những gì chúng ta nhìn thấy là "sự liên kết bất biến" giữa hai sự kiện (trong trường hợp này là một trái banh bay trúng cửa sổ và làm vỡ cửa sổ). Theo bạn, chúng ta đã từng trải qua hoạt động nhân quả chưa?
- Giả sử Hume đúng, có hợp lý không khi vẫn tin rằng trái banh đã làm vỡ cánh cửa sổ đó? Tại sao hợp lý và tại sao không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Cái gì bay lên...

✓ Cậu bé đèn giao thông (1), (2) và (3)

✓ Jean quan sát

✓ Thú nhận

Triết học: Tính nguyên nhân, *Một nghiên cứu về giác tính con người* của Hume, vấn đề quy nạp.

Những câu hỏi lắt léo của Bé Thea

Peter Worley

Câu hỏi lắt léo thứ nhất của Bé Thea

Tuổi bắt đầu học: 5 tuổi

Cô giáo bước vào lớp và bé Thea lập tức đưa tay lên. Bé không thả tay xuống suốt thời gian cô giáo điểm danh. Cô giáo, cô Biết-tuốt, phát hiện thấy Thea bồn chồn muốn hỏi gì đó nên nói: "Có chuyện gì vậy, Thea?" rồi thở dài. Thea luôn luôn hỏi những câu hóc búa.

"Thưa cô, *làm sao cô biết ạ?"* – Thea nói.

"Em muốn nói gì?" – Cô Biết-tuốt hỏi lại. – "Làm sao cô biết *cái gì* cơ?"

"Chỉ là: làm sao cô biết... *thứ gì đó?"* – Thea cười tươi, háo hức chờ câu trả lời của cô Biết-tuốt.

Nhưng, như thường lệ, cô Biết-tuốt không biết làm sao trả lời câu hỏi của Thea.

Câu hỏi khởi động 1 Bạn có thể trả lời câu hỏi của bé Thea: "Làm sao bạn biết?" không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Làm sao bạn biết thứ gì đó?
- Khi chúng ta nói "Tôi biết", làm sao chúng ta biết?
- "Biết" nghĩa là gì?
- **Tri thức là gì?**

Câu hỏi lắt léo thứ hai của Bé Thea

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Hôm sau, cô Biết-tuốt mang vào lớp một cuốn từ điển bách khoa toàn thư to đùng và nói: "Thea, cô suy nghĩ mãi về câu hỏi của em từ hôm qua đến giờ và cô nghĩ cô đã biết câu trả lời: Cô 'biết thứ gì đó' là vì cô đã đọc nó trong này," – cô vừa nói vừa đặt nhẹ tay lên cuốn từ điển bách khoa toàn thư.

Thea lập tức đưa tay lên hăng hái đến mức suýt nữa thì té khỏi ghế.

"Chuyện gì vậy, Thea?" – Cô Biết-tuốt hỏi, cho phép Thea nói tiếp.

"Nhưng thưa cô," – cô bé nói, – "làm sao cô *biết* rằng cô thực sự biết?".

Cô Biết-tuốt mím môi và im lặng nhìn Thea. Cô đứng đó im lặng bởi vì, một lần nữa, cô không biết làm sao trả lời bé Thea.

Câu hỏi khởi động 2 Bạn có thể làm tốt hơn không? Bạn có thể trả lời câu hỏi của bé Thea: Làm sao cô biết rằng cô *biết* điều gì đó?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Câu hỏi này có hợp lý không?
- Nếu bạn biết một điều gì thì làm sao bạn biết rằng bạn biết nó?
- Nó có giống câu "Làm sao bạn biết" không?
- Câu trả lời của cô Biết-tuốt cho câu hỏi của Thea có phải là câu trả lời thỏa đáng không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Bài "Biết thứ gì đó" sẽ hiệu quả nếu học ngay sau bài này

✓ Hầu hết các bài trong phần "Tri thức"

✓ *Suy tưởng:* Thủ đô nước Pháp

Triết học: Những siêu câu hỏi, nhận thức luận.

Cái gì bay lên...

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 10 tuổi

Johnny đang chơi banh. Cậu bé đơn giản là ném trái banh lên không trung rồi chụp lại. Mỗi lần ném banh cậu cố ném cao hơn lần trước. Cậu bé đã tìm thấy một không gian mở thật lớn để chơi trò này vì cậu không muốn trái banh vướng vào thứ gì đó. Lần gần nhất chơi trò này trái banh của cậu bị biến mất trên một cái cây rất cao. Johnny gọi trò này là "Cái gì bay lên thì phải rơi xuống!".

Cậu bé đã ném trái banh 50 lần và bây giờ là lần thứ 51. Cậu bé ném trái banh mạnh hết sức và chắc chắn rằng không bao giờ có thể ném cao hơn nữa. Nhưng sau đó, khi trái banh lên cao hết mức, nó chậm lại và... thế là ngừng luôn. Bí ẩn làm sao, trái banh dường như bị treo lơ lửng giữa không trung.

"Nhưng không thể thế được!" – Johnny tự thốt lên với chính mình. Cậu bé nghĩ hẳn đây là một kiểu ảo ảnh và trái banh thực sự đang rơi xuống nên cậu bé khum hai bàn tay lại để đón bắt nó. *Nhưng không! Nó vẫn còn ở trên kia, treo lửng giữa không trung!*

"Điều này không thể xảy ra được!" – Johnny lặp lại trong nỗi kinh ngạc. – "Bởi vì ai cũng biết," – cậu nói tiếp, – "rằng *cái gì bay lên thì phải rơi xuống* – nó là một kiểu quy luật rồi mà!".

Nhưng trái banh vẫn cứ treo giữa không trung. Johnny đứng đó nhìn sững vào nó, cố sức nghĩ ra lý do vì sao nó không rơi xuống lại. Cậu bé có thể thấy rất rõ rằng nó không bị vướng vào dây điện và cành cây nào; không có cột dây điện thoại

hay cột điện cao thế nào, cũng không có cái cây nào ở gần trái banh. Thế thì, nguyên nhân nào làm cho trái banh lơ lửng một cách bí ẩn vậy?

Câu hỏi khởi động 1 Nguyên nhân nào làm cho trái banh dường như lơ lửng trong không trung?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- ⌘ Điều như thế này có thể thực sự xảy ra không?
- ⌘ Có phải chuyện này không thể xảy ra, như Johnny nói (dù cậu đang chứng kiến chuyện đó!) không?
- ⌘ Có quy luật nào nói rằng *cái gì bay lên thì phải rơi xuống* không?
- ⌘ "Quy luật" trong ý nghĩa mà Johnny muốn nói (như trong "các quy luật vật lý") là gì?
- ⌘ Từ "quy luật" có những ý nghĩa nào khác không?
- ⌘ Nếu, mỗi lần bạn ném quả bóng lên bầu trời quang đãng, và nó rơi xuống lại, thì liệu có đúng khi nghĩ rằng điều đó sẽ luôn luôn diễn ra trong tương lai không?
- ⌘ Nếu một điều gì đó luôn diễn ra trong quá khứ thì liệu nó có luôn diễn ra trong tương lai không?
- ⌘ Trước nay mặt trời luôn mọc, vậy điều đó có nghĩa là mặt trời sẽ luôn mọc trong tương lai chăng?
- ⌘ Các quy luật vật lý có thể khác ở nơi nào đó trong vũ trụ không hay các quy luật vật lý phải như nhau ở mọi nơi?
- ⌘ Phải chăng câu chuyện này muốn nói rằng các quy luật vật lý đã bị phá vỡ (trong câu chuyện) hay có thể có một giải thích hoàn toàn hợp lý không?

- "Nước sôi ở 100 độ C" (Hãy nghiên cứu xem đúng không nhé!) có phải là một quy luật không?

Johnny quá kinh ngạc và bối rối, đến nỗi cậu chạy đi kể cho cô bạn Sarah. Cậu chỉ lên trái banh lơ lửng – nhẹ cả người khi thấy nó còn đó – kể cho cô bé nghe chuyện gì đã xảy ra. Rồi nói: "Mình không hiểu cái gì làm cho nó cứ ở mãi trên đó; dường như không có bất kỳ lý do gì để nó ở mãi giữa không trung". Cậu nói thêm, "Nhưng *phải có một lý do chứ!*".

Sarah nhìn lên trái banh như thể nó là điều xảy ra hằng ngày và nói: "Có những điều xảy ra mà không có lý do – chúng cứ xảy ra thế thôi". Nói đoạn Sarah bỏ đi, tìm trò gì đó thú vị hơn, bỏ lại Johnny đứng há hốc mồm ngạc nhiên. Lần này không phải vì trái banh lơ lửng kia mà vì sự thản nhiên của Sarah với sự kiện đó.

Câu hỏi khởi động Phải có một lý do gì đó hay đơn giản là nó có thể lơ lửng mà không vì lý do gì hết?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Có thể có hơn một lý do không?
- **Lý do là gì?**
- Từ "lý do" còn có những ý nghĩa nào khác không? Nếu có, thì Johnny đang dùng nghĩa nào?
- Có một lý do cho lý do đó không?
- Các lý do phải truy ngược lại đến bao xa?
- Liệu có một lý do đầu tiên cho mọi lý do khác không?
- Bạn có thể nghĩ ra bất cứ điều gì không có lý do không?

- Lý do và nguyên nhân có giống nhau không?
- Sự kiện này có phải là bằng chứng của một phép màu không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Cánh cửa sổ vỡ
- ✓ Cậu bé đèn giao thông (1) và (2)
- ✓ Jean quan sát
- ✓ Thú nhận

Triết học: Hume và vấn đề quy nạp, Leibniz và nguyên lý túc lý (lý do đầy đủ), Hume bàn về những phép màu.

Giấc mơ hóa bướm

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 10 tuổi *Nâng cao*

Trang Tử sống ở Trung Hoa vào thời xa xưa. Một đêm ông đi ngủ và mơ thấy mình là con bướm. Ông mơ thấy mình đang bay chung quanh những bông hoa. Và trong khi nằm mơ ông cảm thấy thật tự do, được những làn gió nhẹ cuốn đi chỗ này chỗ kia. Ông hoàn toàn tin chắc rằng mình là một con bướm. Nhưng khi thức dậy ông nhận ra mình chỉ vừa nằm

mơ, và nhận ra ông đúng là Trang Tử nằm mơ thấy mình là bướm. Nhưng sau đó Trang Tử tự đặt ra cho mình câu hỏi sau đây:

"Ta là Trang Tử nằm mơ thấy mình là bướm hay lúc này đây ta thực sự là một con bướm nằm mơ thấy mình là Trang Tử?". Và với câu hỏi đó ông đi pha một ấm trà và không nghĩ gì đến nó nữa.

Câu hỏi khởi động Trang Tử nằm mơ thấy mình là bướm hay lúc này đây ông thực sự là con bướm nằm mơ thấy mình là Trang Tử?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Làm sao ông ấy có thể kể lại?
- Làm sao chúng ta biết ngay lúc này chúng ta đang không nằm mơ?
- Làm sao chúng ta biết chúng ta *biết* điều gì đó?
- Con bướm có tự do không khi nó được gió cuốn đi khắp nơi?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Trở thành nhà hoài nghi trong ba bước

✓ Vũ trụ ba phút tuổi

✓ Người bay

✓ Biết thứ gì đó

- ✓ Cánh cửa sổ vỡ
- ✓ Nữ hoàng tay chân

Nguồn: Nam Hoa Kinh.

Triết học: Những suy niệm của Descartes (đặc biệt là "luận chứng khi nằm mơ" trong *Suy niệm I),* thuyết hoài nghi nhận thức, "chiếc lá cuốn theo chiều gió" của Wittgenstein.

Cô gái dơi

Andy West

Tuổi bắt đầu học: 11 tuổi

Rachel và Kwesi là đôi bạn thân thiết; thật sự là những người bạn tốt nhất. Nhưng bạn đích thực của Rachel lại là những con dơi. Cô có một con dơi cưng và cô say sưa xem những con dơi trên tivi. Thật vậy, cô yêu dơi nhiều đến độ một hôm cô nói với Kwesi: "Mình rất yêu những con dơi, mình nghĩ mình biết là một con dơi thì sẽ như thế nào". Kwesi cười: "Ha ha, không, bạn không biết đâu. Dơi treo mình lộn ngược khi ngủ .. Còn bạn ngủ trên giường". Rachel đồng ý nhưng cô vẫn ước gì biết được như thế nào là một con dơi. Thế là đêm đó cô về nhà và treo lộn đầu khi ngủ.

Sáng hôm sau cô nói với Kwesi: "Đêm qua mình ngủ treo lộn đầu và bây giờ mình biết rõ là một con dơi thì thế nào rồi!". Kwesi nhìn cô và nói: "Không, bạn không biết đâu!

Dơi sống về đêm và dùng sóng âm thanh định vị để biết những gì đang diễn ra chung quanh chúng". Rachel nghĩ ngợi hồi lâu. Cô quyết định rằng Kwesi nói đúng. Nhưng đêm đó về nhà, cô nhắm mắt lại và thực sự lắng nghe những tiếng vang trong phòng.

Sáng hôm sau cô nói với Kwesi: "Mình đã học được cách định vị bằng âm thanh tối qua rồi nên mình biết rõ là một con dơi thì thế nào!".

"Không, bạn không biết đâu!" – Kwesi nói. – "Dơi nó bay!" Rachel biết Kwesi nói đúng và cô nghĩ lung. "Mình đã chơi bay với cánh diều." – Cô nói. "Mình biết rõ thế nào là bay và vì thế mình biết rõ là một con dơi thì thế nào!". Kwesi trầm ngâm. Rachel có thể ngủ lộn ngược đầu, phán đoán tiếng vang trong phòng và biết thế nào là bay. Cậu xoa cằm.

Câu hỏi khởi động Kwesi sẽ nói gì? Rachel có thực sự biết là một con dơi thì thế nào không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Có thể biết là một con dơi thì thế nào không?
- Bạn có cần phải là con dơi để biết là một con dơi thì thế nào không?
- Tri thức có phải là vấn đề quan điểm hay góc nhìn không?
- Động vật có trí tuệ không?
- Con người tách biệt hay là một phần của trật tự tự nhiên?
- Những mô tả ở ngôi thứ ba có đủ để hiểu một trí tuệ khác hay tri thức về một thứ như vậy đòi hỏi phải có sự trải nghiệm?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn nữa

- Bạn có thể biết là người bạn tốt nhất của bạn thì thế nào không?
- Người bạn tốt nhất của bạn có khi nào biết là bản thân bạn thì như thế nào không?
- Nếu bạn viết mọi thứ về mình trong một cuốn sách, bao gồm mọi chất liệu khoa học, và người bạn thân nhất của bạn đọc được, thì liệu họ có biết là bạn thì như thế nào không?
- Có cái gì kiểu như là một hòn đá *thì thế nào* không? (Lưu ý: có thể không phải như thế, nhưng đây là cách diễn đạt chính xác của câu hỏi này – hãy dành vài phút suy nghĩ về nó để thấy nó hợp lý).

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Pinka và Arwin chu du trái đất (2) và (3)

✓ Tôi có thể suy nghĩ?

✓ Phát hiện

✓ Hãy chăm lo hành tinh này

Nguồn: Chuyển thể từ bài viết "Là một con dơi thì thế nào?" của Thomas Nagel.

Triết học: Cảm thụ tính, Hume bàn về sự thấu cảm.

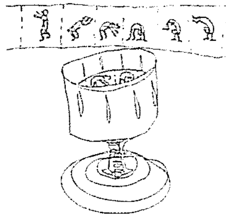
Trở thành nhà hoài nghi trong ba bước

Milosh Jeremic

Tuổi bắt đầu học: 12 tuổi

Bước thứ nhất: Tôi có thể tin vào mắt tôi?

Hãy nhìn bức tranh này (hoặc nhìn bất kỳ ảo ảnh quang học nào tạo ra sự xuất hiện của chuyển động hay cử động trên trang giấy):

Hình 1

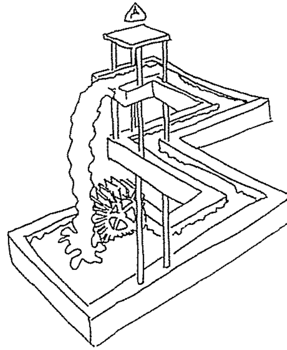
- Có những hình dáng chuyển động trong Hình 1 hay không? Làm sao bạn biết?
- Phải chăng mắt của bạn cho bạn biết có những hình dáng chuyển động trong Hình 1?
- Phải chăng tâm trí bạn cho bạn biết có những hình dáng chuyển động trong Hình 1?
- Thực sự có những hình dáng chuyển động trong Hình 1 không? Và "thực sự" nghĩa là gì?
- Khi đang xem phim trong rạp là bạn đang nhìn 24 khung hình tĩnh mỗi giây. Tất cả các khung hình đều tĩnh, nhưng bạn lại thấy

một cảnh đang chuyển động. Mắt bạn thấy *sự chuyển động* nhưng tâm trí bạn *hiểu* rằng thực sự không có sự chuyển động nào cả – nó chỉ có vẻ như thế thôi.

- Vậy thì, bạn thích tin vào mắt hay tâm trí hơn? Tại sao?

Bước thứ hai: Tôi có thể tin tâm trí tôi không?

Hãy nhìn bức tranh *Thác đổ* của Escher.

Hình 2

- Hãy mô tả những gì được trình bày trong bức tranh trên (Hình 2). Nó có thể xảy ra trong thế giới thực không? Làm sao bạn biết?
- Mắt bạn có hiểu được bức tranh đó không? Tâm trí bạn có hiểu được bức tranh đó không?
- Vậy thì, bạn nên tin vào mắt bạn hay tâm trí bạn? Tại sao?
- Bạn có thể giải thích sự khác nhau giữa nghệ thuật và thực tế không?

Bước ba: Tôi có thể tin ai đó không?

Viết một bài luận ngắn (vài đoạn) để trả lời câu hỏi này: "Bạn nên tin vào mắt bạn hay tâm trí bạn?". Đưa bài luận cho năm người bạn của bạn và yêu cầu họ viết một đoạn diễn giải ngắn, bằng chính ngôn ngữ của họ, rằng họ nghĩ bạn đang nói gì. Đọc các diễn giải của họ.

⌘ Họ có hiểu ý tưởng của bạn không?

⌘ Có gì khác biệt giữa ý tưởng của bạn và những cách diễn giải của họ?

⌘ Có thể hiểu trọn vẹn người khác không?

Các câu hỏi của bạn

⌘

⌘

⌘

Kết hợp tốt với các bài

✓ Giấc mơ hóa bướm

✓ Vũ trụ ba phút tuổi

✓ Cú sút cuối cùng của Zeno

✓ *Suy tưởng:* Vấn đề nan giải của Socrates

Triết học: Chủ nghĩa hoài nghi, tri giác, nhận thức.

Vũ trụ ba phút tuổi

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 11 tuổi

Bertie vừa đi vào phòng vừa nhìn đồng hồ đeo tay. Vài giây sau cậu mỉm cười và cất tiếng hát: "Chào mừng phút tôi ra đời, chào mừng phút tôi ra đời, chào mừng phút tôi sinh ra a à, chào mừng phút tôi sinh ra!". Vẫn nhìn đồng hồ, ngay sau khi hát xong, cậu lại mỉm cười và lại hát: "Chào mừng phút tôi ra đời..."

"Em làm gì vậy?" – Chị cậu, Bertrude, hỏi, bắt đầu bực mình vì giọng hát dở tệ của người em trai.

"Em quyết định rằng em chỉ mới hai – à không, ba – phút tuổi và mỗi phút mới trôi qua em lại phải hát 'Chào mừng phút tôi ra đời' cho chính em để chúc mừng."

"Nhưng chuyện đó thật vớ vẩn!" – Chị cậu ngắt lời. – "Tất nhiên em không phải ba phút tuổi; em 10 *năm* tuổi rồi!"

"Nhưng làm sao chị biết rằng vũ trụ và mọi sự ở trong nó không chớp nhoáng nhảy vào tồn tại đúng như nó hiện nay, hoàn thiện bằng tất cả ký ức của chúng ta, chỉ cách đây ba phút?" – Bertie đáp.

Bertrude trầm ngâm. Đoạn cô nói: "Đó là một câu hỏi hay. Nhưng tại sao em không hát 'Chào mừng giây sinh ra' thay vì 'Chào mừng phút sinh ra'? Chị muốn nói, làm sao *em* biết rằng vũ trụ không chớp nhoáng nhảy vào cuộc tồn tại đúng như nó hiện nay, hoàn thiện bằng tất cả ký ức của chúng ta, chỉ cách đây ba *giây?*".

"Đó là một ý hay," – Bertie nói, – "em chưa nghĩ về điều đó...". Đoạn cậu bắt đầu hát lại: "Chào mừng giây tôi ra đời – Ồ, không, em sẽ phải bắt đầu lại: Chào mừng giây tôi sinh ra – cách này sẽ không bao giờ làm được, em phải cứ bắt đầu lại mỗi giây! Không, em sẽ dính vào lý thuyết nguồn gốc mất, nó cần thực dụng hơn". Rồi cậu tiếp tục hát: "Chào mừng phút tôi ra đời, Chào mừng phút tôi sinh ra..." – Và cậu đi ra.

Câu hỏi khởi động Lý thuyết của Bertie – cho rằng vũ trụ chỉ có ba phút tuổi – có thể là thật không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Bertie có nên ngừng tin vào lý thuyết của mình không?
- Có lý do chính đáng nào để nghĩ rằng cậu có thể đúng không?
- Có lý do chính đáng nào để nghĩ rằng cậu có thể sai không?
- Lý thuyết của cậu có thể được chứng minh là đúng *hay* sai không?
- Nếu không thể chứng minh được là nó đúng hay sai, thì liệu có lý do chính đáng nào để nghĩ rằng nó là thật?
- Bertie có tự do chọn lựa để tin rằng lý thuyết của mình là thật không?
- Bertie có lý do chính đáng nào để bác bỏ lý thuyết "vũ trụ ba giây tuổi" của chị cậu và chọn lý thuyết của mình không? Cậu ta đưa ra lý lẽ gì? Đó có phải là một lý do chính đáng không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Bóng ma của Tina
- ✓ Thú nhận
- ✓ Những cuộc phiêu lưu của Gấu Poppy
- ✓ Cậu bé đèn giao thông (3)
- ✓ Cánh cửa sổ vỡ
- ✓ Cái gì bay lên…

Nguồn: Bertrand Russell.

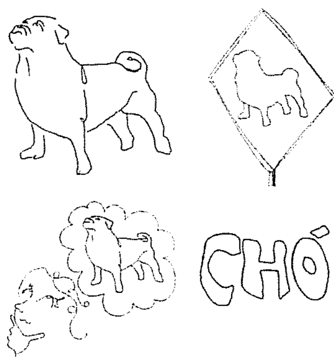
Triết học: Thuyết duy ngã, tính khả dĩ kiểm sai, nhận thức luận, triết học về tôn giáo.

Nhận thức luận: Tri giác

Có bao nhiêu con chó?

Georgina Donati

Tuổi bắt đầu học: 8 tuổi

Câu hỏi khởi động   Có bao nhiêu con chó ở trên?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Có con chó nào ở trên không?
- Hình ảnh về một con chó có phải là con chó không?
- Từ "chó" có phải là con chó không?
- Nếu có người nghĩ ra một con chó thì đó có phải là con chó không?
- Tấm ảnh chụp con chó có phải là con chó không?

- Khi bạn nhìn một con chó, bạn thấy một con chó hay hình ảnh của một con chó?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Các bài khác trong phần "Tri giác" (đặc biệt là bài "Vịt và thỏ")
- ✓ Hình vuông số 2
- ✓ Chỉ thử nghiệm thôi!
- ✓ Giới thiệu Người bút chì

Triết học: Frege với nghĩa và ý nghĩa, tri giác, dữ liệu ý nghĩa

Những suy đoán tô hồng

Guy J. Williams

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Giáo cụ: Bất kỳ vật gì có một màu như trái banh tennis bình thường.

Hoạt động triết học:

1. Lấy bất kỳ vật gì trong tầm tay mà có vẻ như chỉ có một màu.
2. Đặt nó lên bàn trước mặt bạn.
3. Bây giờ xem xét câu hỏi sau đây…

Câu hỏi khởi động Vật đó có màu sắc không? Nếu có, nó là màu gì?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Bạn có thể nghĩ ra cách chứng minh câu trả lời của bạn cho câu hỏi này không?
- Làm sao bạn chứng minh cho ai đó được rằng vật kia có màu sắc?
- Làm sao bạn chứng minh cho ai đó được rằng nó là màu gì?
- **Màu sắc là gì?**
- Màu sắc có tồn tại không?
- Bạn có thể "biết" về màu sắc không?
- Nếu bạn đang tranh luận về màu sắc của một cái gì đó, bạn có thể chiến thắng cuộc tranh luận đó không?
- Bạn có thể nghĩ ra những cuộc tranh luận nào giống như cuộc tranh luận về màu sắc không?
- Làm sao bạn biết người khác cũng nhìn thấy màu giống như bạn nhìn thấy?
- Bạn có nghĩ ra được bài trắc nghiệm nào để chứng minh rằng bạn nhìn thấy cùng một màu như người khác không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Đi đôi với bài "Thêm những câu hỏi hóc búa về màu sắc"

✓ Các bài khác trong phần "Tri giác"

- ✓ Cô gái dơi
- ✓ Phil, Soph và món kem
- ✓ Máy phát hiện cái đẹp của Louis
- ✓ "Nghe rất êm tai!"

Triết học: John Locke với các phẩm tính hạng nhất và hạng hai, dữ liệu cảm giác.

Thêm những câu hỏi hóc búa về màu sắc

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Vương quốc của người mù

Câu hỏi khởi động 1 Nếu mọi người và mọi động vật trên thế giới này đều bị mù, liệu các sự vật vẫn còn có màu sắc không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Màu sắc ở đâu?
- Cái gì làm cho màu sắc có màu?

Có bao nhiêu cầu vồng?

Câu hỏi khởi động 2 Nếu mười người cùng nhìn một cầu vồng thì có bao nhiêu cầu vồng?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Các cầu vồng (hay màu sắc) ở trong đầu ta hay ngoài thế giới? Hay chúng ở cả hai?
- Nếu các cầu vồng (hay màu sắc) ở trong đầu ta thì sẽ có bao nhiêu cầu vồng?
- Nếu các cầu vồng ở ngoài thế giới chứ không ở trong đầu ta thì sẽ có bao nhiêu cầu vồng?

Tư duy đen và trắng

Những con chó chỉ nhìn thấy hai màu: đen và trắng, còn con người nhìn thấy tất cả màu sắc. Hãy tưởng tượng một con chó và một con người cùng nhìn một vật, con chó chỉ thấy hai màu đen và trắng ở vật đó, trong khi con người nhìn thấy nhiều màu sắc ở vật đó.

Câu hỏi khởi động 3 Giữa con chó và con người, ai nhìn thấy màu sắc chính xác của vật đó?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Có phải một trong hai sẽ nhìn thấy màu chính xác không?
- Nếu vật ấy nằm trong một căn phòng tối hoàn toàn, thì màu của nó, nếu có, là gì?
- Nếu vật ấy nằm trong một căn phòng tối hoàn toàn và không ai biết gì về nó, thì màu của nó là gì?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

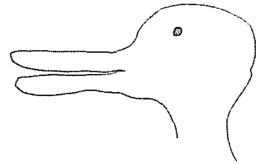
- ✓ Đi đôi với bài "Những suy đoán tô hồng"
- ✓ Các bài khác trong phần "Tri giác"
- ✓ Cô gái dơi
- ✓ Phil, Soph và món kem
- ✓ Máy phát hiện cái đẹp của Louis
- ✓ "Nghe rất êm tai!"

Nguồn: Câu hỏi cho bài "Vương quốc của người mù" do em Amazon 8 tuổi nêu lên.

Triết học: John Locke với những phẩm tính hạng nhất và hạng hai, dữ liệu cảm giác.

Vịt và thỏ

Harry Adamson

Câu hỏi khởi động   Hãy nhìn bức tranh ở trên. Bạn thấy gì?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Bạn có thấy nó nhìn như một con vịt hay như một con thỏ không?
- Nếu thỉnh thoảng bạn thấy nó như con vịt, thỉnh thoảng lại như con thỏ, thì cái gì đã thay đổi? Phải chăng *điều bạn thấy* thay đổi?
- Nếu bạn chưa bao giờ nghe nói đến con vịt, có phải bạn sẽ chỉ thấy nó như con thỏ?
- Nếu bạn chưa bao giờ nghe nói đến thỏ hay vịt, vậy lúc ấy bạn sẽ thấy nó như con gì?

- Phải chăng điều đó có nghĩa là *điều bạn thấy* tùy thuộc vào những gì bạn nghe nói đến, và do đó tùy thuộc vào *những gì bạn có thể nghĩ ra?*
- Phải chăng điều đó có nghĩa là các con vật, hay những đứa bé sơ sinh, không thể có những suy nghĩ như bạn, sẽ nhìn thấy thế giới thật sự khác?
- Cũng vậy, phải chăng những người có tư tưởng và quan niệm khác nhau sẽ nhìn nó theo cách khác nhau?
- Có hợp lý không khi nói rằng thế giới *tự bản thân nó là như vậy,* độc lập với cách chúng ta nhìn nó?
- Đối với thế giới thực tế và khách quan, phải chăng nó có cách tồn tại độc lập với cách chúng ta nhìn nó?
- Vậy thì, thế giới thực trông như thế nào?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

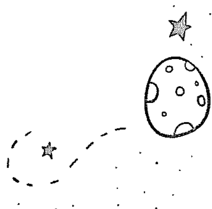
Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Các bài khác trong phần "Tri giác" (đặc biệt là bài "Có bao nhiêu con chó?")
- ✓ Trở thành nhà hoài nghi trong ba bước
- ✓ Ý tưởng con dao
- ✓ Những ý tưởng xanh lá cây

Nguồn: Những nghiên cứu triết học của Wittgenstein, *Phê phán lý tính thuần túy,* của Kant.

Triết học: Tri giác, tư tưởng, các khái niệm và thực tại.

Gian hàng 3

Giá trị hay điều đáng kể trong cái hiện hữu

Giá trị: Đạo đức học

Lo âu tuổi mới lớn

Andrew Day

Tuổi bắt đầu học: 11 tuổi

Hãy tưởng tượng một hôm bạn cầm tờ báo lên và đọc được dòng này: "Theo một nghiên cứu, chỉ có khoảng 40% trẻ mới lớn hành xử như trẻ tuổi mới lớn, số còn lại không như vậy".

Câu hỏi khởi động   Điều đó có nghĩa gì?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- **Thế nào là một trẻ mới lớn?**
- Một nghiên cứu như thế này có thể được thực hiện như thế nào?
- Phát biểu đó có thể đúng không? Chỉ một thiểu số trong một nhóm có thể giống với cả nhóm không?
- Cái gì làm cho một nhóm người trông giống hay hành xử như nhau?
- Đưa ra phát biểu như vậy có phải là thành kiến không?
- Bàn luận về nó có phải là thành kiến không?
- Thành kiến là gì?

Các câu hỏi của bạn

- ⌘
- ⌘
- ⌘

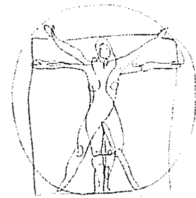
Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Jean quan sát
- ✓ Một đống bài tập?
- ✓ Pinka và Arwin chu du trái đất (3): Những động vật khác nhau?

Triết học: Wittgenstein với "sự giống nhau trong gia đình".

Những người hoàn hảo

David Birch

Tuổi bắt đầu học: 11 tuổi

Ngày xưa có một nữ pháp sư đầy tham vọng và thông minh; một sáng mùa xuân nọ bà quyết định tạo ra một con người hoàn hảo. Bà nghĩ rằng nếu tạo ra một con người hoàn hảo, những người khác sẽ có thể học hỏi từ con người đó và cải thiện chính mình. Bà nghĩ một thế giới của những con người hoàn hảo sẽ là một thế giới hoàn hảo.

Câu hỏi khởi động   Bạn tưởng tượng con người này sẽ như thế nào?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Có thể có một thứ như là con người hoàn hảo không?
- **Sự hoàn hảo là gì?**
- **Một con người là gì?**
- Chúng ta có thể học hỏi gì từ những người hoàn hảo? Làm sao chúng ta có thể cải thiện bản thân nhờ tấm gương của họ?
- Một thế giới của những người hoàn hảo có phải là một thế giới hoàn hảo không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Phát hiện
- ✓ Chỉ là con người
- ✓ Arete và Deon
- ✓ Sáng chế thú vị của Immy
- ✓ Nỗi khổ của pháp sư

Triết học: Tiến bộ và tính có thể hoàn thiện, Kant, Hegel, Marx, hậu nhân loại và đạo đức học y khoa.

Suy tưởng: Sự lựa chọn độc ác

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 9 tuổi

Hãy cùng chơi một trò chơi nhỏ
Chỉ trong một giờ tới;
Hãy cùng tưởng tượng bạn tìm thấy một chiếc nhẫn
Một chiếc nhẫn có quyền năng đặc biệt.

Khi bạn đeo nó vào
Nó làm ra một điều khó tin;
Khi bạn đeo nó vào
Nó làm bạn trở nên vô hình.

Giờ đây bạn bị vây quanh bởi sự lựa chọn:
Quyết định sẽ dùng nó như thế nào,
Bạn sẽ nhặt nó lên?
Hay bạn sẽ từ chối nó?

Bạn nghĩ sẽ làm điều gì?
Với quyền năng đặc biệt mới tìm ra?
Bạn nghĩ bạn *nên* làm điều gì?
Xấu hay tốt?
(Chỉ trong một giờ tới).

Câu hỏi khởi động 1a Nếu bạn nhặt được một chiếc nhẫn vô hình, bạn sẽ làm gì với nó?

Một khi bạn đã đưa ra sự xem xét đúng mực này thì:

Câu hỏi khởi động 1b Nếu bạn nhặt được một chiếc nhẫn cho bạn khả năng tàng hình, bạn *nên* làm gì với nó?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Sự khác nhau giữa hai câu hỏi trên là gì?
- Nếu không ai thấy bạn nhặt được chiếc nhẫn đó thì bạn có thể làm bất cứ thứ gì bạn chọn lựa không?
- Nếu không có nguy cơ bị phát hiện thì có lý do gì để làm điều tốt không?

Nếu bạn hay khán giả của bạn cứ bí mật giấu yếu tố trừng phạt phía sau những câu trả lời của bạn (ví dụ, "Bạn vẫn nên làm điều tốt bởi vì ngay cả với chiếc nhẫn tàng hình, bạn vẫn có thể bị phát hiện qua dấu vân tay hay cái gì khác." – Một cậu bé 10 tuổi nói như vậy) thì dưới đây là phần đọc thêm của *Suy tưởng* để thực sự thấy rõ điểm quan trọng của vấn đề:

Chiếc nhẫn kỳ lạ này mà bạn đeo vào

Có một quyền năng thuộc loại khác lạ

Khi bạn làm một điều gì sai

Bằng *phép thuật,* bạn *không thể bị phát hiện!*

Bất cứ điều gì bạn cả gan làm

Không ai lần theo dấu vết bạn được

Nên, nếu bạn không bao giờ bị nghi ngờ

Điều gì sẽ ngăn bạn độc ác?

Các câu hỏi đưa bạn thậm chí đi xa hơn

- Tại sao bạn nên tốt?
- Có phải bạn nên tốt chỉ để tránh sự trừng phạt không?
- **Tốt là gì?**

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Trả giá vì không làm
- ✓ Sự lựa chọn của Charlie
- ✓ Người bán hàng
- ✓ Chiếc vương miện phép thuật
- ✓ Khẩu súng
- ✓ Sáng chế thú vị của Immy
- ✓ Cỗ máy nhìn theo cách khác
- ✓ Người tù
- ✓ Nữ hoàng tay chân

Nguồn: Cộng hòa (Quyển 2) của Plato.

Triết học: Động cơ luân lý.

Bobby – bao cát tập đấm

Philip Gaydon

Tuổi bắt đầu học: 10 tuổi

Trước đây có một cậu bé không bao giờ cảm thấy đau và không bao giờ bị thương. Tên cậu là Bobby. Cậu có thể rơi từ cầu thang xuống mà không cảm thấy gì. Cậu có thể cho tay vào lửa mà vẫn không bị phỏng da chút nào. Cậu tưởng mình rất may mắn vì có thể làm hầu hết mọi thứ mà không lo lắng gì. Một hôm một cậu bạn cùng lớp với Bobby đấm Bobby. Bobby muốn biết tại sao cậu bé kia hành động như vậy. "Vì bạn không cảm thấy gì mà tớ thì đang trải qua một ngày tệ hại, nên tớ muốn đấm một cái gì đó," – cậu bạn nói. Khi nghe kể về những gì đã xảy ra, tất cả học sinh trong lớp bắt đầu đấm Bobby bất cứ khi nào chúng cảm thấy khó chịu. Ngay cả học sinh từ các lớp khác cũng nhào tới đấm Bobby khi chúng cảm thấy tức giận ai đó. Có người đá cậu, một cô bé lớp 1 đánh cậu và một nam sinh to con học lớp 6 xô cậu ngã xuống cầu thang trường học. Chẳng bao lâu Bobby không đi học nữa.

Câu hỏi khởi động   Nếu biết rằng Bobby không thể cảm nhận điều gì và không có khả năng bị tổn thương, liệu những đứa trẻ khác có quyền đấm cậu không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Cậu bạn cùng lớp ấy có sai khi đấm Bobby không?
- Những người khác có sai khi hùa theo không?
- Theo bạn tại sao Bobby không đi học nữa nếu cậu không thể cảm nhận những cú đấm và không bị thương?
- Có những loại đau đớn khác nhau không?
- Nếu Bobby đã nói "được, không sao", thì liệu có đúng không khi mọi người đấm cậu bé mỗi lần cảm thấy khó chịu?
- Khi một người đánh ai đó, việc người bị đánh cảm thấy đau quan trọng đến mức nào?
- Nếu Bobby làm điều gì đó tệ hại với người khác, thì người đó có thể đấm cậu không?
- Nếu cậu bạn cùng lớp kia không biết Bobby không thể cảm nhận đau đớn, thì có gì sai không nếu cậu ta đấm Bobby?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Máy phát hiện điều tốt của Louis
- ✓ Acorn
- ✓ Khẩu súng
- ✓ Hãy chăm lo hành tinh này
- ✓ Những cảm xúc hư cấu

- ✓ Sự phô bày tính đồng nhất (2): Cơ thể
- ✓ *Suy tưởng:* Ngôi trường lớn
- ✓ *Cỗ máy Nếu như:* Billy tiệc tùng

Triết học: Nghĩa vụ luận, đức hạnh luận, hệ quả luận, triết học về lòng tôn trọng, Kant với "vương quốc của các cứu cánh".

Văn phòng phẩm không quá bất động

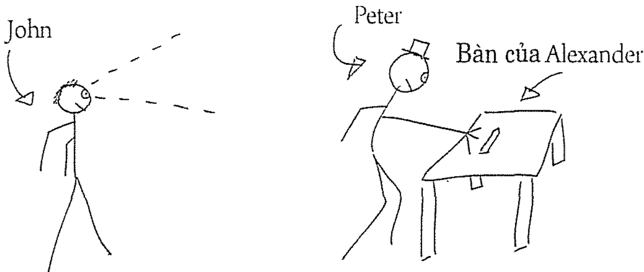
A. C. Grayling

Tuổi bắt đầu học: 8 tuổi

Lưu ý cho giáo viên: Nếu thầy/cô đang dạy bài này cho lớp nhỏ thì có thể thử phương pháp trình bày sau đây để giúp các em hiểu rõ bài hơn (tham khảo thêm bài "Chóng mặt!" ở trang 370 cho phần giảng này):

1. Đọc qua bài một lần.
2. Vẽ sơ đồ trên bảng để diễn tả câu chuyện sau đây:

3. Mời ba em học sinh lên đóng ba vai, dùng bàn giấy và một cây bút chì làm giáo cụ.

4. Đọc từng câu trong bài trong khi ba em học sinh đó tìm cách ứng biến mỗi đoạn trong kịch bản. Đưa cho em đóng vai Alexander một mảnh giấy ghi sẵn lời thoại để em nói cho thật chính xác.
5. Yêu cầu các em diễn lại lần nữa nhưng giáo viên không đọc từng câu (có thể nhắc tuồng nếu cần).
6. Thậm chí thầy/cô có thể yêu cầu các em lập thành các nhóm ba người diễn cảnh này để cả lớp đều làm được, dù điều này không thật sự cần thiết.

Cảnh: John thấy Peter ăn trộm cây bút chì trên bàn của Alexander. John sắp báo cho Alexander biết rằng Peter đã trộm cây bút chì của cậu, nhưng vào lúc đó Alexander mở ngăn bàn ra, thấy cây bút chì biến mất, liền nói: "Ồ, thật may; mình định vứt cây bút chì đó vì không cần nó nữa, nhưng ai đó đã lấy thì mình đỡ mất công".

Nên John không nói gì, nhưng ngay khi Peter bước ra khỏi phòng, John đi đến bàn của Peter và lấy cây bút chì cho mình, và giữ nó mà không nói cho ai biết.

Câu hỏi khởi động Liệu Peter có sai không khi lấy cây bút chì mà Alexander không cần nữa?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Nếu việc Peter làm là sai, và cây bút chì không phải của cậu, thì John có sai không khi lấy cây bút chì từ chỗ Peter, nếu cậu biết rằng Alexander dù sao cũng không cần nó nữa?
- Có nguyên tắc nào mà Peter và John lẽ ra nên tuân theo để hành xử đúng trong trường hợp này?
- Nếu có, thì luật lệ hay nguyên tắc mà Peter và John lẽ ra nên tuân theo để hành xử đúng trong trường hợp này là gì?

- Nếu Peter biết trước rằng Alexander không cần cây bút chì nữa, thì cậu có thể lấy trộm nó được không?
- Biết rằng Peter đã ăn trộm nó rồi, vậy thì John có ăn trộm nó không? Bạn có thể ăn trộm một cái gì nếu nó đã bị ăn trộm rồi không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Về những hàng rào

✓ Cây bút chì

✓ Sự lựa chọn của Charlie

✓ Sự lựa chọn độc ác

✓ Hình phạt trong lớp

✓ Máy phát hiện điều tốt của Louis

✓ Arete và Deon

Triết học: Nghĩa vụ luận, hệ quả luận, đức hạnh luận, quy luật đạo đức và mệnh lệnh nhất quyết của Kant.

Hình phạt trong lớp

Michael Hand

Tuổi bắt đầu học: 5 tuổi

Gareth làm đổ sơn lên sàn nhà vào cuối buổi học vẽ. Cô Bent không nhìn thấy cậu làm việc đó và cậu không thú nhận. Cô quyết định bắt cả lớp ở lại trong giờ ra chơi để dọn đống sơn bị đổ đó. Dawn nói: "Nhưng thưa cô, cô phạt tất cả tụi em là không công bằng!".

Câu hỏi khởi động Dawn nói rằng không công bằng khi phạt tất cả mọi người là đúng hay không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Sự khác nhau giữa đối xử công bằng và đối xử không công bằng là gì?
- Lúc nào cũng bắt mọi người phải chịu trách nhiệm về hành động của mình là công bằng phải không?
- Phải chăng có lúc sẽ là công bằng khi bắt người ta chịu trách nhiệm về hành động của người khác?
- Một nhóm có thể chịu chung trách nhiệm với hành động của các thành viên trong nhóm không?
- Dawn có đúng không khi nói rằng cô Bent đang *phạt* cả lớp?
- Sự khác nhau giữa một hình phạt và một nhiệm vụ khó chịu?
- Nếu cô Bent không phạt cả lớp, mà chỉ bắt học sinh ở lại trong giờ ra chơi để dọn đống sơn bẩn, thì có phải sẽ không còn bất công nữa không?

Các câu hỏi của bạn

⌘

⌘

⌘

Kết hợp tốt với các bài

✓ Văn phòng phẩm không quá bất động

✓ Bobby – bao cát tập đấm

✓ Đúng lúc

✓ May và không may

✓ Trả giá vì không làm

✓ Chủng tộc Dalek tốt

✓ Sự phô bày tính đồng nhất

✓ Cây bút chì

Triết học: Triết học về hình phạt, công lý và sự công bằng.

Đúng lúc

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 11 tuổi *Nâng cao*

Tình huống 1

Một ngày trong tương lai, sở Cảnh sát Thành phố biết cách xử lý tội phạm theo một phương cách hoàn toàn mới. Điều ngạc nhiên là, các tội phạm bị trừng phạt nhưng không ai phải chịu

hậu quả của bất kỳ tội lỗi nào. Sở dĩ như vậy là vì sở cảnh sát đã dùng những chiếc máy thời gian để bắt các tội phạm trước khi chúng gây ra tội ác. Họ dùng máy thời gian để đi tới một thời điểm ngay trước khi kẻ muốn phạm tội ra tay thực hiện tội ác. Chẳng hạn, cảnh sát đến đúng lúc kẻ thủ ác huơ con dao trong tư thế sắp đâm nạn nhân, nhưng trước khi hắn thực sự đâm nạn nhân. Sở cảnh sát đã chọn thời điểm này vì họ tin rằng sẽ "tuyệt đối không thể nghi ngờ" rằng kẻ cố tình phạm tội hẳn sẽ gây ra tội nếu họ không can thiệp, nhờ đó họ tin rằng sẽ có được bằng chứng phạm tội của kẻ thủ ác. Kẻ tội phạm cố tình lúc bấy giờ bị bắt giữ trước khi tội ác được thực hiện, được dẫn giải về thời điểm hiện tại của sở cảnh sát (tương lai của tên tội phạm cố tình) để giam giữ.

Câu hỏi khởi động 1 Lúc này hãy tạm gác sang một bên tất cả các vấn đề về du hành vượt thời gian mà bạn có thể phát hiện trong kịch bản này, thì liệu sở cảnh sát có đúng khi bắt giữ những kẻ tội phạm cố tình ấy không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Những kẻ tội phạm cố tình có thể chịu trách nhiệm đạo đức trước những tội ác ấy không?
- Với những điều kiện nào thì ai đó có thể bị coi là phải chịu trách nhiệm về mặt đạo đức cho một hành động?
- Một người có thể chịu trách nhiệm về mặt đạo đức cho một việc mà họ chưa làm nhưng sẽ làm không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn nữa

- Nếu tình huống du hành vượt thời gian này là không thể xảy ra (tức nó sẽ dẫn đến những nghịch lý nan giải), thì thí nghiệm

trong tư tưởng này có trở nên thừa thãi không, xét từ quan điểm trách nhiệm đạo đức?

Tình huống 2

Những tiến bộ trong việc mô tả tâm lý cá nhân đã cho phép các nhà tâm lý học tương lai dự đoán với độ chắc chắn rất cao (đến 99%) những gì mà một người có thể làm trong 24 giờ tới.

Câu hỏi khởi động 2 Những tên tội phạm tham gia bài trắc nghiệm này, nếu được dự đoán rằng sẽ phạm một tội ác nghiêm trọng, thì có nên bị bắt giữ trước khi làm bất cứ chuyện gì không?

Câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Nếu chúng ta có thể dự đoán hành vi của con người với độ chắc chắn lên đến 100%, thì liệu có nên bắt giữ và trừng phạt ai đó vì những tội ác mới chỉ được dự đoán rằng họ sẽ gây ra?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Nữ hoàng tay chân

✓ Người tù

✓ Người làm đồ chơi có bộ máy đồng hồ

✓ Sáng chế thú vị của Immy

✓ Cỗ máy nhìn theo cách khác

- ✓ Hình phạt trong lớp
- ✓ Các bài trong phần "Thời gian"
- ✓ Sự phô bày tính đồng nhất (về cách viết những thí nghiệm trong tư tưởng)
- ✓ Viên thuốc cuộc sống (về bản chất của những thí nghiệm trong tư tưởng)
- ✓ Ai là triết gia?

Nguồn: Truyện ngắn (và phim chuyển thể) "Bản tường trình của thiểu số" của Philip K. Dick.

Triết học: Thuyết tất định, tự do ý chí và trách nhiệm đạo đức, bản chất của những thí nghiệm trong tư tưởng.

Bức tranh xấu

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 9 tuổi

Một người bạn cho bạn xem một bức tranh bạn ấy mới vẽ. Bạn ấy hỏi bạn nghĩ gì về nó và nóng lòng chờ câu trả lời. Bạn không nghĩ nó đẹp lắm.

Câu hỏi khởi động Bạn có nên nói với người bạn đó điều bạn nghĩ, hay bạn nên nói rằng bức tranh của bạn ấy rất đẹp?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- ⌘ Nếu bạn bảo người bạn rằng bạn nghĩ nó đẹp, có phải bạn đã nói dối không?

- **Một lời nói dối là gì?**
- Có phải nếu nói dối thì bạn đã tỏ ra lịch sự?
- Tỏ ra lịch sự có giống với nói dối không?
- Nếu bạn giữ im lặng thì có phải bạn đã nói dối, bạn đã nói thật hay một điều gì khác?
- Điều gì quan trọng hơn: lịch sự hay sự thật?
- Có khi nào tỏ ra lịch sự là sai không?
- Có khi nào nói dối là đúng không?
- Đọc bài "Chúng ta nói gì khi nói về từ ngữ" ở trang 394. Cá heo bé có nên nói sự thật với những con cá mập hay chú nên làm như Cá heo lớn gợi ý và luôn lịch sự với những con cá mập?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Chúng ta nói gì khi nói về từ ngữ
- ✓ Sáng chế thú vị của Immy
- ✓ Sự lựa chọn của Charlie
- ✓ Arete và Deon
- ✓ *Cỗ máy Nếu như:* Lời nói dối

Nguồn: Em Monica 11 tuổi đã nghĩ ra ví dụ này.

Triết học: Luân lý theo Kant, triết học về nói dối, sự thật đối đầu với lịch sự, Kant và mệnh lệnh nhất quyết.

May và không may

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Xem xét hai kịch bản tương tự sau đây:

Simon luôn được mẹ dặn phải cất chổi đi sau khi dùng nó như cây chổi của một phù thủy, hay ngọn giáo của hiệp sĩ hay thanh kiếm ánh sáng. "Nếu không thì ai đó sẽ vấp phải nó và bị đau!" – Mẹ thường cảnh báo cậu bé như vậy.

Hôm thứ Hai cậu bé phớt lờ những lời cảnh báo của mẹ và để cái chổi ngay chỗ có thể gây nguy hiểm ở chân cầu thang. May mắn là không ai lên xuống cầu thang ngày hôm đó.

Câu hỏi khởi động 1 May mắn là không ai bị thương, vậy bạn có nghĩ Simon đã làm một việc sai trái khi để cái chổi ở chân cầu thang hay không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Việc không ai bị thương có tạo ra sự khác biệt nào đối với câu hỏi: Có phải Simon đã làm một điều sai trái hay không?

Hãy tưởng tượng ra một tình huống giống hệt như trên nhưng với một điều khác biệt. Simon để cái chổi đúng chỗ đó, nhưng lần này chị của cậu bước xuống cầu thang mà không thấy cây chổi Simon đã vứt lại đó. Chị vấp phải cây chổi và té lăn ra sàn, bị thương. Chị được đưa vào bệnh viện để khâu vết thương.

Câu hỏi khởi động 2 Simon đã làm y hệt như nhau trong cả hai kịch bản. Bạn có nghĩ Simon đã làm nhiều hơn một điều sai trái ở mỗi kịch bản hay không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn nữa

- Simon có nên bị phạt ở mức độ khác nhau cho những gì cậu đã làm ở mỗi kịch bản hay không?
- Nếu có điều gì nghiêm trọng hơn vài mũi khâu vết thương, thì liệu điều đó có làm cho hành vi của Simon thậm chí còn sai trái hơn nữa hay không?
- Sự tốt đẹp hay xấu xa khi làm một việc gì đó có tùy thuộc vào độ may mắn không?

Hôm thứ Sáu, anh của Simon, Andrew, đang cùng cả đội chơi đá banh. Anh đá không giỏi nhưng vẫn ở trong đội vì thiếu cầu thủ. Họ đã đi tới những phút cuối của trận đấu và đang thủ hòa 0-0 với đội của một trường khác. Họ rất cần ghi bàn, nếu không sẽ bị loại ra khỏi cuộc đấu suốt thời gian còn lại của mùa giải. Tuy nhiên, nếu thắng trận này họ sẽ có cơ hội giành chiến thắng chung cuộc. Trận đấu còn 30 giây, Andrew đang đứng gần khung thành đối phương mà không biết chuyện gì đang diễn ra; thậm chí anh còn không biết trái banh đang ở đâu. Rồi, từ đâu không rõ, trái banh đập trúng đầu Andrew, bật ra và *lăn vào khung thành!* Bàn thắng này đem lại chiến thắng cho đội anh. Andrew được tung hô như người hùng bất ngờ của trận đấu. Khi đội bóng tiếp tục đi đến chiến thắng chung cuộc vài tuần sau đó, Andrew được nhắc đến một cách đặc biệt trong cuộc họp hội đồng nhờ vai trò của anh trong thành công của đội bóng.

Câu hỏi khởi động 3 Andrew có xứng đáng với vị thế người hùng của mình không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Đội bóng sẽ không vô địch giải đấu nếu Andrew không có mặt ở đúng chỗ vào khoảnh khắc trái banh đụng vào đầu anh. Phải chăng điều đó có nghĩa là anh xứng đáng với vị thế người hùng của mình?
- Khi nào bạn có thể đón nhận sự khen thưởng về một việc gì đó và tại sao?
- Bạn có thể đón nhận sự khen thưởng về một việc nhờ vào may mắn không?
- **May mắn là gì?**

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

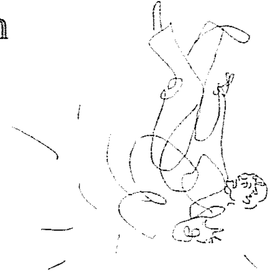
- ✓ Chủng tộc Dalek tốt
- ✓ Ối!
- ✓ Trả giá vì không làm
- ✓ Hình phạt trong lớp
- ✓ *Cỗ máy Nếu như:* Lời nói dối

Nguồn: Chuyển thể từ ví dụ "người tài xế bất cẩn" trong bài viết "Sự may mắn đạo đức" của Thomas Nagel.

Triết học: Khái niệm "sự may mắn đạo đức", Thomas Nagel, triết học đạo đức của Immanuel Kant, Bernard Williams.

Trả giá vì không làm

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 9 tuổi

Angus và Malcolm là đôi bạn thân thiết nhưng họ nghỉ chơi nhau vì một việc ngớ ngẩn. Cho nên, lúc này, Angus *ghét* Malcolm, như vẫn thường xảy ra với những người bạn thân nhất. Lúc ở trong lớp, Angus thấy một cô bạn đãng trí kéo cái ghế của Malcolm ngay trước khi cậu chuẩn bị ngồi xuống. Cô bạn hoàn toàn không biết rằng Malcolm sắp ngồi xuống. Theo phản xạ, Angus chồm tới trước để ngăn Malcolm ngồi xuống chỗ không còn cái ghế nữa, và có rất nhiều thời gian để cảnh báo cho Malcolm. Nhưng rồi cậu nhận thấy rằng có thể dùng tình huống này để làm Malcolm bẽ mặt.

Angus không nói gì và không làm gì cả.

Vì không biết rằng cái ghế của mình bị kéo đi mất, Malcolm ngồi xuống và té bịch xuống đất đau điếng, nhưng cái đau này không là gì so với sự xấu hổ mà cậu cảm thấy trước cả lớp.

Sau đó, Angus được gọi lên văn phòng hiệu trưởng. Thầy hiệu trưởng bảo rằng cậu sẽ gặp rắc rối lớn vì đã gây hại cho Malcolm. Angus phản đối: "Nhưng em có *làm* gì đâu!".

Câu hỏi khởi động   Angus có làm gì không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Bạn có thể làm gì đó bằng cách không làm gì không?
- Có ai phải chịu trách nhiệm vì không làm hay không nói gì không?

- ***Làm điều gì đó* là gì?**
- *Wu wei* (vô vi) là một nguyên lý trong Đạo giáo của Trung Hoa cổ đại, thường được dịch là "làm mà không làm". Nó có thể mang nghĩa gì? Nó vô nghĩa hay đầy ý nghĩa?
- Nếu Angus cố tình kéo cái ghế phía sau Malcolm để làm cậu té xuống sàn nhà, thì Angus có làm điều gì tệ hại bằng cách tự tay kéo cái ghế không?
- Cô bạn cùng lớp có phải chịu trách nhiệm vì Malcolm tự làm mình bị đau không? Bạn ấy có nên là một người chịu rắc rối không?
- Gây tổn hại cho một người là gì?
- **Gây hại là gì?**
- Angus có gây hại cho Malcolm không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Ối!
- ✓ Chủng tộc Dalek tốt
- ✓ May và không may
- ✓ Văn phòng phẩm không quá bất động
- ✓ Sự lựa chọn của Charlie
- ✓ Máy phát hiện điều tốt của Louis
- ✓ Sự thú nhận tình cờ

Triết học: Những hành vi do sơ suất, triết học về hành vi.

Ối!

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 9 tuổi

Một ngày nọ Attilio đang đi bộ đến các cửa hiệu. Một người đàn ông đi ngược chiều, mặc quần đen, áo sọc trắng đen, đeo mặt nạ đen, và đội mũ nồi đen. Anh ta mang một cái túi trống không có in từ "SWAG"*. Người đàn ông dừng lại, hỏi Attilio một cách rất lịch sự: "Xin lỗi! Bạn có thể chỉ giùm tôi đường đến Highdale Place không ạ?". Highdale Place là nơi Attilio sống nên anh biết chính xác đường đến đó. Anh còn nhớ rằng một trong những người hàng xóm, Peter, sẽ tổ chức một buổi tiệc hóa trang vào ngày hôm ấy và anh nghĩ rằng người đàn ông này chắc hẳn đang trên đường đến dự tiệc. Attilio chỉ dẫn đường rành mạch để người đàn ông có thể đến đó dễ dàng. Người đàn ông cảm ơn Attilio vì sự giúp đỡ và lên đường. Attilio tiếp tục đi đến các cửa hiệu, mỉm cười trước trang phục kỳ quái của người đàn ông.

Sau đó, khi rời khỏi các cửa hiệu trở về, anh quẹo vô khu Highdale Place, người đàn ông mà anh chỉ đường xô mạnh anh qua một bên và chạy vụt qua mặt anh theo hướng ngược lại. Attilio để ý thấy cái túi của người đàn ông giờ đầy ắp, căng phồng. Hóa ra Peter bạn anh đã bị trộm xâm nhập. Anh hoảng hốt nhận ra rằng anh đã chỉ đường dẫn lối cho một tên trộm! Điều này được xác nhận khi tên trộm bị cảnh sát bắt vào cuối tuần cùng với cái túi chứa đồ ăn cắp đầy các thứ của Peter. Nhưng vào lúc bị bắt, hắn đã bán đi nhiều thứ.

---

* SWAG là tiếng lóng, nghĩa là "đồ ăn cắp" hoặc "đồ khuyến mãi" – ND.

Câu hỏi khởi động   Biết rằng Attilio đã chỉ đường cho tên trộm đó, có phải anh đã làm một việc sai?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Có các kiểu "sai" khác nhau không?
- Attilio có chịu trách nhiệm về vụ trộm đó không?
- Anh có nên bị phạt vì vụ trộm đó không?
- Peter có nên giận Attilio không?
- Attilio có phải là nguyên nhân của vụ trộm không?
- Bạn có thể tình cờ chịu trách nhiệm về mặt đạo đức vì một việc gì đó không?
- Attilio có cố ý để Peter bị trộm không?
- Vụ trộm đó có làm cho Attilio trở thành một người xấu không?
- Nói một người phải chịu trách nhiệm về một việc gì đó là có ý gì?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Trả giá vì không làm

✓ Chủng tộc Dalek tốt

✓ May và không may

✓ Hình phạt trong lớp

✓ Đúng lúc

Triết học: Những hậu quả ngoài ý muốn, hệ quả luận, Kant và thiện ý.

Chủng tộc Dalek tốt

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 9 tuổi

Trong bộ phim truyền hình dài tập *Doctor Who** của Anh, chủng tộc Dalek rất ác độc, có mục tiêu duy nhất là chinh phục vũ trụ này và bắt tất cả mọi sinh vật làm nô lệ. Họ khao khát cai trị, hủy diệt và nô dịch. Do đó, bạn có thể nghĩ rằng chủng tộc Dalek chỉ để lại sự tan hoang nơi nào họ đi qua. Nhưng bạn sẽ lầm.

Bạn sẽ thấy chủng tộc ấy tạo ra những tác động sau đây: Nhiều hành tinh đang xung đột với nhau đã ngừng giao chiến và đoàn kết chống lại Dalek; Dalek tạo ra hòa bình cho các sinh vật, nếu không như thế thì hẳn tất cả đã ở trong tình trạng chiến tranh. Sau cùng, Dalek thành công trong việc *tiêu diệt* chiến tranh giữa các sinh vật khác trong vũ trụ này.

Câu hỏi khởi động Phải chăng tất cả những điều này có nghĩa chủng tộc Dalek là người tốt?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- **Tốt là gì?**
- Nhờ tạo ra tác động này, phải chăng chủng tộc Dalek đã làm một việc tốt trong khi tìm cách chinh phục vũ trụ?
- Có thể tạo ra một kết quả tốt ngay cả khi bạn có ý định tạo ra một hệ quả xấu không? Nếu có, điều đó có làm cho hành động, hay

* *Doctor Who* là một loạt phim truyền hình khoa học viễn tưởng của Vương quốc Anh do đài BBC sản xuất, bắt đầu phát sóng từ năm 1963 – ND.

những hành động ban đầu (trong trường hợp này là chinh phục, hủy diệt và bắt mọi sinh vật khác làm nô lệ), trở thành một hành động, hay những hành động tốt không?

Các câu hỏi của bạn

⌘

⌘

⌘

Kết hợp tốt với các bài

✓ Ối!

✓ May và không may

✓ Trả giá vì không làm

✓ Sự lựa chọn độc ác

✓ *Cỗ máy Nếu như:* Lời nói dối

Nguồn: Doctor Who và *Nguồn gốc của người Dalek* (1975).

Triết học: Những hệ quả ngoài ý muốn, hệ quả luận, nghĩa vụ luận, Kant và thiện ý.

Người cáu kỉnh dễ nhột

David Birch

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Có bao giờ bạn thử tự cù lét mình chưa? Người cáu kỉnh nhất trên thế giới đã làm vậy. Người cáu kỉnh nhất thế giới

thích bị cù lét nhưng không thích người khác cù lét mình, nên hằng ngày ông ta ở nhà tìm cách tự cù lét mình. Ông rà những ngón tay lên khắp bàn chân mình như con nhện bò và phá lên cười cho đến khi nhận thấy không nhột gì cả. Ông thử vuốt ve cằm bằng một cái lông chim, nhưng cũng không thấy nhột. Chỉ cười rúc rích một tí, nhưng không nhiều lắm. Thỉnh thoảng ông cọ vào nách bằng que bông; nhưng chẳng cười nổi tiếng nào. Ông thọt lét vào eo: không có gì xảy ra. Ông lấy cọng râu cọ nhẹ vào lỗ tai: vô ích. Ông tìm cách làm mình bị nhột dù không mong đợi điều đó sẽ xảy ra – nhưng ông luôn luôn biết khi nó đến…

Người cáu kỉnh nhất thế giới biết một điều mà ông không muốn biết: Ông biết *ông không thể tự làm mình bị nhột.* Nếu muốn cười bò lăn lộn thì ông sẽ phải thôi quá cáu kỉnh và phải có bạn – ưu tiên người nào có những ngón tay thon dài.

Câu hỏi khởi động   Chúng ta có cần người khác làm nhột mình không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Tại sao chúng ta không thể tự làm mình nhột?
- Sẽ như thế nào nếu bạn là người duy nhất trên thế giới?
- Chúng ta có cần người khác không?
- Phải chăng chúng ta có bạn chỉ vì chúng ta cần họ?
- Có thể dùng người khác cho những nhu cầu riêng của mình không?
- Người cáu kỉnh nhất trên thế giới có thể sống mà không có người khác không hay ông ta có cần người khác? Nếu có, thì khi nào ông ta mới cần người khác?
- Cái gì khiến người ta thấy cáu kỉnh?
- Có thể ngăn những người cáu kỉnh cảm thấy cáu kỉnh không?

- ⌘ Tại sao khi bị cù lét ta lại thấy vui?
- ⌘ Tại sao khi bị cù lét ta lại cảm thấy kinh khủng?
- ⌘ Làm thế nào một thứ gì đó có thể vừa vui vừa khó chịu?

Các câu hỏi của bạn

- ⌘
- ⌘
- ⌘

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Bobby – bao cát tập đấm
- ✓ Chỉ là con người
- ✓ Nòng nọc và cá chó
- ✓ Thơ triết học
- ✓ *Suy tưởng:* Con tàu bạn bè
- ✓ *Cỗ máy Nếu như:* Bạn bè

Triết học: Thuyết duy ngã, tình bạn, Kant và "vương quốc của những cứu cánh".

Nhà thơ cáu kỉnh nhất thế giới

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Một hôm, nhà thơ cáu kỉnh nhất thế giới viết những dòng sau đây:

Suy tưởng: **Nỗi buồn hạnh phúc**

Tôi ghét hạnh phúc

Nó làm tôi thất vọng.

Nếu mọi người cười

Điều đó khiến tôi chau mày

Họ nói rằng mọi người

Muốn hạnh phúc,

Tôi không đồng ý, với tôi

Hạnh phúc là sướt mướt!

Khi mọi người hạnh phúc

Nó làm tôi cảm thấy khó chịu

Vì tôi chưa bao giờ hạnh phúc hơn

So với khi tôi buồn.

Câu hỏi khởi động Nỗi buồn có thể khiến bạn hạnh phúc không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- **Hạnh phúc là gì?**
- **Buồn phiền là gì?**
- Sự hạnh phúc của người khác có thể khiến bạn buồn không?
- Hạnh phúc của chính bạn có thể khiến bạn buồn không?
- Bạn có nghĩ nhân vật trong bài thơ đã từng trải nghiệm hạnh phúc chưa?
- Ông ta có thể thay đổi quan niệm nếu được trải nghiệm hạnh phúc không?
- Có phải mọi người đều muốn được hạnh phúc?
- Hai dòng thơ cuối "Tôi chưa bao giờ hạnh phúc hơn / So với khi tôi buồn" có hợp lý không?
- Bạn có thể vui vẻ tận hưởng tình trạng khổ sở không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Học ngay sau bài "Người cáu kỉnh dễ nhột"
- ✓ Hạnh phúc và sự thật
- ✓ Nỗi khổ của pháp sư
- ✓ *Suy tưởng:* Tình yêu, lòng tốt và sự hạnh phúc
- ✓ *Cỗ máy Nếu như:* Hoàng tử và chú heo, Người tù hạnh phúc

Nguồn: Những suy tưởng của Peter Worley và Andrew Day.

Triết học: Bản chất của hạnh phúc.

Nòng nọc và cá chó

David Birch

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Bạn có khi nào nghe nói về chuyện nòng nọc và cá chó chưa? Đó là một tình bạn khó tin nhất. Chúng gặp nhau vào cái ngày nòng nọc đi lạc - ừm, lạc nhiều hơn thường lệ.

Nòng nọc luôn luôn đi lạc. Nó thích khám phá dòng suối và tìm kiếm những điều bất ngờ. Bởi vì nòng nọc là một con nòng nọc, nó chưa quen với thế giới và thế giới chưa quen với nó, và khi các địa điểm còn mới lạ với chúng ta, rất dễ bị lạc đường ở đó. Cho nên nòng nọc thường xuyên đi lạc; mà đó lại là điều nó rất thích. Nó từng nói: "Bạn cần đi lạc nếu bạn muốn có thứ để khám phá".

Nhưng một hôm nòng nọc đi lạc nhiều hơn thường lệ. Khi đêm xuống dần và con suối trở nên mờ tối, nòng nọc vẫn còn đang bơi, cố tìm đường về nhà. Con suối giờ đã trở nên tĩnh lặng. Các loại cá đều đã đi ngủ. Nòng nọc chợt cảm thấy sợ. Đúng lúc đó, cá chó bơi ngang qua.

Lúc bấy giờ, hầu hết cá chó đều thích xơi nòng nọc như món ăn nhẹ trước giờ đi ngủ, nên thật không khôn ngoan chút nào nếu nòng nọc hỏi cá chó đường về nhà, nhưng rồi nó đã làm vậy (suy cho cùng, nòng nọc còn nhỏ và chưa biết con gì ăn con gì).

Những ý nghĩ đầu tiên của cá chó khi thấy nòng nọc bơi gần đến mình là ý nghĩ về sự thèm ăn và về cái dạ dày, nhưng khi nòng nọc đến gần hơn, cá chó bỗng cảm thấy một sự trìu mến kỳ lạ đối với con vật lưỡng cư nhỏ bé bị lạc này.

"Mình có thể giúp bạn gì đây?" – Nó hỏi.

"Mình bị l...lạc, mình kh...không biết đ...đường về nh... nhà." – Nòng nọc nói cà lăm.

"Bạn ở đoạn suối nào?"

"Mình s...sống bên c...cạnh hòn đ...đá màu t...tím. Bạn có biết hòn đ...đá t...tím không?" – Nòng nọc hỏi, vẫn còn run lẩy bẩy.

"Hòn đá tím hả? À, tớ biết rõ. Bơi theo tớ nhé, nhóc con." – Cá chó thân mật nói.

"Cảm ơn, cảm ơn bạn."

Từ đó, nòng nọc và cá chó trở thành đôi bạn thân thiết. Hàng ngày chúng chơi đùa trong dòng suối, đuổi bắt nhau, khám phá những điều mới mẻ, chơi ném bùn vào nhau, ngắm mưa rơi làm mặt nước lăn tăn.

Sau một ngày chơi đùa như thế, đôi bạn nằm bên nhau ở cuối dòng suối, cá chó quay qua nòng nọc, nói: "Hãy hứa là bạn với nhau mãi mãi nhé! Đừng bao giờ đổi thay nhé".

Nòng nọc mỉm cười với cá chó và nói: "Mình hứa: là bạn bè mãi mãi".

Tuy nhiên, nòng nọc đã đổi thay và hai sinh vật này mãi mãi không còn là bạn bè nữa. Khi chúng lớn lên, nòng nọc biến thành ếch. Nó càng ngày càng to và phát triển hai chân trước. Cái đuôi của nó tiêu đi rồi mọc hai chân sau và chẳng bao lâu nòng nọc nhảy ra khỏi nước và khám phá được rằng nó không còn là nòng nọc nữa, nó là ếch.

Ếch không dành hết thời gian của nó trong dòng suối. Với những cái chân mới mọc, nó có thể phóng đi trong không trung một cách kỳ diệu, phóng cao đến mức nó cảm thấy như đang bay. Ếch thích nhảy qua cây lá, thích phóng từ mặt đất lên trời. Nó thích cảm giác phấn khích khi bay cao dần, cao dần.

Theo thời gian, ếch càng ngày càng ít trở lại thăm cá chó và con suối cũ. Nó kết bạn với những con ếch khác. Nó nhận ra chơi đùa bên ngoài con suối vui hơn nhiều. Ở bên ngoài con suối nó có thể phóng đi bắt ruồi muỗi. Cuối cùng ếch không nghĩ gì nhiều về cá chó nữa.

Nhưng một buổi chiều, khi ếch đi xuống suối để nghỉ ngơi, nó thấy con cá chó đang bơi qua.

"Chào!" – Ếch kêu to, nhưng cá chó vẫn tiếp tục bơi. "Chào bạn!" – Ếch lặp lại, lần này còn to hơn nữa. Nhưng cá chó vẫn cứ mải miết bơi đi.

Đột nhiên cá chó quay lại. "Ai vậy?" – Nó gắt lên.

"Mình đây mà. Bạn không nhớ mình sao?" – Ếch bối rối hỏi.

"Mình chỉ nhớ một con nòng nọc từng là bạn của mình thôi." – Cá chó xẵng giọng.

"Thời đó lâu lắm rồi." – Ếch nói.

"Bạn hứa chúng ta sẽ là bạn bè mãi mãi. Bạn hứa bạn sẽ không bao giờ đổi thay."

"Giờ tớ thích chơi bên ngoài con suối này. Tớ có những người bạn mới."

"Bạn hứa bạn không bao giờ đổi thay mà!" – Cá chó gào lên.

"Nhưng mình đã thay đổi. Mình không còn là một con nòng nọc nữa." – Ếch giải thích.

"Bạn *đã hứa rồi*!"

Ếch buồn bã nhìn cá chó. Nó không biết nói gì thêm.

Trong khoảnh khắc cá chó cảm thấy thoáng xao động đối với con ếch, nó muốn nói điều gì đó ấm áp, nhưng lòng nó kịp cứng rắn lại.

"Lẽ ra mình nên ăn thịt bạn cho rồi khi có cơ hội." – Cá chó nói, và bơi đi mất.

Câu hỏi khởi động 1 Nòng nọc có sai khi không giữ lời hứa không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Cá chó có kỳ vọng quá nhiều vào nòng nọc không?
- Ếch có nên làm bạn mãi mãi với cá chó để giữ lời hứa của mình không?
- Ếch có lý do chính đáng để không làm bạn với cá chó nữa không?
- Thay đổi có xấu không?
- **Thay đổi là gì?**

Câu hỏi khởi động 2 Một tình bạn tốt có phải là tình bạn kéo dài mãi mãi không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn nữa

- Có cái gì kéo dài mãi mãi không?
- Bạn bè để làm gì?
- **Một người bạn là gì?**

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Người cáu kỉnh dễ nhột
- ✓ Chỉ là con người
- ✓ Bobby – bao cát tập đấm
- ✓ Qua sông và vào rừng
- ✓ *Cỗ máy Nếu như:* Chiếc thuyền Theseus

Triết học: Triết học về tình bạn, triết học về sự thay đổi, Aristotle, Ralph Waldo Emerson, Simone Weil.

Phil, Soph và quả trứng

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 5 tuổi

Soph mang theo một quả trứng bên mình suốt cả ngày. Cô biết quả trứng quý giá thế nào và chỉ còn lại vài giờ để chăm chút nó, không để nó bị bể. Phil quay lại tán gẫu và cười khúc khích với Soph. Soph muốn đi vệ sinh và nhờ Phil chăm quả trứng giúp. Phil trả lời: "Tất nhiên là được rồi". Soph nói: "Chăm chút nó cho cẩn thận đấy nhé!". Phil cầm quả trứng đi vào bếp. Cậu thấy chiếc khay đựng năm quả trứng ở bên cạnh – nhưng thiếu một quả – và nhận ra nó là quả đang ở trên tay mình. Vì hơi nản, cậu đặt quả trứng Soph đưa cho mình vô chiếc khay, đậy nắp khay lại và xoay tới xoay lui nhiều lần mà không nhận ra mình đã làm gì. Khi Soph quay lại, cô hỏi quả trứng đâu rồi, Phil chỉ vào chiếc khay, vẻ mặt

bối rối. Vì không có trí nhớ tốt nên cậu đã quên mất quả trứng nào là của Soph!

Câu hỏi khởi động   Phil có chăm nom quả trứng không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Chăm nom một thứ gì đó có nghĩa là gì?
- Chăm nom một thứ gì đó nghĩa là bạn không làm bể nó?
- Nếu Soph chọn bất kỳ quả trứng nào, thì vẫn được chứ? Có vấn đề gì với quả trứng mà cô đã chọn ra không?
- Cơ may để Soph chọn quả trứng cô đã chăm nom cả ngày có nhiều không?
- Có thể làm cho một quả trứng bị sai lệch không?
- Quả trứng có phải là một sinh vật hay không?
- Soph có lý do chính đáng để bực tức không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Những câu chuyện khác của Phil và Soph
- ✓ Máy sao chép
- ✓ May và không may
- ✓ Về những hàng rào
- ✓ Acorn

- ✓ Bobby – bao cát tập đấm
- ✓ Người cáu kỉnh dễ nhột

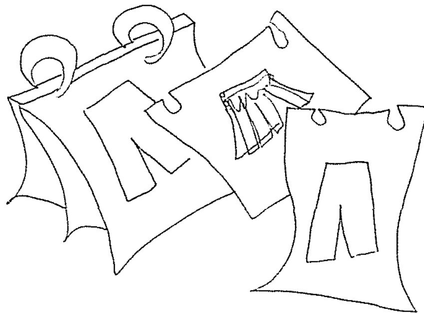
Triết học: Đạo đức học về chăm sóc, tính đồng nhất, trách nhiệm, quyền công dân, sự tồn tại của những trí tuệ khác.

Jemima hay James

David Birch

Tuổi bắt đầu học: 10 tuổi

Vào các ngày thứ Tư, James đến trường với tên gọi Jemima. Cậu mặc váy, đeo hoa tai, tự xưng là Jemima, chơi đùa và trò chuyện với các bạn nữ. Vào các ngày thứ Tư đó, James nói mình là con gái.

Tất cả các ngày còn lại trong tuần, cậu xưng là James, không đeo hoa tai hay mặc váy, chơi đùa và trò chuyện với các bạn trai. Nhưng các ngày thứ Tư thì lại khác.

Một người bạn của James tò mò và khó hiểu về chuyện này, nên hỏi cậu: "Cậu giả làm con gái làm gì trong khi cậu là con trai?".

"Vào các ngày thứ Tư, mình không phải là con trai, mà là con gái." – James trả lời.

"Nhưng bạn là con trai. Cơ thể bạn là của một cậu con trai." – Bạn cậu đáp lại.

James suy nghĩ về điều này một lúc và hỏi: "Sở thích của bạn là gì?".

"Chơi đàn piano." – Người bạn trả lời.

"Nhưng bàn tay bạn quá nhỏ, nhỏ hơn so với bình thường, bạn sẽ gặp khó khăn khi đánh những hợp âm cần xếp ngón rộng đấy. Thậm chí có một vài hợp âm bạn không thể đánh được đâu. Bạn không có bàn tay của người nghệ sĩ dương cầm. Điều đó có nghĩa bạn không phải là nghệ sĩ dương cầm, đúng không?"

"Không phải thế," – bạn của James đáp, hơi bị tổn thương vì câu hỏi này. – "Mình là nghệ sĩ dương cầm. Để trở thành một nghệ sĩ dương cầm không chỉ cần bàn tay lớn; mà quan trọng là cách sử dụng hai bàn tay, mình chơi đàn ra sao và phong cách mình chơi đàn. Trở thành một nghệ sĩ dương cầm không phải chỉ nhờ những bàn tay thôi đâu."

"Thế cũng giống như mình thôi," – James đáp lại. – "Mình nghĩ trở thành con gái không phải chỉ do cơ thể không thôi. Và vào mỗi thứ Tư mình muốn làm con gái. Mình làm vậy vì mình muốn vậy."

Câu hỏi khởi động   Vào các thứ Tư, James có phải là một cô gái không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Có phải sự khác nhau giữa con trai và con gái chỉ là sự khác nhau về cơ thể?

- Nếu bạn mặc quần áo và chơi đùa như một cậu bé hay cô bé, thì có phải điều đó có nghĩa bạn là con người đó không?
- Bạn nghĩ thế nào với những gì James nói về hai bàn tay của người bạn? James có đúng không?
- **Con gái là gì?**
- **Con trai là gì?**

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Pinka và Arwin chu du trái đất (1), (2) và (3) (đặc biệt là bài "Những động vật khác nhau?")

✓ Sự phô bày tính đồng nhất (2): Cơ thể

✓ Vịt và thỏ

✓ Cô gái dơi

✓ C'est de l'or (Đó là vàng)

Triết học: Thuyết tất định sinh học, Simone de Beauvoir và giới, Judith Butler và tính biểu hành, thuyết lệch pha.

Viên thuốc cuộc sống*

Miriam Cohen Christofidis

Tuổi bắt đầu học: 11 tuổi

Các nhà khoa học luôn bào chế ra các loại thuốc để ngăn ngừa, chữa bệnh và sau cùng là giúp con người sống lâu hơn. Hãy hình dung người ta nghĩ ra giải pháp tối ưu nhất để đối phó với cái chết: Một viên thuốc có thể dùng để giúp con người thoát khỏi cái chết! Sally đã khám phá ra viên thuốc đó và sắp sửa uống nhưng có một chút lo lắng vì không biết nó sẽ như thế nào. Cô nghĩ rằng mọi chuyện sẽ ổn miễn là mọi người đều uống viên thuốc này. Cô ấy có đúng không?

Câu hỏi khởi động Liệu thế giới có tốt đẹp hơn không nếu không có ai chết?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Mọi thứ sẽ tốt hơn nếu mọi người đều uống viên thuốc này hay sẽ tốt hơn nếu việc đó được lựa chọn?
- Nếu thuốc khan hiếm, thì liệu có ổn không nếu chỉ có vài người uống? Hay sẽ ổn hơn nếu không ai uống cả? Và nếu chỉ vài người uống thì có cách nào để chọn ai là người được uống không?
- Nếu cái chết là xấu, vậy thì nó xấu cho ai?
- Nếu cái chết không xấu, tại sao chúng ta lại muốn tránh nó?
- Các nhà khoa học có nên được cho phép phát minh ra các loại thuốc và công nghệ giúp chúng ta sống mãi không?

* Hãy thận trọng khi thảo luận về cái chết với các em, nhưng đừng ngại làm việc này.

- Chúng ta có thể tưởng tượng ra một cuộc sống không có cái chết không? Hay điều này là quá khác biệt với cuộc sống mà chúng ta đang sống?
- Có phải cuộc thí nghiệm trong tư tưởng này không thể thực hiện được?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Nỗi khổ của pháp sư
- ✓ Ai được gì và tại sao?
- ✓ Chiếc vương miện phép thuật
- ✓ Những người hoàn hảo
- ✓ Ông ta không còn được một nửa ngày xưa
- ✓ Chỉ là con người
- ✓ Đúng lúc (về thí nghiệm trong tư tưởng)
- ✓ Sự phô bày tính đồng nhất (về thí nghiệm trong tư tưởng)
- ✓ Ai là triết gia?

Triết học: Những giá trị, những yếu tính, công lý, bản chất của những cuộc thí nghiệm trong tư tưởng.

Sự lựa chọn của Charlie

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 9 tuổi

Charlie gặp một rắc rối. Cây bút đặc biệt của cô giáo bị lấy cắp (nó là món quà từ người bạn thân của cô) và Charlie biết ai đã lấy nó. Đó là Hakim, bạn thân của cậu. Cô giáo hỏi cả lớp có ai biết gì về vụ này không, lúc ấy Charlie quay lại nhìn cô giáo. Cậu không biết phải làm gì. Nếu cậu nói với cô giáo những gì mình biết thì cậu sẽ vi phạm quy tắc "bạn không được tố giác bạn của bạn"; nhưng nếu không nói ra, cậu sẽ vi phạm nguyên tắc "bạn luôn luôn nên nói sự thật". Những nguyên tắc này rất quan trọng với Charlie và cậu không muốn phá vỡ nguyên tắc nào, nếu có thể. Thêm một điều nữa là cậu thật sự rất thích cô giáo và muốn cô tìm lại được cây bút.

Câu hỏi khởi động 1 Charlie nên chọn làm gì? Và nên quyết định ra sao?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Khi bạn cố gắng trả lời Câu hỏi khởi động 1, hãy tự hỏi mình câu này: *Giải pháp của bạn có phá vỡ một trong hai nguyên tắc của Charlie không?*
- Nguyên tắc 1: bạn không được tố giác bạn mình.
- Nguyên tắc 2: bạn luôn luôn nên nói sự thật.
- Nếu Charlie phải chọn một trong hai nguyên tắc ấy, thì có phải một trong hai nguyên tắc quan trọng hơn nguyên tắc còn lại không? Làm thế nào cậu tìm ra nguyên tắc nào quan trọng hơn?

- Cậu nên làm gì nếu quyết định dứt khoát rằng hai nguyên tắc này quan trọng như nhau?
- Các nguyên tắc của Charlie có tốt không?
- Điều gì sẽ mang lại kết quả tốt nhất? Có phải kết quả tốt quan trọng hơn là tuân theo các nguyên tắc không?
- Lựa chọn nào sẽ làm cho cậu trở thành kiểu người mà cậu ta nghĩ mình nên là? Cậu muốn trở thành kiểu người thế nào?

Cuối cùng, Charlie dứt khoát nghĩ rằng có quá nhiều sự lựa chọn và vì vậy cậu ta chọn không chọn gì cả.

Câu hỏi khởi động 2 Liệu Charlie có thể không chọn điều phải làm không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn nữa

- Khi đối mặt với một sự lựa chọn bạn có thể không lựa chọn không?
- Nếu bạn không lựa chọn, thì bạn vẫn chọn lựa rồi chứ? Ví dụ, nếu mẹ bạn hỏi bạn và bạn bè của bạn muốn đi xem phim hay đi bơi và sáu trong số tám người của nhóm chọn đi bơi, còn bạn thì không chọn gì cả, thì bạn đã chọn lựa hay không chọn lựa?
- Có các kiểu lựa chọn khác nhau không?
- **Lựa chọn là gì?**

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Văn phòng phẩm không quá bất động
- ✓ Người tù
- ✓ Sự lựa chọn độc ác
- ✓ Máy phát hiện điều tốt của Louis
- ✓ May và không may

Nguồn: Dựa trên tình huống có thật đã xảy ra với người viết. Rất cám ơn Georgina Donati về câu hỏi "Liệu bạn có thể chọn không lựa chọn không?".

Triết học: Những nan đề đạo đức.

Arete và Deon

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 9 tuổi

Arete và Deon là đôi bạn thân nhưng lại là hai kiểu người rất khác nhau. Arete được giáo dục tốt, do vậy cô rất hay giúp đỡ người khác và tử tế; cô *thích* làm người có ích và tốt bụng. Ngược lại, Deon không được giáo dục tốt, do đó cô ích kỷ hơn nhiều; cô *không thích* làm người có ích và tốt bụng.

Tuy nhiên, Deon rất ngưỡng mộ Arete và ước ao được như bạn. Gần đây, Deon quyết định rằng cô nên *cố gắng* để giống Arete hơn. Thế là, bất chấp khuynh hướng vị kỷ của mình, cô bắt đầu nỗ lực một cách cụ thể để hành xử giống Arete hơn. Mỗi lần gặp tình huống người khác cần giúp đỡ, cô đều gạt

bỏ cái bản năng ích kỷ vẫn thường khăng khăng rằng, "Không phải chuyện của mình!", thay vào đó cô tập trung ý chí đủ để có thể giúp họ, mặc dù cô cực kỳ không thích làm như vậy.

Năm ngoái, khi nhà trường bắt đầu trao giải thưởng "học sinh gương mẫu" thì Arete đã giành chiến thắng. Năm nay ban giám khảo chưa quyết định dứt khoát giữa Deon và Arete ai xứng đáng hơn.

Câu hỏi khởi động 1 Giữa Deon và Arete ai xứng đáng đoạt giải *học sinh gương mẫu* năm nay hơn?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Tại sao bạn chọn người bạn lựa chọn?
- Deon có thể hiện nỗ lực gì không?
- Arete có thể hiện nỗ lực gì không?
- Có phải việc thể hiện nỗ lực đến mức nào đó đóng vai trò quyết định trong việc ai sẽ là người đoạt giải không?
- Điều quan trọng nhất là họ tỏ ra thế nào hay họ đã nỗ lực nhiều đến đâu?

Giáo viên đọc các con số thống kê về hạnh kiểm của Arete và Deon trong năm học. Đến cuối năm học Arete đã tỏ ra hay giúp đỡ và tử tế 85% thời gian, trong khi Deon chỉ đạt 70%. Tuy nhiên, năm ngoái Arete cũng hay giúp đỡ và tử tế với 85% thời gian, trong khi Deon chỉ đạt có 25%. Arete không có cải thiện về điểm số tốt đã rất cao của mình, nhưng Deon lại có cải thiện rất lớn, dù vẫn không hay giúp đỡ và tử tế bằng Arete.

Câu hỏi khởi động 2 Khi bạn đã biết các con số thống kê này, giữa Deon và Arete ai xứng đáng đoạt giải *học sinh gương mẫu* năm nay?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Các con số thống kê này có ít nhiều làm thay đổi suy nghĩ của bạn không? Tại sao có và tại sao không?
- Như một cậu bé 10 tuổi đã nói, Deon đã tiến bộ đến 50% trong khi Arete không tiến bộ chút nào, nhưng thành tích của Arete lại tốt hơn ở mức 85%. Như vậy, tiến bộ tốt hơn thành tích hay thành tích tốt hơn tiến bộ?

Đây là những gì sẽ xảy ra nếu Arete đoạt giải:

Nếu Arete đoạt giải cô sẽ đề nghị trao lại nó cho Deon, bởi vì cô muốn Deon được khen thưởng vì những nỗ lực của bạn và Arete sẽ hạnh phúc hơn khi Deon đoạt giải thay vì cô.

Đây là những gì sẽ xảy ra nếu Deon đoạt giải:

Nếu Deon đoạt giải, cô ấy sẽ giữ lại giải thưởng vì cô nghĩ rằng bổn phận quan trọng hơn là chỉ tình cờ trở nên tử tế. Cô nói mình xứng đáng đoạt giải. Cô cũng nghĩ rằng mình có bổn phận phải thật thà hơn là rộng lượng hay lịch sự. Và cô cho rằng nếu nhường giải thưởng cho Arete, cô có thể phạm lỗi là muốn tỏ ra tốt đẹp trước mặt mọi người.

Câu hỏi khởi động 3 Giữa Deon và Arete ai xứng đáng được bạn ngưỡng mộ hơn và tại sao?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Làm việc thiện một cách tự nhiên hay làm việc thiện vì bổn phận, cái nào tốt hơn?
- **Bổn phận là gì?**

- Deon có ích kỷ không khi giữ lại giải thưởng?
- Deon có khoác lác không?
- Arete có phạm lỗi muốn tỏ ra tốt đẹp trước mặt mọi người khi muốn nhường lại giải thưởng cho Deon không?
- Phải chăng thành thật quan trọng hơn rộng lượng hay lịch sự không?
- Nếu Arete không nhường giải thưởng cho Deon vì lý do này thì cô ấy có ích kỷ không?
- Nếu đoạt giải, Arete nhường nó cho Deon, như vậy có nghĩa là Deon giành chiến thắng phải không?
- Nếu bạn thấy vui khi giúp đỡ người khác thì liệu bạn có ích kỷ không khi giúp đỡ họ?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Bức tranh xấu

✓ Sự lựa chọn của Charlie

✓ Văn phòng phẩm không quá bất động

✓ May và không may

✓ Máy phát hiện điều tốt của Louis.

✓ Người bán hàng

✓ Bobby – bao cát tập đấm

Nguồn: Bài viết của bạn Katrina 10 tuổi.

Triết học: Aristotle và đức hạnh luận (*arête* trong tiếng Hy Lạp cổ nghĩa là "đức hạnh"), Kant và nghĩa vụ luận (*deon* trong tiếng Hy Lạp cổ có nghĩa là "bổn phận/nghĩa vụ").

Máy phát hiện điều tốt của Louis

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 10 tuổi

Louis thích săn tìm các vật hóa thạch. Cậu dành thời gian cuối tuần cùng cây búa săn vật hóa thạch đi dọc theo các bãi đá tìm kiếm những hòn đá mang dấu tích thời tiền sử. Cậu thực sự bị kích thích mỗi khi bẩy các hòn đá để tìm những vết tích của một con vật đã tuyệt chủng từ lâu. Cậu cũng có máy dò kim loại để tìm các đồng xu cổ và hy vọng một ngày nào đó với chiếc máy này cậu sẽ tìm thấy một kho báu bị chôn vùi!

Louis – với sự giúp đỡ ít nhiều từ người mẹ siêu khoa học gia – đã thử sáng chế ra *máy phát hiện tốt/xấu.* Nó được thiết kế để phát hiện điều tốt và điều xấu trong hành vi của con người tương tự như cách mà máy phát hiện kim loại có thể phát hiện kim loại dưới lòng đất. Cậu hy vọng rằng cái máy này sẽ giúp mọi người quyết định chính xác điều đúng phải làm là gì trong mọi tình huống họ gặp phải. Khi hoàn thành chiếc máy phát hiện tốt/xấu, cậu đem nó vào trường để thử nghiệm.

Khi đến trường, cậu tránh không cho ai thấy mình, với chiếc máy sẵn sàng trong tay, cậu quan sát các bạn chơi trong sân trường. Cậu thấy một bé trai đang chăm chú vào chuyện gì đó thì đột nhiên một cậu bé to con, lớn tuổi hơn xuất hiện và đi thẳng tới chỗ thằng bé. Đứa lớn vô duyên vô cớ đánh đứa bé rất mạnh làm đứa bé khóc thét lên. Louis chạy đi báo với giáo viên. Cậu vẫn giữ chiếc máy bên mình suốt thời gian xảy ra chuyện đó.

Câu hỏi khởi động 1 Bạn nghĩ máy phát hiện tốt/xấu sẽ phát hiện ra cái gì là tốt hay xấu trong tình huống này?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Nó sẽ phát hiện cái gì tốt và cái gì xấu như thế nào?
- Máy phát hiện kim loại của Louis phát hiện kim loại dưới lòng đất. Máy phát hiện tốt/xấu sẽ phát hiện ra điều gì? Mức độ khổ đau? Ý định của kẻ bắt nạt? Những hành động của kẻ bắt nạt? Điều gì khác?
- Bạn nghĩ máy phát hiện tốt/xấu sẽ hiệu quả chứ? Tại sao có và tại sao không?
- Có sự kiện nào quyết định điều gì tốt và điều gì xấu trong tình huống này không? Hay đó chỉ là vấn đề ý kiến cá nhân?
- **Lòng tốt là gì?**

Một lát sau cậu thấy một sự cố khác trên sân trường. Lần này, một cậu bé và một cô bé đang chơi đùa thì cậu bé quay ra chửi rủa cô bé vì cậu nghĩ nãy giờ cô bé chơi gian lận. Cô bé trả lời cô không gian lận. Cậu bé khẳng định cô gian lận và cho rằng gian lận là không đúng. Cô bé nhất định cho rằng mình không gian lận. Cậu bé đánh cô bé và cô òa khóc.

Câu hỏi khởi động 2 Bạn nghĩ máy phát hiện tốt/xấu sẽ phát hiện ra cái gì là tốt hay xấu trong tình huống này?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Nó sẽ phát hiện cái gì tốt và cái gì xấu như thế nào?
- Nó sẽ phát hiện điều gì?
- Liệu chiếc máy đó sẽ quyết định được gì nếu cô bé ấy *thật sự* gian

lận? Chiếc máy đó sẽ quyết định được gì nếu cô bé *không* gian lận? Máy phát hiện sẽ quyết định được gì nếu cô bé không tuân theo các quy tắc, nhưng chỉ vì cô bé không hiểu chúng thật đầy đủ?

- Có phải máy sẽ phát hiện ra việc cậu bé đánh cô bé là điều xấu không? Cậu bé có sai khi đánh cô bé không?

Cuối cùng, Louis là một người bạn tốt của Charlie và Charlie nói với Louis về tất cả những điều khó xử của mình (đọc "Sự lựa chọn của Charlie" ở trang 298 để thấy những điều khó xử của Charlie là gì). Louis nghĩ rằng chiếc máy của mình có thể có ích.

Câu hỏi khởi động 3 Bạn có nghĩ máy phát hiện tốt/xấu sẽ phát hiện ra cái gì là tốt hay xấu trong tình huống này không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Nó sẽ phát hiện cái gì là tốt và cái gì là xấu như thế nào?
- Nó sẽ phát hiện được điều gì?

Chắc bạn muốn biết chiếc máy đã phát hiện được gì trong mỗi trường hợp.

Đúng vậy, khi Louis chĩa chiếc máy của mình vào mỗi tình huống thì có vẻ như máy gặp trục trặc và không thể đưa ra câu trả lời chính xác được. Có nghĩa là trong mỗi trường hợp, Louis đều phải tự quyết định về cái gì đúng và cái gì sai. Cậu không rõ liệu có phải chiếc máy không hoạt động được – cần cải tiến thêm để nó *có thể* hoạt động – hay đơn giản là không có gì cho máy phát hiện; nói cách khác, nó sẽ không bao giờ hoạt động được, dù cậu có cải tiến bao nhiêu đi nữa.

Câu hỏi khởi động 4 Bạn nghĩ rằng chiếc máy cần cải tiến thêm để hoạt động được hay không có gì cho máy phát hiện?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- "Cái gì đúng và cái gì sai" có phải là đặc điểm của thế giới này hay "Cái gì đúng và cái gì sai" chỉ là vấn đề ý kiến cá nhân?
- Có bất kỳ dữ kiện nào cho thấy cái gì đúng và cái gì sai không?
- Có phải một số điều *chỉ đúng* hoặc *chỉ sai* bất kể bạn là ai? Chúng có thể là gì?
- Có phải chúng ta đã có máy phát hiện tốt/xấu trong suy nghĩ của mình? Có phải chúng ta chỉ cần nhìn bằng mắt là đủ biết cái gì là tốt và cái gì là xấu? (Cám ơn bạn Tariq 11 tuổi vì câu hỏi này.)

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Đi đôi với bài "Máy phát hiện cái đẹp của Louis"

✓ Nhiều bài trong phần "Đạo đức" – thậm chí bạn có thể thử sử dụng "Máy phát hiện điều tốt" trong mỗi tình huống

✓ Sáng chế thú vị của Immy

✓ *Cỗ máy Nếu như:* Chiếc nhẫn của Gyges

✓ *Suy tưởng:* Tình yêu, lòng tốt và sự hạnh phúc

Nguồn: Một bài chuyển thể từ "Máy phát hiện cái đẹp của Louis" (trang 312), do bạn Louis 10 tuổi nghĩ ra.

Triết học: Chủ nghĩa duy thực đạo đức, thuyết "boo-hurrah" (duy thái độ), thuyết duy tình cảm, thuyết khách quan đạo đức, Plato và "Câu hỏi Euthyphro", thuyết nhận thức và thuyết phi nhận thức.

Suy tưởng: Khẩu súng

Andrew Day

Tuổi bắt đầu học: 14 tuổi   *Nâng cao*

Nếu tôi có một khẩu súng lớn

Tôi sẽ không bao giờ thất bại trong một cuộc tranh luận.

Tôi sẽ có được cách hoàn hảo nhất để đạt được sự đồng thuận của bạn.

Thử nói "Đúng rồi, nhưng..."

Hoặc "Tôi không nghĩ điều đó đúng"

Khi tôi đang chĩa khẩu súng to vào bạn xem nào!

Bất cứ điều gì chúng ta đang tranh cãi,

Bạn nên nói ngay là tôi đã thắng.

Không ai dám không đồng ý với khẩu súng to đùng của tôi!

Câu hỏi khởi động   Có phải khẩu súng (hay vũ lực) luôn là cách tốt nhất để thắng một cuộc tranh luận không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- **Tranh luận là gì?**
- Có phải từ "tranh luận" có nhiều nghĩa khác nhau không?
- Những cách chấp nhận được và không chấp nhận được để giành chiến thắng trong cuộc tranh luận là gì?

- Có phải lúc nào việc dùng vũ lực để nêu rõ quan điểm cũng có thể chấp nhận được không?
- Quyền lực là gì?
- Trong cuốn truyện tranh *Người nhện*, nhân vật Chú Ben nói: "Quyền lực to lớn dẫn đến trách nhiệm to lớn". Ý ông là gì?
- Khẩu súng có xứng đáng được tôn trọng không?
- **Tôn trọng là gì?**
- Nếu một số người có súng, có phải những người khác cũng cần có súng không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Các bài khác trong phần "Đạo đức" (đặc biệt là các bài "Bobby – bao cát tập đấm", "Những người hoàn hảo", "Sự lựa chọn độc ác", "Chủng tộc Dalek tốt")

✓ *Cỗ máy Nếu như:* Chiếc nhẫn của Gyges

✓ *Suy tưởng:* Ngôi trường lớn

Triết học: Tính hợp pháp của vũ lực, các cuộc tranh luận, thuyết phục, đạo đức học về quyền lực, Nietzsche và ý chí vươn đến quyền lực.

Người bán hàng

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 10 tuổi

Tưởng tượng bạn là người bán xe hơi cũ. Ai đó đang ngắm một trong những chiếc xe của bạn và có ý định mua nó. Họ không biết giá của chiếc xe và nhờ bạn đưa ra mức giá phải chăng.

Câu hỏi khởi động   Bạn có nên bán chiếc xe với cái giá phản ánh đúng giá trị của nó hay bán với giá cao hơn giá trị của nó? Nếu nên thì tại sao? Nếu không, tại sao không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Bạn có thay đổi quyết định nếu người mua là người địa phương không?
- Nếu họ không phải là người địa phương và sẽ không bao giờ quay lại sau ngày hôm nay thì sao?
- Có khác biệt gì không nếu họ là khách hàng thường xuyên?
- Điều hợp lý tính hay hợp lẽ phải làm là điều gì?
- Điều hợp đạo đức hoặc hợp luân lý – tức là *điều đúng* – phải làm là điều gì?
- Có phải mối quan tâm lớn nhất của chúng ta là ích kỷ hay không ích kỷ (còn được gọi là *vị tha*, nghĩa là hành động vì lợi ích của người khác) không?
- Chúng ta nên *hợp tác* với người khác hay nên *cạnh tranh* với họ?
- Làm một tội phạm có lợi lộc gì không?

- Chúng ta có nên để người mua hài lòng và rồi khai thác họ không?
- Có phải chúng ta *chỉ* hành động vì lợi ích riêng không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Sự lựa chọn độc ác
- ✓ Arete và Deon
- ✓ Sự lựa chọn của Charlie
- ✓ Khẩu súng
- ✓ Về những hàng rào

Triết học: Lý thuyết trò chơi, Thomas Hobbes và thuyết thỏa ước, vị kỷ và vị tha.

Giá trị: Mỹ học

Máy phát hiện cái đẹp của Louis

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 9 tuổi

Louis thích săn tìm các vật hóa thạch. Cậu thường dành những ngày cuối tuần để cầm cây búa săn vật hóa thạch đi dọc theo các bãi đá tìm kiếm các hòn đá mang dấu tích thời tiền sử. Cậu thực sự bị kích thích mỗi khi bẩy các hòn đá để tìm những vết tích của một con vật đã tuyệt chủng từ lâu. Cậu cũng có máy dò kim loại để tìm các đồng xu cổ và hy vọng một ngày nào đó với chiếc máy này cậu sẽ tìm thấy một kho báu bị chôn vùi!

Một ngày nọ, trong giờ học vẽ, giáo viên chủ nhiệm cho cả lớp làm bài tập tìm xem trong bốn bức tranh, hai bức nào được vẽ bởi cùng một họa sĩ. Louis tự hỏi liệu một ngày nào đó mình có thể tạo ra một chiếc máy, như máy dò kim loại, phát hiện những bức tranh nào được cùng một họa sĩ vẽ không. Cậu nghĩ chiếc máy đó có thể giúp cảnh sát phát hiện những vụ giả mạo.

[Nếu bạn đang dạy bài này cho một lớp thì bạn nên thiết kế một bài tập tương tự với các bức tranh thật. Sử dụng các bức tranh trông rất giống nhau nhưng chỉ hai trong số các bức tranh đó là của cùng một họa sĩ.]

Câu hỏi khởi động 1 Bạn nghĩ một ngày nào đó Louis có thể tạo ra một chiếc máy như vậy không? Nếu có, nó sẽ phát hiện ra những thứ gì?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Máy dò kim loại của Louis phát hiện kim loại dưới lòng đất. Có đặc điểm nào của bức tranh mà chiếc máy có thể phát hiện để biết người vẽ nó là ai không? Nếu có, thì đó là những đặc điểm gì?
- Con người tìm kiếm điều gì khi cố gắng hoàn thành công việc này?
- Liệu chiếc máy của cậu có giúp cảnh sát phát hiện những vụ giả mạo không?

Sang tuần sau trong lớp học vẽ, giáo viên lại giao bài tập khác cho học sinh. Các em được yêu cầu xác định bức chân dung nào là "đẹp nhất" trong số bốn bức chân dung.

[Nếu bạn đang dạy bài này cho một lớp học thì bạn nên thiết kế một bài tập tương tự với các bức chân dung thật. Sử dụng các bức chân dung trắng đen cho bài tập này.]

Câu hỏi khởi động 2 Bạn có nghĩ rằng ai đó trong lớp có thể xác định được bức chân dung đẹp nhất không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Có cách nào tìm ra bức chân dung đẹp nhất không?
- Có phải đó chỉ là "vấn đề ý kiến cá nhân"?
- Ở đây có dữ kiện nào có thể đưa đến quyết định bức chân dung nào là đẹp nhất không?
- Sự khác nhau giữa bài tập đầu tiên và bài tập thứ hai là gì?
- Dùng cách biểu quyết thì có thể quyết định được không?
- Một chuyên gia có thể quyết định được không?

Louis tự hỏi liệu một ngày nào đó cậu có thể chế tạo ra một chiếc máy, như máy dò kim loại, để phát hiện ra vẻ đẹp trong một sự vật. Sau đó cậu chỉ cần hướng chiếc máy phát hiện vẻ đẹp vào bốn bức chân dung kia là có thể tìm ra bức chân dung đẹp nhất.

Câu hỏi khởi động 3 Bạn nghĩ một ngày nào đó Louis có thể chế tạo ra một chiếc máy như vậy không? Nếu có, nó sẽ phát hiện ra những thứ gì?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Máy dò kim loại của Louis phát hiện kim loại dưới lòng đất. Có những đặc điểm nào trong các bức chân dung khiến cho chúng đẹp hay không đẹp? Nếu có, đó có thể là gì?
- Nếu bạn vẽ nhanh "khuôn mặt cười" và treo bên cạnh bức tranh *Mona Lisa,* có phải chỉ là vấn đề ý kiến chủ quan khi nói rằng bức tranh nào đẹp hơn?
- **Vẻ đẹp là gì?**

Kết hợp tốt với các bài

✓ Đi đôi với bài "Máy phát hiện điều tốt của Louis"

✓ Tất cả các bài trong phần "Mỹ học"

✓ Những suy đoán tô hồng

✓ Thêm những câu hỏi hóc búa về màu sắc

✓ Hình vuông số 2

Nguồn: Bạn Louis 11 tuổi đã nghĩ ra ý tưởng "máy dò tìm cái đẹp"; cảm ơn Miriam Cohen Christofidis vì câu hỏi "khuôn mặt cười".

Triết học: Triết học về nghệ thuật, triết học về cái đẹp, thuyết chủ quan, thuyết khách quan, mỹ học, "Về tiêu chuẩn của thị hiếu" của Hume, Kant và cái cao cả, Plato và các Mô thức.

Có gì đâu mà rộn

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 8 tuổi

Thứ Hai, cả lớp thực hiện một buổi học trực tiếp tại Viện Bảo tàng Mỹ thuật Hiện đại San Francisco. Trước khi lên đường, cô Không-đùa nói: "Cả lớp chú ý, hôm nay chúng ta sẽ đi xem hội họa *thực sự*". Thứ Ba, trong bài tập về nhà, lớp được giao nhiệm vụ sáng tác một bức tranh theo phong cách hiện đại cho buổi học về mỹ thuật sáng thứ Năm. Đến khuya thứ Tư, Pablo vẫn chưa làm xong bài tập về nhà, chắc lại nộp bài trễ nữa rồi. Cậu không nghĩ ra được cái gì cả. Giờ phải làm gì đây? *Chờ chút,* cậu nghĩ, *xong rồi! Mình đã có cái không gì cả!*

Bạn nghĩ cậu ta sẽ làm gì?

Hôm sau, trong buổi học mỹ thuật, mọi người nộp bài vẽ cho cô giáo. Đến lượt Pablo, cậu ta lấy ra một tấm bìa trắng thật to đưa cho cô Không-đùa.

"Cảm ơn Pablo. Cô phải thừa nhận là cô không kỳ vọng em hoàn thành bài tập về nhà, và cô thấy vui xen lẫn ngạc nhiên đấy." – Cô giáo vừa nói vừa nhận tấm bìa trong tay cậu.

Cô nhìn tấm bìa và nụ cười trên môi cô tắt ngấm.

"Cái gì thế này? Trang giấy trống không!"

"Em gọi nó là 'Tuyết suy tưởng' hay 'Bão tuyết những hồn ma'," – Pablo hãnh diện đáp, – "cô quyết định cái tên nào hay nhất là tùy cô nghĩ bức tranh giống với mô tả nào hơn".

"Nhưng không có gì cả. Em đã tuyệt đối *không làm gì!*" – Cô Không-đùa kêu lên.

"Em vẽ toàn màu trắng mà." – Pablo nói lại. Cô Không-đùa nhìn kỹ hơn và nhận thấy đúng là có sơn trắng phủ kín tấm bìa. "Nhưng dù em có vẽ toàn màu trắng hay không thì nó vẫn là không có gì!" – Cô giáo khẳng định.

"Nhưng nếu như vậy," – Pablo, vốn rất tập trung chú ý trong chuyến đi đến viện bảo tàng, nói, – "*Bức tranh màu trắng (Ba tấm)* (1951) cũng không có gì". Cậu ngừng lại, chờ phản ứng, nhưng không ai nói gì, thế là cậu nói tiếp: "Và tuy nó *không có gì* nhưng người ta đã trả rất nhiều tiền để có nó, các phòng triển lãm treo nó trên tường và mọi người trên khắp thế giới nhìn ngắm nó".

Cô Không-đùa rất tức giận nhưng không biết làm sao đáp lại Pablo. Và Pablo biết điều đó. Cả lớp cũng vậy.

Câu hỏi khởi động "Tuyết suy tưởng"/ "Bão tuyết những hồn ma" có phải là hội họa không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- *Bức tranh màu trắng (Ba tấm)* (1951) của Robert Rauschenberg có phải là hội họa không?
- Có sự khác nhau giữa bức tranh của Rauschenberg và bức tranh của Pablo không?
- **Hội họa là gì?**
- Cô Không-đùa nói rằng cả lớp sẽ đi xem "hội họa *thực sự*" ở viện bảo tàng. Phải chăng điều đó nghĩa là cô sẽ – hoặc nên – nói rằng bức tranh của Rauschenberg là hội họa thực sự? Nếu vậy, phải chăng cô phải đồng ý rằng bức tranh của Pablo cũng là hội họa thực sự?

- Pablo nói đúng không – việc mọi người sẵn sàng bỏ tiền ra để mua một bức tranh có chứng tỏ nó là hội họa không? Việc nó được triển lãm trong phòng trưng bày hội họa có chứng tỏ rằng nó là hội họa không? Và việc mọi người trên khắp thế giới nhìn ngắm nó có chứng tỏ rằng nó là hội họa không? Nếu cả ba điều trên đều không chứng tỏ điều đó thì, theo bạn, điều gì làm cho một thứ gì đó trở thành hội họa?
- Có phải bức tranh của Pablo không có gì cả? Có phải bức tranh của Rauschenberg không có gì cả?
- Có phải bức tranh của Pablo/Rauschenberg là bức tranh vẽ cái không có gì?
- *Màu trắng* có thể đại diện cho không có gì không? Nếu không, bạn làm cách gì để biểu thị không có gì?
- **Không có gì là gì?**
- Theo bạn bức tranh của Pablo đúng nhất với mô tả nào: "bão tuyết những hồn ma" hay "tuyết suy tưởng"? Bạn hình dung thấy gì qua hai mô tả này?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Đi đôi với bài "Nghe rất êm tai!"
- ✓ Một cái lỗ không chứa gì
- ✓ Cả trang không có gì
- ✓ Bánh rán donut

✓ Máy phát hiện cái đẹp của Louis

✓ *Cỗ máy Nếu như:* Suy tưởng về không gì cả

Nguồn: Cám ơn Sofia Nikolidaki vì đã khiến tôi chú ý đến bức tranh của Rauschenberg và vì một vài câu hỏi "để đào sâu hơn".

Triết học: Bản chất của hội họa, định nghĩa hội họa, mỹ học.

"Nghe rất êm tai!"

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Johnny không thích âm nhạc. Cậu cho rằng nó chỉ là những tiếng ồn lấp đầy sự im lặng tuyệt vời mà cậu thực sự thích lắng nghe. Giáo viên dạy nhạc ra bài tập về nhà, yêu cầu mỗi người soạn ra một ví dụ về loại nhạc mình yêu thích nhất. Nhưng Johnny không có loại âm nhạc yêu thích nào hết; cậu thích sự im lặng hơn. Về sau cậu nhận ra rằng cậu *thật sự* có một loại nhạc yêu thích.

Trong giờ học nhạc tiếp theo, mỗi học sinh biểu diễn nhạc phẩm của mình. Một số nhạc phẩm nghe giống như các nhạc đề trò chơi máy tính, lại có nhiều người hát như thể đang thử giọng cho chương trình truyền hình. Johnny nghe một vài bản nhạc dương cầm đơn giản và vài đoạn nhạc dùng nhạc cụ của bộ gõ. Tất cả chúng đều quá ồn ào với Johnny. Đến phần trình diễn của Johnny. Cậu ta đứng dậy và lấy bản ghi nhạc của mình ra. Cậu cẩn thận đặt nó lên giá đàn piano, ngồi xuống và thông báo với cả lớp rằng sẽ biểu diễn một nhạc phẩm mà mình sáng tác có tên là "1 phút 33 giây". Cậu

đặt tay trước bụng và tiếp tục ngồi lặng im trong một phút ba mươi ba giây. Từng giây trôi qua trong sự chờ đợi háo hức của cả lớp, nhưng Johnny vẫn tiếp tục ngồi im, không nhúc nhích. Có thể nghe thấy cả tiếng tích tắc của đồng hồ và có thời điểm tiếng thét kích động của một cậu bé trong phòng xuyên thủng sự im lặng. Khi đồng hồ trôi qua được một phút ba mươi ba giây, Johnny đứng dậy và cúi chào mọi người. Hai người vỗ tay nhưng số còn lại thì im lặng sững sờ, không tin chắc có thể hiểu được phần trình diễn của Johnny. Thầy giáo nói rằng: "Nhưng Johnny này, em chỉ im lặng thôi mà!".

"Đúng ạ, thưa thầy," – Johnny trả lời. – "Âm nhạc vang lên trong tai em!"*

Câu hỏi khởi động "1 phút 33 giây" có phải là âm nhạc không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- **Âm nhạc là gì?**
- Tiếng ồn có khác với âm nhạc không? Nếu có thì khác thế nào?
- Âm thanh có khác với âm nhạc không? Nếu có thì khác thế nào?
- Âm nhạc là những nốt nhạc mà bạn nghe phải không?
- Im lặng có thể là âm nhạc không?
- Có thể có im lặng được không?
- Nhà soạn nhạc thiên tài Mozart đã nói một câu trứ danh rằng: "Âm nhạc không nằm trong những nốt nhạc mà nằm trong sự im lặng giữa các nốt nhạc". Điều ông nói có thể có nghĩa gì? Ông nói có đúng không?

* "Music to my ears" trong tiếng Anh nghĩa bóng là "Nghe rất khoái", "Rất vui khi nghe...". Chỗ này có vẻ tác giả muốn chơi chữ. Johnny có thể vừa muốn nói "Âm nhạc vang lên trong tai em!" vừa muốn nói "Nhạc nghe thật êm tai". – ND

[Một gợi ý khác cho các giáo viên: Bạn có thể thử trình diễn tác phẩm "1 phút 33 giây" trước lớp. Bạn nên làm điều này với một cảm xúc trang trọng và xem đó như một dịp đặc biệt. Sử dụng một nhạc cụ thật, ăn mặc đẹp vào dịp đặc biệt này và yêu cầu cả lớp tham dự buổi trình diễn một tác phẩm âm nhạc nổi tiếng. Nếu bạn biết chơi một nhạc cụ nào đó, thì cũng có thể chơi vài nhạc phẩm khác, thông thường hơn. Mỗi khi bạn chơi một nhạc phẩm như vậy, hãy hỏi Câu hỏi khởi động ở trên.]

Các câu hỏi của bạn

⌘

⌘

⌘

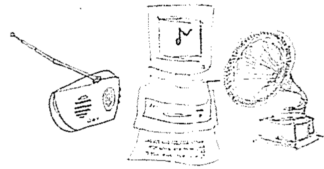
Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Đi đôi với bài "Có gì đâu mà rộn"
- ✓ Nhạc dương cầm
- ✓ Âm thanh của im lặng
- ✓ Phil, Soph và món kem
- ✓ Trống rỗng

Nguồn: 4 phút 33 giây của John Cage và cuốn sách *Sự im lặng* của ông.
Triết học: Bản chất của âm nhạc.

Nhạc dương cầm

James Davy

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Các giáo cụ tùy chọn: Một radio, một đĩa CD, một máy nghe nhạc MP3, một đĩa nhựa ghi âm và máy quay đĩa, một bản ghi nhạc (lý tưởng nhất là của cùng một bản nhạc), một cây đàn dương cầm.

Sam nghe một bản nhạc dương cầm qua radio. Vì thích bản nhạc này quá, cậu tìm mua đĩa CD bằng tiền túi của mình. Rồi cậu tải nó về máy nghe nhạc MP3 để nghe. Vào hôm sinh nhật cậu, cô bạn thân Dina tặng cho cậu một đĩa nhựa vinyl (được gọi là "đĩa ghi âm") bản nhạc này trong bộ sưu tập của bố cô. Cậu đặt cái đĩa vào chiếc máy quay đĩa cũ của bố mẹ. Cậu thích tiếng rin rít phát ra từ đó. Mẹ cậu cũng cho cậu bản nhạc của tác phẩm đó để cậu có thể chơi trên đàn dương cầm. Sam mất vài tuần luyện tập và cuối cùng cũng chơi được nó! Cậu vui thích trước thực tế rằng giờ đây cậu có thể tự chơi bản nhạc ấy bất cứ lúc nào.

Câu hỏi khởi động Sam sở hữu bốn bản nhạc, một bản nhạc hay con số nào khác?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Có bao nhiêu bản nhạc trong câu chuyện này?
- Có phải vẫn chỉ là một bản nhạc đó ở mỗi định dạng khác nhau không?
- Nếu cậu ấy sao chép file MP3, có phải cậu ấy có hai bản nhạc không?

- Nếu cậu ấy bật cùng lúc tất cả năm phiên bản của bản nhạc này thì cậu ấy đang nghe bao nhiêu bản nhạc?
- Bạn có thể sở hữu cùng một thứ bao nhiêu lần?
- Bản nào là bản nhạc gốc?
- Bản ghi âm có khác với tác phẩm hoàn chỉnh không?
- Bạn có thể "sở hữu" âm nhạc không?
- Khi bạn nghe nhạc thì nhạc sẽ ở đâu? Trong đầu bạn? Trong không khí? Nơi người trình diễn? Trên đĩa nhạc? Hay một nơi nào khác?
- Bạn có thể phân biệt các phiên bản khác nhau của cùng một bản nhạc không? Bạn có thể tìm:

  a. Một đĩa nhựa ghi âm

  b. Một đĩa CD

  c. Một bản nhạc

  d. File nhạc MP3

  e. Băng cát-sét

  f. Bạn có thể tìm thêm nữa không?
  Còn hát thầm trong đầu thì sao?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ "Nghe rất êm tai!"

✓ Âm thanh của im lặng

✓ Sở hữu gây sốc thế đấy

Triết học: Triết học về âm nhạc, bản thể luận về âm nhạc.

Giá trị: Chính trị

Ai được gì và tại sao?

Anja Steinbauer

Tuổi bắt đầu học: 5 tuổi

Tamara, Carim và Miriam rủ nhau cùng làm bánh. Tamara đi chợ mua hết tất cả những thứ cần thiết; thực tế là cô bé đã dùng hết tiền tiêu vặt trong tháng của mình để mua các nguyên liệu. Carim dồn hết sức vào việc làm bánh – nhiều hơn hẳn bạn bè của cậu. Trước đây cậu đã từng làm bánh, nên khá rành và làm rất chăm chú. Miriam hầu như chỉ đứng nhìn và tận hưởng không khí bạn bè. Cuối cùng thì chiếc bánh cũng đã xong. Nó trông ngon tuyệt và Miriam bắt đầu cắt chiếc bánh ra.

Câu hỏi khởi động 1   Mỗi đứa trẻ nên được bao nhiêu phần của chiếc bánh?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Ai là người nên quyết định cách chia chiếc bánh đó?
- Tamara nên được bao nhiêu phần bánh? Bởi vì Tamara đã mua tất cả các nguyên liệu làm bánh, nên cô bé có thể nói rằng tất cả phần cơ bản của cái bánh đều thuộc về mình. Vậy có nghĩa là cô bé sẽ sở hữu chiếc bánh chăng? Nếu vậy, Tamara sẽ là người quyết định chia cái bánh như thế nào chăng? Thậm chí cô bé có thể tuyên bố lấy hết chiếc bánh cho riêng mình không?

- Carim nên được bao nhiêu của chiếc bánh? Bởi vì cậu ta là người duy nhất biết làm bánh và làm nhiều nhất, Carim có thể nói rằng nếu không có cậu thì cũng sẽ không có chiếc bánh kia. Vậy có nghĩa là cậu có quyền đặc biệt với chiếc bánh này? Liệu cậu ta có thể được nhiều hơn những người khác?
- Miriam nên được bao nhiêu của chiếc bánh? Cô bé có thể nói rằng bởi vì chúng ta đều là bạn bè, nên công bằng nhất là chia chiếc bánh thành các phần bằng nhau.
- Nếu hôm ấy là sinh nhật của Miriam thì sao? Lúc ấy chiếc bánh nên được chia như thế nào?
- **Sòng phẳng là gì?**
- **Công bằng** (như trong sự công bằng) **là gì?**
- "Sòng phẳng" và "công bằng" có giống nhau không?

Ngay khi Miriam bắt đầu cắt bánh, Billy Tiệc tùng, người có ít nhiều tính khí của kẻ hay bắt nạt, xông vào và đòi chia bánh. Cậu ta hăm dọa rằng nếu không chia bánh cho cậu, cậu sẽ đánh tất cả mọi người và lấy cả chiếc bánh đó đi. Miriam đáp lại: "Tại sao chúng tôi phải chia bánh cho cậu? Cậu có giúp gì chúng tôi trong chuyện làm bánh đâu". Billy đáp rằng mình là người mạnh nhất và thêm rằng, "Người mạnh nhất luôn có tất cả những thứ mà họ muốn – Đời là vậy đấy! Nhưng dù sao, hôm nay cũng là sinh nhật của tôi".

Câu hỏi khởi động 2 Có phải người mạnh nhất luôn có tất cả những gì họ muốn, và nếu thế, họ có nên làm vậy không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Nếu Billy không được chia bánh, nên làm gì để ngăn cản cậu ta?

- Billy muốn nói gì khi nói "Đời là vậy đấy"? Cậu ta có đúng không?
- Nếu người mạnh nhất luôn có tất cả những gì họ muốn vì "đời là vậy đấy", thì phải chăng việc người mạnh nhất luôn có tất cả những gì họ muốn là đúng?
- Miriam có làm gì để phụ giúp mọi người làm bánh không? Cô bé được quyền có phần bánh không?
- Nếu đó là sinh nhật của Billy, thì việc đó có nghĩa là cậu ta nên được chia bánh phải không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Giới hạn của bầu trời
- ✓ Sở hữu gây sốc như thế đấy
- ✓ Nỗi khổ của pháp sư
- ✓ Về những hàng rào
- ✓ Acorn
- ✓ Khẩu súng
- ✓ *Cỗ máy Nếu như:* Đảo cộng hòa

Triết học: Triết học chính trị, công lý phân phối, sở hữu, John Locke, David Hume và sự phân biệt/ngụy biện cái là/cái phải là; Socrates và Thrasymachus, Socrates và Callicles.

Chiếc vương miện phép thuật

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 5 tuổi

Chiếc vương miện phép thuật thật ảo diệu vì bất cứ ai đội nó lên, thì bằng một quyền năng kỳ lạ nào đó, đều trở thành nữ hoàng hay đức vua của cả xứ sở.

Nếu bạn thấy chiếc vương miện phép thuật đang nằm dưới đất, bạn biết nó là gì và nó sẽ làm được điều gì khi bạn đội lên, thì bạn sẽ đội chứ?

Câu hỏi khởi động 1 Bạn sẽ đội chiếc vương miện phép thuật đó chứ?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Là người cai trị cả xứ sở có phải là điều tốt không?
- Chuyện đó có vui không?
- Trở thành nữ hoàng hay đức vua thì có điều gì xấu không?
- Nữ hoàng hay đức vua có bổn phận gì không?
- **Bổn phận là gì?**

Câu hỏi khởi động 2 Nếu bạn đội chiếc vương miện lên và trở thành nữ hoàng hay đức vua của cả xứ sở, thì bạn sẽ ban hành các quy tắc và luật lệ nào để cai trị xứ sở này? Tại sao?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Bạn sẽ ban hành những quy tắc và luật lệ nào?
- Có những quy tắc và những luật lệ nào bạn không nên ban hành?

- **Các quy tắc là gì?**
- **Các luật lệ là gì?**
- Nữ hoàng hay đức vua có thể chọn bất kỳ quy tắc hay luật lệ nào tùy ý không?
- Nữ hoàng hay đức vua có chịu trách nhiệm giải trình trước ai đó không? Nếu có, đó là ai?

Câu hỏi khởi động 3 Có đúng đắn không khi bất kể ai tìm thấy vương miện và đội nó đều trở thành người cai trị của cả xứ sở?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Cách đúng đắn và công bằng để trở thành người cai trị của cả xứ sở là gì?
- Có cách nào đúng đắn và công bằng để trở thành người cai trị của cả xứ sở không?
- Kiểu người nào nên cai trị người khác?
- Có nên có nhiều hơn một người để cai trị không?
- Có nên không có ai cai trị không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Sự lựa chọn độc ác

✓ Viên thuốc cuộc sống

✓ Hạnh phúc và sự thật

✓ Khẩu súng

✓ *Suy tưởng:* Fred nói gì

Nguồn: Lấy cảm hứng từ tác phẩm *Macbeth* của Shakespeare.

Triết học: Tính hợp pháp của quyền cai trị, tính hợp pháp của vương quyền, triết học chính trị.

Hạnh phúc và sự thật

Anja Steinbauer

Tuổi bắt đầu học: 8 tuổi

Ngày xưa có một vị vua rất giàu có, sống một cuộc đời vui vẻ và sung sướng. Trong số những người hầu kẻ hạ của ông có một nô lệ sống khốn khổ và đầy khó nhọc. Tuy nhiên vào ban đêm, vua thường mơ thấy mình là người nô lệ nghèo hèn, bất hạnh như kẻ nô lệ ban ngày của ngài. Ngược lại, kẻ nô lệ của vua thì hằng đêm nằm mơ thấy mình là người trị vì giàu sang, cuộc sống chỉ có hạnh phúc và vui sướng. Cả hai giấc mơ đều có vẻ rất thực, và trong khi nằm mơ, họ không biết mình nằm mơ. Bằng cách này hai người trải nghiệm một mức độ hạnh phúc và đau khổ như nhau.

Câu hỏi khởi động Hạnh phúc có quan trọng hơn sự thật không, hay sự thật quan trọng hơn hạnh phúc?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Hai cuộc sống của hai người đó có phải là một không?
- Bạn sẽ chọn cuộc sống của ai?
- Nếu bạn có thể chọn một giấc mơ hạnh phúc sẽ kéo dài cả đời, thay vì liều mình với sự bất hạnh trong đời thực, bạn sẽ chọn nó chứ?
- Bạn sẽ nói rằng, đến cuối đời, ông vua này đã có một đời hạnh phúc hay một đời khốn khổ?
- **Hạnh phúc là gì?**
- **Sự thật là gì?**

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

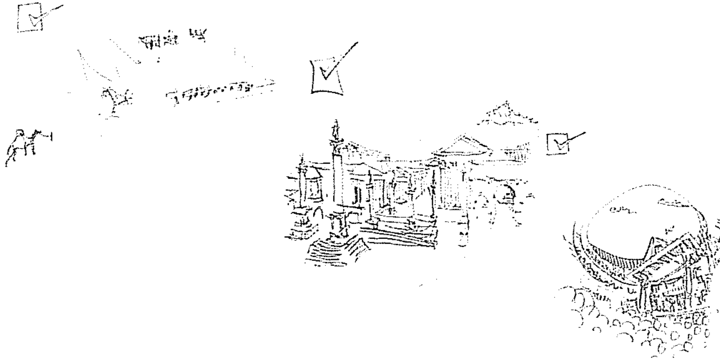
- ✓ Giấc mơ hóa bướm
- ✓ Nhà thơ cáu kỉnh nhất thế giới
- ✓ Chiếc vương miện phép thuật
- ✓ *Cỗ máy Nếu như:* Người tù hạnh phúc

Nguồn: Dựa trên một truyện cổ của người Trung Hoa.

Triết học: Chủ nghĩa công lợi của Jeremy Bentham, Máy trải nghiệm của Robert Nozick, các giá trị.

Nỗi khổ của pháp sư

David Birch

Tuổi bắt đầu học: 9 tuổi

Ngày xưa có một pháp sư rất già và đầy quyền năng đã sống đến nhiều trăm năm. Trong suốt cuộc đời trường thọ của mình, ông đã thấy vô số điều kỳ diệu. Ông đã chứng kiến người Ai Cập xây dựng các kim tự tháp hùng vĩ, ông đã đi dạo qua La Mã cổ đại, ông đã tham dự những đêm diễn mở màn các vở kịch của Shakespeare. Nhưng bất chấp tất cả những điều kỳ diệu mà ông đã chứng kiến, bất chấp tất cả những trải nghiệm kỳ thú mà ông đã có, vị pháp sư già vẫn cảm thấy chán nản và mỏi mệt. Ông bắt đầu cảm thấy già nua thật sự, cảm thấy sống lâu thế này là quá nhiều đối với ông.

Lý do khiến ông cảm thấy như vậy là vì mọi thứ bạo lực và chiến tranh trên thế giới. Càng sống lâu chừng nào, ông càng thấy con người tranh chấp chừng ấy, các quốc gia gây chiến, các mạng sống bị tước đoạt. Dường như không có hồi kết. Nhưng một hôm một ý tưởng thú vị chợt đến với ông.

Ngẫm nghĩ về tất cả bạo lực mà ông đã chứng kiến, ông cho rằng ông đã hiểu tại sao nó xảy ra. Con người tàn ác với

những ai *khác* mình. Chiến tranh xảy ra giữa các quốc gia *khác nhau* và những khu vực *khác nhau*. Trong thế kỷ 20, thậm chí các nhóm cổ động viên bóng đá *khác nhau* cũng xung đột. Và nếu người ta chiến đấu chống lại những người giống họ, thì đó là bởi vì họ có những thứ mà người khác không có, họ sở hữu những thứ *khác biệt*. Để chấm dứt mọi tranh đấu và bạo lực này, vị pháp sư quyết định sẽ dùng quyền năng của mình để làm cho mọi người giống nhau: tất cả chúng ta sẽ giống nhau, tất cả chúng ta sẽ sở hữu những thứ như người khác và chia sẻ cùng những niềm tin. Chúng ta sẽ là một.

Câu hỏi khởi động   Bạn nghĩ điều gì sẽ xảy ra nếu pháp sư làm cho mọi người giống nhau?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Liệu mọi tranh chấp có chấm dứt nếu pháp sư làm cho mọi người giống nhau không?
- Bạn có đồng ý với vị pháp sư rằng *sự khác biệt* là nguyên nhân của chiến tranh và xung đột không?
- Pháp sư có nên làm cho mọi người giống nhau không?
- Mọi người có nên giống nhau không?
- Cụm từ "sự giống nhau" có những ý nghĩa khác nhau không?
- Nếu pháp sư làm cho mọi người giống nhau thì liệu mọi người có giống nhau mãi không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Các bài khác trong phần "Chính trị"
- ✓ Viên thuốc cuộc sống (để tìm hiểu thêm về bất tử)
- ✓ Người bút chì gặp Người bút chì!
- ✓ Những người hoàn hảo

Triết học: Chủ nghĩa bình quyền, triết học về công lý, triết học chính trị, J. S. Mill và chủ nghĩa tự do, Isaiah Berlin và thuyết đa nguyên, cộng đồng luận.

Một thế giới mới

David Birch

Tuổi bắt đầu học: 8 tuổi

Mặt trăng chiếu sáng rực rỡ vào năm 1604. Đường viền bạc của nó nổi bật, tỏa ánh mờ giữa bầu trời đêm. Những cái bóng lao nhanh qua những vùng tối của hải cảng trong khi con tàu neo ở vũng nước dày đặc loang loáng như dầu mơ đến những chân trời.

Chẳng mấy chốc hải cảng trở nên tĩnh lặng và con tàu đã ra đi. Những cái bóng ở trên tàu sẽ không bao giờ trở lại nữa. Ngày mai họ sẽ được thông báo đã mất tích. Họ để lại sau lưng hàng trăm cú sốc và những chiếc giường trống. Họ đã ra đi mãi mãi.

Người ta tìm thấy một lá thư, viết:

> Chúng tôi đã rời nước Anh để đến một thế giới mới, một thế giới do chúng tôi dựng nên.

> Chúng tôi ra đi để tìm kiếm một hòn đảo giữa đại dương. Chúng tôi không thể ở lại. Đất nước sinh ra chúng tôi là một nhà tù.
>
> Chúng tôi sẽ tạo ra một xứ sở mới, ở đó không có các quy tắc và các luật lệ. Chúng tôi không tin vào các quy tắc. Chúng tôi không tin vào các luật lệ.

Câu hỏi khởi động 1 Theo bạn xứ sở mới của họ sẽ như thế nào khi không có các quy tắc và các luật lệ?

Lá thư viết tiếp...

> Các quy tắc và luật lệ cướp đoạt tự do của chúng tôi; chúng cho chúng tôi biết cái gì có thể làm và cái gì không; chúng gieo sợ hãi, đem các hình phạt ra dọa nạt để chúng tôi tuân theo.
>
> Các quy tắc và các luật lệ ngăn chúng tôi có được những điều mình thực sự muốn có. Chúng không hiểu chúng tôi; chúng biến chúng tôi thành nô lệ. Chúng tôi không tin vào quyền lực; chúng tôi ghét bị kiểm soát.
>
> Chúng tôi sẽ thay đổi điều này. Trong thế giới mới của chúng tôi sẽ không có thủ tướng, không có cảnh sát, không thầy giáo, không quan tòa, không tù nhân, không hình phạt. Sẽ không có ai dạy bảo chúng tôi phải làm gì. Chúng tôi sẽ tự do làm điều mình muốn.
>
> Thế giới mới này đang trông chờ chúng tôi. Chúng tôi sẽ không ngoảnh nhìn lại.

Lá thư chấm dứt bằng một danh sách các chữ ký được viết cẩn thận và bốn trăm năm im lặng. Không bao giờ còn nghe nói đến những người này nữa. Hòn đảo giữa đại dương của họ không bao giờ được tìm thấy.

Có phải tình yêu tự do của họ, sự thù ghét các quy tắc và luật lệ của họ, sẽ tạo ra một thế giới tốt đẹp hơn? Chúng ta chỉ có thể tự hỏi.

Câu hỏi khởi động 2   Bạn có nghĩ xứ sở mới của họ sẽ trở nên tốt đẹp hơn xứ sở của chúng ta?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Chúng ta tuân theo luật lệ bởi vì chúng ta phải tuân theo hay chúng ta muốn tuân theo?
- Luật lệ có tước đoạt tự do của chúng ta không?
- Tự do có quan trọng hơn sự an toàn không?
- Bằng cách cho chúng ta biết cách đối xử với nhau, phải chăng luật lệ ngăn cản chúng ta tìm ra những gì chúng ta thực sự cảm nhận về người khác?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Phil, Soph và những con số
- ✓ Người tù
- ✓ Sáng chế thú vị của Immy
- ✓ Thơ triết học
- ✓ *Cỗ máy Nếu như:* Hòn đảo cộng hòa

✓ *Suy tưởng:* Các quy tắc của trường học

Triết học: Chủ nghĩa khế ước, Thomas Hobbes, John Locke, Jean-Jacques Rousseau, chủ nghĩa vô chính phủ.

Giới hạn của bầu trời

David Birch

Tuổi bắt đầu học: 8 tuổi

Nữ hoàng đang cùng với em trai, Hoàng thân, đi dạo qua các vườn hoa cung điện vào một sáng mát trời.

"Sáng nay cung điện đẹp quá," – Hoàng thân nhận xét. – "Chẳng phải tuyết làm cho nó trông rất tuyệt diệu và quyến rũ sao."

Nữ hoàng gật đầu vẻ tự hào. "Em nói rất đúng. Cung điện của chị hôm nay trông rất lộng lẫy: cực kỳ xa hoa và *là của ta.*" – Nữ hoàng nói, dừng lại để ngắm nhìn cảnh đẹp.

"Ta tự tay thiết kế nó, một cách tự nhiên," – bà nói tiếp. – "Ta đã mất hơn ba chục năm để hoàn thành. Những nhà thi công hoàn thành nó trong hai chục năm. Hai chục năm? Hà! Ta bảo họ cung điện chưa đủ to lớn. Ta muốn có một cung điện cao *ba chục* năm và rộng *ba chục* năm. Nó phải có thật nhiều phòng để ta có thể ngủ mỗi đêm ở một phòng khác nhau trong một năm. Nhưng ta không muốn khoác lác."

"Vâng, đúng vậy, sáng hôm nay trông nó rất đẹp," – Hoàng thân đáp. – "Và hôm nay các vườn hoa cũng thật xinh xắn. Những giọt sương đọng trên lá mang đến một ấn tượng tinh tế mỏng manh."

"Em nói rất đúng. Các vườn hoa của ta hôm nay trông rất tráng lệ: cực kỳ rộng lớn và *là của ta,"* – Nữ hoàng nói. – "Dĩ nhiên chúng là những vườn hoa rộng lớn nhất mà các Nữ hoàng từng sở hữu. Ta đã ra lệnh chặt hết toàn bộ rừng cây để dành chỗ cho chúng. Quả thực, các vườn hoa quá rộng đến độ ta không thể trông thấy gì bên ngoài chúng. Tự bản năng ta chỉ thích những gì của ta. Và nếu có kẻ nào xâm nhập trái phép, thì những cung thủ canh gác sẽ bắn xuyên ngực kẻ xâm nhập đó trong tích tắc! Nhưng ta không thích khoác lác."

"Đúng vậy," – Hoàng thân nói khẽ, mỉm cười lịch sự. – "Vâng, kìa, những con thiên nga…"

"Đúng rồi em," – Nữ hoàng cắt ngang. – "Những con thiên nga của ta hôm nay trông rất đáng yêu: trắng như tuyết và *là của ta."*

"Chị nghĩ rằng chúng là loài thiên nga quý hiếm phải không?" – Hoàng thân hỏi.

"Đúng thế - loài quý hiếm nhất," – Nữ hoàng nói. – "Theo yêu cầu của ta, chúng được đem về đây từ những vùng đất nước ngoài xa xôi. Nhưng ta không thích khoác lác."

Hoàng thân bắt đầu cảm thấy mệt mỏi vì phải nghe tất cả những thứ mà Nữ hoàng không thích khoe đến. Khi dán mắt vào bầu trời để trí óc được thảnh thơi, ông nhận thấy nó kỳ diệu làm sao.

"Chẳng phải hôm nay bầu trời rất tuyệt vời sao? Cả bầu trời dường như được tráng bạc." – Ông nói, như thể đang trò chuyện với chính bầu trời.

"Vâng, ừm, ta cũng sở hữu luôn bầu trời mà." – Nữ hoàng rít lên.

"Chị nói gì?" – Hoàng thân há hốc mồm.

"Ta sở hữu nó. Nó là của ta."

Hoàng thân không tin nổi. "Làm sao chị có thể sở hữu bầu trời?"

"Ta đã mua nó, mua toàn bộ. Không rẻ đâu, ta nói cho em biết. Lúc này em đang nhìn nó bởi vì ta cho phép em. Vì ta sở hữu nó, ta có thể ra lệnh bắt em ngừng nhìn, nhưng ta tự coi mình là người rộng rãi."

"Chị không thể bảo em không nhìn bầu trời được đâu," – Hoàng thân phản đối. – "Điều đó thật vớ vẩn."

"Nhưng dĩ nhiên ta làm được. Bầu trời này là của ta."

"Không – chị đi quá xa rồi đó!" – Hoàng thân nổi cơn thịnh nộ.

Câu hỏi khởi động   Nữ hoàng đó có nên được phép sở hữu bầu trời không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Bầu trời thuộc về tất cả mọi người hay không thuộc về ai cả?
- Có nên để Nữ hoàng được sở hữu những thứ mà bà đề cập đến: cung điện, các vườn hoa, những con thiên nga?
- Có ổn không khi để Nữ hoàng sở hữu những con thiên nga nếu chúng quý hiếm nên chúng sẽ được bảo vệ khi được bà sở hữu?
- Có phải chúng ta chỉ nên được phép sở hữu những thứ chúng ta làm ra?
- Có thể sở hữu bầu trời không (một người có thể sở hữu cái gì đó mà họ không thể giữ kín và an toàn không)?
- Bạn sở hữu một thứ gì đó như thế nào? Cái gì làm cho một thứ gì đó trở thành "của tôi" hay "của bạn"?
- Có sai trái không nếu để một người sở hữu một thứ gì đó mà người khác có thể yêu thích hay sử dụng?

- Nếu bạn mua một vật gì đó của người khác, phải chăng nó là của bạn? Nếu hóa ra người bán cho bạn đã ăn cắp vật đó từ một người khác thì sao? Lúc bấy giờ vật ấy là của ai?
- Làm thế nào để một thứ gì đó có thể "cao ba chục năm và rộng ba chục năm"?
- Nếu mọi thứ đều do Thượng Đế tạo ra, thì phải chăng Thượng Đế sở hữu mọi thứ?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Bài này nên dạy ngay trước bài "Sở hữu gây sốc như thế đấy"

✓ Về những hàng rào

✓ Acorn

✓ Hãy chăm lo hành tinh này

Triết học: Marx, Locke và tài sản riêng, đạo đức học môi trường.

Sở hữu gây sốc như thế đấy

David Birch

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Hãy tưởng tượng bạn được yêu cầu lập ra một danh sách mọi thứ bạn sở hữu. Bạn sẽ đưa vào những gì?

[Bạn nên lập danh sách trước khi đọc tiếp.]

Câu hỏi khởi động 1 Bạn có đưa trái tim bạn vào danh sách đó không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Bạn có thể sở hữu thứ gì mà bạn không thể sống nếu thiếu nó không?
- Bạn có thể sở hữu một thứ gì mà bạn chưa bao giờ rời xa nó không?
- Nếu một thứ gì đó là của bạn, nghĩa là bạn sở hữu nó phải không?

Câu hỏi khởi động 2 Bạn có đưa cả những giấc mơ của bạn vào danh sách đó không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Ai quyết định những gì diễn ra trong các giấc mơ của bạn?
- Những giấc mơ đến từ đâu?
- Bạn có thể sở hữu một thứ mà bạn không thể kiểm soát không?

Câu hỏi khởi động 3 Bạn có đưa cha mẹ bạn vào danh sách đó không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Nếu bạn không sở hữu chúng, nghĩa là chúng không thuộc sở hữu của bạn chăng?

- Bạn có thể sở hữu một thứ mà bạn không thể kiểm soát không?
- Bạn có thể sở hữu một thứ mà bạn đã không thể xoay xở nếu không có nó không?
- Cha mẹ của bạn có thể đưa bạn vào danh sách của họ không?

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Dạy ngay sau bài "Giới hạn của bầu trời"
- ✓ Về những hàng rào
- ✓ Acorn
- ✓ Nhạc dương cầm

Nguồn: Bài thơ *Phượng hoàng và Rùa* của Shakespeare.

Triết học: Sự sở hữu, sự tự trị, triết học về tinh thần, chủ nghĩa cá nhân.

Một xã hội công bằng hơn

Martin Pallister

Tuổi bắt đầu học: 14 tuổi *Nâng cao*

Những sinh vật từ thiên hà khác đã và đang tìm hiểu loài người sống như thế nào. Họ không hiểu được tại sao chúng ta lại tạo ra những xã hội bất công và thiếu khoan dung như thế. Họ quyết định cho chúng ta một cơ hội để làm lại từ đầu và xây dựng một xã hội tốt đẹp hơn.

Các sinh vật đó chuyển tất cả người Trái đất lên chiếc thuyền không gian (khổng lồ) của họ và đưa tất cả vào một phòng đặc biệt gọi là *phòng thí nghiệm ý tưởng* (think tank). Khi ở trong phòng thí nghiệm ý tưởng họ bị tước hết mọi hiểu biết

cá nhân. Họ không còn biết họ là ai; họ không biết giới tính, tuổi, chủng tộc, năng lực, tôn giáo, vị trí xã hội hay ý niệm riêng của họ về "cuộc sống tốt đẹp" là gì. Tuy nhiên, họ được cho biết rằng họ có thể thuộc về *bất kỳ* một nhóm người nào đó khi được đưa ra khỏi phòng thí nghiệm ý tưởng. Họ được cho uống những viên thuốc đem đến cho họ một năng lực suy luận cao cấp như nhau và họ cũng biết những dữ kiện, những luật lệ và lý thuyết tổng quát về thế giới.

Sau đó mỗi người được các hữu thể thiên hà mới dặn dò rằng khi họ rời phòng thí nghiệm ý tưởng họ có thể là *ai đó*, lúc bấy giờ họ nên cố gắng tìm cách tốt nhất để xây dựng xã hội sao cho nó có thể chấp nhận được với bất cứ kiểu người nào mà họ sẽ trở thành trong xã hội đó.

Câu hỏi khởi động Hãy tưởng tượng rằng bạn là một trong những người ở trong phòng thí nghiệm ý tưởng đó. Giả sử bạn vừa được dặn dò mọi chuyện (hãy gắng ghi nhớ hết tất cả trong tâm trí), bạn sẽ chọn một xã hội được tổ chức như thế nào?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Những tình huống được mô tả ở trên sẽ dẫn đến việc bạn chọn một xã hội công bằng hơn hay không?
- Những tình huống này có cho chúng ta thấy một xã hội công bằng sẽ như thế nào không?
- **Công bằng là gì?**
- Giả định về thí nghiệm trong tư tưởng này có đúng không: rằng chúng ta sẽ chọn xã hội được tổ chức theo cách nào đó tốt nhất cho chúng ta? Thí nghiệm trong tư tưởng này có giải quyết được tất cả những vấn đề có thể nảy sinh từ xã hội này không?
- Làm thế nào một hệ thống chính trị có thể đáp ứng cho rất nhiều kiểu người khác nhau?

- Mọi người có nên có những quyền giống nhau không?
- Của cải và nguồn lực nên được phân phối như thế nào để những người có năng lực tự nhiên mạnh mẽ hơn vẫn có động cơ khích lệ làm việc chăm chỉ?
- Bạn có khiến cho xã hội trở nên khác biệt không nếu bạn là một người đàn ông hoặc một người đàn bà? Nếu có, nó sẽ khác như thế nào?

Trong khi nghĩ về Câu hỏi khởi động, hãy lưu ý ba vấn đề sau đây

- Các cơ hội là bình đẳng như nhau
- Chăm sóc trẻ em và công việc trong nhà
- Cấu trúc của thị trường lao động

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Ai được gì và tại sao?

✓ Nỗi khổ của pháp sư

✓ Một thế giới mới

✓ Giới hạn của bầu trời

✓ Về những hàng rào

✓ Hình phạt trong lớp

✓ *Cỗ máy Nếu như:* Hòn đảo Cộng hòa

Nguồn: "Tấm mạng che vô tri" từ *Thuyết công lý* của John Rawls.

Triết học: Triết học về công lý, triết học chính trị, sự phân phối của cải.

Về những hàng rào

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 9 tuổi

Ngày xưa rất xưa, xưa đến độ thật ra chúng ta đã quay trở lại cái thời trước khi ai đó sở hữu thứ gì, ở đó chỉ có nhiều người và nhiều đất đai. Og là một người tiền sử, ông ta đã sáng chế ra *những hàng rào* và đã quyết định sẽ dựng một hàng rào xung quanh một mảnh đất để khẳng định nó là của riêng mình. Ông ta là người đầu tiên làm việc đó.

Câu hỏi khởi động 1 Nếu không ai sở hữu cái gì thì làm thế nào Og có thể bắt đầu sở hữu một mảnh đất?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Sự sở hữu bắt đầu như thế nào?
- Điều gì, nếu có, sẽ quyết định Og có thể tuyên bố sở hữu mảnh đất đó?
- Nếu ông ta không sở hữu mảnh đất đó, vì nó không thuộc về ai cả, thì làm sao ai đó có thể được phép sở hữu một cái gì đó?

Trong khi đó, vợ của Og đi ra khỏi hang để nhặt quả hạnh và quả mọng. Bà thấy nhiều quả hạnh rơi từ trên cây xuống nên lượm đem về nhà. Bà dọn bữa ăn với quả hạnh và quả mọng và rồi, khi chồng trở về hang, cả hai cùng ăn.

Câu hỏi khởi động 2 Khi nào thì các quả hạnh và quả mọng trở thành vật sở hữu của Og và vợ ông? (Suy nghĩ trước khi đọc tiếp)

Có phải là:

1. Khi bà tìm thấy chúng?
2. Khi bà nhặt chúng lên?
3. Khi bà đem chúng về nhà?
4. Khi bà chuẩn bị dọn chúng ra để ăn?
5. Khi họ ăn chúng?
6. Một lúc nào khác?
7. Không lúc nào cả?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Khi nào thì đúng thời điểm để một người sở hữu cái gì đó?
- Sở hữu là gì?
- Thế giới sẽ như thế nào nếu không ai sở hữu cái gì?
- Khi nào thì một cái gì đi từ chỗ không bị ai sở hữu, hay thuộc sở hữu chung, đến chỗ chỉ do một người sở hữu?
- Khi bạn đi vào một cửa hàng và mua thứ gì đó, điều gì làm cho nó trở thành của bạn?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Các bài khác trong phần "Chính trị" (đặc biệt là các bài "Ai được gì và tại sao?", "Acorn", "Giới hạn của bầu trời", "Sở hữu gây sốc như thế đấy")
- ✓ Phil, Soph và quả trứng
- ✓ Ý tưởng con dao
- ✓ Văn phòng phẩm không quá bất động

Nguồn và Triết học: John Locke và tài sản riêng, Thomas Hobbes và thí nghiệm trong tư tưởng về "trạng thái tự nhiên".

Acorn

Emma Worley

Tuổi bắt đầu học: 5 tuổi

Trong lớp có một con chuột hamster, tên là Acorn. Cô giáo mua nó về vào đầu năm và tất cả các học sinh thay phiên nhau ân cần chăm sóc nó: lau rửa chuồng nuôi, cho nó ăn và thường xuyên làm mọi cách cho nó vui. Cả lớp theo dõi nó lớn lên và học hỏi, và chúng gắn bó với Acorn.

Năm học đã hết và hôm nay là buổi học cuối cùng của lớp. Khi các bạn học sinh thu dọn sách vở trên bàn, cô lao công đi vào lớp và bắt đầu thu dọn chuồng nuôi Acorn. Cô giáo nói với cả lớp rằng sang năm họ sẽ lên lớp trên nên sẽ phải chia tay Acorn, vì nó sẽ ở lại với cô và lớp mới của cô.

Các học sinh nhao nhao lên phản ứng: "Nhưng cô ơi, nó là con chuột cưng *của chúng em*. Chúng em đã chăm sóc nó suốt

cả năm, cho nó ăn và chơi đùa với nó. Nó phải đi theo tụi em chứ".

Cô giáo nói rằng cô đã mua nó, và rằng cô có trách nhiệm với nó cho nên nó là của cô. Cô lao công ngừng thu dọn mọi thứ, quay nhìn mọi người, nói: "Tôi cho các con vật ăn vào những ngày nghỉ học, tôi chăm sóc chúng ban đêm, bảo đảm chúng được ăn no, ấm áp và khỏe. Acorn là bạn tôi". "Tôi chăm sóc nó khi tất cả các lớp đã ra về, tôi đưa nó đi bác sĩ thú y và chơi với nó trong những ngày trường nghỉ nên nó không cô đơn. Acorn là của tôi." – Cô kết luận.

Câu hỏi khởi động Ai là người sở hữu Acorn?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Những yếu tố nào nên được xem xét để quyết định ai sở hữu Acorn?
- Tất cả họ có thể cùng sở hữu Acorn không? Nếu vậy, ai được mang Acorn đi?
- Acorn có thể tự sở hữu mình không?
- Chăm sóc một cái gì và sở hữu nó có giống nhau không?
- **Sở hữu là gì?**
- Không ai sở hữu Acorn hết có được không? Họ có thể chỉ chăm sóc Acorn thôi được không?
- Ai sở hữu Trái đất?
- Bạn có thể nghĩ ra một thứ mà bạn chắc chắn rằng mình sở hữu không? Bây giờ hãy nói lý do tại sao nó thuộc về bạn – điều gì làm cho nó thành của bạn?

Các câu hỏi của bạn

⌘

⌘

⌘

Kết hợp tốt với các bài

✓ Các bài khác trong phần "Chính trị" (đặc biệt là các bài "Ai được gì và tại sao?", "Một xã hội công bằng hơn", "Giới hạn của bầu trời", "Sở hữu gây sốc như thế đấy", "Về những hàng rào")

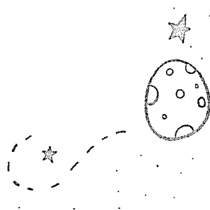
✓ Bobby – bao cát tập đấm

✓ Phil, Soph và quả trứng

✓ Hình phạt trong lớp

✓ *Cỗ máy Nếu như:* Hòn đảo Cộng hòa, Chiếc nhẫn của Gyges

Nguồn: John Locke.

Gian hàng 4

Ngôn ngữ và ý nghĩa hay những gì có thể nói được về cái hiện hữu

Ngôn ngữ và ý nghĩa hay những gì có thể nói được về cái hiện hữu

Phil, Soph và bức ảnh vui nhộn

Philip Cowell

Tuổi bắt đầu học: 5 tuổi

Phil chụp ảnh cho Soph bằng chiếc máy ảnh mới, hợp mốt của mình. Soph nhảy múa và làm mặt xấu trong khi Phil bấm một loạt ảnh. Cuối ngày hôm đó họ cho in ra những bức ảnh đã chụp và ngắm nhìn chúng rồi rúc rích cười hồi lâu không dứt.

Câu hỏi khởi động   Tại sao Phil và Soph cười?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Vui nhộn là gì? Điều gì làm cho một chuyện trở nên vui nhộn?
- Có phải Phil và Soph cười vì những tấm ảnh không?
- Có phải Phil và Soph cười vì điều gì đó trong những tấm ảnh không?
- Có phải Phil và Soph cười vì những ký ức lúc họ chụp những tấm ảnh không? Trong trường hợp này, họ cười vì những tấm ảnh hay vì những ký ức?
- Những tấm ảnh và ký ức có giống nhau không?

- Có phải quá khứ làm cho Phil và Soph cười không?
- Làm thế nào để một điều gì đó xảy ra trong quá khứ khiến bạn cảm thấy gì đó trong hiện tại?
- Một điều gì có thể vui nhộn trong quá khứ mà không vui nhộn trong hiện tại không? Tại sao?
- Những khuôn mặt ngớ ngẩn có vui nhộn không? Nếu có thì tại sao?
- Lấy bất kỳ ví dụ nào trong sách này mà bạn nghĩ là vui nhộn hoặc khiến bạn cười và thử nói vì sao nó vui nhộn. Việc đó có dễ dàng không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Các câu chuyện Phil và Soph khác

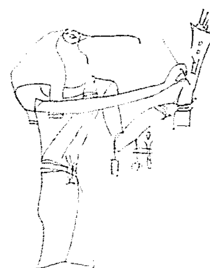
✓ Cố quên

✓ Cô gái đến từ hôm qua

Triết học: Triết học về sự hài hước, thời gian, đại diện, các điều kiện cần và đủ.

Thoth và Thamus

Claire Field

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Ở nước Ai Cập cổ đại có một vị thần tên là Thoth vốn thích phát minh ra những thứ mới mẻ. Ông đã sáng tạo ra số học, phép tính, hình học và thiên văn học cũng như bàn cờ và con xúc xắc, nhưng phát minh sau cùng và vĩ đại nhất của ông là *chữ viết*. Vào thời ấy vua của Ai Cập là Thamus. Nếu những phát minh của Thoth muốn được đem vào áp dụng khắp Ai Cập thì phải có sự đồng thuận của Vua. Vì vậy Thoth đem những phát minh của mình trình lên Vua, xin ngài phê chuẩn. Thoth diễn giải tất cả những phát minh khác nhau cho Thamus, và Thamus đặt ra những câu hỏi về cách sử dụng của chúng, ca ngợi một vài phát minh, phê phán một số khác. Cuối cùng họ nói đến *chữ viết*.

Câu hỏi khởi động 1 Nếu bạn là Thoth bạn sẽ nói gì để thuyết phục Thamus đồng ý đưa phát minh mới của bạn, chữ viết, đến dân tộc Ai Cập?

Câu hỏi khởi động 2 Nếu bạn là Thamus bạn có ca ngợi hay phê phán sáng chế mới của Thoth, chữ viết, không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Chữ viết có phải là một điều tốt không? Tại sao có và tại sao không?
- Bạn cho rằng cuộc sống như thế nào trước khi chữ viết được tạo ra?

- Bạn cho rằng chữ viết được sáng chế ra là do đâu?
- Bạn có nghĩ những ký ức của chúng ta được giữ gìn tốt hơn nhờ chữ viết hay không?

"Chữ viết," Thoth nói, "sẽ làm cho dân chúng khôn ngoan hơn và cho họ những ký ức tốt hơn".

Nhưng Vua Thamus đáp lại: "Hỡi Thoth thông minh xuất chúng, ta e là kẻ sáng chế ra một điều gì đó không phải luôn là kẻ phán xét tốt nhất giá trị của nó với những người sử dụng. Ta không đồng ý với ngươi khi cho rằng chữ viết sẽ làm cho dân chúng khôn ngoan hơn. Nó sẽ tạo ra tính hay quên trong trí óc dân chúng, bởi vì họ không sử dụng trí nhớ của mình mà thay vào đó họ tin cậy vào chữ viết. Thay vì ghi nhớ cho chính họ, họ sẽ dựa vào một cái gì đó vốn ở bên ngoài trí óc mình. Nếu ngươi trao cho dân chúng Ai Cập công cụ này – chữ viết – họ sẽ là những người nghe nhiều chuyện nhưng sẽ không ghi nhớ được gì. Họ sẽ tỏ ra biết mọi thứ nhưng thực tế sẽ không biết gì, và hệ quả là họ sẽ tạo ra một đám người tệ hại, vì họ sẽ chỉ tỏ vẻ khôn ngoan thay vì thực sự khôn ngoan".

Câu hỏi khởi động 3 Bạn đồng ý với Vua Thamus hay đồng ý với Thoth?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Bạn có được coi là biết rõ một điều gì đó nếu bạn vẫn cần được nhắc về nó?
- Biết một điều gì có giống với có thể nhớ nó không?
- Có sự khác nhau giữa khôn ngoan và sự hiểu biết không?
- Tại sao Vua Thamus lo lắng về việc chữ viết "nằm ngoài" tâm trí? Ông lo lắng có đúng không?

- Vua Thamus sẽ nghĩ gì về những nguồn thông tin trên Internet như Wikipedia? Bạn có đồng ý với những gì Thamus nghĩ không?
- Nếu không có chữ viết, liệu chúng ta có thể trò chuyện được không?
- Theo bạn cái nào có trước, ngôn ngữ hay chữ viết?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Những ý tưởng xanh lá cây
- ✓ Bắt đầu từ thư viện
- ✓ Con vẹt của Jack và Gió viết
- ✓ Phil, Soph và cuộc gặp gỡ
- ✓ Sách nhắn tin
- ✓ Chúng ta nói gì khi nói về từ ngữ
- ✓ Ai là triết gia?

Nguồn: Câu chuyện chuyển thể từ *Phaedrus* của Plato (274e – 275b).

Triết học: Bản chất của tri thức, triết học về viết lách.

Câu hỏi về câu hỏi

Grant Bartley

Tuổi bắt đầu học: 11 tuổi *Nâng cao*

Đã từng có câu hỏi: Làm sao tôi biết câu hỏi này có nghĩa gì?

Và câu hỏi đã chất vấn chính nó. Câu hỏi nó nêu lên, có tính chất dò hỏi, là:

"Làm sao tôi biết câu hỏi này có nghĩa gì?"

Bây giờ, có một câu hỏi!

Câu hỏi khởi động Làm sao bạn biết câu hỏi này có nghĩa gì?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Chúng ta biết gì khi chúng ta hiểu từ ngữ?
- Điều gì sẽ xảy ra trong tâm trí chúng ta khi chúng ta hiểu một điều gì đó?
- Sự nhận thức (hiểu) diễn ra như thế nào?
- Sự nhận thức (hiểu) diễn ra ở đâu?
- **Nhận thức (hiểu) là gì?**
- Khi chúng ta hiểu một điều gì, phải chăng có hai thứ: "sự vật/sự việc" cộng với "nhận thức" của chúng ta về sự vật/sự việc đó?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Các bài khác trong phần "Ngôn ngữ và ý nghĩa" (đặc biệt là các bài "Những ý tưởng xanh lá cây", "Con vẹt của Jack" và "Gió viết", "Bắt đầu từ thư viện", "Chúng ta nói gì khi nói về từ ngữ", "Về chính nó")
- ✓ Biết thứ gì đó
- ✓ Người bay
- ✓ Con vui vì con không có thực

Triết học: Tính phản tư, nhận thức, triết học ngôn ngữ

Những ý tưởng xanh lá cây

A. C. Grayling

Tuổi bắt đầu học: 10 tuổi *Nâng cao*

Trên hành tinh xa xôi của Nomski có hai loại sinh vật: những sinh vật Suy tưởng và những sinh vật Nói. Những sinh vật Suy tưởng giao tiếp bằng phương pháp ngoại cảm thông qua tư tưởng; những sinh vật Nói giao tiếp bằng lời nói. Trong một thời gian dài họ luôn đối đầu nhau nhưng gần đây họ đã tạo một bước đột phá, báo trước khả năng hòa bình giữa hai chủng loài. Trong một nỗ lực để hiểu nhau tốt hơn họ đã quyết định thử chuyển dịch ngôn ngữ bên này sang ngôn ngữ bên kia. Những gì các sinh vật Suy tưởng suy nghĩ sẽ được chuyển dịch thành những điều các sinh vật Nói có thể nói ra; những gì các sinh vật Nói nói ra sẽ được chuyển dịch thành những gì các sinh vật Suy tưởng có thể suy nghĩ.

Câu hỏi khởi động 1a Liệu ngôn ngữ của mỗi bên có thể được chuyển dịch thành ngôn ngữ của bên kia không?

Để giúp chúng ta trả lời câu hỏi này, hãy suy xét câu hỏi sau:

Câu hỏi khởi động 1b Mọi thứ bạn nói ra có thể được suy tưởng không?

Những sinh vật Nói bắt đầu gởi nhiều câu nói thông thường nhất như "những đứa trẻ khỏe mạnh ngủ ngon" và những sinh vật Suy tưởng chuyển dịch chúng thành tư tưởng mà không gặp quá nhiều khó khăn. Nhưng rồi một vài sinh vật Nói nghịch ngợm tìm cách làm các sinh vật Suy tưởng bối rối, đã gởi cho họ câu nói sau: "những ý tưởng xanh lá cây ngủ một cách giận dữ".

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Liệu những sinh vật Suy tưởng có thể hình thành nên một tư tưởng về những gì mà câu nói (rất đúng ngữ pháp) này nói đến, hay có vẻ nói đến?
- Câu nói "những ý tưởng xanh lá cây ngủ một cách giận dữ" có nói đến một cái gì không? Nó có ý nghĩa gì không?
- Bạn có thể hình dung ra những ý tưởng xanh lá cây, và những ý tưởng xanh lá cây đang ngủ, và quả thật đang ngủ một cách giận dữ không? Nếu bạn không thể, điều gì giải thích sự tương đồng giữa câu "những ý tưởng xanh lá cây ngủ một cách giận dữ" và câu "những đứa trẻ khỏe mạnh ngủ ngon"?
- Còn ngược lại thì sao?

Câu hỏi khởi động 2 Mọi thứ bạn nghĩ có thể nói ra được không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Có khi nào bạn có một suy nghĩ, nhưng không thể tìm ra từ ngữ nào để diễn đạt nó không?
- Nếu bạn không thể diễn đạt nó, có thực là bạn có một suy nghĩ không?
- Suy xét điều này. Giả sử một ông giám đốc xưởng đồ chơi nhựa có một con chó. Liệu một lúc nào đó con chó nghĩ: "Ông chủ của ta là giám đốc xưởng đồ chơi bằng nhựa" không? Nếu không, tại sao không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn nữa

- Tư tưởng có tạo ra từ ngữ không, hay từ ngữ có tạo ra tư tưởng không?
- Bạn có nghĩ rằng ai đó không có ngôn ngữ nói sẽ vẫn có loại tư tưởng tương đồng với người có ngôn ngữ nói?
- Bạn có thể suy nghĩ tốt hơn nếu có nhiều từ ngữ hơn không?
- Phải chăng người có vốn từ ít ỏi sẽ suy nghĩ kém hơn người có vốn từ phong phú?
- Tư tưởng là gì?
- Từ ngữ là gì?
- Chúng là một, hay khác nhau? Tại sao?
- Bạn có thể viết một danh sách những thứ bạn có thể nghĩ, nhưng không thể nói không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Các bài khác trong phần "Ngôn ngữ và ý nghĩa" (đặc biệt là các bài "Câu hỏi về câu hỏi", "Con vẹt của Jack" và "Gió viết", "Nói ra và không được nói ra", "Món khai vị ngẫu nhiên", "Nelly nói không", "Sự thú nhận tình cờ", "Chúng ta nói gì khi nói về từ ngữ")
- ✓ Tôi có thể suy nghĩ?
- ✓ Phát hiện
- ✓ Chỉ là con người
- ✓ *Cỗ máy Nếu như:* Ngón tay vàng
- ✓ *Suy tưởng:* Những điều kỳ diệu của từ ngữ

Triết học: Noam Chomsky và sự phân biệt ngữ nghĩa học/cú pháp.

Suy tưởng: Nói ra và không được nói ra

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 14 tuổi

Dumia*: Bài thơ này không nói về điều tôi *thực sự* nói

Mà về những gì tôi để mặc không nói và dù gì cũng nói

Sa'id: Ý bạn là gì, "không nói" rồi lại "nói"?

Tôi chưa từng đọc qua loại câu nào như thế

Dumia: Vài thứ được giữ trong thinh lặng để người ta *suy đoán*

Nhưng có người lại lỡ mất thứ *chủ định* cần được nghe

* Dumia là tên một cô gái Hê-brơ có nghĩa là "im lặng". Sa'id là tiếng Ả Rập, có nghĩa là "hạnh phúc".

Sa'id: Bạn đang nói gì vậy? Phải chăng tôi *biết* một người như vậy –

Người không thấy được ý nghĩa ngay cả khi nó ở trước mũi mình?

Dumia: Đúng là *có* những người không thể phát hiện được

Khi một điều gì đó ẩn tàng được nguỵ trang trong văn bản.

Sa'id: Tôi vẫn không tin *có* một điều như thế tồn tại.

Một sự *hàm ý* câm lặng đơn giản là sai.

Dumia: Có lẽ bạn đúng, và chính là *tôi* sai,

Nên bạn đừng bận tâm nữa, tôi sẽ gặp lại bạn sớm!

Câu hỏi khởi động   Dumia đang cố gắng nói với Sa'id điều gì?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Có điều gì mà Dumia ngụ ý mà không nói ra không? Nếu có, điều đó là gì?
- Làm sao có thể ngụ ý những điều mà ta không thực sự nói ra?
- "Suy đoán" nghĩa là gì? "Sự ngụ ý" có thể có nghĩa gì?
- Bạn có thể giải thích sự khác nhau giữa "ngụ ý" và "suy đoán" không?
- Bạn có thể "nói" về một điều gì mà không nói nó ra không?
- "Im lặng" nghĩa là gì?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Các bài khác trong phần "Ngôn ngữ và ý nghĩa" (đặc biệt là các bài "Sách nhắn tin", "Con vẹt của Jack" và "Gió viết", "Những ý tưởng xanh lá cây", "Nelly nói không", "Sự thú nhận tình cờ")
- ✓ Bạn nghĩ bạn là ai?
- ✓ Âm thanh của im lặng

Triết học: J. L. Austin, hành vi ngôn ngữ.

Suy tưởng: Bắt đầu từ thư viện

Andrew Day

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Bên ngoài cửa ra vào thư viện

Bạn thấy chữ "thư viện"

Để cho bạn biết đó là thư viện.

Khi bạn bước tới cánh cửa đó

Không có gì trên cửa

Để nói với bạn nó là cửa.

Nhưng nếu có thì sao?

Nếu bạn làm những miếng nhãn dính

Và dán lên cửa, ghế và bàn thì sao?

Và một cái nhãn lên mỗi cuốn sách

Ghi rõ "sách"

Để bạn chỉ liếc qua là có thể nhận diện nó.

Và bạn đi tiếp

Ra khỏi thư viện

Đến mọi vách tường và xe hơi và cây cối

Đến những tảng đá và cát

Và rồi đến biển!

Sẽ khó đấy

Sẽ khó hơn nữa nếu muốn dán nhãn những con chim

Bạn phải cần một nguồn cung cấp nhãn vô tận

Nhưng bạn sẽ không bao giờ cạn kiệt từ ngữ.

Câu hỏi khởi động Làm sao chúng ta biết một cái gì là gì nếu nó không có một cái nhãn hay một cái tên?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Từ ngữ có phải là nhãn không?
- **Nhãn là gì?**
- **Từ là gì?**
- Chúng ta sẽ luôn tìm được từ ngữ cho mọi sự vật hay một số sự vật sẽ luôn vượt ra ngoài từ ngữ và nhãn?

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Các bài khác trong phần "Ngôn ngữ và ý nghĩa" (đặc biệt là các bài "C'est de l'or (Đó là vàng)", "Chúng ta nói gì khi nói về từ ngữ")
- ✓ Ý tưởng con dao
- ✓ Phil, Soph và món kem
- ✓ *Cỗ máy Nếu như:* Cái ghế
- ✓ *Suy tưởng:* Những điều kỳ diệu của từ ngữ

Triết học: Từ ngữ, ý nghĩa và thực tại, Frege với nghĩa và ý nghĩa.

Suy tưởng: Vừa đúng-vừa sai

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Nếu tôi không ở đây thì tôi có ở đó không?

Và nếu không ở đó thì tôi có ở đây không?

Đây, đó, đó, đây!

Có nơi nào khác tôi có thể có mặt không?

Một nơi nào ở giữa?

Một nơi nào đã bị nén lại

Nên không thể nhìn thấy?

Câu hỏi khởi động 1　Có một nơi nào ở giữa đây và đó không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- **"Ở đây" là gì?**
- **"Ở đó" là gì?**
- Cái gì ở giữa "đây" và "đó"? Có cái gì như vậy không? (Tham khảo thêm bài "Cú sút cuối cùng của Zeno" cho câu hỏi này)

Nếu không đúng thì có sai không?

Nếu không sai thì có đúng không?

Đúng, sai, sai, đúng!

Có thể có một cái gì khác

Ở giữa đúng và sai không?

Có thể có một thứ là

*Vừa đúng-vừa sai** không?

Câu hỏi khởi động 2 Có thể có cái gì nằm giữa đúng và sai không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- "Đúng" là gì?
- "Sai" là gì?
- "Vừa đúng-vừa sai" nghĩa là gì nếu nhà thơ muốn diễn đạt và nó trở thành một từ?
- Có thể để một điều gì đó là vừa đúng-vừa sai không?
- Một điều gì đó có thể vừa đúng vừa sai không?
- Một điều gì đó có thể vừa không đúng vừa không sai không?
- Một điều gì đó có thể nửa đúng nửa sai không?

* Nguyên văn "Tralse", ghép giữa "true" (đúng) và "false" (sai).

- Chúng ta có thể gộp từ ngữ không?
- Từ ngữ đến từ đâu?

Bài tập về vừa đúng-vừa sai

Với mỗi ví dụ dưới đây, hãy nói bạn có nghĩ chúng đúng, sai, *ở giữa* đúng và sai, *vừa* đúng vừa sai hoặc *không* đúng cũng không sai.

a. Những con ngựa vằn thì trắng.

b. Simpsons là chương trình truyền hình hay nhất.

c. 2 + 2 = 4

d. Con kỳ lân có hai sừng.

e. Ba mươi hạt cát làm nên một đống cát.

f. Câu này sai.

g. Tôi là kẻ nói dối.

h. Những người ngoài hành tinh có tồn tại.

i. Thượng đế có tồn tại.

Một số triết gia nghĩ rằng không thể có một phát biểu *vừa* đúng *vừa* sai hay cái gì đó *ở giữa* đúng và sai.

- Bạn nghĩ tại sao họ có thể nghĩ vậy?
- Bạn nghĩ họ sẽ nói gì về mỗi ví dụ trên đây?

Câu hỏi khởi động 3 Có bất kỳ ví dụ nào vừa đúng-vừa sai (giữa đúng và sai) không? Nếu không, bạn có thể nghĩ ra một ví dụ về một phát biểu vừa đúng-vừa sai không?

Các câu hỏi của bạn

⌘

⌘

⌘

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Các bài khác trong phần "Ngôn ngữ và ý nghĩa" (đặc biệt là các bài "Chúng ta nói gì khi nói về từ ngữ", "Vài bài toán với số 0", "Nelly nói không")
- ✓ Thắc mắc về xứ thần tiên
- ✓ Những cảm xúc về điều hư cấu
- ✓ Những nghịch lý: "Điều bất ngờ dành cho sinh nhật", "Bài thơ của bạn?", "Người hùng không tồn tại", "Một đống bài tập?", "Cú sút cuối cùng của Zeno"
- ✓ Vịt và thỏ
- ✓ *Suy tưởng:* Từ tôi đến bạn và Những câu đố và những nghịch lý
- ✓ *Cỗ máy Nếu như:* Cái bóng của Kim tự tháp

Nguồn: Ở nhiều lớp học mà tôi tham dự các em trả lời rằng "một nửa và một nửa", hay "cả hai" hay "50-50" là những phát biểu đúng và sai.

Triết học: Aristotle và logic, Bertrand Russell và luật bài trung, lưỡng trị, những nghịch lý và sự mơ hồ.

Cú sút cuối cùng của Zeno

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 9 tuổi

Đây là nghịch lý nổi tiếng từ thời Hy Lạp cổ đại và điều cần làm với các nghịch lý trước hết là cố gắng hiểu *vấn đề là gì* và sau đó, chỉ khi bạn đã nhận ra vấn đề, nhiệm vụ của bạn là *tìm cách giải quyết nó.*

Vào phút cuối của trận đấu và họ thực sự cần phải ghi bàn. Bóng được chuyền cho Zeno nhí. Zeno là nhà toán học và anh thấy bóng đá chẳng có mục đích gì, nhưng anh buộc phải vào sân vì đội bóng thiếu cầu thủ. Zeno đứng cách khung thành đối phương chưa tới ba mét với góc sút rất rộng, vì cả hàng phòng ngự đối phương – trong đó có thủ môn – đều không đứng đúng vị trí*

"Sút đi!" – Cả đội đồng thanh la lên.

Vốn là môt cậu bé ưa suy tư, Zeno nghĩ:

Đá trái bóng này chẳng đi tới đâu, cậu nghĩ, *vì trước khi trái bóng đến được khung thành nó phải đi qua một nửa khoảng cách đến khung thành, và trước khi nó đến được khoảng cách một nửa đó nó sẽ phải đi qua một nửa của khoảng cách đó, và trước khi nó có thể đi qua khoảng cách một nửa đó, nó sẽ phải đi qua một nửa khoảng cách đó... và cứ thế cho đến vô cùng.* Zeno kết luận - như một nhà toán học xuất sắc – rằng trái banh không bao giờ có thể đến được khung thành bởi vì từ đây đến đó là một chuỗi phân chia vô tận!

---

* Tác giả viết bài này chưa nói rõ về luật việt vị trong bóng đá. Giáo viên cần giải thích thêm, nếu cần. (ND)

Chà, cậu không muốn mất công giải thích cho đồng đội vì sao đá trái banh đó chẳng đi đến đâu bởi vì sẽ mất nhiều thời gian giải thích tại sao trái banh sẽ không bao giờ đến được khung thành mà lẽ ra nó sẽ đến.

Vì vậy, Zeno chỉ đơn giản quay đi không nhận banh, bước qua khung thành và đi trở về phòng thay đồ. Cả đội bóng đứng nhìn giận dữ và kinh ngạc khi cậu bỏ đi mà không đá trái banh đó. Và, khi Zeno đi qua khung thành, cậu đưa tay lên miệng, kêu, "Ối!".

Câu hỏi khởi động 1 Bạn có thể giải thích tại sao Zeno nghĩ rằng đá trái banh đó thì chẳng đi đến đâu không?

Câu hỏi khởi động 2 Tại sao Zeno kêu "Ối!" khi đi qua khung thành?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Bạn có thấy vấn đề (vấn đề nghịch lý) không?
- Nếu bạn theo suy luận của Zeno liệu trái banh có lúc nào đó đến được khung thành không?
- Nếu Zeno đá quả bóng ngay tại khung thành thì quả bóng có vào khung thành không?
- Nếu không gian được phân chia vô tận tại sao các quả banh đến được các khung thành?
- Nếu bạn nhìn thấy vấn đề, bạn có thể giải quyết nó không?
- Vấn đề này có thể có điều gì đó liên quan đến *thời gian* cũng như không gian không? Nếu có, thì đó là gì?
- Thế giới toán học có khác với thế giới thực không?
- Có thể có hơn một số vô hạn giữa đây và đó không?

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Vừa đúng-vừa sai
- ✓ Về chính nó
- ✓ Người hùng không tồn tại
- ✓ Bài thơ của bạn?
- ✓ Một đống bài tập?
- ✓ Trở thành nhà hoài nghi trong ba bước
- ✓ *Suy tưởng:* Những câu đố và những nghịch lý và không gian, thời gian và những thứ kỳ quặc khác

Nguồn: Nghịch lý sân vận động của Zeno xứ Elea.

Triết học: Triết học về không gian, thời gian và khoảng cách, suy luận logic, kinh nghiệm, Georg Cantor và các số vô hạn.

Chóng mặt!

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Attilio và Peter đang chơi trong công viên Sunhill, một công viên có nhiều cây cối gần nơi ở của chúng. Chúng đang đuổi theo những con sóc. Nhưng những con sóc quá nhanh. Nên chúng bày ra trò chơi: chúng cố gắng chạy đuổi thành vòng tròn quanh con sóc trước khi nó chạy mất. Nếu một trong hai người có thể chạy được một vòng tròn trọn vẹn quanh con sóc thì người đó thắng được một điểm. Cho tới lúc này,

hai bên đang hòa nhau. Cả hai đã xoay xở chạy được thành vòng tròn quanh hai con sóc của mình. Giờ đến lượt Peter. Cậu bắt đầu chạy quanh một con sóc nhưng con sóc đang ở bên kia thân cây. Do đó Peter phải chạy quanh thân cây. Để thoát khỏi Peter, chú sóc phải chạy thật nhanh quanh thân cây, phải luôn ở phía đối diện Peter để được an toàn. Khi Peter chạy được một vòng quanh thân cây cậu dừng lại, nói: "Một điểm nữa cho mình!".

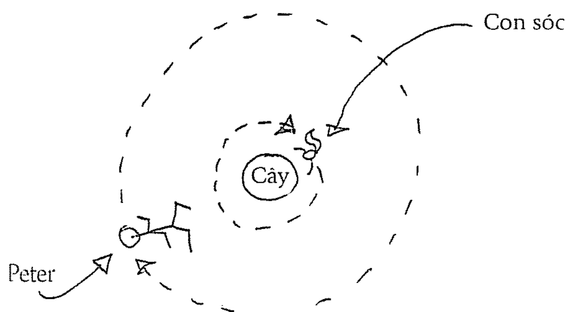
Nhưng Attilio phản đối: "Không, bạn đã không chạy quanh con sóc!".

"Mình vừa chạy đấy thôi. Bạn thấy mà!" – Peter đáp.

Không, bạn chạy quanh *cái cây* chứ *không phải* con sóc vì bạn luôn ở đối diện nó!" – Attilio khẳng định.

Peter cảm thấy bối rối.

Lưu ý cho giáo viên về những phương thức trình bày khác nhau: Nếu thầy/cô đang ở trong một lớp học, hãy giải thích tình huống này một lần nữa sau khi đọc hay kể nó đồng thời vẽ biểu đồ lên bảng cho học sinh thấy.

Khi bạn vẽ biểu đồ bạn nên có hai học sinh tình nguyện làm rõ cho cả lớp tình huống này. Sử dụng một đồ dùng nội thất nào đó, chiếc ghế chẳng hạn, thay thế cho cái cây. Bảo đảm "chú sóc" luôn đối diện

"Peter" trong khi cả hai di chuyển quanh thân cây. Tất cả học sinh trong lớp có thể thử bài tập này từng nhóm ba người với một chiếc ghế. Một khi bạn đã thực hiện cả ba bước trình bày này, bạn đã đưa vấn đề ra cho:

1. Những học viên *nghe* (những người học tốt nhất qua thính giác).
2. Những học viên *nhìn* (những người học tốt nhất qua thị giác).
3. Những học viên *cảm giác vận động* (những người học tốt nhất qua hoạt động chân tay). Đây là điều bạn nên ghi nhớ với nhiều hoạt động kích khởi bạn tìm thấy trong sách này. Trong những trường hợp của những hoạt động kích khởi khác, hãy sử dụng buổi học này như một hình mẫu để nghĩ ra những phương thức trình bày khác nhau cho các bài khác. Để có thêm ví dụ, hãy đọc bài "Văn phòng phẩm không quá bất động".

Câu hỏi khởi động   Peter có chạy vòng quanh con sóc hay không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Bạn đồng ý với Attilio hay Peter?
- Attilio nghĩ gì và Peter nghĩ gì?
- "Vòng quanh" nghĩa là gì?
- Chúng ta có cần quy định một "khung tham chiếu" không?
- Khi chúng ta nói rằng các hành tinh của hệ mặt trời quay chung quanh mặt trời phải chăng điều đó có nghĩa là mặt trời phải đứng yên?
- Chúng ta có thể hiểu sự chuyển động của các hành tinh theo một cách khác để cho mặt trời được hiểu là quay chung quanh Trái đất hay Jupiter (Sao Mộc) hay một hành tinh nào khác không?
- Sự chuyển động của các hành tinh có tùy thuộc vào *một quan điểm* cụ thể nào hay không?

- Khi bạn ở trên một tàu hỏa đang chạy, có phải *bạn đang bất động* và mọi thứ khác đang chuyển động không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Người bay (từ quan điểm vận động và không gian)
- ✓ Vừa đúng-vừa sai (nửa thứ nhất)
- ✓ Trống rỗng
- ✓ *Suy tưởng:* Ngược lại, Nhỏ nhất
- ✓ *Cỗ máy Nếu như:* Cái bóng của Kim tự tháp

Nguồn: Chủ nghĩa thực dụng của William James.

Triết học: Các khung tham chiếu.

Phil, Soph và cuộc chạy đua ba chân

Philip Cowell

Tuổi bắt đầu học: 5 tuổi

Phil và Soph là đôi bạn thân thiết. Hai người cùng nhau làm mọi việc. Có người còn nói không thể tách rời đôi bạn đó được. Thực tế là ngay lúc này họ không thể tách rời! Chân phải của Phil được cột vào chân trái của Soph và họ đang chạy trong cuộc chạy đua ba chân.

[Mời hai bạn nhỏ minh họa việc này diễn ra như thế nào bằng một sợi dây hay một cái khăn choàng.]

Câu hỏi khởi động   Khi tham gia một cuộc chạy đua có phải Phil và Soph đang chạy không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Chạy là gì?
- Sự khác nhau giữa đi nhanh và chạy là gì? Có sự khác nhau không?
- Ai có thể chạy?
- Tại sao gọi là cuộc chạy đua ba chân mà không phải là cuộc chạy đua bốn chân?
- Bạn cần gì để chạy?
- Điều gì là đủ để chạy?
- Đây có thực là cuộc chạy đua ba chân không?
- Bạn có thể có một cuộc chạy đua bốn chân, cuộc chạy đua năm chân, cuộc chạy đua sáu chân, và cuộc chạy đua một trăm chân không?
- Nếu chỉ có Phil và Soph có mặt trong cuộc chạy đua này, thì ai sẽ thắng?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Các bài Phil và Soph khác
- ✓ Chóng mặt!
- ✓ Một đống bài tập?
- ✓ Sách nhắn tin

Triết học: Các điều kiện cần và đủ, phân tích khái niệm.

Phil, Soph và những con số

Philip Cowell

Tuổi bắt đầu học: 5 tuổi

Một hôm Soph đi vào phòng, thấy Phil đang ngồi trên nền nhà vẽ những con số lên một tấm giấy to. Soph nhìn những con số: 1, 2, 3, 4, 5, 6. Phil lấy thêm giấy và rõ ràng là cậu ta định viết thêm các con số. "Ồ, mình hiểu rồi," – Soph nói, – "số tiếp theo là số 7". Phil cười, "Haha! Không, bạn nhầm rồi!".

Câu hỏi khởi động   Con số tiếp theo là gì?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- ⌘ Có thể biết con số tiếp theo không?
- ⌘ Con số tiếp theo có tồn tại không?
- ⌘ Dãy số này tuân theo quy luật nào?
- ⌘ Ai biết quy luật cho dãy số này là gì?

- Ý tưởng của Phil cho con số tiếp theo có phải là ý tưởng đúng?
- **"Quy luật" trong ý nghĩa này là gì?**

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Các bài khác trong phần "Ngôn ngữ và ý nghĩa" (đặc biệt là các bài "Món khai vị ngẫu nhiên", "Sự thú nhận tình cờ", "Con vẹt của Jack" và "Gió viết")
- ✓ Có những bánh răng dưới gió không?
- ✓ Hình vuông số 2
- ✓ Chỉ thử nghiệm thôi!
- ✓ Vài bài toán với số 0

Triết học: Wittgenstein, nhận thức luận, bản thể luận, dự đoán.

Món khai vị ngẫu nhiên

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 9 tuổi

Gieo con xúc xắc 6 mặt xuống để xác định bạn sẽ làm các bài tập này theo thứ tự nào?

Ngẫu nhiên 1

Hãy tưởng tượng bạn có một máy bay phản lực khổng lồ được thiết kế và chế tạo bởi con người. Bây giờ tưởng tượng một trận gió xoáy thổi qua bãi phế liệu và bằng sự tình cờ kỳ lạ, đã lắp ráp thành một vật có bề ngoài và chức năng hoạt động như một máy bay phản lực khổng lồ, đến nỗi không thể phân biệt nó với chiếc phản lực mà bạn đã có.

Câu hỏi khởi động 1 Cả hai đều là máy bay phản lực khổng lồ phải không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Nếu không, có gì khác nhau giữa chúng?
- Những sự tình cờ của biến cố này là gì?
- **Tình cờ là gì?**
- Nó có thể xảy ra không?

Ngẫu nhiên 2

Hãy tưởng tượng bạn ném vài chữ cái Scrabble* lên trời và chúng rơi một cách ngẫu nhiên xuống đất nhưng nhìn như thể chúng được sắp đặt thành các từ như sau:

* Scrabble là trò chơi ghép từ giữa hai hoặc nhiều người. Khi đến lượt mình, người chơi dùng những miếng có ghi chữ cái đặt lên một bàn ô vuông sao cho các từ tạo ra theo hàng dọc và hàng ngang đều có nghĩa. – ND

một hàng chữ cái là những gì bạn tìm thấy

nhưng nó có phải là bài thơ nằm trên mặt đất không

Câu hỏi khởi động 2   Liệu đó có thể là một bài thơ không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- **Bài thơ là gì?**
- Nếu đây không phải là bài thơ thì vì sao? Nếu đây không phải là bài thơ thì sự khác nhau giữa nó và bài thơ là gì?
- Những sự tình cờ của biến cố này là gì?
- **Tình cờ là gì?**
- Nó có thể xảy ra không?

Ngẫu nhiên 3

Hãy tưởng tượng một trận động đất làm văng những chữ cái Scrabble lên không trung và chúng cùng ngẫu nhiên rơi xuống đất nhưng nhìn như thể chúng được sắp đặt thành các từ như sau:

một hàng chữ cái là những gì bạn tìm thấy

nhưng nó có phải là bài thơ nằm trên mặt đất không

Câu hỏi khởi động 3   Liệu nó có thể là một bài thơ không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Bài thơ là gì?
- Nếu đây không phải là bài thơ thì vì sao? Nếu đây không phải là bài thơ thì sự khác nhau giữa nó và bài thơ?
- Những tình cờ của biến cố này là gì?
- Nó có thể xảy ra không?
- **Tình cờ là gì?**

Ngẫu nhiên 4

Hãy tưởng tượng một số chữ cái Scrabble bằng cách nào đó được ném lên không trung rồi rơi xuống tạo thành sự sắp đặt các từ như sau:

ara flehinuteors iwh tyue shav efuod

btgs I apomsta nttlanie odnrttyh eaoro u

Một lần khác các chữ cái Scrabble bằng cách nào đó được ném lên không trung rồi rơi xuống tạo thành sự sắp đặt cùng các chữ cái đó như sau:

một hàng chữ cái là những gì bạn nhìn thấy

nhưng nó có phải là bài thơ nằm trên mặt đất không

Câu hỏi khởi động 4 Một trong hai sự sắp đặt các chữ cái này có nhiều hay ít ngẫu nhiên hơn so với sự sắp đặt kia?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Nếu có, thì đó là sự sắp đặt nào và tại sao?
- Nếu không, tại sao không?
- **Ngẫu nhiên là gì?**
- Sự sắp đặt thứ hai có ý nghĩa với chúng ta (con người). Ý nghĩa đó đến từ đâu? Ý nghĩa đó có ít nhiều nằm trong sự sắp đặt các chữ cái không? Nếu không, thì nó ở đâu?
- Nếu sự sắp đặt các chữ cái đầu tiên tạo ra một câu có ý nghĩa trong một ngôn ngữ nào đó (có thể của người ngoài hành tinh) thì sao? Liệu nó có thể là một câu nói không?

Ngẫu nhiên 5

Giả sử có một con khỉ vốn không bao giờ chết cứ gõ ngẫu nhiên lên bàn phím máy tính trong một thời gian dài vô hạn. Chỉ giả sử như thế.

Câu hỏi khởi động 5 Có cơ may nào để con khỉ đó ngẫu nhiên đánh máy ra một vở kịch của Shakespeare không, hay điều đó đơn giản là sẽ không bao giờ xảy ra dù nó có ngồi đánh máy bao lâu đi nữa?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Có cơ may nào để con khỉ đó đánh máy ra toàn bộ tác phẩm của Shakespeare không hay đó chỉ là chuyện điên rồ?
- Nếu bạn có một tập hợp hữu hạn các biểu tượng như bảng chữ cái, gồm 26 biểu tượng, và bạn tiếp tục viết ngẫu nhiên các từ và chỉ dùng các biểu tượng này trong một thời gian vô hạn, điều gì sẽ xảy ra?

Ngẫu nhiên 6

Câu hỏi khởi động 6 Nếu bạn gieo một con xúc xắc sáu lần và gieo được sáu con số 6 liên tục, phải chăng điều đó có nghĩa là bạn hẳn đã gieo con xúc xắc có sắp đặt trước.

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Có phải đó là do may mắn?
- **May mắn là gì?**
- May mắn có tồn tại không?
- **Xác suất là gì?**

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Các bài khác trong phần "Ngôn ngữ và ý nghĩa" (đặc biệt là các bài "Nelly nói không", "Sự thú nhận tình cờ", "Con vẹt của Jack" và "Gió viết")

✓ Có những bánh răng dưới gió không?

✓ *Suy tưởng:* Sự vô hạn thêm một và Những bài thơ phải làm

✓ *Cỗ máy Nếu như:* Đến rìa của vĩnh cửu

Triết học: Triết học về xác suất và ngẫu nhiên, triết học về ý nghĩa, mục đích luận, thuyết hỗn độn.

Nelly nói không*

David Jenkins

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Bất kỳ câu hỏi gì bạn hỏi Nelly, cô ấy luôn đáp "không".

Chúng ta muốn cô ấy thừa nhận tên cô ấy là Nelly. Chúng ta không thể hỏi: "Có phải tên bạn là Nelly không?", bởi vì cô ấy sẽ đơn giản trả lời "không".

Câu hỏi khởi động Làm sao chúng ta có thể viết lại câu hỏi để câu trả lời "không" *thực sự* có nghĩa là "Vâng, tên tôi là Nelly"?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- "Không" có thể mang nghĩa là "vâng" không?
- Nếu bạn tìm ra cách để làm cho câu trả lời của cô ấy có nghĩa là "Vâng, tên tôi là Nelly", ngay cả khi cô ấy trả lời "không" thì có phải cô ấy *thừa nhận* tên mình là Nelly không? (Tham khảo thêm bài "Sự thú nhận tình cờ")
- "Người không bơi" nghĩa là gì? "Người không-không bơi" nghĩa là gì? "Người không-không bơi" có nghĩa gì nếu nó được phát ra từ miệng một người hay nói cà lăm? Nó có cùng ý nghĩa khi được một người không cà lăm nói ra không? (Các câu hỏi "người không bơi" đến từ Marco 7 tuổi và Patrick 8 tuổi.)

---

* Bài này có yếu tố chơi chữ trong tiếng Anh, giữa chữ "no" (không) và chữ "Nelly" (not on your nelly: chắc chắn là không), nên khó chuyển ngữ, và do đó có thể khó truyền dạy cho học sinh Việt Nam nhỏ tuổi. – ND

Các câu hỏi của bạn

⌘

⌘

⌘

Kết hợp tốt với các bài

✓ Bài này đi đôi với bài "Sự thú nhận tình cờ" và nên dạy trước

✓ "Con vẹt của Jack" và "Gió viết"

✓ Món khai vị ngẫu nhiên

✓ Nói ra và không được nói ra

Triết học: Logic, cú pháp, ngữ nghĩa học, ý nghĩa và ý định.

Sự thú nhận tình cờ

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Nigel bị đưa lên phòng hiệu trưởng vì tội đánh một đứa trẻ khác. Nigel phản đối thầy hiệu trưởng: "Nhưng em không có không làm gì cả!" (But I didn't do nothing!)*. Thầy hiệu trưởng nói: "Giỏi lắm, em thừa nhận em chịu trách nhiệm đã đánh Matthew. Em sẽ bị phạt, nhưng không nặng như lẽ ra em phải nhận nếu em không chịu trách nhiệm". Nigel rời khỏi phòng hiệu trưởng, lòng đầy bối rối. *Nhưng mình có thừa nhận chuyện đó đâu nhỉ!* Cậu nói thầm với chính mình.

---

* Cậu bé đã nói sai ngữ pháp tiếng Anh – dùng hai lần phủ định, và như thế có nghĩa là khẳng định. Cậu bé muốn nói "Em không làm gì cả", nhưng vì cậu dùng tiếng Anh sai ngữ pháp nên nó mang nghĩa trái với điều cậu muốn nói. – ND

Câu hỏi khởi động Nigel *có thừa nhận* rằng cậu chịu trách nhiệm đã đánh Matthew không khi cậu nói: "Nhưng em không có không làm gì cả" không?

[Bạn, hay lớp bạn, nên nhớ rằng không thể biết được liệu Nigel có thực sự đã làm điều mà cậu ấy bị kết tội không.]

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Tại sao thầy hiệu trưởng nói rằng cậu bé đã thừa nhận chuyện đó?
- Ngay cả khi ngữ pháp của câu nói có nghĩa rằng cậu ta "đã làm điều gì đó" thì điều đó có nghĩa là cậu ấy đã thừa nhận trách nhiệm hay không?
- *Thừa nhận* là có tính logic hay có tính chủ định? Sự khác nhau là gì?
- Trong tiếng Anh hai từ phủ định có hiệu quả diễn đạt một điều khẳng định ("cô ấy không có không ở đây" có nghĩa là "cô ấy ở đây") nhưng trong tiếng Pháp hay tiếng Ý, chẳng hạn, hai từ phủ định lại có ý nhấn mạnh trạng thái phủ định của câu nói (trong tiếng Ý "Non sei felice mai" nghĩa đen là "không cô ấy không hạnh phúc bao giờ", vốn thể hiện rằng cô ấy *tuyệt đối không bao giờ hạnh phúc*). Một phủ định kép sẽ đem lại nghĩa khẳng định hay một sự phủ định được nhấn mạnh? Ngôn ngữ sẽ giống như toán hay logic (ở đó hai cái phủ định luôn thể hiện một khẳng định: $2 - -1 = 2 + 1$)?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Bài này đi đôi với bài "Nelly nói không"; bài "Nelly nói không" nên dạy trước.
- ✓ Vài bài toán với số 0
- ✓ *Cỗ máy Nếu như:* Ngón tay vàng
- ✓ *Suy tưởng:* Những điều kỳ diệu về con số

Nguồn: Nhiều đứa trẻ muốn nói "Con không làm gì cả" nhưng lại diễn đạt nó dưới dạng phủ định kép: "Con đâu có không làm gì cả"(I didn't do nothing).

Triết học: Logic và ý nghĩa, cú pháp và ngữ nghĩa học, ý hướng tính.

Sách nhắn tin

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 10 tuổi (Trẻ cần ở "lứa tuổi texting" cho bài này)

Giáo sư Pen và Giáo sư Utterance đều cùng dạy ở Đại học Ngôn ngữ. Giáo sư Pen là chuyên gia hàng đầu thế giới về viết và Giáo sư Utterance là chuyên gia hàng đầu thế giới về nói. Gần đây khi việc "nhắn tin" (texting) qua điện thoại di động được mọi người sử dụng, trường đại học quyết định coi *nhắn tin* như một phần trong hoạt động nghiên cứu của mình và muốn có một cuốn sách giáo khoa lớn viết về đề tài nhắn tin được gọi là *Sách Txt.* Vấn đề của Đại học Ngôn ngữ là phải quyết định ai nên được giao nhiệm vụ viết cuốn sách giáo khoa này. Giáo sư Pen hay Giáo sư Utterance?

Câu hỏi khởi động   Khi bạn nhắn tin, bạn đang viết hay đang nói chuyện?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- **Viết là gì?**
- **Nói là gì?**
- Sự khác nhau giữa hai hành động này?
- Còn thư điện tử (email) thì sao? Thư điện tử là đang viết hay nói?
- Khi Giáo sư Stephen Hawking phát biểu, ông ta nói chuyện hay viết? (Để nói chuyện, ông phải chọn từng chữ cái hay từng từ bằng cách nháy mắt, mắt ông được kết nối với một bộ phận cảm biến.)

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Phil, Soph và cuộc chạy đua ba chân; và Phil, Soph và cuộc gặp gỡ

✓ Vừa đúng-vừa sai

✓ Một đống bài tập?

✓ Thoth và Thamus

✓ Nói ra và không được nói ra

Nguồn: Cám ơn Ben Jeffrey vì câu hỏi "Khi bạn nhắn tin, bạn đang viết hay đang nói chuyện?".

Triết học: Những thuật ngữ mơ hồ.

Suy tưởng: Về chính nó

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 12 tuổi *Nâng cao*

Một từ là *autological**

nếu nó đảm đương được việc mô tả chính nó

Một từ như từ "ngắn" (short)

là một trong những từ

đảm đương được việc mô tả chính nó

Bởi vì từ "ngắn"

là một trong những từ

mà ngẫu nhiên tự thân đã *ngắn.*

Nhưng từ "dài" (long)

Không phải là một trong những từ

mà ngẫu nhiên tự thân đã *dài.*

*"Heterological"***

Là từ chúng ta dùng

khi một từ

không tự nó mô tả được chính nó.

Nên, đây là câu hỏi

để bạn tự hỏi

---

* Trong luận lý, nếu một tính từ thực sự có thể tự nó mô tả nó, ta gọi là autological. – ND

** Ngược với từ autological, "heterological" là một từ tự nó không mô tả được nó. – ND

Lần tới

bạn tự hỏi chính bạn:

"Từ 'heterological' có phải

là một trong những từ

đảm đương được việc mô tả chính nó?

Hay *tự thân* "heterological"

là một trong những từ

không mô tả được chính nó?"

Khi nghĩ về câu hỏi này

Bạn sẽ phải

chỉ dựa vào chính bạn

để hiểu nghĩa những gì

tôi đã hỏi bạn

Vì *nó* không thể làm rõ nghĩa *chính nó.*

Câu hỏi khởi động Tại sao bài thơ này không thể tự nó có nghĩa? Bạn có thể hiểu nó không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Bài thơ "Về chính nó" có ích kỷ không? Tại sao có hoặc tại sao không?
- Trong vô vàn cách khác nhau, bài thơ này có nói về chính nó không?

- ⌘ Bài thơ này diễn tả một nghịch lý khác. Bạn có thể nhận ra nghịch lý đó không? Bạn có thể giải thích nó không?
- ⌘ **Nghịch lý đó là gì?**
- ⌘ Nó đã tự lý giải chưa?
- ⌘ Nó có tự có nghĩa không?

Các câu hỏi của bạn

- ⌘
- ⌘
- ⌘

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Các bài khác trong phần "Ngôn ngữ và ý nghĩa" (đặc biệt là các bài "Nelly nói không", "Sự thú nhận tình cờ", "Chóng mặt!", "Vừa đúng-vừa sai", "Câu hỏi về câu hỏi")
- ✓ Người hùng không tồn tại
- ✓ Mưu mẹo
- ✓ Điều bất ngờ dành cho sinh nhật
- ✓ Bài thơ của bạn?
- ✓ *Suy tưởng:* Những câu đố và những nghịch lý

Nguồn: Nghịch lý Grelling-Nelson (còn gọi là nghịch lý của Weyl).

Triết học: Tính phản thân.

C'est de l'or (Đó là vàng)

David Birch

Tuổi bắt đầu học: 10 tuổi

Lịch sử đã quên Hoàng đế Bernard, nhưng cho đến giờ ông ta là vị vua tham lam nhất từng trị vì nước Anh. Là người cực kỳ vun vén, tất cả những gì ông ta muốn là lấy của người khác. Ông lấy của người giàu và người nghèo; ông chiếm từ Scotland, Wales và Ireland; và khi không còn gì để chiếm, ông quay sang nước Pháp. Theo lệnh của Hoàng đế Bernard quân đội Anh vượt qua biển Channel* và tiến vào nước Pháp. Kế hoạch là lật đổ quốc gia này và gom hết mọi thứ rơi ra từ túi của nó. Béo bở nhất là họ sẽ gom sạch Cung điện Versailles tráng lệ.

Khi đến đó, như thông lệ của mình, quân đội dùng đạn pháo thay chuông cửa để mở đường vào. Hoàng đế Bernard băng qua những tấm màn cung điện để tìm vàng. Bên dưới chiếc giường lộng lẫy, ông tìm thấy vị vua nước Pháp đang trốn và ông yêu cầu ông ta đưa mình đến nơi cất giữ vàng bạc châu báu.

"Je ne comprendre pas."** – Vị vua người Pháp run sợ, kêu lên.

"Xin lỗi, ông nói gì?" – Bernard bối rối, hỏi lại. – "Vàng. Nằm. Ở. Đâu?"

"Je ne parle pas anglais." – Vua Pháp tiếp tục nói tiếng Pháp.

Lúc đó những người lính Anh chạy vào báo cho Hoàng đế biết họ đã phát hiện ra vàng.

---

* Vùng biển giữa phía Nam nước Anh và phía Bắc nước Pháp. –ND

** Tiếng Pháp: Tôi không biết. –ND

"Rất tiếc các chàng trai ạ," – Bernard nói, – "nhưng ta không tin họ có vàng ở đây. Ta đã hỏi vị vua Pháp này, nhưng ông ta có vẻ như không biết gì về chuyện đó".

"Nhưng thưa Hoàng thượng, chúng thần đã tận mắt nhìn thấy vàng." – Viên tướng giải thích.

"Rất tốt, đưa ta đi! Và mang theo ông này nữa." – Bernard nói, chỉ tay về phía người Pháp đang run rẩy.

Viên tướng dẫn Hoàng đế Anh đến một cái phòng mênh mông lấp lánh chất cao những thứ chắc chắn là những thỏi vàng nguyên chất, sáng chói. "Đây rồi." – Viên tướng thầm thì.

"Ừm," – Bernard vừa nói vừa quay qua vị vua Pháp, – "rốt cuộc thì đây chẳng phải là vàng sao?".

"C'est de l'or."* – Người đàn ông Pháp trả lời.

"Ồ," – Bernard nhấp nháy mắt ngạc nhiên. – "Ừm. Đây có phải là vàng không?" – Ông hỏi, cố gắng làm cho rõ lần nữa.

"C'est de l'or." – Người đàn ông Pháp lặp lại.

"Ồ, tướng quân, ta e rằng đây không phải là vàng. Nó là thứ gì đó được gọi là 'c'est de l'or'."

Viên tướng hắng giọng và lễ phép nói: "Tôi nghĩ nó hẳn là cùng một thứ, muôn tâu Hoàng thượng".

"Thế thì tại sao nó mang tên khác?" – Bernard thành thực hỏi.

"Ồ, tâu Hoàng thượng anh minh, thần nghĩ có thể đó là cách gọi bằng tiếng Pháp." – Viên tướng giải thích.

"Họ gọi nó như thế vì nó *là* thế. Dĩ nhiên, nó trông rất giống vàng, nhưng ta e rằng nó là cái gì hoàn toàn khác. Ở Anh chúng ta không chỉ vào vàng rồi nói, vật đó được gọi là 'vàng', đúng không? Không. Chúng ta nói vật đó *là* vàng.

* Tiếng Pháp: Nó là vàng đó.

Thôi nào, chúng ta hãy quay lại nước Anh. Ta nhớ con mèo của ta rồi."

"Ấy, ồ, vậy chúng ta, ừm, phải để lại đống *c'est de l'or* sao, tâu Hoàng thượng." – Viên tướng cảm thấy choáng váng; từ ngữ đang tan biến trên đầu lưỡi và chân không còn đứng vững.

"Phải!" – Hoàng đế nói nhỏ. – "Chúng ta phải để nó lại thôi. Ta cần gì với tất cả thứ này?" – Ông hỏi, dang hai cánh tay mở rộng về phía căn phòng chứa kho tàng lấp lánh. – "Ta muốn *vàng*, không phải thứ kỳ dị của Pháp này". Viên tướng cố gật đầu đồng ý nhưng rồi ông lại ngất xỉu. Và thế là, trước sự vui sướng bất ngờ của vua nước Pháp, đoàn quân Anh bỏ đi mà không lấy một thứ gì. Và nhiều năm sau, e rằng có người đã lặp lại sai lầm của Bernard trong cuộc tìm kiếm kho tàng ở Lục địa, khi người ta truyền tụng rộng rãi ở nước Anh rằng không có vàng ở Pháp.

Câu hỏi khởi động   Có vàng ở Pháp không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Nếu "gold" và "de l'or" có cùng một nghĩa (vàng), cả hai từ muốn nói cái gì?
- Hãy tưởng tượng có một người Anh và một người Pháp ở chung phòng, cả hai cùng nhìn một miếng vàng và cả hai tranh cãi xem nó là cái gì. Người Anh nói, "Nó là vàng!" nhưng người Pháp nói, "No, c'est de l'or!" ("Không, nó là vàng" trong tiếng Pháp). Ai đúng? Họ cùng nói về một vật hay hai?
- Các triết gia phái khắc kỷ thời Hy Lạp và La Mã cổ đại nghĩ rằng từ ngữ trực tiếp gắn liền với bản chất của sự vật; đối với người theo chủ nghĩa khắc kỷ, từ ngữ không chỉ là cái nhãn bên ngoài. Từ ngữ có tách biệt với sự vật không?

- Bạn có thể nói vàng là gì mà không nói "nó là vàng" (và không nói từ "vàng") không?
- Tại sao các quốc gia khác nhau nói những ngôn ngữ khác nhau?
- Mọi người trên thế giới có thể nói cùng một ngôn ngữ không?
- **Ngôn ngữ là gì?**
- Có thể có sự chuyển dịch hoàn hảo giữa các ngôn ngữ không?
- Thử xem bạn có thể phát hiện một từ trong ngôn ngữ này và không thể dịch sang ngôn ngữ khác không.
- Nếu chúng ta có một cái tên khác, liệu chúng ta sẽ là một người khác không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Các bài khác trong phần "Ngôn ngữ và ý nghĩa" (đặc biệt là các bài "Những ý tưởng xanh lá cây", "Chúng ta nói gì khi nói về từ ngữ", "Bắt đầu từ thư viện", "Thoth và Thamus")

✓ Ý tưởng con dao

✓ Thắc mắc về xứ thần tiên

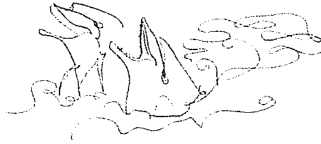
✓ *Suy tưởng:* Những điều kỳ diệu của từ ngữ

✓ *Cỗ máy Nếu như:* Cái ghế, Ngón tay vàng

Triết học: Các nhà khắc kỷ, từ ngữ và thực tại, thuyết ngoại tại ngữ nghĩa và các loại tự nhiên, thuyết duy tâm, chính thể luận ngữ nghĩa, Thomas Kuhn và tính bất tương xứng ngữ nghĩa.

Chúng ta nói gì khi nói về từ ngữ

David Birch

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Một sáng rực nắng Cá heo lớn và Cá heo nhỏ – cha và con – đang ở ngoài khơi săn bắt cá cho bữa ăn sáng thì Cá heo con phát hiện một con chim lạ nó chưa từng thấy bao giờ.

"Cái gì trong... " khi đang nói Cá heo con chợt quên từ cần nói. Từ cần nói đó ẩn mất trong trí Cá heo con, và vì cá heo không có các ngón tay nên không thể ra dấu cho biết điều cần nói.

"Trong cái gì?" – Cá heo cha hỏi.

"Cái vật, ba biết đó, cái vật."

Cá heo cha trân trối nhìn Cá heo con.

"Cái vật bay trên kia kìa."

"Bầu trời hả?" – Cá heo cha hỏi.

"Vâng! Bầu trời. Cái gì đó ở trong...". Nhưng con chim đã bay đi mất rồi. "Ồ, con ghét từ ngữ," – Cá heo con phát cáu. – "Tại sao con không thể gọi các sự vật như con muốn? Con thậm chí không thích từ 'bầu trời'. Nghe cứ bẩn bẩn và sai sai. Con thích nó được gọi là '*gloppy*'. Chim bay trên *gloppy*. Hôm nay *gloppy* mây nhiều quá. Nghe hay hơn nhiều."

Câu hỏi khởi động 1 Bạn có thể gọi các sự vật như bạn muốn, sử dụng từ ngữ của riêng bạn không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Cá heo con có thể gọi bầu trời là "gloppy" để thay thế không?
- Bạn có thể nghĩ ra một từ mà với bạn, nó có vẻ sai không? Nếu được, vậy bạn có thể nghĩ ra từ nào có vẻ đúng để thay thế không? Tại sao nó có vẻ đúng còn từ kia thì sai?
- Bạn có thể nghĩ ra một từ có vẻ là từ hoàn hảo cho điều nó mô tả không? Tại sao nó là từ hoàn hảo?
- Bạn có thể thay đổi từ ngữ mỗi ngày để phù hợp với những gì có vẻ đúng mỗi ngày không?
- Bạn có thể có ngôn ngữ riêng của mình không?

"Con không thể cứ muốn là tạo ra từ ngữ. Sẽ không ai hiểu được con. Từ ngữ là để cho người khác hiểu con và biết cảm xúc của con là gì." – Cá heo cha nói.

"Trong trường hợp đó, con có thể nào bảo với cô Mực ống rằng các bài học của cô ấy thực là chán và thay vì đi học con ước con có thể bơi đi, và con có thể nào nói với ba rằng ba làm con thực sự tức giận khi đêm nào ngủ ba cũng ngáy to, và con có thể nào nói với mẹ rằng mẹ làm con ngượng ngùng khi mẹ đội tóc giả, làm bộ như mẹ là con người và liệu con có thể ..."

"Thôi im đi!" – Cá heo cha quát lớn.

"Nhưng con đang cảm thấy như vậy mà. Ba nói đó là cái mà từ ngữ nhắm đến mà."

"Quên điều ba nói đi. Con không được nói những điều đó và ba không muốn con lặp lại chúng. Từ ngữ *không phải* để nói cho người ta biết con cảm thấy cái gì."

"Ồ, vậy chúng để làm gì?"

Câu hỏi khởi động 2 Từ ngữ để làm gì?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Từ ngữ là gì?
- Từ ngữ có một hay nhiều mục đích không? Nếu có, là gì?
- Ngôn ngữ là gì? Từ ngữ và ngôn ngữ có phải là một không?
- Nếu trẻ sơ sinh không cần từ ngữ, tại sao chúng ta cần?
- Chúng ta có cần từ ngữ không? Chúng ta có thể xoay xở sống mà không có chúng không?
- Thế giới sẽ như thế nào nếu không có từ ngữ?

Cá heo cha trầm ngâm. "Học biết các sự vật," – ông nói, cảm thấy đã khôn ngoan hơn. – "Phải, từ ngữ là để khám phá sự vật, biết sự vật, đặt câu hỏi và nhận câu trả lời. Đó là mục đích từ ngữ nhắm đến."

"Vậy thì con có thể hỏi vài câu được không?"

"Tại sao không, con trai." – Cá heo cha trả lời, lấy lại sự tự tin.

Cá heo con trồi nhanh lên mặt nước và hít một hơi dài: "Tại sao bầu trời không được gọi là 'gloppy' và tại sao đại dương lại chảy xuống thay vì chảy lên và ba với mẹ làm gì khi không có con bên cạnh và tại sao con người nhốt chúng ta riêng ra khiến chúng ta phải giở đủ trò và như thế có nghĩa là con người không thông minh lắm đúng không, vì chẳng phải chúng ta thú vị hơn thế nhiều sao và tại sao ba cứ tức tối lên khi ba đánh cờ thua và những con cá có bị đau không khi chúng ta ăn chúng và làm cách nào...".

"Im lặng nào!" – Cá heo cha một lần nữa thét lên.

"Nhưng ba bảo con..."

"Quên những gì ba nói đi," – Cá heo cha thở dài. – "Từ ngữ không phải để khám phá sự vật. Chờ ba một phút rồi ba sẽ nói cho con biết chúng thực sự dùng để làm gì."

"Ba cứ dùng từ ngữ bắt con im lặng." – Cá heo con nêu rõ.

"Phải, nó vậy đó!" – Cá heo cha nói. "Từ ngữ là cách để đạt được điều chúng ta muốn."

"Một chiếc tàu khổng lồ đang tiến thẳng về phía chúng ta kìa!" – Cá heo con chợt gào lên.

"Đâu?" – Cá heo cha vừa hỏi vừa quay lại nhìn.

"Con lừa ba thôi!" – Cá heo con trêu chọc, hớp một chút không khí khi nói.

"Đợi đấy – con cá của ba đâu?" – Cá heo cha hỏi.

Khi Cá heo cha ngoảnh nhìn tìm con tàu thì Cá heo con đã lấy trộm con cá trên cái vây của ông.

"Trong bụng con," – Cá heo con nói, lấy làm khoái trá. – "Con dùng từ ngữ để làm cha nhìn chỗ khác và lúc đó con lấy cái gì con muốn. Con đang dùng từ ngữ để đạt được điều con muốn, ba thấy không."

"Con dùng từ ngữ để *nói dối!"* – Cá heo cha gắt lên, bỗng dưng cảm thấy đói bụng. – "Ba đổi ý rồi. Từ ngữ không phải dùng để đạt được điều gì con muốn. Chúng dùng để nói sự thực. Hiểu chứ? *Sự thật."*

"Con nghĩ là con hiểu. Từ ngữ được dùng khi bơi đến gần những con cá sấu và nói với chúng rằng bọn bây là những con vật xấu xí nhất của đại dương và tất cả những con cá khác ghét chúng và ước gì chúng già yếu và rụng hết răng đi. Đó là sự thực về những con cá sấu."

"Không! Con đừng bao giờ nói vậy với những con cá sấu! Con phải luôn lịch sự với chúng."

"Nhưng vậy là nói dối. Ba bảo từ ngữ là để nói sự thực mà."

"Ừm, vậy là ba sai rồi. Sai! Ba không biết từ ngữ dùng để làm gì nữa."

"Nhưng tại sao con phải dùng từ ngữ nếu ba không thể cho con biết chúng dùng để làm gì?" – Cá heo con hỏi, bị quyến rũ bởi chính câu hỏi của mình.

"Từ nay trở đi," – Cá heo con thông báo, – "trừ phi ba cho con biết từ ngữ dùng để làm gì, con sẽ không bao giờ nói gì nữa". – Nói xong nó im bặt.

"Này cục cưng, đừng có ngớ ngẩn như vậy chứ."

Im lặng.

"Nào, còn quá sớm mà," – Cá heo cha cố thuyết phục. – "Tối nay ba sẽ cho con biết từ ngữ dùng để làm gì."

Im lặng.

"Cưng ơi, con đang thử thách sự kiên nhẫn của ba đó."

Im lặng.

"Này Cá heo con, ba ra lệnh cho con nói đó!"

Im lặng.

"Cá heo con, nếu con không nói một điều gì trong vòng ba giây... Một..."

Im lặng.

"Hai."

Im lặng.

"Ba."

Im lặng.

"Grrrrrraaaaaaarrrggghhhh!" – Cá heo cha gầm lên với sự phẫn nộ có thể làm cho đại dương sôi sục.

Từ ngữ, dường như không thể giúp gì cho ông rồi.

Câu hỏi khởi động 3 Tại sao Cá heo cha không có từ ngữ để diễn tả?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Tại sao sự im lặng làm Cá heo cha điên tiết lên như vậy?
- Im lặng nghĩa là gì?
- Từ ngữ có sức mạnh gì?
- **Từ ngữ dùng để làm gì?**
- Có bao giờ bạn cảm thấy từ ngữ không đủ để diễn đạt điều bạn muốn diễn đạt không?
- Nếu từ ngữ không đủ, chúng ta có thể làm gì thay thế để diễn đạt mình?
- Bạn nghĩ gì về những câu trả lời của Cá heo cha? Phải chăng từ ngữ dùng để:
  - Người khác hiểu bạn và biết cảm xúc của bạn?
  - Học biết các sự vật?
  - Đạt được điều chúng ta muốn?
  - Nói sự thật?
  - Bạn có thể nghĩ ra mục đích gì khác của từ ngữ không?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

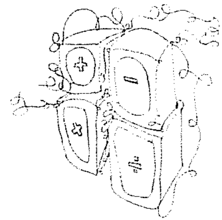
Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Các bài khác trong phần "Ngôn ngữ và ý nghĩa" (đặc biệt là các bài "C'est de l'or (Đó là vàng)", "Con vẹt của Jack" và "Gió viết", "Bắt đầu từ thư viện", "Nói ra và không được nói ra")
- ✓ Thơ triết học
- ✓ Ý tưởng con dao
- ✓ *Suy tưởng:* Những điều kỳ diệu của từ ngữ
- ✓ *Cỗ máy Nếu như:* Ngón tay vàng

Triết học: Đọc Cuộc trò chuyện của Alice với Humpty Dumpty trong *Đi xuyên qua tấm gương* của Lewis Carroll; cách nói "Humpty-Dumpty-ing" được dùng để diễn tả khi mọi người thay đổi ý nghĩa của từ ngữ cho phù hợp với mục đích của họ.

Vài bài toán với số 0

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 10 tuổi

Thầy giáo rất giận Tom, Tim, Tam và Billy vì đã nghịch ngợm trong lớp, chỉ có điều thầy giáo đã sai lầm khi nghĩ rằng Billy đang làm điều gì đó sai. Tom, Tim và Tam đã thành công trong việc lôi Billy vào rắc rối. Tội nghiệp Billy.

Đám trẻ phải học bốn phép tính: cộng, trừ, nhân, chia. Thế là để trừng phạt, thầy giáo nói: "Này, thầy sẽ cho mỗi em một bài toán để giải. Nếu các em có đáp án sai thì các em sẽ bị giữ

lại lớp giờ ăn trưa cả tuần tới!". Để làm bọn trẻ rối trí, thầy cho chúng những bài toán có chứa *số 0*.

Tom được cho bài toán cộng:

"6 + 0 bằng mấy?"

Tom đã không lắng nghe trong khi thầy giáo giảng bài này nên cậu không chắc về đáp án. "Có phải là...0?" – Cậu đoán.

"Em... *sai!*" – Thầy giáo mỉm cười nói. – "Vậy là em sẽ không được ăn trưa suốt cả tuần."

Tim thì được cho bài toán này:

"6 - 0 bằng mấy?"

Tim cũng không chú ý lắng nghe bài giảng và cậu đã nghe Tom nói "0" và đó là đáp án sai, nhưng đây là bài toán khác nên cậu nghĩ mình nên nói "0" bởi xét rằng lần vừa rồi nó là đáp án sai thì lần này hẳn nó là đúng. "Có phải là 0?" – Tim nói.

"Sai!" – Thầy giáo đáp nhanh với vẻ khoái chí.

Lần này thầy giáo quay qua Tam. "6 x 0 bằng mấy, Tam?" – Thầy giáo hỏi.

Tam cũng không lắng nghe bài giảng. Cô bé ngẫm nghĩ, "0" là đáp án sai cho cả hai bài toán kia nên mình sẽ không lặp lại sai lầm của các bạn ấy!

"Là 6!" – Cô bé tự tin trả lời.

Thầy giáo không giấu được nụ cười tươi rói nên cô bé biết ngay thầy sẽ nói gì...

"Lại sai!" – Thầy giáo thốt lên.

Sau cùng thầy giáo hướng về Billy. *Gì nhỉ!* ông tự nhủ, *Còn bài gì nữa?* Ồ phải rồi, *phép chia* – bài toán khó nhất trong tất cả: "6 chia cho 0 bằng mấy?".

Billy ngẫm nghĩ... và nghĩ... và nghĩ...

Thầy giáo cũng ngẫm nghĩ... và nghĩ... và nghĩ.

...

Cuối cùng thầy giáo nói bằng một giọng không mấy chắc chắn, "Ừm... Đáp án là gì? Ý thầy là... Đáp án *là cái gì?*"

Và Billy trả lời: "Em không biết, nhưng thầy không giữ em trong lớp được vì thầy nói rằng em sẽ bị giữ lại chỉ khi nào em cho đáp án sai, nhưng em nghĩ không ai có thể giải được bài toán này cả!".

Nói xong, Billy chạy ra ngoài chơi đùa, để thầy giáo đứng đó gãi đầu tìm đáp án. Ông vẫn còn đứng đó đến giờ và tôi không biết ông đã tìm ra đáp án chưa.

Câu hỏi khởi động Câu hỏi mà thầy giáo đặt ra cho Billy – "6 chia cho 0 bằng mấy?" – có thể trả lời được không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Các bài toán mà thầy giáo đưa ra có phải là những bài toán đơn giản không?
- Có thể trả lời được câu hỏi "6 chia cho 0 bằng mấy" không? Nếu được, tại sao được? Nếu không, tại sao không?
- Có cách nào tìm ra đáp án không?
- Máy tính cho đáp án gì?
- Thầy giáo nói gì?

- Nhà toán học nói gì?
- Bài toán có thể đảo ngược lại không? (0 chia cho 6 bằng mấy?)
- Theo bạn Tim, Tom và Tam đã dựa vào những lý lẽ gì để đưa ra câu trả lời của mình?
- Những câu trả lời của họ có sai không?
- Nếu Tom đoán ra câu trả lời đúng, thì có phải cậu ấy đã đưa ra câu trả lời chính xác không?
- "Câu trả lời đúng" và "câu trả lời chính xác" có phải là một không?

Kết hợp tốt với các bài

- ✓ Hình vuông số 2
- ✓ Cả trang không có gì
- ✓ Bánh rán donut
- ✓ Một cái lỗ không chứa gì
- ✓ Phil, Soph và các con số
- ✓ *Suy tưởng:* Những điều kỳ diệu của từ ngữ

Nguồn: Cám ơn Andrew vì câu hỏi "6 chia cho 0 bằng mấy?".

Triết học: Những thuật ngữ chưa được định nghĩa, những dị thường số học.

Con vẹt của Jack

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Loài vẹt có một khả năng kỳ lạ là học nói và lặp lại từ và cụm từ. Con vẹt của Jack, Polly, đã được dạy bốn cụm từ và nó luôn nói chúng theo cùng một thứ tự. Nó sống trong một cái lồng đặt trong bếp và khi thấy có người nó luôn kêu lên inh ỏi "Chào Jack". Nó cũng sẽ kêu quác quác những cụm từ sau đây khi nghe ai đó nói, bất kể họ nói gì: "Chào Jack", "Tôi ổn Jack", "Những mảnh của số tám" và "Đi đi".

Vậy, một cuộc trao đổi bình thường giữa Jack và Polly khi Jack đi vào bếp nghe thế này:

[Jack bước vào bếp.]

Polly: Chào Jack.

Jack: Polly, nấu nước sôi đi.

Polly: Tôi ổn Jack.

Jack: Sao mày không thể tự dọn dẹp cái lồng của mày vậy?

Polly: Những mảnh của số tám.

Jack: Sữa đâu rồi?

Polly: Đi đi!

Câu hỏi khởi động 1 Polly có thể trò chuyện không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- **Trò chuyện là gì?**
- Đây có phải là một cuộc trò chuyện không?

Chuyện diễn ra hôm thứ Tư:

[Jack đi vào bếp.]

Polly: Chào Jack.

Jack: Chào Polly, khỏe không?

Polly: Tôi ổn Jack.

[Jack mới cắt hình con số "8" từ một tờ giấy. Anh xé ra thành từng mảnh và đặt các mảnh giấy đó vào lồng.]

Jack: Cái gì ở trong lồng của mày vậy?

Polly: Những mảnh của số tám.

Jack: Tao có thể lấy những mảnh của số tám kia không?

Polly: Đi đi!

Jack: Ok.

[Jack đi ra.]

Câu hỏi khởi động 2 Jack và Polly có nói chuyện với nhau hôm thứ Tư không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn nữa

- Hôm thứ Tư, khi Polly nói "những mảnh của số tám" và "đi đi", những điều nó nói có đúng hay có ý nghĩa không?
- Có cuộc trao đổi nào trong hai cuộc trao đổi trên là trò chuyện không?

- Khi Polly nói "những mảnh của số tám" để trả lời câu hỏi "Cái gì ở trong lồng của mày vậy?" của Jack, nó nói đúng không?
- **Trò chuyện là gì?**
- Polly có thể nói chuyện không?
- Polly có thể trò chuyện không?
- Một "người nói" cần làm gì để có thể "nói chuyện"?
- "Nói ra những từ" có giống như "nói chuyện" không?
- Tôi đã lập trình cho máy tính của tôi nói "Chào, Peter" mỗi khi tôi bật máy. Vậy máy tính của tôi có thể nói chuyện không?
- Cái gì làm cho điều gì đó được ai đó nói ra trở nên đúng?
- Bạn có thể nói đúng điều gì đó một cách ngẫu nhiên không?

Gió viết

Peter Worley

Tuổi bắt đầu học: 5 tuổi

Một hôm, em gái Sara của Jack đi dạo chơi ngoài công viên. Đó là một ngày nhiều gió với những cơn gió thổi điên cuồng. Rồi một cơn gió mạnh mang những chiếc lá và những nhánh cây nhỏ xoáy cuộn bao quanh cô bé. Chúng rơi xuống đất trước mặt cô và cái cách những nhánh cây nhỏ cùng rơi xuống có vẻ như tạo thành chữ "TÔI". "Mẹ ơi!" – Cô bé kêu lên. "Nhìn kìa! Gió viết được kìa!"

Câu hỏi khởi động   Sara nói đúng không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- **Viết là gì?**
- Cần có gì để thứ gì đó có thể viết?
- Khi bạn viết, bạn cần có khả năng gì trước tiên?

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Các bài khác trong phần "Ngôn ngữ và ý nghĩa" (đặc biệt là các bài "Câu hỏi về câu hỏi", "Món khai vị ngẫu nhiên", "Nelly nói không", "Sự thú nhận tình cờ")

✓ Biết thứ gì đó

✓ Tôi có thể suy nghĩ?

✓ Phát hiện

✓ Chỉ là con người

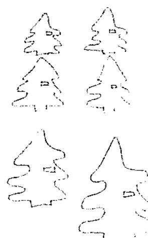
✓ *Cỗ máy Nếu như:* "Những chuyện Ceebie" (đặc biệt là bài "Bài trắc nghiệm Tony")

Triết học: Alan Turing và trắc nghiệm Turing, triết học về trí thông minh nhân tạo (AI), ý hướng tính.

Những ý tưởng đến sau

Ai là triết gia?

Nolen Gertz

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Hai người bạn Nathan và Mathilda đang đi bộ trên đường. Nathan không kiềm được cứ ngừng lại mỗi vài bước chân để hỏi Mathilda những câu hỏi về những gì cậu nhìn thấy. Nathan hỏi Mathilda: "Tại sao cây cối không có tên như chúng ta mà chỉ được gọi là 'Cây Sồi' hay "Cây Du'?".

Trước khi đọc câu trả lời của Mathilda, *bạn* sẽ trả lời câu hỏi của Nathan như thế nào?

Câu hỏi khởi động 1 Tại sao cây cối không có tên như chúng ta mà chỉ được gọi là "Cây Sồi" hay "Cây Du"?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Tên của chúng ta có khác với những từ như "Cây Sồi" hay "Cây Du" không?
- **Tên là gì?**
- Tại sao chúng ta đặt tên cho nhau thay vì chỉ gọi theo loài "Người 1" hay "Người 37.376", chẳng hạn?

Mathilda trả lời: "Bởi vì cây cối không cần tên-người, chúng không phải là những cá thể". Nathan không bằng lòng với câu trả lời này, nhưng cậu lại bị phân tâm và tiếp tục hỏi Mathilda: "Bạn có nghĩ lúc nào đó chúng ta sẽ phát minh ra một cái máy giúp con người nói chuyện được với chó không?".

Một lần nữa, trước khi đọc câu trả lời của Mathilda, *bạn* sẽ trả lời câu hỏi của Nathan như thế nào?

Câu hỏi khởi động 2 Bạn có nghĩ lúc nào đó chúng ta sẽ phát minh ra một cái máy giúp con người nói chuyện được với chó không?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Có khả năng sẽ phát minh ra được một cái máy như thế không?
- Những tư tưởng của chó có thể được dịch thành những tư tưởng của người không?
- Chó có ngôn ngữ không?
- **Ngôn ngữ là gì?**

Mathilda trả lời: "Không, bởi vì chó không suy nghĩ như con người. Chúng thuộc về một loài khác chứ không phải có ngôn ngữ khác". Một lần nữa Nathan không thấy thỏa mãn với câu trả lời tự tin của Mathilda, nhưng lúc đó Mathilda bỗng làm Nathan ngạc nhiên bằng một câu hỏi của cô. Mathilda hỏi: "Nathan nè, sao cậu không đơn giản tận hưởng mọi sự như nó đang có thay vì cứ ám ảnh với thắc mắc mọi sự có thể khác đi như thế nào?". Nathan không trả lời, nhưng cứ thế bước đi trong lặng lẽ.

Câu hỏi khởi động 3 Ai là triết gia: Nathan hay Mathilda?

Các câu hỏi đưa bạn đi xa hơn

- Tại sao là Nathan? Tại sao là Mathilda?
- Trong hai người, bạn thấy mình giống ai hơn?
- Bạn trả lời mỗi câu hỏi của họ như thế nào?
- Mathilda có đúng không khi nói tốt hơn là cứ tận hưởng mọi sự như nó đang có?
- Tại sao thỉnh thoảng chúng ta lại nghĩ về việc mọi thứ có thể khác đi như thế nào?
- Có tốt khi hỏi "Nếu vậy thì sao…" không?
- **Triết gia là gì?**
- **Triết học là gì?**
- Những câu hỏi trong triết học có khác với những câu hỏi trong toán học, khoa học hay tôn giáo không?
- **Câu hỏi triết học là gì?**

Các câu hỏi của bạn

-
-
-

Kết hợp tốt với các bài

✓ Bắt đầu từ thư viện

✓ C'est de l'or (Đó là vàng)

✓ Đúng lúc (về những thí nghiệm trong tư tưởng)

✓ Viên thuốc cuộc sống (về những thí nghiệm trong tư tưởng)

- ✓ Cỗ máy nhìn theo cách khác
- ✓ Thần Zeus làm gì khi buồn chán
- ✓ *Suy tưởng:* Mọi sự có luôn giống như chúng thể hiện trong mắt chúng ta không?, Hạnh phúc

Triết học: Bản chất của chính triết học, những thí nghiệm trong tư tưởng, tri thức và minh triết.

Thơ triết học

David Birch

Tuổi bắt đầu học: 7 tuổi

Đối với một số người, triết học, giống như niềm vui, đều là một trạng thái. Nó không chỉ là một bài thể dục hay bài thực hành, không chỉ là điều gì chúng ta làm, mà là cái gì đó chúng ta dấn thân vào. Thường thì trạng thái này không dễ gì truyền đạt và thường thì những cuộc bàn luận triết học thu hút chúng ta nhất là với chính chúng ta. Tính sáng tỏ và ý nghĩa có thể làm nghèo kiệt triết học, và những tư tưởng được làm cho dễ hiểu có thể dẫn đến sai lầm. Đối với một số người, hầu như mọi lúc – và đối với tất cả chúng ta, có đôi lúc – một cuộc bàn luận nhóm sẽ không mang lại những điều kiện có lợi nhất cho triết học. Đàm thoại chỉ là một phương cách đi vào triết học. Thơ là một cách khác. Thơ cho phép chúng ta thể hiện tư tưởng mà không phải nói rõ nghĩa của chúng. Đối với một vài khuynh hướng trong triết học, không gian và tự do mà sự cô liêu trong thơ mang lại là điều cần thiết và đẹp đẽ.

Đối với các hoạt động sau đây, hãy yêu cầu các em viết mà không cần có vần. Gieo vần rất khó và nó sẽ làm các em phân tâm khỏi những ý tưởng của mình. Các bài thơ được gợi ra dưới đây có hình thức lặp đi

lặp lại. Một lần nữa điều này sẽ đơn giản hóa việc viết các bài thơ và cho phép các em nắm được từng ý tưởng khi nó xuất hiện. Dĩ nhiên, nếu các em muốn thoát ra khỏi hình thức này, cứ để chúng tự do – hình thức này chỉ là một hướng dẫn gợi ý.

1. **Tôi tự hỏi tại sao...** Đây là bài thơ triết học khái quát có thể trở đi trở lại không dứt. Những bài thơ này sẽ bộc lộ những gì đặc biệt gây thích thú cho trẻ em. Yêu cầu các em bắt đầu mỗi dòng thơ bằng năm từ này. Ban đầu, mỗi em có thể chỉ thích viết một dòng, nếu thế hãy tập hợp các dòng thơ ấy lại và đọc to lên cho các em nghe như một bài thơ do cả lớp cùng làm.

2. **Nếu tôi có thể làm bất kỳ điều gì tôi muốn...** Một bài thơ viết về tự do không giới hạn, một sự mở rộng của bài "Một thế giới mới". Hãy dùng câu này như dòng đầu tiên trong bài thơ của các em và yêu cầu các em bắt đầu mỗi dòng kế tiếp bằng hai từ **"Tôi sẽ..."**

3. **So sánh.** Triết học đầy những hình tượng. Ai cũng biết Plato mô tả thế giới như cái hang của những chiếc bóng. Và William Paley nghĩ thế giới là cái đồng hồ khổng lồ. Hình ảnh thứ hai này đã được nêu bật trong bài "Có những bánh răng dưới gió không?". Hình ảnh thế giới như một quả cầu tuyết khổng lồ cũng được mô tả trong bài đó. Nhấn mạnh những hình ảnh so sánh này cho các em thấy và yêu cầu các em viết một bài thơ so sánh, trình bày suy nghĩ của các em rằng thế giới này giống như cái gì. Mỗi dòng có thể bắt đầu bằng câu, "Thế giới trông giống như..." hay "Thế giới ... x/y/z như..." Phần này có thể coi như hoạt động mở rộng của bài "Có những bánh răng dưới gió không?".

Mở rộng từ bài "Người làm đồ chơi có bộ máy đồng hồ": Người làm đồ chơi mô tả con người như những món đồ chơi có bộ máy đồng hồ. Hỏi các em chúng sẽ đưa ra những so sánh gì cho chính mình. Mỗi dòng thơ có thể bắt đầu bằng câu, "Tôi như..." hay "Tôi ... x/y/z như...".

Mở rộng từ bài "Một cái lỗ không chứa gì": Làm một bài thơ về bóng tối. Yêu cầu các em mở đầu bài thơ bằng câu "Bóng tối trông như..." hay "Bóng tối... x/y/z như...". Ngoài ra bạn có thể yêu cầu các em viết bài thơ từ góc nhìn của Cú chồng.

Một điều khái quát: Yêu cầu các em viết một bài thơ về suy tư, bắt đầu mỗi dòng bằng câu, "Suy tư thì như...".

Những so sánh mà các triết gia sử dụng rất dị biệt và kỳ lạ. Khuyến khích các em thoải mái tỏ ra dị biệt và thậm chí kỳ lạ hơn trong những so sánh của mình. Để bắt đầu, có thể yêu cầu các em viết các bài so sánh về các đồ vật trong lớp hoặc giữa các đồ vật với nhau. Một khi đã có cảm nhận về điều này các em có thể tiến đến những so sánh trừu tượng và có tính triết học hơn.

1. **Thỉnh thoảng tôi có vẻ... Nhưng thực sự tôi là...** Một bài thơ về bản ngã riêng của chúng ta, mở rộng từ bài "Bạn nghĩ bạn là ai?" Yêu cầu các em lặp lại cấu trúc hai dòng này.

2. **Tôi không biết vì sao tôi...** Một bài thơ cho thấy với chính mình chúng ta vẫn là một bí ẩn như thế nào, mở rộng từ bài "Phát hiện". Yêu cầu các em nghĩ về những gì các em không hiểu ở chính mình hay về cơ thể của các em.

3. **Khi tôi một mình tôi là...** Một bài thơ về sự tách biệt, mở rộng từ bài "Người cáu kỉnh dễ nhột". Yêu cầu các em nghĩ về việc các em sẽ thế nào khi các em ở một mình. Các em làm gì? Các em không làm gì? Các em nghĩ về điều gì? Cảm thấy thế nào? Cảm giác đó khác với khi các em ở bên người khác như thế nào?

4. **Tất cả chúng ta đều như nhau bởi vì... Tất cả chúng ta đều khác nhau bởi vì...** Bài thơ này là sự mở rộng từ bài "Nỗi khổ của pháp sư" và nói về sự tồn tại song hành kỳ lạ của cái dị biệt và cái chung.

Nguồn: Những ước mơ, những lời nói dối và những giấc mơ: Dạy trẻ em làm thơ của Kenneth Koch.

Viết một dự án triết học

John L. Taylor

Tuổi bắt đầu học: 16 tuổi

Nếu bạn thích suy tư về những vấn đề nan giải của triết học, tại sao không thử hướng những ý tưởng của bạn vào một dự án? Làm dự án là cách tốt nhất để thực hành một vài kỹ năng mà bạn cần để trở thành một triết gia. Đó cũng là cách hay để tiến bộ như một học giả độc lập. Bạn có thể làm dự án chỉ vì thích thú, hay như một phần của định mức năng lực (ví dụ, Năng lực làm dự án bậc thấp hay bậc cao, hay Dự án mở rộng). Dưới đây là một vài gợi ý.

Khởi động

Điều then chốt với một dự án triết học tốt là chọn một vấn đề triết học thích đáng. Hãy ngẫm nghĩ về những ý tưởng triết học nào bạn chú tâm nhất: Đây là lúc thích hợp để bắt đầu. Bạn sẽ phải làm việc với dự án của mình trong vài tuần, thậm chí vài tháng, và bạn sẽ nhận ra không dễ để tiếp tục trừ phi vấn đề đó thực sự làm bạn hứng thú. Nghĩ về một số cuộc bàn luận triết học thú vị nhất mà bạn từng tham dự, hay về những chủ đề gây hứng khởi nhất bạn từng đọc. (Nội dung trong cuốn sách này có thể có ích cho việc này: trước nhất, tìm những bài mà bạn chú tâm nhất và dùng chúng cho các buổi luận bàn với lớp học của bạn, với bạn bè và gia đình). Chọn một trong những bài này làm điểm xuất phát.

Một khi bạn đã chọn được phạm vi chủ đề, bạn cần lọc ra một vấn đề để nghiên cứu. Triết học chủ yếu nói về những câu hỏi lớn của cuộc sống – những câu hỏi nền tảng nhất của mọi thứ. Có Thượng Đế không? Ý nghĩa cuộc sống là gì? Sự khác nhau giữa đúng và sai? Tôi có còn là tôi như khi tôi mới sinh ra không? Thời gian là gì? Tinh thần và

bộ não có phải là một không? Những câu hỏi này đều sâu xa và mang tính thách thức. Tốt nhất là không cố giải quyết một trong những câu hỏi này ngay trong dự án triết học đầu tiên của bạn. Thay vì vậy, hãy chọn một câu hỏi cụ thể hơn, giản dị hơn (một câu hỏi vẫn có thể kết nối với một trong những câu hỏi lớn, nhưng sẽ dễ viết cho bạn hơn khi nào bạn có thời gian). Những câu hỏi lớn của triết học giống như những ngọn núi, và bạn đang cố tìm ra con đường mòn nào dẫn bạn đến một phần con đường chính đi lên núi. Bạn không cố đi lên đỉnh ngay, bạn chỉ cố đi từng chặng của cuộc hành trình.

Vì vậy, giả sử bạn thực sự quan tâm đến vấn đề đúng và sai; thay vì chọn câu hỏi "Sự khác nhau giữa đúng và sai là gì?" làm chủ đề, bạn có thể chọn viết về câu hỏi, "Liệu có khi nào nói dối là đúng không?". Đây là câu hỏi mang tính cụ thể hơn, và nó sẽ thích hợp để khởi đầu. Sau đó, bất kỳ lúc nào bạn cũng có thể đi tiếp tới một câu hỏi lớn hơn.

Khi chọn một vấn đề, tốt nhất là dò tìm từ những chủ đề mà mọi người đang tranh cãi. Nếu bạn thấy một bài báo, một phóng sự hay một câu chuyện trên blog trong đó đang diễn ra tranh luận về một vấn đề triết học, thì đó có thể là một điểm xuất phát tốt cho dự án của bạn. Bạn nên chọn một vấn đề mà mọi người đang tranh cãi bởi vì nó sẽ cho bạn một điểm xuất phát để nghiên cứu về những ý tưởng của riêng bạn.

Bước tiếp theo: Nghiên cứu phạm vi chủ đề của bạn

Một khi bạn đã dứt khoát chọn một vấn đề, bước tiếp theo là bắt đầu nghiên cứu. Bạn cần tìm hiểu ít nhiều về lịch sử của vấn đề. Những ai đã từng cố gắng giải đáp nó trong quá khứ. Họ đã nói gì? Họ đã giữ những quan điểm khác biệt nào? Bạn cũng cần phải nghiên cứu những luận cứ mà mọi người từng sử dụng. Cốt lõi của triết học là luận cứ. Thường thì sẽ khó khăn khi xây dựng những luận cứ của riêng bạn,

nhưng sẽ dễ dàng hơn nếu tìm những luận cứ mà người khác đã tạo ra, và sau đó suy nghĩ xem bạn có đồng ý với chúng không.

Khi nghiên cứu, trước hết hãy nghĩ về các loại nguồn tài liệu mà bạn sẽ cần đến. Hầu hết mọi người tìm trên mạng, vì ở đó có nhiều tài liệu tốt, dễ tiếp cận. Nhưng cũng hãy lưu ý đến các nguồn khác. Hãy tiếp xúc với mọi người – phỏng vấn trực tiếp hay thăm dò bằng những bảng câu hỏi để hiểu thêm về phạm vi ý kiến của vấn đề bạn chọn. Đến thư viện gần nhà và cố gắng tìm một vài cuốn sách có đề cập đến vấn đề bạn đang nghiên cứu. Bắt đầu tập hợp thông tin từ các nguồn.

Ngay khi bạn khởi sự tìm các nguồn tài liệu, cũng là lúc bắt đầu ghi chép. Đừng sử dụng ngôn ngữ của người khác (ngoại trừ những trích dẫn ngắn gọn độc đáo). Cố gắng viết ra những gì bạn đọc bằng ngôn ngữ riêng của bạn. Nếu bạn đang làm dự án chứng minh năng lực chính thức, có lẽ bạn cần phải đưa vào nghiên cứu những nguồn tham khảo hợp thức và thư mục. Có nhiều hướng dẫn về việc này rất dễ tìm thấy trên mạng (hãy gõ "làm thế nào để dẫn nguồn" hay "làm thế nào để tạo danh mục tài liệu tham khảo" vào công cụ tìm kiếm).

Hãy nghĩ về việc nghiên cứu như là bạn đang chơi trò ghép hình. Trước nhất, bạn cần sắp tất cả các mảnh ghép lên bàn (đây là giai đoạn "tập hợp"). Sau đó bạn cần nhìn qua tất cả các mảnh ghép, và khởi sự tìm cách gắn chúng vào nhau. Tốt nhất là viết quá trình nghiên cứu của bạn theo dạng một câu chuyện. Bạn sẽ cần giải thích ai đã nghĩ như thế - và tại sao và khi nào họ đã nghĩ thế. Viết ra những gì bạn đã tìm thấy trong bản báo cáo nghiên cứu. Mục đích của bạn trong phần này của dự án là giúp những ai chưa hiểu nhiều về chủ đề của bạn hiểu được điều gì đang diễn ra.

Trung tâm dự án triết học: những luận cứ của bạn

Triết học là một đề tài cá nhân độc đáo. Không ai có thể cho bạn câu trả lời trước những câu hỏi triết học. Bạn phải tự mình suy nghĩ. Một khi bạn đã viết ra báo cáo nghiên cứu, bạn cần phải viết một bài thảo luận triết học. Đây là một phân đoạn của dự án nơi bạn đưa ra câu trả lời cho vấn đề của mình. Không dễ viết phân đoạn này. Có thể khó biết được phải nghĩ gì về các câu hỏi triết học, và thường là, bạn càng đọc nhiều, mọi thứ càng khó hiểu. Cách tốt nhất để làm khuây khỏa đầu óc của bạn là ngồi với một người khác và cố gắng giải thích những ý tưởng của bạn. Bạn cần có khả năng giải thích những điều này:

- Quan điểm riêng của bạn – theo bạn câu trả lời cho vấn đề bạn chọn là gì?
- Những lý do cho quan điểm của bạn – tại sao bạn tin nó?
- Có những luận cứ nào chống lại quan điểm của bạn?
- Bạn có thể đáp lại những luận cứ này không?

Cố gắng tổ chức các ý tưởng của bạn thành một kế hoạch, rồi viết ra trong phân đoạn thảo luận của dự án. Cũng cần nhớ rằng bạn nên tận dụng những ý tưởng bạn khám phá ra trong quá trình nghiên cứu. Đọc lại báo cáo nghiên cứu. Bạn đã tìm ra những luận cứ gì? Những luận cứ nào góp phần hậu thuẫn cho điều bạn đang cố gắng biện luận? Những luận cứ nào bạn bất đồng? Làm sao bạn có thể đáp trả lại những phản bác với quan điểm của bạn? Nhưng đừng chỉ viết về những gì người khác đã nói: Hãy xắn tay áo lên và lao vào cuộc tranh luận. Vậy bạn sẽ viết ở ngôi thứ nhất, kể cho độc giả những gì bạn tin, và tại sao, bằng cách nào bạn có thể tháo gỡ những luận cứ - phản bác của những người bất đồng với bạn.

Kết thúc và khởi đầu

Bạn đã viết ra nghiên cứu và bài thảo luận triết học của bạn – tiếp đến là gì? Bước kế tiếp là hoàn tất dự án bằng một kết luận và một dẫn nhập. Kết luận là sự tóm tắt ngắn gọn những gì bạn đã cố gắng trình bày trong dự án. Dẫn nhập là cơ hội để giới thiệu bối cảnh và thu hút bạn đọc. Dùng phần dẫn nhập để giải thích tại sao vấn đề của bạn là quan trọng và diễn giải ý nghĩa của nó. Bạn hẳn thấy ngạc nhiên khi phần dẫn nhập không phải là phần đầu tiên bạn nên viết. Nhưng bạn thực sự không thể viết phần dẫn nhập cho dự án của bạn cho đến khi bạn biết trọng tâm nó đề cập đến – và bạn sẽ không biết điều này cho đến khi bạn đã viết được phần lớn dự án. Cho nên, tuy phần dẫn nhập được trình bày trước, nhưng hãy viết nó sau cùng.

Viết thật hay

Hãy luôn nghĩ đến người đọc. Hãy khiến cho việc đọc dự án của bạn càng thú vị càng tốt. Đọc dự án của bạn nên giống như đang tham dự một chuyến đi nhẹ nhàng, thoải mái. Nếu không bị xóc nảy, tránh được những thay đổi hướng đi đột ngột, người đọc sẽ cảm thấy thư giãn hơn về chuyến đi, và họ sẽ dễ dàng tiếp nhận những gì bạn trình bày. Nên phải bảo đảm cách viết của bạn luôn trôi chảy. Hãy đưa "những câu chỉ đường" vào đầu mỗi phân đoạn để giải thích cho độc giả bạn sẽ đi tiếp đến đâu. Cố gắng nối mỗi đoạn văn với đoạn văn trước đó bằng một câu liên kết.

Những lời góp ý sau cùng: kỹ lưỡng và chuyên nghiệp

- Ghi những câu/đoạn trích dẫn vào mỗi nguồn tham khảo bạn đã dùng.
- Thêm một thư mục đầy đủ ở cuối dự án.
- Đánh số trang, làm trang mục lục và trang bìa giả.
- Đặt đúng chỗ những tiểu đề, đầu đề phụ.
- Đặt khoảng cách 1.5 lines trong word để văn bản dễ đọc.
- Rà soát cẩn thận toàn bộ dự án để tìm lỗi chính tả và lỗi ngữ pháp.
- Biên tập dự án: cắt bỏ bất cứ phân đoạn nào không liên quan. Sẽ khó khi phải cắt bỏ những gì mình đã viết ra, nhưng hãy nghĩ đến người đọc! Một báo cáo ngắn gọn thường là một báo cáo tốt.

Đọc thêm

Đọc thêm về những thực nghiệm tư tưởng:

The Pig That Wants To Be Eaten: And Ninety Nine Other Thought Experiments của Julian Baggini (Granta, 2005).

The Duck That Won the Lottery: And 99 Other Bad Arguments của Julian Baggini (Granta, 2008).

Can A Robot Be Human? 33 Perplexing Philosophy Puzzles của Peter Cave (Oneworld, 2007).

What's Wrong With Eating People? 33 More Perplexing Philosophy Puzzles của Peter Cave (Oneworld, 2008).

This Sentence Is False: An Introduction to Philosophical Paradoxes của Peter Cave (Continuum, 2009).

Do Llama's Fall In Love? 33 Perplexing Philosophy Puzzles của Peter Cave (Oneworld, 2010).

Wittgenstein's Beetle and Other Classic Thought Experiments của Martin Cohen (Wiley-Blackwell, 2004).

101 Ethical Dilemmas của Martin Cohen (Routledge, 2007).

101 Philosophy Problems của Martin Cohen (Routledge, 2007).

What If?... Collected Thought Experiments in Philosophy của Peg Tittle (Longman, 2005).

Thêm sách triết học cho trẻ em:

Sophie's World của Jostein Gaarder (Phoenix, 1995).

Dead Philosopher's Café: An Exchange of Letters for Children and Adults của Nora K và Vittorio Hosle (University of Notre Dame Press, 2007).

The Philosophy Files 1 and 2 của Stephen Law (Orion, 2002/2006).

Really Really Big Questions của Stephen Law (Kingfisher, 2012).

A Young Person's Guide to Philosophy của Jeremy Weate (Dorling Kindersley, 1998).

Thêm sách triết học cho tuổi mới lớn:

Genesis của Bernard Beckett (Quercus, 2012).

Philosophical Tales của Martin Cohen (Wiley-Blackwell, 2008).

50 Philosophy Ideas (You Really Need to Know) của Ben Dupré (Quercus, 2007).

The Philosophy Gym: 25 Short Adventures in Thinking của Stephen Law (Headline, 2004).

Philosophy through Science Fiction: A Coursebook with Readings của Ryan Nichols, Nicholas D. Smith và Fred Miller (Routledge, 2007).

Philosophy for Kids: 40 Fun Questions That Help You Wonder... About Everything! của David White (Prufrock Press, 2000).

Thêm sách về thơ và thơ triết học:

Thoughtings: Puzzles, Problems and Paradoxes in Poetry to Think With của Peter Worley và Andrew Day (Independent Thinking Press, 2012).

First Poems for Thinking của Robert Fisher (Nash Pollock Publishing, 2000).

Poems for Thinking của Robert Fisher (Nash Pollock Publishing, 2007).

Wishes, Lies and Dreams: Teaching Children To Write Poetry của Kenneth Koch (HarperCollins, 1998).

I Was Only Asking: Poems About Big Questions của Steve Turner (Lion Children's Books, 2004).

Đọc thêm về triết học trong lớp:

Thinking Together: Philosophical Inquiry for the Classroom của Philip Cam (Hale & Iremonger, 1995).

Teaching Thinking: Philosophical Enquiry in the Classroom của Robert Fisher (Continuum, 2008).

Philosophy for Young Children: A Practical Guide của Berys Gaut và Morag Gaut (Routledge, 2011).

The Little Book of Thunks: 260 Questions to Make Your Brain Go Ouch! của Ian Gilbert (Crown House Publishing, 2007).

Philosophy in Schools, Michael Hand và Carrie Winstanley biên tập (Continuum, 2009).

Children as Philosophers: Learning through Enquiry and Dialogue in the Primary Classroom của Joanna Haynes (Routledge, 2008).

Picture Books, Pedagogy and Philosophy của Joanna Haynes và Karin Murris (Routledge, 2011).

Philosophy for Teens: Questioning Life's Big Ideas của Sharon M. Kaye và Paul Thomson (Prufrock Press, 2006).

More Philosophy for Teens: Examining Reality and Knowledge của Sharon M. Kaye và Paul Thomson (Prufrock Press, 2007).

Philosophy for Children through the Secondary Curriculum, Lizzy Lewis và Nick Chandley biên tập (Continuum, 2012).

Philosophy in the Classroom của Matthew Lipman, Ann Margaret Sharpe và Frederick S. Oscanyan (Temple University Press, 2006).

Transforming Thinking: Philosophical Inquiry in the Primary and Secondary Classroom của Catherine McCall (Routledge, 2009).

But Why? Developing Philosophical Thinking in the Classroom của Sara Stanley cộng tác với Steve Bowkett (Network Educational Press, 2004).

Why Think? Philosophical Play from 3-11 của Sara Stanley (Continuum, 2012).

Think Again: A Philosophical Approach to Teaching của John L. Taylor (Continuum, 2012).

The If Machine: Philosophical Enquiry in the Classroom của Peter Worley (Continuum, 2010).

The If Odyssey: A Philosophical Journey through Greek Myth and Storytelling for 8-16-Year-Olds của Peter Worley (Bloomsbury Education, 2012).

Đọc thêm những câu chuyện để suy tư:

Stories for Thinking của Robert Fisher (Nash Pollock Publishing, 1996).

First Stories for Thinking của Robert Fisher (Nash Pollock Publishing, 1999).

Thinking Stories to Wake Up Your Mind của Mike Fleetham (London Development Agency 2007).

Once Upon An If: Storytelling for Thinking của Peter Worley (Bloomsbury Education, 2013).

Đọc thêm sách triết học cho người lớn:

Think: A Compelling Introduction to Philosophy của Simon Blackburn (Oxford Paperbooks, 2001).

Being Good: A Short Introduction to Ethics của Simon Blackburn (Oxford Paperbooks, 2002).

The Consolations of Philosophy của Alain de Botton (Penguin, 2001).

A Short Treatise on the Great Virtues: The Uses of Philosophy in Everyday Life của Andre Compte- Sponville (Vintage, 2003).

The Story of Philosophy: A History of Western Thought của James Garvey và Jeremy Strangroom (Quercus, 2012).

The Meaning of Things: Applying Philosophy to Life của A. C. Grayling (Phoenix, 2007).

An Introduction to Philosophical Analysis của John Hospers (Routledge, 1997).

What Does It All Mean? A Very Short Introduction to Philosophy của Thomas Nagel (Oxford University Press, 1987).

The History of Western Philosophy của Bertrand Russell (Routledge, ấn bản mới, 2004).

A Little History of Philosophy của Nigel Warburton (Yale University Press, 2001)

"The Philosophy Student's Beginners Pack" của Nigel Warburton:

Philosophy: The Basic Readings (Routledge, 2004).

Philosophy: The Basics (Routledge, 2004).

Philosophy: The Essential Study Guide (Routledge, 2004).

Philosophy: The Classics (Routledge, 2006).

Thinking from A to Z (Routledge, 2007).

Các trang web để khám phá triết học:

Stanford Encyclopedia of Philosophy: http://plato.stanford.edu/

History of Philosophy Without Any Gaps:
http://www.historyofphilosophynet/
Philosophy Bites: http://wwwphilosophybites.com/

Philosophy Now: http://www.philosophynow.org/

The Philosophers' Magazine Online: http://www.philosophersnet.com/

In Our Time: http://www.bbc.co.uk/radio4/features/in-our-time/archive/

Về các tác giả

(Cuốn sách gốc này được xuất bản vào năm 2012, nên khi đọc một số niên biểu trong tiểu sử các tác giả bạn đọc cần đối chiếu với cái mốc 2012 này)

Quỹ Triết học (TPF) là một dự án xã hội và là một tổ chức từ thiện được đăng ký. Mục tiêu của nó là đem triết học (nghiên cứu các vấn đề tổng quát và nền tảng) đến với cộng đồng rộng lớn và đặc biệt là đem triết học vào các trường học chịu nhiều khó khăn, thiệt thòi. Triết học dạy tư duy phê phán và phương pháp tiếp cận có hệ thống và lý tính để giải quyết vấn đề. Qua việc dạy triết học ở giai đoạn đầu đời, trẻ em sẽ phát triển các kỹ năng tư duy độc lập, sáng tạo lẫn các kỹ năng suy luận lý tính. Với các kỹ năng này, Quỹ Triết học tin rằng trẻ em sẽ có cơ hội tốt hơn để giải quyết các vấn đề và đưa ra những quyết định tốt hơn cho chính mình với tư cách cá nhân, khi các em từng bước trưởng thành.

Quỹ Triết học xin cảm ơn các tác giả sau đây đã dành thời gian, sự sáng tạo và kiến thức để giúp cuốn sách này ra đời và không nhận nhuận bút vì lợi ích của Quỹ.

Harry Adamson

Harry hoàn thành luận án tiến sĩ "Tri thức và Đạo đức", tại Đại học Cambridge vào năm 2010. Ông đã dạy đạo đức học, triết học chính trị và logic hình thức trong sáu năm; là trợ giảng và học giả chương trình Kennedy ở Đại học Harvard năm 2006-2007, điều hành một hội nghị chuyên đề mang tên "Bình đẳng và dân chủ" cho nhà triết học T.M. Scanlon. Ông đặc biệt quan tâm đến những ứng dụng thực hành của triết học và suy tư đạo đức. Ông khởi sự với tư cách luật sư tập sự tại đoàn luật sư Blackstone năm 2012, tập trung vào công pháp và quyền con người. Ông còn tổ chức một nhóm triết học hằng tuần nhân danh một tổ chức

từ thiện về sức khỏe tâm thần và thể chất, đây là một công việc ưa thích trong tuần của ông. Nhóm này được các nhà triết học xuất sắc điều hành, và ông sẽ chào đón bất kỳ ai thích thú khi đọc cuốn sách này và cân nhắc tham gia công việc tình nguyện này.

http://www.slt.org.uk/philosophy-forum/

stuartlowphilosophy@gmail.com

Peter Adamson

Peter là giáo sư triết học tại Đại học Munich, và tại King's College London. Ông dành hầu hết thời gian thực hành triết học, ngay cả khi ông phải làm việc gì khác, và đặc biệt quan tâm đến triết học cổ đại và triết học Islam. Ông thực hiện chương trình podcast* hàng tuần về toàn bộ chương trình "Lịch sử triết học không khoảng cách" tại www.historyofphilosophy.net/

Alfred Archer

Alfred là nghiên cứu sinh tiến sĩ triết học và trợ giảng tại Đại học Edinburgh. Mối quan tâm nghiên cứu của ông là triết học luân lý. Trước đó ông nghiên cứu triết học và chính trị học tại Đại học Glasgow và triết học với trẻ em tại Đại học Strathclyde.

http://edinburgh.academia.edu/AlfredArcher

Saray Ayala

Thời trung học Saray đã bị thuyết phục rằng những câu trả lời cho các câu hỏi thú vị sẽ được tìm thấy bằng cách phân tích sinh chất và vô sinh chất bằng kính hiển vi và dao mổ. Rồi cuối cùng cô tình cờ trở thành người nghiên cứu và giảng dạy triết học tại Đại học Murcia và nhận ra rằng những câu

* Thuật ngữ được kết hợp từ iPod và broadcast, là một hệ thống phân phối nội dung qua mạng. – ND

hỏi làm cô quan tâm nhất không thể giải đáp được theo cách đó, mà bằng một khung khái niệm chọn lọc, kết quả của sự suy tư thuần thục. Cô dạy triết ở trường trung học và đại học, và luôn tìm thấy nhiều niềm vui. Năm 2009 cô đến Canada bằng tàu lửa và lấy bằng tiến sĩ triết học ở Đại học Tự trị Barcelona vào năm 2011. Cô làm những nghiên cứu trong lĩnh vực triết học về khoa học nhận thức và về giới tính.

http://sarayayala.googlepages.com/

Grant Bartley

Grant là phụ tá chủ biên của tạp chí *Philosophy Now,* và là tác giả của *The Metarevolution* và *Love, Solitude and Destruction,* cả hai cuốn này đều có bán trên Amazon cho Kindle hoặc có thể tải về từ www.Smashwords.com.

Ngoài ra, có thể tải miễn phí *The Metarevolution* tại www.philosophynow.org/media/pdf/bartley/ Metarevolution_2nd_ed_ segment.pdf.

Grant còn là người trình bày chính của chương trình radio Philosophy Now. Các chương trình đã phát có thể tìm lại ở www.philosophynow.org/podcasts/

David Birch

David thực tập làm việc với Quỹ Triết học từ năm 2011 và từ đó cộng tác với Quỹ dạy triết trong cả hai cấp tiểu học và trung học ở nhiều khu vực của London.

Peter Cave

Peter đọc triết học ở Đại học College London và King's College Cambridge. Ông thuyết trình chủ yếu ở London, và Khartoum, và thỉnh giảng ở khắp châu Âu. Hiện nay ông giảng dạy tại Đại học Open và Đại học New York (phân hiệu London). Peter đứng đầu tổ chức Humanist Philosophers

of Great Britain, viết kịch bản và trình bày các chương trình phát thanh triết học trên BBC và tham gia các buổi tranh luận công cộng. Ông viết những lá thư gắt gỏng cho các báo. Những cuốn sách triết học của ông gồm có *Can a Robot Be Human?* (Oneworld, 2007), *What's Wrong with Eating People?* (Oneworld, 2008), và *Do Llamas Fall in Love?* (Oneworld, 2010) – và những bài dẫn nhập về chủ nghĩa nhân bản, triết học và các nghịch lý triết học. Peter sống ở Soho, thích opera (ông nghĩ ông biết mình thích gì), thậm chí hứng thú với nhạc tôn giáo, thỉnh thoảng ông đeo những chiếc nơ bướm phá cách và thường bị bắt gặp uống một hai ly rượu vang.

Miriam Cohen Christofidis

Miriam sinh ra và sống ở Bắc London. Bà có bằng cử nhân và thạc sĩ. Bà dạy đại học nhiều năm và hiện đang dạy các lớp từ Năm 1 đến cấp độ A tại các trường trung học. Các mối quan tâm chính của bà trong triết học là triết học chính trị và đạo đức, gần đây bà quan tâm đến vấn đề làm thế nào để giáo dục tạo nên một cuộc sống tươi đẹp. Miriam cộng tác với Quỹ Triết học từ năm 2007 và là thành viên của nhóm điều hành cấp cao.

Philip Cowell

Philip hoạt động trong lĩnh vực văn học, triết học và học tập suốt đời để giúp học viên mọi lứa tuổi khám phá tư tưởng, ý tưởng, ký ức và những trải nghiệm của họ, chưa nói đến những giấc mơ mà họ có. Ông dạy các khóa học về cuộc sống, với mọi người từ trẻ em đến người già, và sử dụng các phương pháp khác nhau – triết lý và sáng tác, hồi tưởng, định tâm và trò vui. Vào www.philipcowell.co.uk để tải về các bài viết triết học của ông.

James Davy

James là giáo viên tiểu học, hiện sống và làm việc ở trung tâm thành phố Nottingham. Ông không bao giờ có nhiều thời gian cho các bài giảng ba phần (trước, trong và sau bài giảng) và những giờ dạy đọc viết, do đó ông cố gắng tránh nếu có thể, và thay vào đó ông đưa lớp học vào suy tư triết lý, đi vào rừng để làm trường học trong rừng, làm phim, khiến học sinh trở nên tò mò hơn, sôi nổi hơn và độc lập hơn. Kỳ lạ là các em học sinh có vẻ cũng thích học Toán và Anh văn. Ngoài ra ông dạy phương pháp sáng tạo, kỹ năng tư duy, nghệ thuật, và học tập ngoài trời cho các khóa đào tạo giáo viên, tư vấn về trường học trong rừng và hành vi, và thậm chí tìm thời gian làm những việc không liên quan gì đến dạy học.

j.a.davy@gmail.com

Andrew Day

Andrew là chuyên gia cao cấp của Quỹ Triết học. Ông viết kịch bản sân khấu và điện ảnh, và là đồng tác giả với Peter Worley viết cuốn *Thoughtings* (Crown House Publishing, 2012) về thơ triết học cho trẻ em. Ông có bằng về triết học và nhân học xã hội, và thường xuyên tìm kiếm những quan điểm mới về giáo dục.

Georgina Donati

Georgina đã hoàn thành khóa triết học tại Đại học Leeds, nơi bà bắt đầu quan tâm đến ý tưởng triết học với trẻ em. Đầu tiên bà tập sự với Quỹ Triết học vào đầu năm 2009 và làm việc tại các trường tiểu học ở phía Đông London với các nhóm tuổi, với các giáo viên và về mở rộng chương trình giảng dạy. Georgina hiện làm việc cho Quỹ Triết học như một thành viên của nhóm điều hành cao cấp, giúp gây quỹ, phát

triển công việc và đào tạo, dạy học. Georgina rất quan tâm đến các ngôn ngữ và nền văn hóa khác nhau, điều đó khiến bà phải di chuyển nhiều và làm việc ở Croatia, Tây Ban Nha và Trung Mỹ, tại đây bà là đồng sáng lập và điều hành một chiến dịch quốc tế làm việc với những người bản địa trong tổ chức Ecuadorian Amazon.

Claire Field

Claire lớn lên ở Stratford-upon-Avon, và như nhà soạn kịch nổi tiếng cùng quê*, bà sớm chuyển đến London nhộn nhịp. Tại đây bà lấy bằng hạng ưu về triết học ở King's College London và bắt đầu quan tâm đến việc dạy học. Nhận thấy lỗ hổng triết học đáng lo ngại trong chương trình giảng dạy, bà trở thành giảng viên triết học đặc biệt của Quỹ Triết học. Bà còn dạy tiếng Anh cho những người nhập cư đến London từ khắp nơi trên thế giới, cho các phụ giảng cấp độ A, GCSE và sinh viên Key Stage 2. Trong lĩnh vực triết học, bà quan tâm đến phương pháp luận, Plato và logic phi cổ điển, và những mối quan tâm ngoài triết học của bà leo núi và du lịch.

Berys Gaut và Morag Gaut

Berys Gaut là giáo sư triết ở Đại học Andrews, và Morag Gaut là giảng viên đặc cách, dạy ở trường Tiểu học Anstruther và Trung tâm Y tá St Andrews, Fife. Hai người cùng viết cuốn *Philosophy for Young Children: A Practical Guide* (Routledge, 2011).

Philip Gaydon

Phil hiện (2012) đang làm luận án tiến sĩ triết học và văn học tại Đại học Warwick. Các nghiên cứu của ông tập trung chứng minh sự hiện hữu và ích dụng của tri thức nghệ thuật

* Người viết đang đề cập đến Shakespeare. – ND

bằng cách sử dụng văn liệu của trẻ em ở thế kỷ 19. Một phần của nỗ lực này liên quan đến việc tìm hiểu cách thức trẻ em gắn kết với bản chất của thí nghiệm trong tư tưởng về các văn bản và điều này hữu ích như thế nào đối với ngành sư phạm. Chỉ trong trường hợp bạn có tình cờ đến trường Tiểu học Archbishop Hutton, nói bà Gaydon cho Phil gởi lời chào nhé!

http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/philosophy/people/postgraduates/pyrhan/

Nolen Gertz

Nolen là giảng viên triết học ở Delta College, Michigan, và nhận bằng tiến sĩ triết học ở New School for Social Research. Các quan tâm nghiên cứu của ông chủ yếu là đạo đức học thực hành, triết học xã hội và chính trị, hiện tượng luận và chủ nghĩa hiện sinh. Ông viết về nhiều chủ đề, trong đó có kiến trúc, thể thao, phân tâm học và đạo đức học chiến tranh. Hiện ông đang theo đuổi dự án về triết học của J. Glenn Gray.

Anthony C. Grayling

Anthony là người đứng đầu của New College of the Humanities, và là giảng viên thỉnh giảng uy tín của St Anne's College, Oxford. Đến năm 2011 ông là giáo sư triết học tại Birkbeck College, Đại học London. Ông viết và chủ biên hơn 20 cuốn sách về triết học và các đề tài khác; gần đây nhất là: *The Good Book* (Bloomsbury, 2011), *Ideas That Matter* (Weidenfeld and Nicolson, 2009), *Liberty in the Age of Terror* (Bloomsbury, 2009) và *To Set Prometheus Free* (Oberon, 2009). Ngoài ra ông còn có mặt trong ban biên tập của nhiều tập san học thuật, và ông là thư ký danh dự của Hội Triết học Anh quốc, Hội Aristoteles trong gần mười năm. Ông ủng hộ

một số tổ chức từ thiện về giáo dục, là người bảo trợ danh dự của Quỹ Triết học, đồng thời là người bảo trợ danh dự của Trường Rogbonko ở Sierra Leone.

www.nchum.org

Michael Hand

Michael là giáo sư về triết học giáo dục ở Đại học Birmingham. Ông quan tâm đến các phương pháp dạy triết học, chính trị học, đức lý và tôn giáo, ở trường và ở nhà. Những cuốn sách của ông bao gồm *Patriotism in Schools* (PESGB, 2011), *Philosophy in Schools* (Continuum, 2008) và *Is Religious Education Possible?* (Continuum, 2006). Michael đã không biết đến triết học cho đến khi vào đại học, thời điểm mà những năm tháng đẹp nhất của ông đã ở sau lưng, và ông dứt khoát nghĩ rằng trẻ em và người trẻ của thế hệ hiện tại không cần phải chờ đợi quá lâu như vậy.

Angie Hobbs

Angie là giáo sư ngành triết học về nhận thức của công chúng tại Đại học Sheffield. Những quan tâm chính của bà là triết học và văn chương cổ, đạo đức học (vừa lý thuyết vừa ứng dụng) và lý thuyết chính trị, bà cũng đã công bố rộng rãi các nghiên cứu của mình về những lĩnh vực này. Bà thường xuyên đóng góp vào các chương trình truyền thanh và truyền hình, báo chí và các trang web triết học. Bà cũng đã tổ chức những buổi thuyết trình khắp thế giới. Bà còn tham gia vào nhiều hoạt động công chúng và chính trị ở Vương quốc Anh, thúc đẩy vai trò của triết học trong trường học và giáo dục cho người lớn, đồng thời tư vấn về các hoạt động học thuật công cộng. Angie cũng là giảng viên của Royal Society of Arts, Chủ tịch Hội đồng Tín thác của Institute of Art and Ideas và là nhà bảo trợ danh dự của Quỹ Triết học.

David Jenkins

David tốt nghiệp cử nhân triết học chuyên ngành tôn giáo tại Đại học Middle Tennessee State (2012). Hiện ông sống tại Costa Rica, làm giáo viên tiếng Anh, và hy vọng lấy thêm bằng luật hay triết học sau đại học. Ông cũng là nhạc sĩ và là một nhà thơ nhiều khao khát.

Milos Jeremic

Milos sống ở Pozarevac, Serbia. Ông dạy triết học tại Pozarevacka GimnaZija (Pozarevac Grammar School). Triết học của ông, với sự tiếp cận trẻ em, dựa trên thông diễn học* và ông chứng minh ý tưởng của mình qua các hội thảo tại Ý, Áo, Tây Ban Nha, Pháp, Iran, Thổ Nhĩ Kỳ và Nga. Một trong những ý tưởng ông đề xuất là thúc đẩy trẻ em học hỏi, đọc sách và viết bằng cách gây ra "sự nghịch tai nhận thức" và "sự khó chịu về trí tuệ". Có thể tìm hiểu thêm về công việc của ông tại www.philosophywithchildren. org/

Lisa McNulty

Lisa lấy bằng tiến sĩ triết học tại Đại học Kent, và là giảng viên tại Regents College London. Bà dạy triết học trong hệ thống các trường đại học Anh và Mỹ, đồng thời dạy tiếng Anh tại một trường tiểu học ở Thái Lan. Khó có thể nói trong những hoạt động này bà thích hoạt động nào hơn. Các mối quan tâm nghiên cứu của bà tập trung ở triết học giáo dục, triết học khoa học và nhận thức luận xã hội. Bà là thành viên hăng hái của Hội Triết học Giáo dục ở Anh quốc. Bà sống ở London và thích uống trà.

www.lisamcnulty.com

---

* Hermeneutics (thông diễn học) là bộ môn chú giải văn bản cổ về Kinh thánh, truyện ngụ ngôn và triết học. – ND

Sofia Nikolidaki

Sofia có hai bằng cử nhân và hai bằng thạc sĩ hạng danh dự về giáo dục và triết học, lần lượt lấy được học bổng của Viện nghiên cứu Quốc gia Hy Lạp. Bà cũng có bằng tiến sĩ về triết học cho trẻ em (P4C) do Viện Hàn lâm Athens tài trợ. Trong thời gian làm nghiên cứu sinh tiến sĩ bà được đào tạo chính thức về P4C bởi SAPERE và đã nghiên cứu sâu hơn về triết học tại các đại học Montclair (USA), Stratclyde (Scotland) và Oslo (Na Uy). Bà là giảng viên và là chuyên gia P4C tại các trường học ở Hy Lạp và Anh quốc. Bà dạy đạo đức học cho sinh viên ở Đại học Wales, Newport, thực hiện các khóa học cộng đồng cho người lớn và đào tạo các giáo viên tương lai tại Đại học Crete. Bà cũng viết truyện triết học cho thiếu nhi; một số truyện đã được xuất bản và được khen ngợi.

Martin Pallister

Martin được cha mẹ khuyến khích theo học triết ở Đại học York, nơi ông có thể hỏi "Tại sao?" bao nhiêu lần cũng được. Học xong, ông rời Anh đến sống ở Tây Ban Nha với Ana, người vợ Tây Ban Nha của mình. Ông cùng gia đình thành lập trường dạy tiếng Anh, với định hướng tìm kiếm những phương pháp mới dạy tiếng Anh cho trẻ em. Từ đó Martin đã lấy bằng thạc sĩ triết học của Đại học Open. Bằng những quan sát cá nhân, ông trở nên quan tâm đặc biệt đến triết học nữ quyền, đặc biệt là những tác động của sự bất bình đẳng giới trong gia đình và nghiên cứu những lược đồ giới lên xã hội. Nussbaum, Kittay, Valian và Okin là những triết gia có ảnh hưởng đến ông nhiều nhất. Martin và Ana có hai người con tuyệt vời là Ziggy và Audrey.

Andrew Routledge

Andrew hiện là nghiên cứu sinh tiến sĩ tại Đại học Manchester (2012). Các mối quan tâm nghiên cứu chính của ông là triết học tinh thần và siêu hình học. Trong hai lĩnh vực này, ông chủ trương một hình thức toàn thể luận về kinh nghiệm, biện luận rằng những trải nghiệm khác nhau mà chúng ta có lúc này, lúc khác sẽ đều phụ thuộc vào nhau. Ngoài ra ông làm việc cho chương trình University's Widening Participation, vốn nhắm đến mục tiêu nâng số lượng người trẻ vào học đại học từ các gia đình thu nhập thấp và các nhóm sắc tộc thiểu số, hay những người có khó khăn về lĩnh hội hay bị thiểu năng.

Anja Steinbauer

Anja nghiên cứu triết học, Hán học và lịch sử tại các Đại học Hamburg, Đài Loan (Đại học National Taiwan Normal) và London (School of Oriental and African Studies and King's College), bà đã lấy bằng tiến sĩ của Đại học Hamburg. Lấy cảm hứng từ các nhà tư tưởng mạnh mẽ trong truyền thống Trung Hoa và Đông phương, Anja tập trung vào cuộc đấu tranh với điều mà bà tin là vấn đề lớn nhất của thế giới: sự ngu dốt. Bà thuyết trình về đại học và triết học giáo dục cho người lớn từ năm 1997 và đồng sáng lập chương trình "UK's only Access to Philosophy" và đã điều hành thành công chương trình này trong gần một thập kỷ. Anja cũng là người sáng lập và lãnh đạo của một trong những tổ chức nghiên cứu triết học phổ biến và sôi nổi nhất ở London: Philosophy for All (www.pfalondon.org), bà cộng tác với tạp chí *Philosophy Now* (www.philosohynow.org) và đồng sáng lập Trường Triết học London (www.londonschoolofphilosophy.org).

Dan Summers

Dan yêu thích kể chuyện, thích các hoạt động mở đường cho việc tìm hiểu triết học, thích chụp ảnh và ăn diện.

Roger Sutcliffe

Roger đọc triết học tại Oxford trong những năm 1970, sau đó giảng dạy nhiều lĩnh vực khác nhau cho các trường tiểu học và trung học trong 20 năm. Trong thập niên 1990 ông theo học triết học cho trẻ em (P4C) với Matthew Lipman, và từ đó trở thành hướng dẫn viên tự do về P4C và các kỹ năng tư duy, đặc biệt là tư duy biện luận. Roger là một trong những thành viên sáng lập của SAPERE, và là chủ tịch từ 2003 đến 2008. Ông làm chủ tịch hai nhiệm kỳ của ICPIC, một tổ chức quốc tế tương đương của SAPERE. Ông là giám đốc của www.p4c.com, một cộng đồng hợp tác trên mạng nhằm tìm kiếm nguồn thông tin triết học và lời khuyên cho các giáo viên, và có chân trong ban biên tập tập san *Philosophy of Management*. Ông chủ trương dạy nhiều đề tài, đặc biệt là PSHE (personal, social, and health education – giáo dục cá nhân, xã hội và sức khỏe), để có viễn quan triết học rộng hơn thay vì chỉ thủ đắc kiến thức để bồi dưỡng phán đoán tốt.

www.dialogueworks.co.uk

John L. Taylor

John là nhà triết học, tác giả, giảng viên và người phát triển chương trình giảng dạy. Ông dạy triết học tại Đại học Oxford và hiện đang là người trưởng khoa Triết học và giám đốc Các kỹ năng Phản biện tại Rugby School (2012). Ông đi tiên phong trong việc sử dụng các dự án năng lực chuyên môn như là phương tiện để học triết, đầu tiên là thông qua khóa học "Các lập trường về khoa học", và nay ông là chánh chủ khảo của Extended Project Qualification (Bằng chứng

nhận dự án mở rộng). Ông còn là giảng viên thỉnh giảng của Institute of Education. Năm 2012 ông đã xuất bản *Think Again: A Philosophical Approach to Teaching* (Continuum).

http://www.york.ac.uk/education/projects/projectqualifications/ perspectives-on-science/

Amie L. Thomasson

Amie là giáo sư triết học, học giả triết học nghệ thuật thuộc khoa Triết Đại học Miami. Bà là tác giả của hai cuốn sách: *Ordinary Objects* (Oxford University Press, 2007) và *Fiction and Metaphysics* (Cambridge University Press, 1999), đồng chủ biên (với David W. Smith) tuyển tập tiểu luận mang tên *Phenomenology and Philosophy of Mind* (Oxford University Press, 2005). Ngoài ra, bà đã công bố trên 40 chương sách và bài báo về siêu hình học, siêu bản thể học, truyện hư cấu, triết học về tinh thần và hiện tượng học, triết học về nghệ thuật và bản thể học xã hội. Bà đang viết cuốn sách về hiện sinh, tình thái và các phương pháp siêu hình học. Bà cũng là mẹ của một nhân vật bé nhỏ dễ thương vốn không hề hư cấu. Cô bé vui vì cô bé có thực.

www.amiethomasson.org

Robert Torrington

Robert rời quê hương tuổi thơ ở Isle of Wight vào năm 2005 để theo học Triết học tại King's College London, rồi tiếp tục học thạc sĩ triết học ở đó cho đến khi hoàn tất vào năm 2012. Ông tự xem mình là học trò của Plato, đặc biệt quan tâm đến những suy tư của ông về học hỏi và tri thức, và trong lĩnh vực này, thì vai trò của Socrates là một nhà giáo dục. Tất cả quan tâm của ông hội tụ hoàn hảo tại tinh thần của Quỹ Triết học mà ông tham gia vào năm 2007. Từ đó, Robert có cơ hội hiện thực hóa phương pháp luận của tổ chức này trong các trường

học trên cả nước, thể nghiệm nó trong vai trò phụ giảng sau đại học tại King's College và giúp lan truyền nó với tư cách giám đốc đào tạo Quỹ Triết học. Năm 2008, ông gặp một cô gái Island – vừa hay cũng là một triết gia – Gemma Eccott. Hai người kết hôn vào năm 2012.

Andy West

Andy tốt nghiệp Heythrop Specialist Philosophy College vào năm 2009. Ông dạy học cho hơn mười trường tiểu học và trung học và rất có uy tín với các ứng viên hứa hẹn nhất của các trường Oxbridge (hai đại học Oxford và Cambridge). Ông đại diện cho Quỹ Triết học tại liên hoan Philosophy Now năm 2011 và đã đưa phương pháp luận của Quỹ Triết học vào thực hành khi dạy cho người lớn có vấn đề về sức khỏe tâm thần. Là người hòa giải các xung đột, Andy hăng hái truyền dạy các kỹ năng giao tiếp hiệu quả. Ông tin rằng triết học trong trường tiểu học có thể giúp hình thành tính sáng tạo thông qua giao tiếp.

Emma Williams

Emma là triết gia thường trú của Rugby School nơi bà giới thiệu triết học dưới nhiều hình thức chính quy và gần gũi, thông qua chương trình giảng dạy trong trường. Bà cũng điều phối Philosophy Zone, một chương trình hợp tác liên trường nhằm thúc đẩy thảo luận triết học trong lớp và trên mạng. Bà đang hoàn tất bằng tiến sĩ tại Institute of Education, Đại học London với sự tài trợ của Economic and Social Research Council. Bà thuyết trình tại các hội nghị về vai trò của triết học trong trường trung học. Bà sống ở Rugby, nơi mà có lần bà đã gặp một người từng được gặp Jean-Paul Sartre*.

* Jean-Paul Sartre (1905-1980) nhà triết học hiện sinh, nhà soạn kịch, biên kịch, tiểu thuyết gia và nhà hoạt động chính trị người Pháp. – ND

Guy J. Williams

Guy nghiên cứu thần học tại Cambridge và sau đó viết luận án tiến sĩ tại Oxford về thánh linh trong Giáo hội sơ kỳ. Ông hiện là người đứng đầu tổ chức Philosophy and Religion tại Wellington College (Berkshire) và là chủ khảo của kỳ thi IB (tú tài quốc tế) môn triết học. Guy rất thích đưa học sinh trung học vào các thử thách và những vấn đề triết học. Ông cũng cộng tác với Quỹ Triết học để phát triển các kỹ năng suy tư triết học tại Wellington.

Emma Worley

Emma là đồng sáng lập và là tổng giám đốc điều hành của Quỹ Triết học. Bà tốt nghiệp đại học tại Rose Bruford Drama College năm 1997 và là diễn viên của Royal Shakespeare Company, ở West End (London) và nếu để ý thật kỹ thì thỉnh thoảng bạn sẽ thấy bà xuất hiện trên tivi. Bà tiếp tục làm việc trong ngành này khi có thời gian, và thường làm việc tình nguyện cho tổ chức từ thiện trẻ em Scene and Heard với tư cách diễn viên và nhà soạn kịch. Bà ao ước được dạy vỡ lòng triết học tại trường trung học để lấp đầy khoảng cách giữa khoa học và các bộ môn nhân văn, cả hai đều làm bà say mê. Emma nghiên cứu triết học Hy Lạp cổ đại ở Birkbeck, là giảng viên của Royal Society of Arts và có tham vọng kết hợp sân khấu với triết học bằng nhiều phương thức có thể.

Peter Worley

Peter là chủ tịch kiêm đồng sáng lập Quỹ Triết học. Ông là giảng viên của Royal Society of Arts và, trong thời gian tham gia cuốn sách này ông đang lấy học vị tiến sĩ tại King's College London, nghiên cứu về phương pháp sư phạm trong triết học Plato. Ông là tác giả của *The If Machine: Philosophical Enquiry in the Classroom* (Continuum, 2011) và phần nối tiếp *The If Odyssey: A Philosophical Journey through Greek Myth*

and Storytelling for 8–16-Year-Olds (Bloomsbury Education, 2012). Ông cùng với Andrew Day đã viết tổng tập thơ triết lý có tựa là *Thoughtings: Puzzles, Problems and Paradoxes in Poetry to Think With* (Independent Thinking Press, 2012) và hiện đang viết *Once Upon An If* (Bloomsbury Education), dự định xuất bản vào năm 2013. Ông sống ở South East London cùng Emma và con gái Katie.

www.peterworley.com

The Philosophy Foundation: www.philosophy-foundation.org

Mục Lục

▪ **Giá trị: Mỹ học**

▪ **Giá trị: Chính trị**

Gian hàng 4:

PETER WORLEY

Cửa Hiệu Triết Học

FIRST NEWS

Chịu trách nhiệm xuất bản:
Giám đốc - Tổng Biên tập
ĐINH THỊ THANH THỦY

Biên tập : Nguyễn Văn Sướng
Sửa bản in : Nguyễn Nguyên
Trình bày : Lê Chi
Bìa : Phương Thảo

NHÀ XUẤT BẢN TỔNG HỢP THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH
62 Nguyễn Thị Minh Khai - Q.1 - TP. HCM
ĐT: (028) 38225340 - 38296764 - 38247225
Fax: 84.28.38222726
Email: tonghop@nxbhcm.com.vn
Website: www.nxbhcm.com.vn
Sách điện tử: www.sachweb.vn

NHÀ SÁCH TỔNG HỢP 1
62 Nguyễn Thị Minh Khai, Q.1, TP. HCM
ĐT: (028) 38 256 804
NHÀ SÁCH TỔNG HỢP 2
86 - 88 Nguyễn Tất Thành, Q.4. TP. HCM
ĐT: (028) 39 433 868
GIAN HÀNG MO1 - ĐƯỜNG SÁCH TP. HCM
Đường Nguyễn Văn Bình, Q. 1, TP. HCM

Thực hiện liên kết:
CÔNG TY TNHH VĂN HÓA SÁNG TẠO TRÍ VIỆT (First News)
Địa chỉ: 11H Nguyễn Thị Minh Khai, Q. 1, TP. HCM

In 4.000 cuốn, khổ 16 x 24 cm tại Công ty TNHH MTV In Báo Nhân Dân TP.HCM (D20/532P, Ấp 4, Xã Phong Phú, H. Bình Chánh, TP. HCM). Xác nhận đăng ký xuất bản số 3213-2019/CXBIPH/01-255/THTPHCM ngày 23/08/2019 - QĐXB số 1018/QĐ-THTPHCM-2019 cấp ngày 12/09/2019. In xong và nộp lưu chiểu quý IV năm 2019. ISBN: 978-604-58-9708-9.